

Przekłady Literatur Słowiańskich

Tom 8, część 2

Bibliografia przekładów
literatur słowiańskich (2016)

KOLEGIUM REDAKCYJNE

Marta Buczek (zastępca redaktora naczelnego), Monika Gawlak (sekretarz),
Katarzyna Majdzik, Leszek Małczak (redaktor naczelny), Bożena Tokarz

REDAKTOR NAUKOWY / TEMATYCZNY CZĘŚCI 2. TOMU 8.
Leszek Małczak

RADA PROGRAMOWA / NAUKOWA

Edward Balcerzan (Poznań), Tamara Brzostowska-Tereszkiewicz (Warszawa),
Đurđica Čilić Škeljo (Zagreb), Maciej Czerwiński (Kraków), Nikolaj Jež (Ljubljana),
Zvonko Kovač (Zagreb), Eva Malá (Nitra), Martina Ožbot Currie (Ljubljana),
Patrycjusz Pająk (Warszawa), Ivo Pospíšil (Brno), Marta Skwara (Szczecin),
Tone Smolej (Ljubljana), Elżbieta Tabakowska (Kraków), Lidija Tanuševska (Skopje),
Józef Zarek (Katowice)

RECENZENCI W 2017 ROKU

Tamara Brzostowska-Tereszkiewicz, Maciej Czerwiński, Magdalena Dyras,
Ján Gavura, Anna Gawarecka, Nikolaj Jež, Izabela Lis-Wielgosz, Magdalena Koch,
Michał Kopczyk, Patrycjusz Pająk, Maryla Papierz, Darja Pavlič,
Tadeusz Szczerbowski

REDAKCJA JĘZYKOWA

Joanna Mleczo (język bułgarski), Srđan Papić (język serbski),
Elena Micevska-Zmejkoska (język macedoński),
Petra Gverić Katana (język chorwacki), Karolina Dohnalová (język czeski),
Miroslava Kyselová (język słowacki), Tina Jugović (język słoweński),
Eric Starnes (język angielski)

ADRES REDAKCJI

Instytut Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego
Zakład Teorii Literatury i Translacji
ul. gen. Grot-Roweckiego 5, 41-205 Sosnowiec, p. 4.50
e-mail: leszek.malczak@us.edu.pl; plsprzeklady@gmail.com
Oficjalna strona internetowa czasopisma:
www.pls.us.edu.pl

Egzemplarz wydany drukiem jest wersją podstawową czasopisma

Publikacja jest dostępna także w wersji elektronicznej:

Baza Czasopism Humanistycznych i Społecznych
www.bazhum.pl

Central and Eastern European Online Library
www.ceeol.com

ICI Journals Master List

www.journals.indexcopernicus.com

The Central European Journal of Social Sciences and Humanities
cejsh.icm.edu.pl

Uznanie autorstwa — Użycie niekomercyjne —
Bez utworów zależnych 4.0 Międzynarodowe
Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International

Spis treści

Wstęp (*Leszek Malczak*) | 7

Przekłady bułgarsko-polskie i polsko-bułgarskie

Bibliografia przekładów literatury bułgarskiej w Polsce w 2016 roku

(*Aleksandra Wojnarowska*) | 11

Bibliografia przekładów literatury polskiej w Bułgarii w 2016 roku

(*Joanna Mleczko*) | 15

Przekłady chorwacko-polskie i polsko-chorwackie

Bibliografia przekładów literatury chorwackiej w Polsce w 2016 roku

(*Petra Gverić Katana*) | 35

ANTONINA KURTOK |

Miljenko Jergović w Polsce i o Polsce —

na marginesie komentarza do powieści *Wilimowski* | 37

Bibliografia przekładów literatury polskiej w Chorwacji w 2016 roku

(*Petra Gverić Katana*) | 51

PETRA GVERIĆ KATANA |

Tekst a paratekst: recepcija Witolda Gombrowicza u Hrvatskoj | 61

Przekłady czesko-polskie i polsko-czeskie

Bibliografia przekładów literatury czeskiej w Polsce w 2016 roku

(Jakob Altmann) | 89

Bibliografia przekładów literatury polskiej w Czechach w 2016 roku

(Jakob Altmann) | 95

Przekłady macedońsko-polskie i polsko-macedońskie

Bibliografia przekładów literatury macedońskiej w Polsce w 2016 roku

(Zofia Dembowska) | 103

Bibliografia przekładów literatury polskiej w Macedonii w 2016 roku

(Lidija Tanuševska) | 105

LIDIJA TANUŠEVSKA |

Komentarz do przekładów literatury polskiej na język macedoński w 2016 roku | 107

Przekłady serbsko-polskie i polsko-serbskie

Bibliografia przekładów literatury serbskiej w Polsce w 2016 roku

(Ester Sobalkowska) | 117

Bibliografia przekładów literatury polskiej w Serbii w 2016 roku

(Ester Sobalkowska) | 129

Przekłady słowacko-polskie i polsko-słowackie

Bibliografia przekładów literatury słowackiej w Polsce w 2016 roku

(Marta Buczek) | 135

MARTA BUCZEK |

Słowacka literatura współczesna w polskim horyzoncie odbioru w 2016 roku | 141

Bibliografia przekładów literatury polskiej w Słowacji w 2016 roku*(Zuzana Obertová)* | 157

5

ZUZANA OBERTO VÁ |

Nad slovenskými prekladmi Wisławy Szymborskej | 159**Przekłady słoweńsko-polskie i polsko-słoweńskie****Bibliografia przekładów literatury słoweńskiej w Polsce w 2016 roku***(Monika Gawlak)* | 181**Bibliografia przekładów literatury polskiej w Słowenii w 2016 roku***(Barbara Rzeźniczak)* | 185

Noty o Autorach | 189

Indeks autorów *(Jakob Altmann)* | 193Indeks tłumaczy *(Jakob Altmann)* | 201

Wstęp

W „Przekładach Literatur Słowiańskich” t. 8, część 2: *Bibliografia przekładów literatur słowiańskich (2016)* odnotowano tłumaczenia z literatur: bułgarskiej, chorwackiej, czeskiej, macedońskiej, serbskiej, słowackiej i słoweńskiej na język polski oraz z literatury polskiej na języki: bułgarski, chorwacki, czeski, macedoński, serbski, słowacki i słoweński. Bibliografia, którą przygotowujemy w naszym zespole wraz ze współpracującymi z nami badaczami z krajów słowiańskich, jest unikatowa, ponieważ uwzględnia zawartość tych publikacji (wyborów, antologii), które nie mają swego odpowiednika w literaturze wyjściowej i nie są powtórzeniem tak samo zatytułowanej książki w języku oryginału, oraz przekłady i oryginały wszystkich tytułów przetłumaczonych utworów, nawet w przypadku pojedynczych publikacji w czasopiśmie. Zgromadzenie tego typu informacji wymaga od autorów opracowań znajomości języka, literatury, kultury, instytucji i realiów zarówno kultury źródłowej, jak i docelowej, w niektórych przypadkach konieczny jest bezpośredni kontakt z osobami z pola wydawniczego (wydawcami, autorami, tłumaczami). Tak szczegółowej bibliografii przekładów literatur południowo- i zachodniosłowiańskich nie opracowuje żadna instytucja.

Nie wszystkie tłumaczenia zostały omówione. Przekłady bułgarsko-polskie i polsko-bułgarskie, czesko-polskie i polsko-czeskie, macedońsko-polskie, serbsko-polskie i polsko-serbskie, słoweńsko-polskie i polsko-słoweńskie za okres dwóch lat (2016—2017) planujemy zaprezentować w kolejnym tomie czasopisma. Komentarze przekładów literatury polskiej w Chorwacji i literatury chorwackiej w Polsce to analizy dotyczące w tej chwili jednych z najbardziej

poczytnych i ważnych autorów w obu krajach: Witolda Gombrowicza w Chorwacji, który ze swoją krytyką polskości, jak się wydaje, odkrywany jest na nowo przez chorwackiego czytelnika, oraz Miljenka Jergovicia w Polsce, który jest zdecydowanie najczęściej przekładanym chorwackim pisarzem w ostatnich latach (od 2010 roku ukazało się osiem przekładów jego książek). Ta wyjątkowa pozycja i popularność M. Jergovicia zyskała nowy wymiar. W 2016 roku ukazał się bowiem w Polsce przekład powieści *Wilimowski*, który był światową premierą wydawniczą tego utworu. W Serbii i w Macedonii literatura polska cieszy się niesłabnącym zainteresowaniem, które po części jest również związane ze zmianą pokoleniową i pojawieniem się nowej generacji tłumaczy literatury polskiej. Czesko-polskie i polsko-czeskie oraz słowacko-polskie i polsko-słowackie związki literackie tradycyjnie już należą do najsilniejszych. Komentarz dotyczący przekładów literatury polskiej na Słowacji to ponownie monograficzny artykuł poświęcony tłumaczeniom utworów jednej autorki — Wisławy Szymborskiej. Pokazny dorobek w zakresie przekładów literatury czeskiej i literatury słowackiej w Polsce pokazuje, że polscy wydawcy i tłumacze (tymi samymi kryteriami kierują się wydawcy przekładów literatury polskiej w krajach południowej i zachodniej Słowiańszczyzny) zainteresowani są przede wszystkim autorami współczesnymi, którzy zdążyli już osiągnąć sukces literacki, potwierdzone w kulturze rodzimej literackimi nagrodami i wyróżnieniami. Autorzy zamieszczonych komentarzy uwzględniają w swoich tekstach instytucjonalne uwarunkowania działalności przekładowej, starając się za ich pomocą znaleźć odpowiedź na pytanie o kryteria wyboru tłumaczonych tekstów.

W niniejszym tomie, podobnie jak w poprzednich opracowaniach bibliograficznych, nie wszystkie wątpliwości zostały rozwiązane. Warto więc przypomnieć przyjęty sposób zapisu w takich sytuacjach: brak tytułu oryginału oznaczono jedną gwiazdką, brak nazwiska tłumacza — dwoma gwiazdkami, a brak tytułu oryginału i nazwiska tłumacza — trzema gwiazdkami.

Leszek Małczak

Przekłady bułgarsko-polskie i polsko-bułgarskie

Przekłady
Literatur
Słowiańskich

Bibliografia przekładów literatury bułgarskiej w Polsce w roku 2016

Publikacje książkowe

1. **Seljaszki Łyczazar: *Izbrani stihotvoreniâ / Wiersze wybrane.***
Tłum. Wera D e j a n o w a, Teresa M o s z c z y ń s k a - L a z a r o w a.
Kielce, Oficyna Wydawnicza „Ston 2”, 2016, 93 s. [poezja].
***(*Navârno nâma da s"budâ...*) / ***(*Na pewno nie obudzę...*), s. 51.
***(*Ot esenni topoli...*) / ***(*Z jesiennych topól...*), s. 62.
***(*Prez d"noto na tišinata...*) / ***(*Przez dno ciszy nieustannej...*), s. 54.
***(*Razlisteni st"kla...*) / ***(*Rozgałęzione szyby...*), s. 64.
***(*Ŝom večer e po-âsno čuva...*) / ***(*O zmierzchu jaśniej słyhać...*),
s. 72.
***(*V"rvâ bez p"t v gorata...*) / ***(*Idę przez las bez drogi...*), s. 50.
***(*V"rvâ prez ivici ot m"rtvi midi...*) / ***(*Idę przez pasma obumarłych
muszli...*), s. 49.
***(*Zašo li pâ s vodata...*) / ***(*Czemu śpiewalesz z wodą...*), s. 17.
Ajfelovata kula / Wieża Eiffla, s. 48.
Brazdi / Bruzdy, s. 27.
Čovek"t i sânkata / Człowiek i cień, s. 82.
Čudoto s topolata / Cud z topolą, s. 65.
Dokato spiš / Póki śpisz, s. 34.
Don Kihot / Don Kichot, s. 78.
Drugiât glas / Inny głos, s. 15.

- Dvojnîk / Sobowtór*, s. 22.
Edin sled polunoš / Pierwsza w nocy, s. 75.
Ednokratno / Jednorazowo, s. 33.
Elegiâ za hudožnik / Elegia o malarzu, s. 18.
Elegiâ za mravkata / Elegia o mrówce, s. 19.
Elegiâ za zemâta / Elegia ziemi, s. 59.
Esen / Jesień, s. 81.
Granica / Granica, s. 56.
Identifikaciâ / Identyfikacja, s. 38.
Imane / Majątek, s. 80.
Inventarizaciâ / Inwentaryzacja, s. 37.
Izkustvo / Sztuka, s. 13.
K"m Babilon / Do Babilonu, s. 21.
K"m kosača / Do kosiarza, s. 70.
Knižni lâstovici / Papierowe Jaskółki, s. 68.
Kr"st i čerta / Krzyż i kreska, s. 83.
M"lčalivec"t / Milczek, s. 69.
M"lčanie / Milczenie, s. 23.
Mama / Mama, s. 30.
Med i otrova / Miód i trucizna, s. 77.
Na zadnata sedalka / Na tylnym siedzeniu, s. 29.
Nebesni relsi / Niebiańskie tory, s. 52.
Noš v Rodopite / Noc w Rodopach, s. 41.
Obli kam"ni / Obłę kamienie, s. 60.
Ogledalo na obratno viždane / Lusterko wsteczne, s. 57.
Oreh"t na baba Delâ / Orzech babci Delji, s. 63.
Osma elegiâ / Elegia ósma, s. 35.
Osmi dekemvri 1980 / Ósmego grudnia 1980, s. 20.
Osviencim / Oświęcim, s. 44.
Pasaži / Ławice, s. 39.
Počistvane na p"tâ ot snega / Oczyszczanie drogi, s. 85.
Pratenik / Wysłaniec, s. 16.
Prilep / Nietoperz, s. 79.
Reka / Rzeka, s. 61.
Retorta / Retorta, s. 32.
Rozata / Róża, s. 25.
S"čki v sl"nceto / Chrust do słońca, s. 14.
Sboguvane s Veneciâ / Pożegnanie z Wenecją, s. 47.
Sizif / Syzyf, s. 73.
Slâpo momče na plaža / Niewidomy chłopak na plaży, s. 67.

- Snâg / Śnieg*, s. 84.
Sokrat / Sokrates, s. 76.
Spasiteln prehod / Zbawienne przejście, s. 53.
Spomen za s"n / Wspomnienie snu, s. 26.
Sred ruinite na Troâ / Wśród ruin Troi, s. 45.
St"kleno topče / Szklana kulka, s. 31.
Svetlina / Światło, s. 86.
Tišinata / Cisza, s. 24.
Tretiât / Trzeci, s. 36.
Tuk / Tu, s. 55.
V"pros k"m Mojsej / Pytanie do Mojżesza, s. 74.
Vaza / Waza, s. 42.
Veneciâ / Wenecja, s. 46.
Vežna / Szala, s. 58.
Vina / Wina, s. 71.
Zabraveno pismo / Zapomniany list, s. 28.
Zal"gal'ka / Zabawka, s. 66.
Zlaten klûč / Złoty klucz, s. 40.

Publikacje w czasopismach

1. „Ciechanowskie Zeszyty Literackie” 2016, nr 18.
Seljaszki Łyczazar
 [z tomu *Izbrani stihotvoreniâ / Wiersze wybrane*]
Drugiât glas / Inny głos
Izkustvo / Sztuka
M"lčanie / Milczenie.
 Tłum. Wera D e j a n o w a, s. 127—128 [poezja].
2. „LiryDram” 2016, nr 10.
Njagołowa Ełka
Morski klub***, s. 111 [poezja].
Seljaszki Łyczazar
Svetulki / Robaczki świętojańskie.
 Tłum. Wera D e j a n o w a, s. 103 [poezja].
3. „Poezja Dzisiaj” 2016, nr 116.
Njagołowa Ełka
Lekcja Miłości*.
 Tłum. Aleksander N a w r o c k i, s. 27 [poezja].

Seljaszki Łyczezar

Med i otrova / Miód i trucizna.

Tłum. Teresa Moszczyńska-Lazarowa, s. 31—32

[poezja].

4. „Poezja Dzisiaj” 2016, nr 118/119.

Safroniewa Cwieta

Podróż na zachód***, s. 20—21 [poezja].

Opracowała Aleksandra Wojnarowska

Bibliografia przekładów literatury polskiej w Bułgarii w 2016 roku

Publikacje książkowe

1. **Kaczorowska Teresa:** *Kończą się wiśnie... / Priv"ršvat višnite...*
Prev. L"čezar S e l â š k i. Sofiâ, Izdatelstvo „Vaân”, 2016, 68 s. [poezja].
[z tomu *Cztery wiosny* (2008) / *Četiri proleti*]
Bez pożegnania / Bez da se sboguva, s. 47.
Konflikt pamięci / Konflikt na pametta, s. 48.
Krzywy krzyż / Izkriveniât kr"st, s. 38.
Liść na mogile / Klenov list na groba, s. 40.
Mazurki w Sannikach / Mazurki v Sanniki, s. 41.
Miastu bez zadoścuczynienia / Grad"t bez v"zmezdie, s. 37.
Ocalić jarzębinowe sny / Da spasim s"nišata na skorušata, s. 45—46.
Potrzebuję mocy z wysoka / Nužna mi e sila otvisoko, s. 36.
Syndrom okna / Sindrom"t na prozoreca, s. 35.
Tylko jesienią / Samo prez esenta, s. 49.
Wigilia z przodkami / B"dni večer zaedno s praroditelite, s. 44.
W mediolańskiej La Scali / V Milanskata skala, s. 42—43.
Zachować mit Paryża / Da zapazâ mita za Pariž, s. 39.
[z tomu *Dla Wandy* (2009) / *Za Vanda*]
***(i tr"zna ottuk radostna...)*, s. 55.
Jutro jeszcze więcej / Utre oše poveče, s. 52.
Mamo, a żakiet... / Mamo, a žaket"t..., s. 51.

- Odeszłaś / Otide si*, s. 56.
Ostatnie poziomki / Poslednite gorski âgodi, s. 59.
Po dziesięciu dniach u siebie / Sled deset dni u doma, s. 54.
Powrót do domu / Zavr"šane u doma, s. 53.
Wigilia szpitalna / B"dni večer v bolnicata, s. 50.
W wianku / C venče na glavata, s. 58.
Zostawiłaś gości / Ti izostavi gostite, s. 57.
- [z tomu *Dotyk prawdy* (2002) / *Dokosvane do istinata*]
Do Afrodyty / K"m Afrodita, s. 7.
Drewniane chaty / Starite d"rveni k"ši, s. 14.
Gonitwa / Gonitba, s. 13.
Ich szept / Tehniât šepot, s. 17.
Jedenastego września / Edinajseti septemvri, s. 16.
Kocino / Koteško, s. 11.
Królowa Korony Polskiej / Kralica na polskata korona, s. 8.
Nasz dom / Našiât dom, s. 10.
Nasze dzieciństwo / Našeto detstvo, s. 15.
Prawda za drzwiami / Istinata, s. 5—6.
Zapach igliwia / Uhanie na sm"rčovi iglici, s. 12.
Zegar / Časovnik"t, s. 9.
- [z tomu *Wiersze nowe / Novi stihotvoreniâ*]
Jechałam do Ciebie / P"tuvah do teb, s. 63.
Na Krupniczej / Na Krupniča, s. 62.
W rocznicę uśnięcia / Godišnina ot končinata na mama, s. 60—61.
- [z tomu *Ze słowikiem w duszy* (2004) / *Slavej v dušata*]
 ***(*golâmoto čuvstvo...*)*, s. 21.
Coraz trudniej / Vse po-trudno, s. 28.
Iść z pamięcią / Da v"rvâ, pomnejki, s. 22.
Kiedy przekwitają bzy / Kogato lûlâcite prec"ftâvat, s. 18.
Kończą się wiśnie... / Priv"ršvat višnite..., s. 31.
Miłość o poranku / Lûbov na sutrinta, s. 20.
Młody życiorys / Mlada biografiâ, s. 25.
Nad Michigan / Nad Mičigan, s. 29.
Na piątej alei nocą / Na peto avenû nošem, s. 32.
Refleksje w Springfield / Vpečatleniâ ot Springfield, s. 30.
Sahara to cud / Sahara e čudo, s. 33.
Taniec życia / Tanc"t na života, s. 24.
Tęsknota za lękiem / Kopnež po straha, s. 19.
Wirtualne związki / Virtualni vr"zki, s. 26.
Zabierz do Erato / Zavedi me pri Erato, s. 23.

2. **Koziel Benedykt:** *W środku tajemnicy. Wiersze wybrane / V sredata na tajnata. Izbrani stihotvarenia.*
 Prev. L"czar S e l â š k i. Kielce, Oficyna Wydawnicza „Ston 2”, 2016,
 162 s. [poezja].
- [z tomu *Otoczyła mnie miłość* (2009) / *Obg"rna me ljubovta*]
Modlitwy / Molitvi, s. 135.
Przez las / Prez gorata, s. 117.
Przez życie / Prez života, s. 129.
Spełnienie / Os"šestvâvane, s. 133.
Szerokość ulicy / Širinata na ulicata, s. 115.
Wieczność / Večnost, s. 123.
W niedobrej szkole / V nedobro učiliše, s. 125.
Wszystkie wieki / Vsički v"zrasti, s. 131.
W wodzie / V"v vodata, s. 121.
Z dobra / Ot dobroto, s. 127.
Z nocy / Ot nošta, s. 119.
- [z tomu *Przestąpiłem progi patrzeń* (1986) / *Prekračih pragovete na obozrimoto*]
Dotykание dnia / Dokosvane do denâ, s. 7.
Na krawędziach / Na r"ba, s. 9.
Progi patrzeń / Pragove na obozrimoto, s. 15.
Przychodzi / Idva, s. 13.
Tak pewnie / Taka sigurno, s. 11.
- [z tomu *To co jest* (2000) / *Tova koeto e*]
Bardzo blisko wyobraźni / Mnogo blizo do v"obraženieto, s. 59.
Bez zasłony / Bez prikritie, s. 85.
Cokolwiek czynię / Nešo vse pak pravâ, s. 87.
Nie znałem drogi / Ne znaeh p"tâ, s. 65.
Pod sklepieniem światła / Pod svoda na sveta, s. 89.
Przed i po / Predi i sled, s. 57.
Przyglądam się / Zagleždam se, s. 77.
Punkt wyjścia / Izhodna točka, s. 55.
Słowa / Dumite, s. 61.
Starzy ludzie / Starite hora, s. 71.
Szedłem do ciebie / Otivah pri teb, s. 63.
Szedłem pustynią / V"rvâh prez pustinâta, s. 81.
To co jest / Tova koeto e, s. 69.
Wiosna / Prolet, s. 75.
W oknie / Do prozoreca, s. 67.
W środku tajemnicy / V sredata na tajnata, s. 73.

Wtopiony w istotę / Potopen v s"šnostta, s. 83.

W Zwierzyńcu / V Zvežinec, s. 79.

[z tomu *Ty mówiłaś słowa wieczne* (1992) / *Ti govoreše dumi večni*]

Daleko tak / Taka daleče, s. 41.

Do ciebie / Pri teb, s. 46.

Gdy / Kogato, s. 45.

Gdy jesteś / Kogato si s men, s. 39.

Imaginacje / V"obraženiâ, s. 53.

Mówisz mi / Govoriš mi, s. 42.

Nasze granice / Našite granici, s. 51.

Obok / Edin do drug, s. 48.

[z tomu *W agrafce przestrzeni* (1992) / *Na bezopasnata igla na prostranstvoto*]

Których znam / Tezi koito poznavam, s. 17.

Nad morzem / Kraj moreto, s. 31.

Na urodziny / Na roždeniâ mi den, s. 33.

Obszary wolności / Teritoriite na svobodata, s. 27.

Patrzysz na mnie / Gledaš me, s. 23.

Przez dzień i noc / Prez denâ i nošta, s. 25.

Przy drogach / Kraj p"tišata, s. 35.

Spojrzenie w rzekę / Pogled v rekata, s. 37.

Tutaj / Tuk, s. 19.

Twój ślad / Tvoâta sleda, s. 29.

Z nadziei / Ot nadeždata, s. 21.

[z tomu *W Niekurzy i gdzie indziej* (2007) / *V Nekuža i nâk"de drugade*]

Moje pielgrzymki / Moite piligrimstva, s. 99.

Nad cytatem / Razmišlenie nad citat, s. 107.

Na koniec na początek / Nakraâ v načaloto, s. 113.

Na początku / V načaloto, s. 91.

Obudziłem się / S"budih se, s. 111.

Pochylasz się / Priveždaš se, s. 93.

Prośby / Molbi, s. 101.

Przy jednym stole / Na edna masa, s. 109.

Przypominam sobie / Pripomnâm si, s. 97.

W moim sadzie / V moâta ovošna gradina, s. 105.

W tle świata / Na fona na sveta, s. 103.

3. **Malanowska Kaja:** *Drobne szaleństwa dnia codziennego /*

Drebnite šemeti na vsekidnevieto.

Prev. Mariâ G r i g o r o v a. Sofiâ, Izdatelstvo „VBB”, 2016, 240 s.

[proza].

4. **Modzelewski Karol:** *Zajeżdżymy kobyłę historii: wyznania poobijanego jeźdźca / Da âhnem kobilata na istoriâta. Otkroveniâta na edin prepatil konnik.*
Prev. Mira K o s t o v a. Ruse, Meždunarodno Družestvo „Elias Kaneti”, 2016, 382 s. [proza].
5. **Musiał Elżbieta:** *Niskie słońca. Wiersze wybrane i poematy / Niski sl"nca. Izbrani stihotvoreniâ i poemati.*
Prev. L"čezar S e l â š k i. Kielce, Oficyna Wydawnicza „Ston 2”, 2016, 170 s. [poezja].
- [z tomu *Cieñ rzeki* (2004) / *Sânkata na rekata*]
***(*Zaczerpnęli w dłonie...*) / ***(*Počerпали â s dlani...*), s. 39.
Cieñ rzeki / Sânkata na rekata, s. 43—47.
Graffiti / Grafiti, s. 41.
Jest taki obraz / Ima takava kartina, s. 53.
Krótką rapsodia ulicy / Kratka rapsodiâ na ulicata, s. 37.
Odtąd i bratem, i siostrą dla siebie jestem / Ottuk natat"k i brat, i sestra za sebe si še b"da, s. 35.
Pojutrze / Vdrugiden, s. 49.
- [z tomu *Ja, o jednym imieniu* (2014) / *Az, s edno ime*]
***(*Jaką fabułą musiałabym się posłużyć...*) / ***(*S kakva fabula bi trâbvalo da si posluža*), s. 79.
Game Hunter / Game Hunter, s. 83.
Nic bardziej doskonałego / Nišo po-velikolepno, s. 81.
- [z tomu *Plącz czajki* (2009) / *Plač"t na čajkata*]
Dolina deszczu / Dolinata na d"žda, s. 75.
Higiena / Higiena, s. 65.
Niskie słońca / Niski sl"nca, s. 71.
Ono / To, s. 59.
Oto moja dolina / Eto moâta dolina, s. 73.
Poeta pamięta / Poet"t pomni, s. 67—69.
Skazana na różę / Obrečena na rozata, s. 61—64.
- [z cyklu *Poematy / Poemi*]
Ars moriendi, czyli poradnik czynności nieużytecznych / Ars moriendi ili r"kovodstvo za dejstviâta na neprigodnite, s. 133—170.
na śmierć zegarka przejechanego zimą przez samochód / za sm"rtta na časovnika, pregazen ot avtomobil prez zimata, s. 89—131.
- [z tomu *Tatuaz z obłoków* (2001) / *Tatuirovka ot oblaci*]
***(*Mój Boże...*) / ***(*Bože mi...*), s. 9.
***(*Nie wierz mi gdy mówię że można wszystko znieść...*) / ***(*Ne mi vârvaj kogato kazvam če moga vsičko da ponesa...*), s. 29.

***(*Uczysz się błękitu na pamięć...*) / ***(*Učiš naizust sinevata?...*), s. 17.

Ciało / Tâlo, s. 19.

Już nie / Veče ne, s. 25.

Kuszenie / Izkušenie, s. 23.

Moje ciało będzie królem / Moeto tâlo še b"de gospodar, s. 11—13.

Nakarmię boga miłości / Še nahranâ boga na lûbovta, s. 21.

Nic nowego — jesień / Nišo novo — esen, s. 31.

Sól życia / Solta na života, s. 7.

Tatuaż z obłoków / Tatuirovka ot oblaci, s. 27.

We śnie / Na s"n, s. 15.

6. **Paziński Piotr:** *Pensjonat / Pansion"t*.

Prev. Vasil Velčev. Sofiâ, Izdatelstvo „Kolibri”, 2016, 160 s. [proza].

7. **Rozmowy przyjaciół. Antologia polskiej poezji / Razgovori s priâteli.**

Antologîa na polskata poeziâ.

Red. Kalina Izabela Ziola. Prev. Vanâ Angelova,

Kalina Izabela Ziola, Milena Ivanova Obretenova. Bydgoszcz,

Biblioteka „Tematu”, 2016, 158 s. [poezja].

Andrych Anna

Post scriptum do Ojca Świętego / Post scriptum za Svetiâ Otec, s. 8.

Antkowiak-Manc Bogumiła

Refleksja / Refleksiâ, s. 12.

Bart-Kozłowski Maksymilian

***(*Pszczola pragnie zamieszkania...*) / ***(*Pčelata se stremi da se zaseli...*), s. 76.

Bartosz Danuta

Muzo artysty / Muzata na artista, s. 14.

Biberstajn Ryszard

Pora godów / Vreme za svatbi, s. 16.

Burnat Kazimierz

Sublimacja / Sublimaciâ, s. 20.

Chadzinikolau Ares

Ludzie tak jak psy szczekają na siebie / Horata sa kato kučeta, laât se edin drug

Poeta przed zapisem wiersza jest jak kamieniarz, widzi rysy twarzy

i kształty nie wykutego posągu / Predi da napiše stih, poet"t e kato

skulptor; vižda čertite na liceto i formite na neizvaânata oše skulptura

Religiâ wszystkich ludzi powinna być miłość / Religiâta na vsički hora

trâbva da b"de lûbov

Szczęśliwy, kto pamięta tylko dobre chwile / Štastliv e tozi, kojto

pomni samo hubavite momenti

*Tylko człowiek, nawet gdy umrze posiada grób / Samo čovek"t, dori
kogato umre, ima vlast nad kovčega si*
*Uważajmy, by nie zostały po nas same śmieci / Tràbva da vnimava-
me, za da ne ostavim sled sebe si samo bokluk*
*Wolnym człowiekiem jest ten, co przebacza, a nie ten, co się
mści / Svoboden e tozi čovek, kojto prošava, a ne tozi, kojto
otm"šava, s. 22.*

Chmiel Bogusław

Życie na kredyt / Život na kredit, s. 24.

Chrzanowski Marek

****(Chciałbym miłość zamknąć...) / ***(Iskam da zatvorà
lùbovta...), s. 26.*

Dekiert Zygmunt

Dwa oblicza / Dvata oblika, s. 36.

Duszka Maria

Miłość / Lùbov, s. 38.

Galas Krzysztof

Jestem gotów / Gotov s"m, s. 40.

Gałęzewska-Krasińska Elżbieta

***(przecież nie wiem dzisiaj...) / ***(nali dnes ne znam...), s. 42.

Gordziej Helena

Serce / S"rce, s. 44.

Gordziej Zbigniew

Koleje życia / Prevratnostite na s"dbata, s. 46.

Górny Dominik

Czytam cię jak jesień / Četa te kato esen, s. 48.

Grabowska-Andrijew Zofia

Śmierć nadziei / Sm"rtta na nadeždata, s. 50.

Grupiński Jerzy

***(jest późny poranek...) / ***(k"sno utro...), s. 52.

Grys Krystyna

Zapomniany świętek / Zabraveniât idol, s. 54.

Januchta Teresa

Moje Wiersze / Moite stihove, s. 56.

Jaskulska-Kaczmarek Zdzisława

Świat według Katii Sokołowej / Svet"t c očite na Katà Sokolova, s. 60.

Kampa Kamila

Wagary / Bâgstvo, s. 66.

Konopiński Lech

Tak, kocham / Da, obiçam, s. 72.

Kulczak Edyta*Anioł / Angel*"t, s. 78.**Kuszczyński Paweł***Jesień / Esen*, s. 82.**Lament Lech***Wizyta / Posešenie*, s. 84.**Landzwojczak Anna***Krzyk / Vik*, s. 86.**Lebioda Dariusz Tomasz*****(*Piszę w Tobie ciepła subtelność...*) / ***(*Piša v teb top"l fines...*),
s. 88.**Lewandowski Adam*****(*Literatura to rozmowa o życiu bez kalkulacji...*) / ***(*Literatura-
ta e razgovor za života bez otčet...*), s. 90.**Łowińska Stanisława***Powrót / Zavr"šane*, s. 92.**Machowiak Stanisław Leon***Na dworcu / Na garata*, s. 94.**Matysiak Ada Jadwiga***Delikatnie / Delikatno*, s. 98.**Mielcarek Brygida***Odpowiem / Otvovarâm*, s. 100.**Nawrocki Lech***Stół / Masa*, s. 104.**Pocgaj Maria Magdalena*****(*Od pewnego czasu jestem...*) / ***(*Veče ot dosta vreme
s"šestvuvam...*), s. 112.**Podlewski Ryszard**[z cyklu *Aforyzmy / Aforizmi*]***(*Kłamstwa to wyklęte przez Boga prawdy...*) / ***(*L"żata
e prok"lnata ot Boga istina...*), s. 114.***(*Na straość prawdziwie wiarygodnym zdjęciem jest już tylko
to z pracowni rentgenowskiej...*) / ***(*V naprednalata v"zrast
istinska e samo rentgenovata snimka...*), s. 114.***(*Optymista liczy wiosny swego życia, pesymista wyłącznie
jesienie...*) / ***(*Optimistit"t broi proletite na svoâ život,
pesimistit"t — predimno esenite...*), s. 114.*Trzy fraszki o zerach: Obserwacja; Przestroga, Wyborcza groza / Tri
fraški za nulite: Nablûdenie, Predupreždenie, Izbiratelyn izbor*,
s. 114.

Prokopiak Piotr

***(*spójrz każde drzewo może być tobą...*) / ***(*pogledni vsáko d"rvo možeš da b"deš ti...*), s. 116.

Prywer Mirosława

Wspomnienia / Spomeni, s. 118.

Sauer Janusz

***(*Jesteś dziewczyną mojego zmierzchu...*) / ***(*Ti si cveteto na moâ zdrač...*), s. 122.

Stockamn Władimir

Kołysanka na bezsenność / Prispivna pesen srešu bezs"nnie, s. 124.

Szmal Andrzej

***(*Siedem białych łabędzi...*) / ***(*Sedem beli lebedi...*), s. 126.

Szmyt Nina

***(*Ten świat nie mówi do mnie żadnym głosem...*) / ***(*Tozi svât s"vsem ne govori s men...*), s. 128.

Tanem Alicja

***(*Jesteś moją radością...*) / ***(*Ti moâ radost...*), s. 130.

Tylman Barbara

Moja droga / Moât p"t, s. 134.

Utkin Jerzy

Życie / Život, s. 136.

Wasik Wanda A.

Godziny / Časovnik, s. 140.

Widzowska Agata

Piesek / Kučence, s. 144.

Zalewska Anna Elżbieta

Uciezki / Bâgstvo, s. 146.

Zimny Jerzy Beniamin

Dom / K"ša, s. 148.

Zioła Kalina Izabela

Jak anioł / Kato angel, s. 150.

Zybura Urszula

plakałam łzami / plačeh s"s s"lzi.

Prev. Vanâ A n g e l o v a, s. 154.

8. **Rudnicki Janusz:** *Śmierć czeskiego psa / Sm"rtta na češkoto kuče.*
Prev. Pravda Sp a s o v a. Sofiâ, Izdatelstvo „SONM”, 2016, 166 s. [proza].
9. **Słowacki Juliusz:** *Anhelli. Ojciec zadżumionych / Anheli.*
Prev. Dora G a b e. Uvod i beleżki Bojan P e n e v. *Bašta na čumavite.*
Prev. Najden V"l č e v. Zaključitelna studiâ Kalina B a h n e v a. Sofiâ, Izdatelstvo „SONM”, 2016, 267 s. [poezja].

10. **Walas Zofia:** *Bezskrzydły anioł / Bezkriliât angel. Izbrani stihotvoreniâ.* Prev. L"čezar S e l â š k i. Sofiâ, Izdatelstvo „Vaân”, 2016, 72 s. [poezja].
- Bezskrzydły anioł / Bezkriliât angel, s. 6.*
Będziesz szukał jej zawsze / Še â t"rsiš vinagi, s. 7.
Błądny ognik / Bluždaeš og"n, s. 5.
Boczne tory czasu / Stranični relsi na vremeto, s. 20.
Ból nienazwany / Bezimenna bolka, s. 21.
Brakujące słowo / Lipsvašata дума, s. 11.
Czar / Magiâ, s. 43.
Czasem / Ponâkoga, s. 37.
Do cna / Izcâlo, s. 38.
Doświadczenia / Eksperimenti, s. 34.
Elektrokardiogram miłości / Elektrokardiograma na lûbovta, s. 17.
Eros i Thanatos / Eros i Tanatos, s. 13.
Fiołki / Temenužki, s. 56.
Galatea / Galateâ, s. 12.
Jak pokonać przepaście? / Kak da preodoleâ propastite?, s. 32.
Jest w każdym słowie / Lûbovta e v"v vsâka дума, s. 62.
Klucz / Klûč, s. 65.
Korale jarzębiny / Koraliite na skorušata, s. 57.
Korzenie tęsknoty / Korenite na t"gata, s. 28.
Lilie wodne / Vodni lilii, s. 58.
Łąka nieba / Nebesna livada, s. 23.
Magiczne gniazda / Magični gnezda, s. 63.
Magiczne pileczki / Magični topčeta, s. 39.
Miłość mierzona bólem / Lûbov, izmervana s bolkata, s. 33.
Muszelka / Rakovina, s. 10.
Muzyka sfer / Muzikata na sferite, s. 68.
Na wyrost / Na doizrastvane, s. 26.
Niebieski taniec / Nebesen tanc, s. 24.
Nienazwane ptaki / Nenazovani ptici, s. 22.
Nieujarzmione żywioły / Nepokoreni stihii, s. 35.
Niewidoczny anioł / Nevidimiât angel, s. 67.
Nowa zieleń / Nova zelenina, s. 52.
Obłok / Oblak, s. 25.
Obraz / Kartina, s. 14.
Ocalające piękno / Spasâvašata krasota, s. 41.
Ocalona Eurydyka / Spasenata Evridika, s. 61.
Oczekiwanie / Očakvane, s. 18.
Otulić nadzieję / Da preg"rna nadeždata, s. 19.

- Ósmy cud świata / Osmoto čudo na sveta*, s. 30.
Plewinki / Neprigodni semena, s. 16.
Po omacku / Pipneškom, s. 31.
Rosnące uczucie / Rastâšo čuvstvo, s. 45.
Ryzykowna bliskość / Riskovana blizost, s. 46.
Samotne słowa / Samotni dumi, s. 15.
Sejf / Sejf, s. 51.
Stygmaty czasu / Stigmatite na vremeto, s. 53.
Szary ślad / Siva sleda, s. 27.
Temperatura uczuć / Temperaturata na čuvstvata, s. 44.
Twoje milczenie / Tvoeto m"lčanie, s. 48.
Wada wzroku / Nedostat"k na zrenieto, s. 66.
W ciemności / V t"mninata, s. 36.
Wierna miłość / Vârna lûbov, s. 59.
W sieci słowa / V mrežata na dumite, s. 8.
Wynagrodzenie / V"znagraždenie, s. 60.
Zachwył / Udivlenie, s. 64.
Zaczarowany ogród / Omağ'osanata gradina, s. 55.
Za mało / Ne e dostat"čno, s. 9.
Zapomniana forma / Zabravena forma, s. 50.
Zbrakowana miłość / Opit s lûbovta, s. 47.
Ziarna wyobraźni / Z"rnata na v"obraženieto, s. 49.
Zimowe kwiaty / Zimni cvetâ, s. 54.
Zmiana stanu skupienia / Promâna na s"sredotočavaneto, s. 42.
Zwodzone szczęście / Izmamno šastie, s. 29.
Źrenica wody / Zenicata na vodata, s. 40.
11. **Zynger Marlana:** *Dwa maty / Dva mata*.
 Prev. L"čezar Selâšk i. Sofiâ, Izdatelstvo „Vaân”, 2016, 104 s. [poezja].
- Bursztyny / Kehlibari*, s. 23.
Diabolos / Diabolos, s. 87.
Dom przy kanale / Dom"t kraj kanala, s. 37.
Dwa maty / Dva mata, s. 97.
Idealizacja / Idealizaciâ, s. 81.
Instrukcja obsługi / Instrukciâ za obslužvane, s. 29.
Jak różę z St. James's Park / Kato roza ot Sejnt Džejms Park, s. 85.
Jak w handlu / Na t"ržišeto, s. 95.
Kasprowy / Kasprov vr"h, s. 43.
Kłątwa / Kletva, s. 19.
Kochanka / Lûbovnica, s. 33.
Marzenie / Mečta, s. 91.

Miejsce spoczynku / Mâsto za pokoj, s. 15.
Miłość / Lûbov, s. 66.
Mój przejściowy stolik / Moâta vremenna masička, s. 75.
Nadzieja / Nadežda, s. 71.
Na oślepe / Slepěškata, s. 59.
Niedopasowani / Ne si podhoždame, s. 69.
Niewidzialny most / Nevidimiât most, s. 41.
Nigdy nie kochaj poety / Nikoga ne se vlûbvaj v poet, s. 25.
Niob inaczej / Jov drugoâče, s. 55.
Obudźcie mnie / S"budete me, s. 21.
Pocałunek / Celuvkata, s. 35.
Racja potrójna / Trojno osnovanie, s. 47.
Reglamentacja / Reglamentaciâ, s. 78.
Rekolekcje / Rekolekcii, s. 17.
Rodyjski / Rodoski, s. 27.
To coś / Nešo poveče, s. 61.
Towarzysze Jezusa / Sp"tnicite na Iisus, s. 65.
Warszawa / Varšava, s. 63.
Winna dominanta / Vinena dominanta, s. 51.
Wybór / Izbor, s. 89.
Zamiast / Vmesto, s. 73.
Zamieszanie / Smušenje, s. 83.
Zły garnitur / Loš kostûm, s. 93.
Zniewoleni / Lišeni ot izbor, s. 11.
Zwątpienie / S"mnenie, s. 57.

Publikacje w czasopismach

1. „Literaturen vestnik” 2016, br. 10.

Świrszczyńska Anna

Bardzo smutna rozmowa nocą / Mnogo t"žen razgovor v nošta
Budując barykadę / Strojki barikada
Dziewictwo / Devstvenost
Jestem napełniona miłością / Izp"lnena s"m s lûbov, s. 10.
Jutro będą mnie krajać / Utre še me režat, s. 11.
Niemiecki oficer gra Szopena / Nemski oficer sviri Šopen
Ona się boi / Tâ se strahuva
Otworzę okno / Še otvorâ prozoreca
Patrzę przez oczy zalane łzami / Gledam s pros"lzeni oči, s. 10.

Siostry z dna / Sestri ot d"noto
Sviždane*, s. 11.
Szukając sensu / T"rsejki smis"l, s. 10.
Taka sama w środku / Ednakva v s"śnostta, s. 11.
Zdążył / Uspâ
Zwykły poród / Obiknoveno raždane.
 Prev. L"czesar S e l â š k i, s. 10 [poezja].

2. „Literaturen vestnik” 2016, br. 17/18.

Dąbrowska Krystyna

Imiona / Imena
Matka i córka / Majka i d"šerâ
Nova karta*
Rzeczy osobiste / Lični veši
S"nuvam, že sme na korab*.
 Prev. Katâ B e l č e v a, s. 15 [poezja].

Dąbrowski Tadeusz

[z tomu *Czarny kwadrat* (2009) / *Čeren kvadrat*]
 ***(*Boże, wielka Niezgrabu, znów chciałeś rozładować...*) / ***(*Boże, veliki Nesr"čniko, pak iskaše da otpušiš...*)
 ***(*Latają tu bez przerwy te Ikary...*) / ***(*Letât tuk neprek"snato tezi Ikari, veče...*)
Wiersz współczesny / S"vr"menno, s. 30.
 [z tomu *Pomiędzy* (2013) / *Pomeždu*]
 ***(*Emerytowany profesorze Harvardu...*) / ***(*Pensionirani profesore ot Harvard...*)
 ***(*Jestem jednym z dziesięciu milionów szczerów w tym mieście...*) / ***(*V tozi grad s"m edin ot desette miliona pl"ha...*)
 ***(*Myślałem, że dziura po WTC jest większa...*) / ***(*Predstavâh si, že âmata, ostanala sled Bliznacite, e po-golâma...*)
Notatki z muzeum / Beležki ot muzeâ
Wiersz bez tajemnicy / Stihotvorenie bez tajna.
 Prev. V e r a D e â n o v a, s. 31 [poezja].

Malanowska Kaja

[z tomu opowiadań *Imigracje / Imigracii*]
Butterfly / Butterfly.
 Prev. S i l v i â B o r i s o v a, s. 21, 26—27 [proza].

Osiecka Agnieszka

Ale Magda mówi / A p"k Magda kazva
Boża krówko / Kalinkata
Bywa, że miłość umiera młodo / Slučva se — lûbovta umira mlada

*Chcę słońce garściami pełnymi brać / Iskam sl"nceto da čerpâ s"s dve šepi
Komu weselne dzieci / Ulici i hora, grad, nedelâ
Na serwetkach / Piša ti na salfetka ot kafeneto
Song marynarza / Sladkovodnite morâci
W żółtych płomieniach liści / V ž"ltite plam"ci brezata mnogo krasivo
dogarâ*

Wariatka tańczy / Otkaçalkata

Wysłałam i nie wróciłam / Izlâzla s"m i ne s"m se v"rnala.

Prev. Antoaneta P o p o v a, s. 16 [poezja].

Stasiuk Andrzej

Kucajqc / Priklâkajki [fragment].

Prev. Milena M i l e v a, s. 31 [proza].

3. „Literaturen vestnik” 2016, br. 36.

Dąbrowska Krystyna

Beše v edin moment ot života mi*

Cvetnica*

Detski spomen*

Do poetite, koito se obâvâvat za ludi*

Fizičeski zakoni*

Molitva na zemâta za Haiti*

Sled devet života*

Spomen ot edna d"lga sedmica*

Toj znaeše*

V poletu na nedočetena kniga*.

Prev. Desislava A n a s t a s o v a, s. 15 [poezja].

4. „Literaturen svât”¹ 2016, br. 80.

Andrych Anna

Post scriptum do Ojca Świętego / Post scriptum za svetiâ otec.

Prev. Vanâ A n g e l o v a [poezja].

Biberstajn Ryszard

Pora godów / Vreme za svatbi.

Prev. Vanâ A n g e l o v a [poezja].

Chadzinikolau Ares

*Ludzie tak jak psy szczekają na siebie / Horata sa kato kučeta, laât se
edin drug*

*Poeta przed zapisem wiersza jest jak kamieniarz, widzi rysy twarzy
i kształty nie wykutego posągu / Predi da napiše stih, poet"t e kato*

1 Czasopismo dostępne jedynie w wersji elektronicznej: <http://literaturesviatek.com/?p=91130>.

skulptor; vižda čertite na liceto i formite na neizvaânata oše
skulptura

Religią wszystkich ludzi powinna być miłość / Religâta na vsički hora,
trâbvna da b"de Lûbov

Szczęśliwy, kto pamięta tylko dobre chwile / Šastliv e tozi, kojto pomni
samo hubavite momenti

Tylko człowiek, nawet gdy umrze, posiada jeszcze grób / Samo
čovek"t, dori kogato umre ima, vlast nad kovčega si

Uważajmy, by nie zostały po nas same śmieci / Trâbvna da vnimava-
me, za da ne ostavim sled sebe si samo bokluk

Wolnym człowiekiem jest ten, co przebacza, a nie ten, co się
mści / Svoboden e tozi čovek, kojto prošava, a ne tozi, kojto
otm"šava.

Prev. Vanâ A n g e l o v a [aforyzmy].

Morsztyn Zbigniew

Emblema 8 Oblubienica chora prosi Oblubieńca, żeby jej pulsów
pomacał / Emblema 8 Bolnata Nevesta moli Ženiha da useti
tupteža.

Prev. Âvor V a s i l e v [poezja].

Świrszczyńska Anna

Bardzo smutna rozmowa nocą / Mnogo t"žen razgovor v nošta
Brzytwa / Slamka

Budując barykadę / Strojki barikada

Bunt / Bunt

Dążenie do środka / Stremež k"m s"rcevinata

Dziewictwo / Devstvenost

Dziękuję ci losie / Blagodarâ ti, s"dba

Dusza i ciało na plaży / Dušata i tâloto na plaža

Dwie twarze koloru żelaza / Dve lica s cvât na želâzo

Jej śmierć ma szesnaście lat / Nejnata sm"rt e na šesnajset godini

Jestem napelniona miłością / Izp"lnena s"m s lûbov

Łzy / S"lzi

Na kolejowych dworcach / V železop"tnite gari

Niemiecki oficer gra Szopena / Nemski oficer sfiri Šopen

Ona się boi / Tâ se strahuva

Ostatnia kropla powietrza / Poslednata kapčica v"zduh

Otworzę okno / Še otvorâ prozoreca

Patrzę przez oczy zalane łzami / Gledam s pros"lzeni oči

Rzecz niewysłowiona / Neizravimo nešo

Samotność / Samota

Strzelać w oczy człowieka / Da strelâš v očite na čoveka

Strzelimy w serce / Še strelâme v s"rceto

Sześć kobiet / Šest ženi

1. *Ludwika czyli szczyt wstydlivości / Lûdvika ili v"rh"t na svenlivostta*

2. *Agnieszka czyli kobieta moralna / Agneška ili moralnata žena*

3. *Augusta czyli miłość tragiczna / Avgusta ili tragičnata lûbov*

4. *Amelia czyli kobieta z charakterem / Ameliâ ili ženata s harakter*

5. *Weronika czyli fatalizm / Veronika ili fatalizm"t*

6. *Izadora czyli mała jaskinia rozkoszy / Izadora ili malkata pešera na nasladata*

Szukając sensu / T"rsejki smis"l

Taka sama w środku / Ednakva v s"šnostta

Wspomnienie / Spomen

Zwykły poród / Obiknoveno raždane

Żyje godzinę dłużej / Živee edin čas po-d"lgo.

Prev. L"czesar S e l â š k i [poezja].

Zioła Kalina Izabela

Spadająca gwiazda / Padaša zvezda.

Prev. Vanâ A n g e l o v a [poezja].

5. „Literaturen svât” 2016, br. 81.

Bartosz Danuta

Muzo artysty / Muzata na artista.

Prev. Vanâ A n g e l o v a [poezja].

Chmiel Bogusław

Życie na kredyt / Život"t na kredit.

Prev. Vanâ A n g e l o v a [poezja].

Morsztyn Hieronim

Do [Jerzego] Niemsty na trzecie ożenienie / K"m Ježi Nemsta po povod tretata mu ženitba.

Prev. Âvor V a s i l e v [poezja].

6. „Literaturen svât” 2016, br. 82.

Szmal Andrzej

Poeta / Poet"t.

Prev. Vanâ A n g e l o v a [poezja].

7. „Literaturen svât” 2016, br. 83.

Łowińska Stanisława

Powrót / Zavr"šane.

Prev. Vanâ A n g e l o v a [poezja].

8. „Literaturen svât” 2016, br. 85.
Banaszak Józef
Gdybym był... / Ako báh...
Tak i nie / Da i ne
Wiosenny spacer przez park / Esenna razhodka iz parka
Modlitwa do / Molitva za
Okruchy życia / Ostanke ot života.
 Prev. Vanâ Angelova [poezja].
- Nguyen Chi Thuat**
Tak daleko / Taka daleče.
 Prev. Vanâ Angelova [poezja].
- Siwińska-Pacak Jadwiga**
Proška za gospoža Bakova*.
 Prev. L"čezar Selâški [proza].
- Szmal Andrzej**
Siedem białych łabędzi / Sedem beli lebedi.
 Prev. Vanâ Angelova [poezja].
9. „Literaturen svât” 2016, br. 86.
Lebioda Dariusz Tomasz
Piszę w tobie / Piša vi toplo.
 Prev. Vanâ Angelova [poezja].
10. „Literaturen svât” 2016, br. 87.
Grupiński Jerzy
Jest późny ranek / K"sno utro.
 Prev. Vanâ Angelova [poezja].
11. „Literaturen svât” 2016, br. 89.
Sauer Janusz
Jesteś dziewanną mojego zmiierzchu / Ti si cveteto na moâ zdrač.
 Prev. Vanâ Angelova [poezja].
12. „Noviât puls” 2016, br. 5, 1—15.03.
Mielcarek Tomasz
Perelki / Perlički
Praktyka / Praktika
Przed wyprowadzeniem / Predi premestvaneto
Suchy krzak / Suh hrast
W samo południe / Točno po pladne.
 Prev. L"čezar Selâški [poezja].

Przekłady chorwacko-polskie i polsko-chorwackie

Przekłady
Literatur
Słowiańskich

Bibliografia przekładów literatury chorwackiej w Polsce w 2016 roku

Publikacje książkowe

1. **Čolakhodžić Goran:** *Na kraju taj vrt / Za ogrodem.* Wybór wierszy.
Tłum. Dorota Jovanka Ćirić. Gdańsk, Instytut Kultury Miejskiej, 2016,
58 s. [poezja].
  - ***(*Imam nešto neriješeno s gradom...*) / ***(*Mam niezalutwioną sprawę z miastem...*), s. 16.
  - ***(*noćas sam nakon godina i godina...*) / ***(*dzisiejszej nocy po wielu wielu latach...*), s. 5.
  - ***(*Ponekad sanjam kubuse, duge i bijele, zračne...*) / ***(*Niekiedy wyobrażam sobie sześciany, długie, białe, widoczne...*), s. 19.
  - ***(*Ponekad se prurušava u Sofiju...*) / ***(*Niekiedy zmienia się w Sofię...*), s. 17.
  - ***(*Povremeno se sjetim izbrojenosti...*) / ***(*Niekiedy uświadamiam sobie...*), s. 18.
  - ***(*Stajali smo i koristili perfekt...*) / ***(*Staliśmy i używaliśmy perfektu...*), s. 13.
  - Iz Ili, 'Život u šumi' / Z Albo, 'Žycie w lesie'*, s. 10.
  - Lov / Polowanie*, s. 9.
  - Nagovještaji / Zapowiedzi*, s. 6.
  - Pomak prema crvenom (1) / Przesunięci ku czerwieni (1)*, s. 15.
  - Posude / Naczynia*, s. 7.

Rukama grobljima / Ręce cmentarzyska, s. 8.

Sve polako / Wszystko powoli, s. 14.

Zadnja košnja / Ostatnia kośba, s. 12.

2. **Jergović Miljenko:** *Drugi poljubac Gite Danon / Drugi pocałunek Gity Danon*.
Tłum. Miłosz Wa li g ó r s k i. Wrocław, Biuro Literackie, 2016,
168 s. [proza].
3. **Jergović Miljenko:** *Wilimowski / Wilimowski*.
Tłum. Magdalena P e t r y ń s k a. Wrocław, Książkowe Klimaty, 2016,
180 s. [proza].
4. **Rudan Vedrana:** *Dabogda te majka rodila / Oby cię matka urodziła*.
Tłum. Marta D o b r o w o l s k a - K i e r y ł. Warszawa, Drzewo Babel,
2016, 261 s. [proza].

Publikacje w czasopismach

1. „Dialog” 2016, nr 2 (71).
Ugrešić Dubravka
Europa u sepiji / Europa w sepii.
Tłum. Dorota Jovanka Ć i r l i ć, s. 5—12 [esej].
2. „Gazeta Wyborcza” 2016, nr 54.
Ugrešić Dubravka
Drżycie, czarownice wracają: esej nie odcinajcie kobiecych języków*.
Tłum. Dorota Jovanka Ć i r l i ć, s. 18—19 [esej].
3. „Wyspa” 2016, nr 4.
Trumić Marina
Ptica na drvetu svijeta / Ptak na drzewie świata.
Tłum. Danuta C i r l i ć - S t r a s z y ń s k a, s. 8—14 [esej].

Opracowała Petra Gverić Katana

Miljenko Jergović w Polsce i o Polsce — na marginesie komentarza do powieści *Wilimowski**

Miljenko Jergović in and about Poland — Notes in
the Margin while Discussing *Wilimowski* the Novel

Antonina Kurtok

UNIVERSITY OF SILESIA
IN KATOWICE
antonina.kurtok@o2.pl

Data zgłoszenia: 26.09.2017 | Data akceptacji: 8.12.2017

ABSTRACT | The aim of the article is the synthetic review of Miljenko Jergović's presence in Poland: Polish translations of his literary works and writer's connections with Poland. In this regard, the paper concentrates on "the most Polish" of his books, the novel entitled *Wilimowski*. There are shown, among others, the sources of Jergović's interest in Poland, circumstances of *Wilimowski*'s several editions and reception of the novel in Poland.

KEYWORDS | Miljenko Jergović, Croatian literature, Polish translations, reception

Przegląd bibliografii przekładów literatury chorwackiej na język polski (przede wszystkim tych publikowanych w niniejszym czasopiśmie) pozwala dostrzec pewną prawidłowość — od niemal dekady stałe miejsce zajmuje w nich twórczość Miljenka Jergovicia. Plasuje to tego pochodzącego z Sarajewa chorwackiego (i bośniackiego)

---

* Do powstania artykułu przyczyniło się finansowanie ze strony Uniwersytetu Śląskiego.

pisarza wśród najczęściej — obok Dubravki Ugrešić i Slavenki Drakulić — tłumaczonych na nasz język ojczysty autorów reprezentujących najnowszą literaturę chorwacką¹. Nieco precyzyjniej rzecz ujmując, od rozpadu Jugosławii i formalnego państwowo-prawno-politycznego uniezależnienia się Chorwacji na początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku do 2016 roku w Polsce ukazało się prawie pięćdziesiąt utworów literackich M. Jergovicia, a jak pokazuje rynek wydawniczy, dorobek ten po roku 2017 powiększył się o co najmniej jeszcze jedną pozycję².

Nie ulega wątpliwości, iż przełomowym momentem w karierze M. Jergovicia, otwierającym zarazem jej europejską kartę, był prozatorski debiut autora — zbiór opowiadań *Sarajevski Marlboro* (1994) — będący albumem literackich pocztówek z rzeczywistości bośniackiej stolicy pochłoniętej wydarzeniami wojny ojczyźnianej (*domovinski rat*). Książka została dotychczas przełożona na kilkanaście języków, a w niektórych krajach doczekała się nawet dwóch różnych wydań i przekładów; przetłumaczono ją między innymi na języki: włoski (1995; 2004 — drugie wydanie), francuski (1995; 2004 — drugie wydanie), niemiecki (1996; 2009 — nowe wydanie w innym przekładzie), angielski (1997), bułgarski (1998), hiszpański i kataloński (1999), węgierski (1999), macedoński (1999), a w obecnym stuleciu także na języki: turecki (2001), słoweński (2003), portugalski (2004), czeski (2008) czy białoruski (2011). Wobec wspomnianego znacznego zainteresowania w naszym kraju twórczością M. Jergovicia paradoksalnym jest wręcz fakt, że tom *Sarajevski Marlboro* — jako wydawnictwo zwarte — nie doczekał się przekładu na język polski, jedynie wybrane zawarte w nim opowiadania ukazywały się w czasopiśmie literackich i kulturalnych, ponadto w antologii chorwackiego krótkiego opowiadania *Nagie miasto* (2009), a ostatnio także w zbiorze *Drugi pocałunek Gity Danon* opublikowanym w roku 2016 nakładem Biura Literackiego. W efekcie przetłumaczonych zostało dziewięć opowiadań (*Sarajevski Marlboro* zawiera dwadzieścia dziewięć utworów), przy czym część z nich ma dwie, a nawet trzy wersje przekładów zrealizowanych przez różnych tłumaczy: *Vrtlar (Ogrodnik)*³, *Dijagnoza (Diagnoza)*⁴,

1 Pod pojęciem najnowszej literatury chorwackiej rozumie się tutaj literaturę powstałą po rozpadzie Jugosławii i uzyskaniu przez Chorwację niepodległości.

2 W kwietniu 2017 roku nakładem Wydawnictwa Czarne ukazała się powieść *Psy nad jeziorem (Psi na jezeru)*, 2010). Autorką tłumaczenia jest Magdalena Petryńska.

3 Tłum. Leszek Małczak, „FA-art” 1996, nr 4, s. 170—172; tłum. Magda Szmyt, „Krasnogruda” 1997, nr 6, s. 205—207; tłum. Maciej Czerwiński, „Odra” 2013, nr 7—8, s. 71—73.

4 Tłum. Ewa Rozenek, „Krasnogruda” 1997, nr 6, s. 214—215; tłum. Anna Białas, w: *Nagie miasto. Antologia chorwackiego krótkiego opowiadania (short story) lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XX wieku*. K. Bagić, wybór i wstęp. Katowice 2009, s. 144—146; tłum. Miłosz Waligórski, w: *Drugi pocałunek Gity Danon*. Stronie Śląskie—Wrocław 2016, s. 80—82.

*Hanumica*⁵, *Izlet (Wycieczka)*, *Prsten (Pierścień)*, *Saksofonist (Saksofonista)*⁶, *Gong (Gong)*⁷, *Grob (Grób)*⁸, *Komunist (Komunista)*⁹.

M. Jergović jest zgodnie uznawany przez polskich krytyków i badaczy za jednego z najważniejszych współczesnych twórców bałkańskich. Sytuują go oni w jednym szeregu z tak wybitnymi literatami jak Ivo Andrić czy Meša Selimović, podkreślając wyjątkową umiejętność tych pisarzy do tworzenia opowieści. Polscy czytelnicy z twórczością M. Jergovicia po raz pierwszy mogli się zapoznać w 1993 roku, kiedy to na łamach periodyku „Ex Libris” opublikowano cztery wiersze (przetłumaczone przez Joannę Pomorską) — *Amerykański sen (Američki san)*, *Obóz koncentracyjny (Koncentracioni logor)*, *Wiersz napisany na komputerze (Pjesma napisana kompjuterom)* oraz *Ulicom chłopców, którzy padli (Ulicom Palih dječaka)*¹⁰ — będące zarazem jedynymi utworami poetyckimi literata, które do tej pory ukazały się w języku polskim. Miejsce, jakie M. Jergović zajmuje dzisiaj na naszym rynku literackim, zapewniła mu zaś przede wszystkim proza oraz — co podkreślił sam pisarz w rozmowie z Miłozsem Waligórskim — tłumacze jego utworów:

w Polsce mam [...] fantastycznych tłumaczy. Przede wszystkim Magdaleny Petryńską, ale także Ciebie. To, co Magdalena zrobiła dla mnie i moich książek, jest nie do przecenienia. Ona w pewien sposób stworzyła nowego, polskiego Miljenka Jergovicia. Uważam ją co najmniej za współautorkę moich książek wydanych u was¹¹.

Działalność Magdaleny Petryńskiej nie ograniczyła się jednak wyłącznie do stworzenia przekładów wszystkich ośmiu dotychczas wydanych po polsku powieści M. Jergovicia, wielu jego opowiadań czy esejów, lecz bardzo istotnie przyczyniła się do popularyzacji dorobku literata w naszym kraju. Katarzyna Majdzik w tekście *Literatura chorwacka i jej polscy ambasadorzy. Uwagi do bibliografii przekładów literatury chorwackiej w Polsce w latach 2007—2013*

5 Tłum. Anna Bloch, „Krasnogruda” 1997, nr 6, s. 215—216; tłum. Miłozs Waligórski, w: *Drugi pocałunek Gity Danon...*, s. 29—31.

6 Wszystkie trzy opowiadania — *Wycieczka*, *Pierścień* i *Saksofonista* — tłum. Magda Szmyt, „Krasnogruda” 1997, nr 6, s. 207—213.

7 Tłum. Anna Ruttar, w: *Nagie miasto...*, s. 140—143.

8 Tłum. Maciej Czerwiński, „Odra” 2013, nr 7—8, s. 73—75; tłum. Miłozs Waligórski, w: *Drugi pocałunek Gity Danon...*, s. 101—105.

9 Tłum. Miłozs Waligórski, „Odra” 2013, nr 7—8, s. 69—71 oraz w: *Drugi pocałunek Gity Danon...*, s. 56—60.

10 „Odra” 1993, nr 3, s. 2.

11 M. Jergović, [online]: *Wielokulturowość bierze się ze świadomości*. (W rozmowie z M. Waligórskim). Dostępne w Internecie: <http://www.biuroliterackie.pl/biblioteka/wywiady/wielokulturowosc-bierze-sie-ze-swiadomosci-2/> [data dostępu: 30.09.2017].

słusznie więc zalicza M. Petryńską do tłumaczy instytucji oraz podkreśla fakt, iż to właśnie oni kształtują tak zwany kanon zewnętrzny danej literatury¹². Potwierdzenie instytucjonalnego zaangażowania tłumaczki w promocję twórczości chorwackiego pisarza stanowią chociażby okoliczności, w jakich doszło do publikacji w Polsce w 2003 roku pierwszej jego powieści — *Buick Rivera*. Tłumaczka wspomina w jednym ze swych tekstów:

W roku 2002 ukazała się pierwsza powieść Jergovicia, *Buick Rivera*. I wtedy Miljenko Jergović zaistniał dla mnie. Kiedy debiutował, mieszkałam w Belgradzie, na obrzeżach wojny, skąd dalej było do sarajewskich księżek niż z Warszawy, pewnie dlatego przegapiłam pojawienie się pisarza tej klasy. Na szczęście w sarajewskiej księgarni Buybook wzięłam tę ciepłą jeszcze książkę do ręki i przeczytałam ją jednym tchem. Zaproponowałam *Buicka* Wydawnictwu Pogranicze i tak zaczęła się moja przygoda, a później przyjaźń z autorem¹³.

Rozpoczęta wówczas współpraca pisarza z tłumaczką intensywnie rozwijała się w następnych latach i zaowocowała znaczącymi sukcesami: kolejna z przełożonych powieści — *Ruta Tannenbaum* (2008) — znalazła się w 2010 roku wśród finalistów Nagrody Literackiej Europy Środkowej „Angelus” (*notabene* w tym roku wydano również trzecią już powieść — *Freelander*), natomiast dwa lata później M. Jergović został laureatem tejże nagrody za książkę *Srda śpiewa o zmierzchu w Zielone Świątki* (*Srda pjeva, u sumrak, na Duhove*, 2011), zaś M. Petryńską uhonorowano za jej polski przekład. Fakt ten ugruntował pozycję chorwackiego autora w Polsce i sprawił, że jego nazwisko zyskało uznanie już nie tylko wśród wąskiego grona odbiorców (specjalistów i pasjonatów literatur południowoślowiańskich), lecz także wśród szerszej publiczności czytelniczej. Swego rodzaju dowodem słuszności dokonanego przez jury wyboru było opublikowane niemalże w tym samym czasie jedno z najbardziej osobistych i poruszających, a można też zaryzykować stwierdzenie, że i jedno z (naj)lepszych dzieł pisarza — powieść *Ojciec* (*Otac*, 2012) — będące swoistym rozrachunkiem zarówno z własną historią rodzinną, jak i historią (nieistniejącego już) kraju. W kolejnym roku ukazała się trzecia z cyklu powieści drogi (obok *Buick Rivery* i *Freelandera*) — książka *Wołga, Wołga* (*Volga, Volga*, 2013), natomiast następne dwa lata przyniosły publikacje przede wszystkim esejów i opowiadań pochodzących ze zbiorów *Mama Leone*, *Inšallah Madona*, *inšallah* oraz *Dru-gi poljubac Gite Danon*. Jak już wspomniano, polski przekład tego ostatniego

12 Por. K. Majdzik, 2014: *Literatura chorwacka i jej polscy ambasadorzy. Uwagi do bibliografii przekładów literatury chorwackiej w Polsce w latach 2007—2013*. „Przekłady Literatur Słowiańskich”, t. 5, cz. 2, s. 59.

13 M. Petryńska, [online]: *Skąd „Wilimowski”?* Dostępne w Internecie: <http://e-radar.pl/PL/magazyn/03-2014/skad,wilimowski.html> [data dostępu: 25.07.2017].

tomu ukazał się drukiem w lutym 2016 roku, jednakże pozostał niemal niedostrzeżony. Ogromne zainteresowanie polskich czytelników (i to należących do różnych środowisk: od badaczy literatury chorwackiej i krytyków literackich, przez publicystów periodyków kulturalnych, czasopism opiniotwórczych czy prasy codziennej, aż po autorów blogów internetowych, czy nawet kibiców piłkarskich) wzbudziła natomiast opublikowana zaledwie dwa miesiące później nakładem wydawnictwa Książkowe Klimaty krótka powieść *Wilimowski*. Uwaga, jaką ściągnęła na siebie ta publikacja, wynikała co najmniej z kilku przyczyn. Po pierwsze, fabuła utworu została osnuta wokół wątku polskiego — wyprawy krakowskiego emerytowanego profesora fizyki Tomasza Mieroszewskiego i jego syna Dawida do małej wioski usytuowanej w górach nad Adriatykiem. Po drugie, tytułowym bohaterem swej powieści uczynił M. Jergović legendarnego polskiego i/lub górnośląskiego piłkarza — Ernesta Wilimowskiego. Po trzecie zaś, choć utwór napisany został w 2011 roku i swą premierę miał w Trzecim Programie Radia Belgrad (gdzie był odczytywany w dniach 4—21 czerwca 2012 roku), to jednak w formie drukowanej ukazał się po raz pierwszy dopiero w naszym kraju w kwietniu 2016 roku¹⁴. Motywy upublicznienia dzieła chorwackiego pisarza najpierw w języku obcym, nie zaś w rodzimym języku twórcy naświetliła tłumaczka w uwagach zawartych w książce:

Dwudziestego dziewiątego maja 2011 roku dwadzieścia pięć osób dostało od Miljenka Jergovicia długi e-mail z załącznikiem — książką pod tytułem *Wilimowski*. Miljenko pisze m.in.: „*Wilimowskiego* posyłam wam dlatego, że nie wiadomo, kiedy książka będzie mogła być wydana w języku oryginału. Chwilowo nie ma warunków, które byłyby dla mnie jako autora do przyjęcia”¹⁵.

Miljenko Jergović jest w Chorwacji postacią wzbudzającą ambiwalentne uczucia, zaś oceny jego działalności pisarskiej dokonuje się częstokroć przez pryzmat kategorii ideologicznych, a nie literackich. Autor ten należy do twórców, którym w ich kraju część opinii publicznej przypięła etykietę *zdrajcy* lub *wroga narodu*, w związku z czym publikowanie kolejnych utworów nawet tak cenionego za granicą pisarza nie należy do kwestii oczywistych czy też przez niektóre środowiska decyzyjne pożądaných. Kontrowersje towarzyszące M. Jergovićowi mają charakter bardzo złożony, jednak z pewnym uproszczeniem można uznać, że ich korzenie sięgają faktu, iż w latach 1991 i 1992 pisarz był jednym z sygnatariuszy listów otwartych skierowanych do Franja Tuđmana. Owe listy protestacyjne stanowiły wyraz sprzeciwu „chorwackich intelektualistów z Sarajewa”

14 Fragmenty tego tekstu pojawiły się wcześniej, tj. w 2013 roku między innymi w „Literaturze na Świecie” (nr 5—6).

15 M. Petryńska, 2016: *Od tłumaczki*. W: M. Jergović: *Wilimowski*. M. Petryńska, tłum. Wrocław, Książkowe Klimaty, s. 178.

wobec polityki prowadzonej względem Bośni i Hercegowiny, naruszającej jej suwerenność, oraz skutkowałą społecznym napiętnowaniem i oskarżeniem przez środowiska pronarodowe (czy wręcz nacjonalistyczne) o antychorwackość i zdradę narodową. W efekcie więc personalna krytyka, z jaką spotykał się pisarz niejednokrotnie, nie znajdowała swego merytorycznego uzasadnienia, a była wyłącznie efektem osobistych deklaracji światopoglądowych bądź politycznych sympatii oceniających. Za jeden z bardziej sugestywnych przykładów może posłużyć chociażby informacja zawarta w syntezie *Povijest hrvatske književnosti. Tisućljeće od Bašćanske ploče do postmoderne* autorstwa historyka literatury Dubravka Jelčicia:

Književnu popularnost i „slavu“ u nekim europskim zemljama Jergović je stekao zahvaljujući ponajviše upravo tim knjigama, u kojima je svoju anacionalnu ideološku i disidentsku političku orijentaciju izrazio izravno i bez dvoumljenja, čime je, više nego pripovijetkama, omilio svim istomišljenicima u nas i u svijetu. U tim knjigama predstavio se kao integralni Bosanac, ili Bošnjak, koji s neraspoloženjem gleda na nacionalno oslobođenje Hrvata i osamostaljenje hrvatske države, koju a priori vidi u svom iskrivljenom ogledalu. Da veliki pisci, ni u svijetu ni u Hrvatskoj, nisu uvijek i veliki karakteri, to životno iskustvo često potvrđuje, a i povijest književnosti je to već odavno verificirala. Jergović nije veliki pisac, kao što se kadikad u nekim krugovima želi nametnuti, nego dobar pisac, ali svojim izvanknjiževnim javim djelovanjem, koje nije u suglasju s njegovim književnim djelom, potiče velike dvojbe¹⁶.

Przeprowadzka M. Jergovicia z Sarajewa do Zagrzebia, do której doszło w 1993 roku, wymagała więc nie tylko uregulowania wielu kwestii formalno-administracyjnych, implikujących między innymi konieczność jednoznacznego wskazania przynależności narodowej czy udowodnienia chorwackiego rodowodu w celu otrzymania chorwackiego paszportu, lecz także skonfrontowania się z publiczną krytyką, która *de facto* towarzyszy autorowi do dziś. Warto nadmienić, iż przywołany wcześniej D. Jelčić określił wyjazd autora *Wilimowskiego* z Bośni mianem ucieczki i zdrady:

Njemu je Bosna jedino duhovno uporište, jamstvo njegova identiteta, ona mu je iznad svih najintimnijih osjećaja i opredjeljenja, pa je nerazumljivo zašto ju je u danima njene nesreće izdao i utekao iz nje, umjesto da je dijelio s njom njene patnje, kao što su istodobno toliki hrvatski pisci dijelili ništa lakšu sudbinu svojih gradova [...], i to još pobjegao u Hrvatsku, koja mu je toliko antipatična, koristeći još i danas utočište koje mu je ona dala, iako je rat već odavno završio¹⁷.

16 D. Jelčić, 2004: *Povijest hrvatske književnosti. Tisućljeće od Bašćanske ploče do postmoderne*. Drugo, znatno prošireno izdanje. Zagreb, Naklada Pavičić, s. 591.

17 Ibidem.

Konflikt, jaki zrodził się pomiędzy twórcą a częścią opinii publicznej, stał się również jednym z powodów, dla którego M. Jergović postanowił (jak się później okazało, tylko czasowo) zrezygnować z wydawania nowych utworów w Chorwacji. Atmosferę, jaka wytworzyła się wokół pisarza i sytuację związaną z edycją powieści, autor tłumaczył w jednym z wielu wywiadów udzielonych polskim mediom w minionych miesiącach:

akurat w Wilimowskim nie ma niczego, co mogłoby przeszkadzać Chorwatom, ale wcześniej w moim postępowaniu, pisaniu i w moich wystąpieniach publicznych było mnóstwo rzeczy, które Chorwatów rozwścieczały. Chorwaci, przynajmniej niektórzy, byli na mnie wściekli, co z kolei budziło gniew we mnie. Niejednokrotnie czułem się dotknięty lub byłem wprost obrażony. I w pewnym momencie zdecydowałem, że nie będę więcej publikował książek w Chorwacji. W moim przypadku jest to bardzo proste, bo w języku, w którym piszę, mogę publikować książki w Bośni i Hercegowinie, w Czarnogórze czy w Serbii¹⁸.

Należy zaznaczyć, iż ostatecznie M. Jergović zrezygnował z bojkotu rodzimych wydawnictw — uznał, iż „nie byłoby mądrym gniewanie się na rodaków” — i po niewątpliwym sukcesie *Wilimowskiego* w Polsce, w październiku 2016 roku książka ukazała się także w języku ojczystym pisarza (opublikowana została przez oficynę Fraktura).

Innym czynnikiem, który skłonił M. Petryńską do zaangażowania się w wydanie w Polsce powieści *Wilimowski* był wspomniany już motyw polski utworu — cytując tłumaczkę: „ta książka jest w twórczości Jergovicia szczególnie polska”¹⁹ — oraz wyjątkowe, wieloletnie już zainteresowanie pisarza naszym krajem:

Przeczytawszy książkę, jako jedna dwudziesta piąta dowodu osobistego Jergovicia zapragnęłam, aby pierwodruk ukazał się w Polsce. Nie tylko dlatego, że Wilimowski był i czuł się Polakiem i Górnoślązakiem, że inni główni bohaterowie są Polakami, ale także dlatego, że polska literatura, historia i kultura są dla Miljenka Jergovicia ważne, zajmują w jego esejach bardzo dużo miejsca, że Polskę czuje i rozumie jak mało kto²⁰.

Owa fascynacja pisarza Polską sięga jego lat młodzięcych i ściśle wiąże się z polskim filmem, literaturą czy sztuką lat osiemdziesiątych. Pisarz wśród podziwianych przez siebie twórców wymienia między innymi Andrzeja Wajdę,

18 M. Jergović, [online]: *To, że Polska wciąż istnieje, jest nieprawdopodobne*. Dostępne w Internecie: <https://opinie.wp.pl/miljenko-jergovic-to-ze-polska-wciaz-istnieje-jest-nieprawdopodobne-6016710799127681a> [data dostępu: 25.07.2017].

19 Ibidem.

20 M. Petryńska, 2016: *Od tłumaczki...*, s. 179.

Krzysztofa Zanussiego, Jerzego Kawalerowicza, Witolda Gombrowicza, Tadeusza Różewicza czy Wisławę Szymborską oraz podkreśla, że ich dzieła w momencie, gdy się pojawiały były dla niego nie tylko wielką niespodzianką, ale zarazem i wielkim odkryciem:

W zasadzie nie myślałem nigdy o Polsce, jako o „Polsce” — kraju, który ma swoją flagę i herb. Polska kojarzyła mi się raczej z literaturą, filmem, poezją, niesamowitą polską szkołą graficzną, która w latach 80. była dla nas kolejnym zaskoczeniem [...]. Oczywiście, ten efekt zaskoczenia istnieje w odkrywaniu każdego pisarza, literatury czy kultury. W moim odkrywaniu polskiej kultury był on bardziej intensywny nie tyle z powodu żelaznej kurtyny, ile dlatego, że Polska wydała mi się wówczas naprawdę ogromna. Ogromny kraj i wielka, ważna literatura. W latach 80. większa i ważniejsza od niemieckiej czy francuskiej²¹.

Zainteresowanie naszą kulturą i niezwykła sympatia dla niej nie osłabła u prozaika mimo upływu lat: „Polska literatura i film to jedne z najważniejszych elementów kultury europejskiej, szczególnie w drugiej połowie XX wieku”²². Nieustannie zajmuje ona u M. Jergovicia istotne miejsce jako przestrzeń do dalszej — także tej literackiej — eksploracji: „Polska była zawsze dla mnie niezwykłym tematem literackim. Gdyby o krajach myśleć jako o bohaterach literackich, Polska byłaby dla mnie zdecydowanie najciekawszym”²³. Na marginesie można dodać, że wyraźny ślad zainteresowania naszą ojczyzną i znajomości jej dziejów dostrzegalny jest od początku kariery sarajewskiego twórcy, tj. już w tytule jego debiutu literackiego — tomiku poezji z 1988 roku *Opservatorija Varšava (Obserwatorium Warszawa)*.

Nie powinno zatem dziwić, że literat sięgnął po postać związaną z Polską, choć w przypadku powieści *Wilimowski* uzasadnienie w ten sposób motywacji wyboru dokonanego przez autora byłoby tylko częściowo zgodne z prawdą. Jak bowiem wspominał, Ernest Wilimowski pojawił się w jego życiu bardzo wcześnie, wiele lat przed rozpoczęciem kariery pisarskiej: „Miałem osiem lat, kiedy przeczytałem, że jakiś Polak w 1938 r. strzelił Brazylii cztery gole w jednym meczu. Chciałem wiedzieć, kim był”²⁴. Zrodzone z dziecięcej, czysto sportowej pasji do piłki nożnej zafascynowanie wyczynem futbolisty sprawiło, że M. Jergović postanowił zgłębić historię Wilimowskiego, a po latach uczynić Polaka

21 M. Jergović, [online]: *Nie będę kibicował ustaszom*. Dostępne w Internecie: <http://kulturaliberalna.pl/2016/07/05/miljenko-jergovic-wywiad-powiec-wilimowski/> [data dostępu: 10.09.2017].

22 M. Jergović, [online]: *Zaświaty to literatura*. Dostępne w Internecie: <https://www.tygodnikpowszechny.pl/zaswiaty-to-literatura-147886> [data dostępu: 10.09.2017].

23 Ibidem.

24 M. Jergović, [online]: *Nie będę kibicował ustaszom...*

jednym z bohaterów swojej opowieści. Tragiczne losy popularnego „Eziego” w opowieści chorwackiego prozaika stanowią jednak tylko jeden z jej wątków (choć tytuł sugeruje coś zgoła innego), co więcej, zgodnie ze słowami narratora:

Piłka nożna była metaforą. A o metaforach się nie mówi, nie analizuje się ich i nie wyjaśnia, inaczej życie byłoby męką, byłoby nieszczęściem i nie zdołałaby go upiększyć ani poprawić żadna metafora, ponieważ i ona, gdy tylko by się pojawiła, zostałaby zanalizowana, wyjaśniona i straciłaby sens²⁵.

Wspólne słuchanie transmisji meczów rozgrywanych podczas mundialu we Francji miało być dla profesora Mioszewskego pretekstem do podjęcia z nieuleczalnie chorym synem najważniejszej rozmowy w ich życiu. Profesor miał bowiem nadzieję, że sukces polskiej reprezentacji złagodzi nieco smutną informację, którą musiał przekazać Dawidowi.

Przywołany w powieści legendarny pojedynek rozegrany w Strasburgu 5 czerwca 1938 roku pomiędzy Brazylią a Polską zakończył się co prawda przegraną naszej drużyny, jednak na trwałe zapisał się w sportowych annałach za sprawą osiągnięcia Ernesta Wilimowskiego. „Ezi” dokonał bowiem rzeczy wręcz nieosiągalnej — strzelił słynnym futbolowym herosom w jednym meczu cztery gole. Dla tytułowego piłkarza była to jednak nie tylko piłkarska potyczka, lecz — powtarzając za pisarzem — mecz z własnym losem i z zapomnieniem. Poddany przez M. Jergovicia literackiej interpretacji pamiętny epizod z kroniki światowego sportu wpleciony został w opowieść o na pozór nieistotnym szczególe z rodzinnej kroniki Mioszewskeich. Rosnące napięcie, wyczuwane podczas sielankowego pobytu przybyszów z Polski w hotelu Orion, anonsowało ogromny przełom, który niedługo potem dokonał się na geopolitycznej mapie świata i bezpowrotnie zmienił los wielu społeczeństw i jednostek ludzkich. Dla Wilimowskiego druga wojna światowa oznaczała nie tylko koniec piłkarskiej kariery, lecz także i jego życia:

Na tym голу kończy się jego rola w historii powszechnej. Chociaż będzie żył jeszcze prawie sześćdziesiąt lat, wszystko potem będzie prywatnym, nieważnym dla świata ludzkim cierpieniem i męką, ciągiem upokorzeń i poniżenia. [...] Jego historia przestała być historią kogoś, kto był większy, lepszy i silniejszy od pozostałych — dzielił ją z milionami podobnych do siebie ludzi, Niemców i Polaków, choć nie był już ani Niemcem, ani Polakiem. Tego, kim był dawniej, nie było²⁶.

Recepcja polskiego wydania powieści została zdominowana właśnie przez dyskusje na temat kontrowersji towarzyszących przez wiele lat postaci

25 M. Jergović, 2016: *Wilimowski...*, s. 77.

26 Ibidem, s. 105.

Wilimowskiego — nie był on „ani Polakiem, ani Niemcem. Albo ściślej, i Polakiem, i Niemcem”²⁷, był — jak sam siebie określał — Górnoślązakiem, natomiast okoliczności polityczno-społeczne zmusiły piłkarza do (formalnej) zmiany swej identyfikacji narodowej na niemiecką²⁸. W rezultacie z polskiego bohatera narodowego szybko został przemianowany na zdrajcę, co więcej, na kilka dziesięcioleci wymazano go nawet z historii naszego kraju. Jak słusznie zauważa część komentatorów, w ocenach postępowania „Eziego” niejednokrotnie dominowały emocje, pomijano w nich zaś refleksję nad specyfiką śląskiej rzeczywistości tamtych czasów. Życiorys Wilimowskiego nie był przecież na tych terenach niczym wyjątkowym, a jego dramatyczne losy często były udziałem znacznej części ówczesnych mieszkańców Górnej Śląska. Dokonując rozrachunku z przeszłością, postać „Eziego” włączono w poważny dyskurs historyczno-tożsamościowy, mimo iż u podstaw wyboru, którego dokonał nie leżała chęć manifestacji preferencji narodowych albo poglądów politycznych, lecz wyłącznie próba realizacji sportowych marzeń.

Nasi krytycy podkreślali, że chorwacki twórca przeniknął w polską duszę lepiej niż niejeden krajowy pisarz, a określając *Wilimowskiego* mianem jednej z lepszych książek traktujących o polskich losach, konstatawali, że tak dobrze o newralgicznych rozdziałach polskich dziejów mógł napisać tylko obcokrajowiec. Nie będzie przesadą stwierdzenie, że wyjątkowo trafne zrozumienie przez sarajewskiego literata sytuacji Górnoślązaków, których określił w utworze mianem „żywej figury i metafory tolerancji”, wynikało z analogii dostrzegalnych w jugosłowiańskim i górnośląskim paradygmacie etnokulturowym. Bez wątplenia można bowiem mówić o widocznej zbieżności sytuacji życiowych M. Jergovicia — autora i Wilimowskiego — bohatera, której bardzo dobrą egzemplifikację stanowi jeden z fragmentów powieści:

[...] kiedy znowu wybuchnie wojna i zmusi ich, by swoją podwójność albo potrójność zredukowali do niepodzielnej jedności, wybierając z rozsądku przynależność do tych, wśród których będą mieli większe szanse przeżycia, Górnoślązacy staną się albo zbrodniarzami, albo męczennikami, a potem wraz z końcem wojny znikną, jakby ich nie było i jakby tacy ludzie, Niemcy i Polacy zarazem, nie mogli na tym świecie istnieć²⁹.

27 Ibidem, s. 90.

28 Jako ciekawostkę można wspomnieć, że spotkania autorskie związane z promocją książki odbywały się w naszym kraju w czasie trwania Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej we Francji (2016), zaś jedna z dyskusji z M. Jergoviciem miała miejsce w dniu rozgrywania meczu Polska — Niemcy.

29 M. Jergović, 2016: *Wilimowski...*, s. 91.

I chociaż pisarz w jednym z wywiadów stwierdził, że jednak wprost nigdy nie utożsamiał się z Wilimowskim, co więcej — nawet o tym nie pomyślał, to jednocześnie przyznał, że lubi identyfikować się zarówno z przegranymi, jak i ze zdrajcami³⁰.

Obecność pierwiastków autobiograficznych stanowi ważny element twórczości M. Jergovicia. Na potrzeby swych opowieści pisarz niejednokrotnie czerpie z repozytorium własnej pamięci czy też sięga do archiwów, częstokroć tych rodzinnych. W swoich dziełach uruchamia projekcję wspomnień związanych z miejscami, przedmiotami bądź osobami (dobrze znanymi, jak i spotkanymi przypadkiem), niekiedy czyniąc to bezpośrednio — przez poddanie ich dziejów fikcjonalizacji, innym razem tylko pośrednio — jako pretekst do opowiadania (budowania przedmiotowej opowieści, ale i prowadzenia narracji samej w sobie) lub tylko jego element. Wspólnym mianownikiem większości utworów M. Jergovicia jest właśnie „opowiadanie historii”, których protagonistami są najczęściej zwykli ludzie, pozornie nic nieznaczące wydarzenia albo nieistotne przedmioty. Ich losy zostają zaś włączone w opowieści o historii powszechnej („wielkie narracje”), gdyż — zdaniem pisarza — „Każdy przedmiot, nawet najdrobniejsza rzecz, ma swoją historię, która przeplata się z historią danej wspólnoty czy państwa”³¹. Jednym z takich niepozornych (aczkolwiek jako motyw powracających) zbiorowych bohaterów uwikłanych w wielkie wydarzenia literat uczynił własną rodzinę, bo — jak sam przyznał: „Ekscytuje mnie idea, aby historię jakiejś niewielkiej rzeczy czy małej wspólnoty, jaką jest właśnie rodzina, opowiedzieć w sposób ostateczny i definitywny”³². Próbę realizacji utopijnego projektu — jakim jest według pisarza opowiedzenie historii rodzinnej do samego końca, do ostatniego, najdrobniejszego detalu³³ — stanowi licząca ponad tysiąc stron książka *Rod (Ród)*. Ta wydana w Chorwacji w 2013 roku monumentalna powieść — saga, w której pisarz przez pryzmat dziejów swojego rodu naszkicował niemal całe XX-wieczne dzieje Europy Środkowej i Bałkanów, nie doczekała się jednak do tej pory przekładu na nasz język ojczysty i — jak twierdzi M. Petryńska — biorąc pod uwagę jej objętość nie ma raczej szans na polskie wydanie³⁴.

Innym elementem wspólnym utworów M. Jergovicia jest uniwersalizacja podejmowanych tematów. Bez względu na to jak zakorzenione w codzienności zdają się obiekty jego uwagi (gdy pisarz opowiada o ukochanym samochodzie, kryształowych kieliszkach do wina, pewnym ogrodniku, zamordowanej Srdzie

30 Por. M. Jergović, [online]: *To, że Polska wciąż istnieje...*

31 M. Jergović, [online]: *Zaświaty to literatura...*

32 Ibidem.

33 Por. ibidem.

34 Por. M. Petryńska, [online]: *Skąd „Wilimowski”?...*

Kapurovej, własnym ojcu, znanym piłkarzu albo anonimowym Dawidzie), niezależnie też od tego, czy jako przestrzeń swych opowieści wybiera znane mu miasto — Sarajewo, kraj — Chorwację bądź region — Bałkany albo dla odmiany nam bliższy Górny Śląsk — zawsze dotyka spraw ogólnoludzkich. W istocie więc tak wyjątkowo polski z naszej perspektywy *Wilimowski* jest (o)powieścią o kwestiach fundamentalnych: miłości, nadziei, cierpieniu, śmierci, smutku, człowieczeństwie, tożsamości, tolerancji.

Literatura

- Jelčić D., 2004: *Povijest hrvatske književnosti. Tisućljeće od Bačanske ploče do postmoderne*. Drugo, znatno prošireno izdanje. Zagreb, Naklada Pavičić.
- Jergović M., 2016: *Wilimowski*. M. Petryńska, tłum. Wrocław, Książkowe Klimaty.
- Jergović M., 2017: *Psy na jeziorze*. M. Petryńska, tłum. Wołowiec, Wydawnictwo Czarne.
- Jergović M., [online]: *Nie będę kibicował ustaszom*. (W rozmowie z P. Pokorą). Dostępne w Internecie: <http://kulturaliberalna.pl/2016/07/05/miljenko-jergovic-wywiad-powiec-wilimowski/> [data dostępu: 10.09.2017].
- Jergović M., [online]: *To, że Polska wciąż istnieje, jest nieprawdopodobne*. (W rozmowie z G. Wysockim). Dostępne w Internecie: <https://opinie.wp.pl/miljenko-jergovic-to-ze-polska-wciaz-istnieje-jest-nieprawdopodobne-6016710799127681a> [data dostępu: 25.07.2017].
- Jergović M., [online]: *Wielokulturowość bierze się ze świadomości*. (W rozmowie z M. Waligórskim). Dostępne w Internecie: <http://www.biuroliterackie.pl/biblioteka/wywiady/wielokulturowosc-bierze-sie-ze-swiadomosci-2/> [data dostępu: 30.09.2017].
- Jergović M., [online]: *Zaświaty to literatura*. (W rozmowie z M. Sowińskim). Dostępne w Internecie: <https://www.tygodnikpowszechny.pl/zaswiaty-to-literatura-147886> [data dostępu: 10.09.2017].
- Majdzik M., 2014: *Literatura chorwacka i jej polscy ambasadorzy. Uwagi do bibliografii przekładów literatury chorwackiej w Polsce w latach 2007—2013*. „Przekłady Literatur Słowiańskich”, t. 5, cz. 2, s. 43—60.
- Petryńska M., 2016: *Od tłumaczki*. W: M. Jergović: *Wilimowski*. M. Petryńska, tłum. Wrocław, Książkowe Klimaty, s. 178—179.
- Petryńska M., [online]: *Skąd „Wilimowski”?* Dostępne w Internecie: <http://e-radar.pl/PL/magazyn/03-2014/skad,wilimowski.html> [data dostępu: 25.07.2017].

Antonina Kurtok

**Miljenko Jergović u Poljskoj i o Poljskoj —
na margini komentara na roman *Wilimowski***

SAŽETAK | U članku se sintetično ukazuje književnu nazočnost Miljenka Jergovića u Poljskoj te se pregledava poljske prijevode njegovih djela. Predstavlja se Jergovićeve veze s Poljskom, npr. njegovu suradnju s Magdalenom Petryńskom (prevoditeljicom svih poljskih izdanja njegovih romana) i njezin utjecaj na piščevu popularnost u našoj zemlji. U odnosu na to, članak se koncentrira na Jergovićevu *najviše poljskom* djelu — (kratkim) romanu *Wilimowski*. Zahvaljujući Petryńskoj roman je bio objavljen u Poljskoj u travnju 2016., što je bila svjetska premijera ove knjige u tiskanom izdanju. U članku se ukratko prezentira okolnosti izdanja poljskog prijevoda *Wilimowskog*, razloge piščevog interesa za Poljsku (između ostalog za naslovni lik romana — poljskog nogometaša Ernesta Wilimowskog) te recepciju knjige u Poljskoj. Isto tako se ukazuju osnovne crte Jergovićevog književnog rada npr. naracijska strategija ili najčešće teme koje se pojavljuju u njegovim djelima.

KLJUČNE RIJEČI | Miljenko Jergović, hrvatska književnost, poljski prijevodi, recepcija

Antonina Kurtok

**Miljenko Jergović in and about Poland — Notes in the Margin
while Discussing *Wilimowski* the Novel**

SUMMARY | The article gives a brief summary of Miljenko Jergović's literary presence in Poland. It concentrates upon the writer's poems, short stories, novels and essays hitherto translated into Polish and published in Poland. Additionally, Jergović's manifold connections with Poland are presented, starting with the history of his cooperation with Magdalena Petryńska, who translated all of his novels into Polish. This translator's impact on the writer's popularity in our country is underscored. Within this scope, the article concentrates on the Jergović's "most Polish" work, a short novel entitled *Wilimowski*. Thanks to Petryńska's efforts, the book was published in Polish in April 2016, which constituted the novel's world premiere. The article concisely addresses and describes the circumstances of *Wilimowski's* several editions, concurrently discussing motives behind the writer's interest in Poland (among others, the novel's protagonist — a Polish football player Ernest Wilimowski), and the book's reception in Poland. Last but not least, Jergović's writing technique is characterized along with leitmotifs of his literary works.

KEYWORDS | Miljenko Jergović, Croatian literature, Polish translations, reception

Bibliografia przekładów literatury polskiej w Chorwacji w 2016 roku

Publikacje książkowe

1. **Bargielska Justyna:** *Inna róża / Druga ruža.*
Prev. Đurđica Čilić Škelj o. SKUD „Ivan Goran Kovačić“ 2016,
74 s. [poezja].
2. **Giedroyc Jerzy:** *Autobiografija na cztery ręce / Autobiografija na sve četiri.*
Prev. Adrian Cvitanović. Zagreb, Hrvatsko filološko društvo, Disput,
2016, 267 s. [proza].
3. **Gombrowicz Witold:** *Bestiarium / Bestijarij.* Uvod, izbor, raspored
Włodzimierz Bolecki.
Prev. Mladen Martić. Zagreb, Fraktura, 2016, 192 s. [proza].
4. **Kapuściński Ryszard:** *Cesarz / Car.*
Prev. Mladen Martić. Zagreb, AGM, 2016, 138 s. [proza].
5. **Klimko-Dobrzaniecki Hubert:** *Bornholm, Bornholm / Bornholm,
Bornholm.*
Prev. Emilio Nuć. Zagreb, Hena com, 2016, 288 s. [proza].
6. **Miłoszewski Zygmunt:** *Ziarno prawdy / Zrno istine.*
Prev. Mladen Martić. Zagreb, Edicije Božićević, 2016, 400 s. [proza].
7. **Pelanowski Augustyn:** *Dom w Bogu / Dom u Bogu: meditacija
na temu Knjige o Tobiji.*
Prev. Tatjana Geršić. Koprivnica, Figulus, 2016, 180 s. [proza].
8. **Pelanowski Augustyn:** *Odejścia / Odlasci.*
Prev. Jelena Vučković. Koprivnica, Figulus, 2016, 168 s. [proza].
9. **Pelanowski Augustyn:** *Umieranie ożywiające / Zašto Bog dopušta patnju?*
Prev. Sylwiana Abramić. Koprivnica, Figulus, 2016, 273 s. [proza].

10. **Pelanowski Augustyn, Wielgołaska Magdalena:**
Bestie i prorok / Zvijer i prorok.
Prev. Jelena V u k o v i ć. Koprivnica, Figulus, 2016, 154 s.
[proza].
11. **Piątkowska Renata:** *Opowiadania z piaskownicy / Priče iz pješčanika.*
Prev. Adam A g i ć i ć. Zagreb, Srednja Europa, 2016, 120 s.
[proza].
12. **Sienkiewicz Henryk:** *Hania / Hanja: Ljubavni roman.*
Prev. Josip Eugen T o m i ć. Zagreb, Ognjište, 2016, 190 s.
[proza].

Publikacje w czasopismach

1. „Forum” 2016, br. 7/9.

Zagajewski Adam

Bertolt Brecht w wieczności / Bertolt Brecht u vječnosti
Chaconne / Chaconne
Dzieciństwo / Djetinjstvo
Grażyna / Gražyna
Mandelsztam w Teodozji / Mandeljštam u Teodoziji
Nigdzie / Nigdje
Nokturn / Nokturno
Poeci to presokratyci / Pjesnici su predsokratovci
Podróż ze Lwowa na Śląsk w roku 1945 / Putovanje iz Lwowa
u Šleziju 1945 godine
Rachmaninow / Rahmanjinov
Ten dzień / Taj dan
Wiemy czym jest sztuka / Znamo što je umjetnost.
Prev. Pero M i o ć, s. 798—808 [poezja].

2. „Forum” 2016, br. 10/12.

Miłosz Czesław

Epigrafi, epigrami, misli, refleksije, stihovi*.
Prev. Pero M i o ć, s. 1086—1101 [proza, eseje i poezja].

3. „Hrvatsko slovo” 2016, br. 1084.

Herbert Zbigniew

Kamyk / Kamenčić
Modlitwa Pana Cogito — Podróżnika / Molitva Pana Cogito — Putnika
Rovigo / Rovigo.
Prev. Pero M i o ć, s. 25 [poezja].

4. „Hrvatsko slovo” 2016, br. 1085.

Zagajewski Adam

[pod wspólnym tytułem *Gradovi također imaju svoje tlapnje*]

Lato 95 / Ljeto '95

Maraton / Maraton

Nigdzie / Nigdje

Pan Włodziu / Gospodin Vladek

Poeći to presokratyci / Pjesnici predsokratovci

Walizka / Putna torba.

Prev. Pero M i o ć, s. 25 [poezja].

5. „Hrvatsko slovo” 2016, br. 1088.

Herbert Zbigniew

[pod wspólnym tytułem *Lav je zatvorio oči*]

Kola*

Pan Cogito. Powrót / Pan Cogito — povratak

Przecucia eshatologiczne Pana Cogito / Eshatološke

slutnje Pana Cogito

Śmierć lwa / Lavova smrt

Wit Stwosz: Uśnięcie NMP / Wit Stwosz: Usnuće NMP.

Prev. Pero M i o ć, s. 24—25 [poezja].

6. „Hrvatsko slovo” 2016, br. 1090.

Zagajewski Adam

Grażyna / Grazyna

Mandelsztam w Teodozji / Mandeljštam u Teodoziji

Matka / O mojoj majci

Rozkwitający poemat / Rascvjetala poema

Zimorodek / Vodomar

Ziemia / Zemlja.

Prev. Pero M i o ć, s. 25 [poezja].

7. „Hrvatsko slovo” 2016, br. 1092.

Zagajewski Adam

Na wagarach / Markiranje

Może nasza wiedza jest gorzka / Možda je naše znanje gorko

Północne morze / Sjeverno more

Rachmaninow / Rahmanjinov

Wenecja, listopad / Venecija, studeni

Wiemy czym jest sztuka / Znamo što je umjetnost.

Prev. Pero M i o ć, s. 25 [poezja].

8. „Hrvatsko slovo” 2016, br. 1098.

Rożewicz Tadeusz

Francis Bacon czyli Diego Velazquez na fotelu dentystycznym / Francis Bacon ili Diego Velazquez na zubarskom stolcu (fragment).

Prev. Pero Mioć, s. 25 [poezja].

9. „Hrvatsko slovo” 2016, br. 1100.

Zagajewski Adam

Lipiec / Srpanj

Moi ulubieni poeci / Moji omiljeni pjesnici

Noc, morze / Noć, more

Podziemne pociągi / Podzemni vlakovi

Półka / Polica

Sandały / Sandale

Ten dzień / Taj dan.

Prev. Pero Mioć, s. 25 [poezja].

10. „Hrvatsko slovo” 2016, br. 1104.

Herbert Zbigniew

[pod wspólnym tytułem *Samo utvare žive dugo*]

Bajka o gwoździu / Bajka o čavlu

Dęby / Hrastovi

Modlitwa starców / Molitva staraca

Msza za uwięzionych / Misa za uznike

Pana Cogito przygody z muzyką / Zgode Pana Cogito s glazbom

Rodzina Nepenthes / Porodica Nepenthes.

Prev. Pero Mioć, s. 25 [poezja].

11. „Hrvatsko slovo” 2016, br. 1106.

Zagajewski Adam

Autostrada / Autocesta

Białe żagle / Bijela jedra

Dżungla / Džungla

Konkurs / Natječaj

Manet / Manet

Obudź się / Probudi se

Ołówek / Olovka

*Podróż ze Lwowa na Śląsk w roku 1945 / Putovanje iz Lwowa
u Šleziju 1945. godine*

Ruth / Ruth

Umarł Krzys Michalski / Umro je Krzys Michalski

Żal po utracie przyjaciela / Tuga za izgubljenim prijateljem.

Prev. Pero Mioć, s. 24—25 [poezja].

12. „Hrvatsko slovo” 2016, br. 1108.

Herbert Zbigniew

Brewiarz / Brevijar

Dalem słowo / Dao sam riječ

Dwaj prorocy. Próba głosu / Dva proroka, iskušavanje glasa

Kant. Ostatnie dni / Kant. Posljednji dan

Pan Cogito a male zwierzątko / Pan Cogito i mala životinjica

Pan Cogito. Aktualna pozycja duszy / Pan Cogito, aktualna pozycja duše

Pan Cogito. Ars Longa / Pan Cogito, Ars longa

Panie, dzięki Ci składam za cały ten kram życia / Boże, hvala ti składam za sve te životne sitnice

Panie, obdarz mnie zdolnością składania zdań długich / Boże, obdari me sposobnošću skladanja dugih rečenica

Panie, pomóż nam wymyślić owoc / Boże, pomozí nam izmisliti plod

Panie, wiem że dni moje są policzone / Boże, znam da su moji dani odbrojeni

Podróż / Putovanje.

Prev. Pero M i o ć, s. 24—25 [poezja].

13. „Hrvatsko slovo” 2016, br. 1110.

Różewicz Tadeusz

Mozaika bułgarska z roku 1978 / Bugarski mozaik iz 1978. godine

Nešto me žalja, nešto me muči*.

Prev. Pero M i o ć, s. 24—25 [poezja].

14. „Hrvatsko slovo” 2016, br. 1112.

Zagajewski Adam

Bertolt Brecht w wieczności / Bertolt Brecht u vječnosti

Kuzyn Hannes / Rođak Hannes

Nasze północne miasta / Naši sjevernjački gradovi

Nokturn / Nokturno

Pomarańczowy notes / Narančasti notes

Rue Armand Silvestre / Rue Armand Silvestre.

Prev. Pero M i o ć, s. 25 [poezja].

15. „Hrvatsko slovo” 2016, br. 1114.

Herbert Zbigniew

Elegia na odejście pióra atramanetu lampy / Oproštajna elegija od pera tinte i svijeće

Koniec / Svršetak

Lekkomyślnie opuszczamy ogrody dzieciństwa / Lakomisleno napuštamo vrtove djetinjstva

Pożegnanie / Oproštaj

Przesłanie Pana Cogito / Poslanica Pana Cogito.

Prev. Pero M i o č, s. 25 [poezja].

16. „Hrvatsko slovo” 2016, br. 1120.

Rożewicz Tadeusz

Kada pomisliš*

Nagovještaj*

W gościnie u Henryka Tomaszewskiego w Muzeum Zabawek /

U gostima kod Henryka Tomaszewskog u Muzeju Igračaka

W świetle lamp filujących / U svjetlu dimećih svijeća

Walentyнки / Valentinke.

Prev. Pero M i o č, s. 25 [poezja].

17. „Hrvatsko slovo” 2016, br. 1122.

Miłosz Czesław

[pod wspólnym tytułem *Glas strasti bolji je nego glas razuma*]

Do księdza Ch. / Velečasnom Ch.

Dziecię Europy / Dijete Europe

W mojej ojczyźnie / U mojoj domovini.

Prev. Pero M i o č, s. 25 [poezja].

18. „Hrvatsko slovo” 2016, br. 1126.

Rożewicz Tadeusz

Co się dzieje z gwiazdami / Što se događa sa zvijezdama

Drewno / Trupac

Grypa w Krynicy / Grypa u Krynicy

Nie wypowiedziane / Neizrečeno

Prognoza do roku 2000 / Predviđanja za 2000. godinu

Zadanie domowe / Domaća zadaća.

Prev. Pero M i o č, s. 25 [poezja].

19. „Hrvatsko slovo” 2016, br. 1128.

Rożewicz Tadeusz

Czego byłoby żal / Čega bi mi bilo žao

dlaczego poeci piją wódkę / zašto pjesnici piju wodku

poeta emeritus / poeta emeritus.

Prev. Pero M i o č, s. 25 [poezja].

Uzupełnienie bibliografii z 2015 roku

57

Publikacje w czasopismach

1. „Književna smotra” 2015, br. 176 (2).

Krynicki Ryszard

Buddo, Chrystusie / Budo, Kriste
Choćbyście unicestwili / Čak i ako biste uništili
Cóż z tego / Pa što
Czytaj: ojczyzna / Čitaj: domovina
Czytając Fromma / Čitajući Fromma
Elegia niczyja / Ničija elegija
Esprit de Lescalier albo spóźniona odpowiedź na pewne pytanie /
Esprit de L'Escalier ili zakašnjeli odgovor na određeno pitanje
Jeżeli miłość / Ako ljubav
Język, to dzikie mięso / Jezik, to divlje meso
Kto wie / Tko zna
Kto wybiera samotność / Tko bira samoću
Linijka po linijce / Stih po stih
Miasto / Grad
Mocno i celnie / Snažno i precizno
Moja córeczka uczy się czytać / Moja kćerkica uči čitati
Mówiąc / Govoreći
Nedovoljno*
Nic, noc / Ništa, noć
Nie wiedziałem / Nisam znao
Nie wszyscy / Ne svi
Niestety / Nažalost
Odpowiedziało mi / Odgovorio mi je
Prawie wszystko / Skoro sve
Przekreślony początek / Prekrižen početak
Różo / Ružo
Silniejsze od lęku / Jače od straha
Skąd mogę wiedzieć / Otkud bih znała
Skala / Ljestiva
Śpij spokojnie / Mirno spavaj
Świat jeszcze istnieje / Svijet i dalje postoji
Świat woli / Svijet više voli
Światelko / Malo svjetlo

Tak / Da

Uwaga, drzwi! / Pazi, vrata!

W kraju / U domovini

W kulistym śnie / U okruglom snu

Wysoko zaszedłeś / Visoko si se popeo

Żeby nikogo nie ranić / Da nikog ne povrijedim

Želja*.

Prev. Đurđica Čilić Škelj o, s. 131—136 [poezja].

2. „Književna smotra” 2015, br. 176 (2).

Witkiewicz Stanisław Ignacy

Niemyte dusze / Neumivene duše (fragmenty).

Prev. Dalibor Blažina, s. 123—130 [proza].

3. „Književna smotra” 2015, br. 178 (4).

Krynicki Ryszard

Silniejsze od lęku / Jače od straha.

Prev. Đurđica Čilić Škelj o, s. 5 [poezja].

4. „Književna smotra” 2015, br. 178 (4).

[pod tytułem: *Pjesnici s prijeloma stoljeća* (izbor): *Zadura, Sommer, Świetlicki, Podsiadło*]

Podsiadło Jacek

List do papieża Jana Pawła Drugiego. Poczta niedyplomatyczna / Pismo papi Ivanu Pavlu Drugom. Nediplomatskom poštom

Noc nr 40 / Noć br. 40

Pierwszy wiersz przeciw państwu / Prva pjesma protiv države

Spróbuj być Bogiem / Pokušaj biti Bog

Wstałem o piątej / Ustao sam u pet [poezja].

Świetlicki Marcin

Camera obscura / Camera obscura

Jeszcze o barbarzyńcach / Još o barbarima

Korespondencja pośmiertna / Posthumna korespondencija

Palenie / Pušenje

Zły ptak / Zla ptica [poezja].

Zadura Bohdan

Antygona z Prištiny / Antigona iz Prištine

Ptasia grypa / Ptičja gripa

Randka w ciemno / Spoj na slijepo

Z czego wyrosłem / Iz čega sam izrastao

Zakład (damsko-męski) / Frizerski salon (za dame i muškarce)

[poezja].

Sommer Piotr

Amnezja / Amnezija

Babcia / Baka

Biurko / Pisaći stol

Czym mogłaby być / Što bi mogla biti

Opowieść wigilijna / Badnja pripovijest

Piaskownica / Pješčanik.

Prev. Đurđica Čilić Škeljo i Dalibor Blažina,

s. 51—59 [poezja].

59

Opracowała *Petra Gverić Katana*

Tekst i paratekst: recepcija Witolda Gombrowicza u Hrvatskoj*

Text and Paratext: The Reception of Witold Gombrowicz in Croatia

Petra Gverić Katana

UNIVERSITY OF SILESIA
IN KATOWICE
petra.gveric@gmail.com

Data zgłoszenia: 1.10.2017 | Data akceptacji: 8.12.2017

ABSTRACT | The article deals with Croatian reception of works by Witold Gombrowicz, focusing primarily on the period after the year 2000, during which most of translations of this author into Croatian have been published. The author investigates the impact that literary texts and their paratexts made on the presentation, interpretation, and contextualization of Gombrowicz's work in the receiving culture.

KEYWORDS | Witold Gombrowicz, Croatian reception, paratext, translations, culture reception

Uvod

Godinu 2016. u hrvatskoj recepciji poljske književnosti obilježilo je čak 11 knjižnih izdanja; ova je godina, dakle, bogatija monografijama negoli

---

* Do powstania artykułu przyczyniło się finansowanie ze strony Uniwersytetu Śląskiego.

prijevodima u časopisima. Među njima je najviše prijevoda Augusta Pelanowskog, poljskoga duhovnika, pavlina, i kako se navodi na stranicama knjižara, „omiljena poljskog propovjednika“¹, kojemu su samo ove godine izašle četiri knjige (a proteklih godina u Hrvatskoj objavljene su još dvije) u istoga izdavača, koprivničke kuće Figulus, no iz pera različitih prevoditelja: Sylwiane Abramič, Adriana Cvitanovića, Jelene Vuković (koja se, sudeći prema bibliografijama sastavljenima za protekle godine, specijalizirala za duhovnu književnost) te Tatjane Geršić. Kako se navodi u popratnome tekstu, izdavanje knjiga Pelanowskoga, svojevrsnoga *self-helpa*, navodno je „zasluga hrvatskih pavlina“ i one su zasigurno namijenjene određenom, užem čitateljskom krugu.

Emilio Nuić, pak, prevest će roman *Bornholm, Bornholm* Huberta Klimko-Dobrzanieckog, a hrvatska kritika posvetit će mu nekoliko tekstova, spominjući ga kao „najčešćijega poljskog pisca“, izvrsna satiričara s osjećajem za mjeru „između gorkoga i slatkoga“ i uspoređujući roman s nedavno u Hrvatskoj izdanim *Stonerom* Johna Williamsa².

Poslovično marljivi, vrsni polonist Mladen Martić protekle je godine preveo čak tri vrijedna naslova: *Zrno istine* Zygmunta Miłoszewskoga, *Cara* Ryszarda Kapuścińskog i *Bestijarij* Witolda Gombrowicza, petu knjigu tekstova ovoga velikog pisca, objavljenu u posljednjih 15 godina u Hrvatskoj.

Istraživanje recepcije Gombrowicza bilo je potaknuto upravo spomenutom brojkom, a zatim i otkrivanjem prijevoda njegovih tekstova u časopisima te mnogobrojnih popratnih tekstova — bilježaka, osvrti, recenzija, kritika, razmatranja, eseja, kao i same nazočnosti Gombrowicza u hrvatskom kulturnom diskurzu tijekom toga razdoblja. Njegovu je recepciju u Hrvatskoj moguće promatrati iz različitih perspektiva: s jedne strane, sa stajališta vremena i prostora, unutar društvenopolitičkoga konteksta, te s obzirom na mjesto koje je zauzeo u hrvatskom kulturnom miljeu, odnosno, u cjelokupnu interpretacijskom krotopu njegova prijma u ciljnoj kulturi (kao što je slovenskoj recepciji pristupila Božena Tokarz³); s druge, imagološki pristup zacijelo bi donio zanimljivih rezultata vezanih uz gombrowičevsko u hrvatskoj književnosti, baš kao i perspektiva Gombrowiczeve (ne)prisutnosti na kazališnim scenama. Napokon, moguće ga

1 Izvor: <http://verbum.hr/knjige/autor-pelanowski-augustyn/> [pristupljeno: 7.08.2017].

2 I. Ivanišević, 2016: *Poljski Stoner*. „Slobodna Dalmacija“, 6.06. Dostupno na: <http://www.slobodnadalmacija.hr/stil/putovanja/clanak/id/314859/poljski-stoner> [pristupljeno: 3.08.2017]; G. Duhaček, [online]: *Od zanimljivih domaćih krimića do skandinavskog hita*. Dostupno na: <https://www.tportal.hr/kultura/clanak/od-zanimljivih-domacih-krimica-do-skandinavskog-hita-20160325> [pristupljeno: 3.08.2017]. Usporedba s romanom Johna Williamsa *Stoner*, koji je 2016. izdala Fraktura u prijevodu Patricije Vodopije.

3 B. Tokarz, 2012: *Gombrowicz w Słowenii: ramy interpretacyjnej czasu i przestrzeni kulturowej*. „Przekłady Literatur Słowiańskich“, t. 3, cz. 1, s. 234—251.

je promatrati i u suodnosu teksta, parateksta i ekstrateksta (termin kojim ću ovdje označiti recepcijske tekstove u ciljnoj kulturi), koji se, pak, neminovno ogleda i u prvome, dijakronijsko-prostornome, kao i, posredno, u drugome, imagološkome aspektu.

Detaljno razmatranje recepcije Gombrowicza iz svih spomenutih kutova, osobito kad bi se u obzir uzelo razdoblje od 1965. godine, kada izlazi prvi prijevod Gombrowicza u Hrvatskoj — njegova romana *Ferdydurke*, podrazumijevalo bi i analizu recepcije vezane ne samo uz hrvatski kulturni kontekst, nego i tadašnji jugoslavenski, osobito srpski, te bi zacijelo rezultiralo obimnijom knjižicom, novom i drukčijom *Gombrowiczianom*. Polonistica Branislava Stojanović u srpskoj *Polonica*, uostalom, govoreći o bibliografiji prijevoda poljskih pisaca na srpski jezik, navodi:

Poštujući aktuelnu geopolitičku stvarnost, ova bibliografija ne notira izdanja koja su priredili prevodioci koji nikad nisu živeli i/ili radili u Srbiji, osim ako knjiga nije tu i objavljena. Ali period srpskohrvatskog jezika nije mali ni obimom ni kvalitetom i treba napomenuti da u našim bibliotekama i dalje stoje mnoga hrvatska izdanja: Mickjevićevi *Soneti, balade i romanse* (prev. Iso Velikanović), njegov *Gospodin Tadija* (u dva prevoda, prev. T. Maretić, Đorđe Šaula) i *Dušni dan* (prev. Julije Benešić), kao i Rejmontova *Obećana zemlja* (takođe Benešić), mnoge stare i nove knjige koje čak imaju status kulturnih izdanja, kao što je Benešićeva *Poljska lirika* ili *Antologija poljske pripovijetke XX stoljeća* Zdravka Malića, Vitkacijeve drame (prev. Dalibor Blažina), itd.⁴

Spomenuto se može primijeniti i na Hrvatsku, gdje je Gombrowiczev *Dnevnik* bio nekoć dostupan u srpskome prijevodu Petra Vujičića, a danas u dopunjenome reizdanju istoga prijevoda, u ediciji *Nostra vita* Službenog glasnika iz 2013. godine — no hrvatskoga prijevoda nema.

Međutim, iako će u ovome radu biti skiciran okvir za Gombrowicza u ciljnoj kulturi, primarno će se predstaviti razdoblje nakon 2000. godine, i to s gledišta suodnosa utjecaja teksta i parateksta na ekstratekst (uže shvaćenu recepciju — osvrte, recenzije, prikaze, kritike, članke i sl., objavljene u književnim časopisima, tiskovinama i medijima)⁵, te pokušati objasniti mjesto Gombrowicza u hrvatskome kulturnom kontekstu.

4 B. Stojanović, 2013: *Polonica u Srbiji. Bibliografija posebnih izdanja (1848—2013)*. Beograd, Slavističko društvo Srbije, str. 8. Dostupno na: http://www.slavisticko-dru-stvo.org.rs/pdf_dokumenti/BS_POLONICA [pristupljeno: 1.07.2017].

5 Bibliografije kojima je popraćen ovaj tekst obuhvaćaju recepcijske tekstove nastale nakon 1989. godine, kao prijelomne godine zbog promjene društvenopolitičke situacije u Hrvatskoj, no bibliografija prijevoda, zbog referentnih točaka u tekstu, donosi sve objavljene prijevode Gombrowicza u Hrvatskoj.

Okvir za sliku

Witold Gombrowicz pojavljuje se u hrvatskome književnom kontekstu relativno rano: 1965. godine hrvatski slavist i komparatist, utemeljitelj polonistike na zagrebačkome Filozofskome fakultetu, Zdravko Malić, preveo je i objavio njegov roman *Ferdydurke* (zbog čega je vodio zanimljivu korespondenciju i sa samim Gombrowiczem) te obranio doktorsku disertaciju pod naslovom *Književno djelo Witolda Gombrowicza*, prvu ozbiljnu studiju Gombrowiczeva djela u svijetu, koja, nažalost, tada nije objavljena u knjižnome izdanju. Pojedine je dijelove Malić dorađivao i objavljavao u časopisima i drugim izdanjima⁶; prema riječima Dragice Malić, za knjigu o Gombrowiczu u to doba ni u Hrvatskoj ni u Poljskoj nije bilo izdavačkoga interesa, što ona tumači i djelomice povučenom i nenaumljivom prirodom svoga supruga, ali i političkim razlozima: „u turbulentnim vremenima u kojima smo živjeli najčešće je bio osoba koju se nije pozivalo i čije se ime nije rado vidalo objavljeno tiskom“⁷.

Nakon *Ferdydurke*, 1968. Antun Šoljan uvrstit će u *Sto odabranih novela svjetske književnosti* novelu *Banket*, također u Malićevu prijevodu. Sedamdesetih će Malić prevesti dramu *Vjenčanje*, tekst *O Danteu* i novelu *Na kuhinjskom stubištu*, te ih objaviti u književnim časopisima, a 1973. godine izlaze, u jednoj monografiji, romani *Pornografija* u prijevodu Slobodanke Poštić i *Kozmos* u Malićevu prijevodu te 1980. godine također njegov prijevod eseja *O Sienkiewiczu*.

Treći Gombrowiczov roman, *Trans-Atlantik*, Malić će, nažalost, prevesti tek djelomice: prvo poglavlje naći će se najprije na radiju, a zatim i u zborniku Trećega programa Hrvatskoga radija 1991. godine, uz Malićeve uvodne bilješke. No Malić neće prevesti cijeli roman niti ga ikad objaviti.

Međutim, od 2000-ih godina recepcija Gombrowicza naglo se intenzivira; gotovo poput čarobna štapića djeluje stogodišnjica Gombrowiczova rođenja 2004. godine. Golem dio Malićevih radova o poljskoj književnosti, kao i njegovih prijevoda — među njima i radova o Gombrowiczu — bit će objavljen tek nakon njegove smrti. Rukopisnu zaostavštinu supruga jezikoslovka

6 Odnosi se to na književne časopise u Poljskoj, Francuskoj i Hrvatskoj, kao i monografska izdanja tiskana tijekom Malićeva života, primjerice: Z. Malić, 1973: *Polonica. Ogledi o Sienkiewiczu, Gombrowiczu, o ferijalnoj književnosti i i o poljskoj prozi 20. stoljeća*. Zagreb, Studentski centar Sveučilišta u Zagrebu. Bibliografiju Malićevih radova o Gombrowiczu detaljno donosi članak Dalibora Blažine, 2004: *Gombrowicz Zdravka Malića*. „Književna smotra“, br. 36, 2/3 (132/133), str. 75—84, koji je poslužio i kao izvor mnogobrojnih informacija za ovaj rad.

7 Z. Malić, 2004: *Gombrowicziana*. Priredila Dragica Malić. Zagreb, Hrvatsko filološko društvo. Biblioteka „Književna smotra“, str. 440.

Dragica Malić priredila je za objavljivanje u dvjema knjigama — *Mickiewicz itd. Rasprave, članci i eseji o poljskoj književnosti*, 2002. godine, namijenjenoj ponajviše stručnoj javnosti, te u *Gombrowicziani* 2004. godine. Polazište je posljednje, kako navodi priređivačica, bila upravo Malićeva doktorska disertacija, no u nju su uvršteni i ulomci iz svih dotad prevedenih Gombrowiczjevih djela (uz Malićeve prijevode, ondje su i ulomci iz prijevoda Slobodanke Poštić). Iste godine bit će objavljen i cijeli broj „Književne smotre“ posvećen poljskomu piscu, a 2005. i monografsko, opširnim i dragocjenim predgovorom Dalibora Blažine popraćeno izdanje svih triju Gombrowiczjevih drama — *Ivone, princeze od Burgunda* i *Vjenčanja* u Malićevu prijevodu te *Operete* u prijevodu Mladena Martića — te novi, rukom Dragice Malić osuvremenjeni prijevod *Pornografije* Slobodanke Poštić. Recepciju Gombrowicza do te ključne godine dobro ilustrira tekst Siniše Nikolića, objavljen u „Zarezu“ povodom izdavanja *Gombrowicziane*:

Osim užih polonističkih krugova, Gombrowicz je postao enigma, i teško bi ga na kviz-pitanju za milijun kuna razlikovali od branda poljske votke, ili nekog novog nogometaša. Razlog tomu je prije svega nedostatak prijevoda jer su zadnji prijevodi ovog poljskog genijalca davno nestali čak i s polica knjižnica. Kao što smo rekli, i kao što je razvidno iz datiranja, te su knjige davno nestale iz optičaja i zapravo kao da ne postoje. [...] Sramotno je da prigodom ove obljetnice nitko od nakladnika nije došao na ideju da ponovo tiska, barem već prevedene *Ferdydurke* ili koji drugi roman, jer bi njihovo pojavljivanje imalo težinu otkrića nečega potpuno novog i nepoznatog. Je li utjeha to što je ove godine (u „produžecima“ Gombrowiczeve godišnjice) ipak objavljen prijevod *Pornografije* (stari prijevod Slobodanke Poštić osuvremenila je Dragica Malić), a izdavač je isti/sličan — Hrvatsko filološko društvo i Disput?⁸

Srećom, već 2007. izlazi zbirka *Bakakaj* u prijevodu Tanje Oručević Miletić, bosanske redateljice, bivše krakovske studentice dramske režije i aktivne prevoditeljice s poljskoga jezika. Bit će to prva u nizu Gombrowiczjevih knjiga u izdanju zagrebačke Frakture, koja će do 2017. izdati još tri njegova naslova. Otprilike u isto vrijeme kad i njezini prijevodi, pojavljuju se u časopisima i prijevodi Adriana Cvitanovića, pa će tako — što je, kad je riječ o prijevodima poljske književnosti, krajnje neuobičajeno — između 2005. i 2007. u časopisima „Nova Istra“ i „15 dana“ — biti objavljeni Cvitanovićevi prijevodi četiriju Gombrowiczjevih novela (*Štakor*, *Drama barunstva*; *Iz osobnog dnevnika Heronima Ponizalskog*, *Plesač odvjetnika Kraykowskog*), a 2006. u časopisu *Fantom slobode* prijevodi Oručević Miletić (*Plesač advokata Kraykowskog*, *Zločin s predumišljajem*).

8 S. Nikolić, 2005: *Trans-Gombrowicz Express*. „Zarezu“, 159—160, str. 48.

2009. godine zagrebačka Fraktura objavit će *Trans-Atlantik* i nastaviti niz započet objavljivanjem *Bakakaja*. Prijevod, koji mnogi nazivaju *hommageom* Zdravku Maliću njegova nekadašnjeg studenta — vrsnoga prevoditelja, dramaturga i kazališnog kritičara Mladena Martića — zapravo je djelo dvojice autora: prvo poglavlje, naime, Martić nije ponovno preveo, nego je uvrstio Malićev prijevod iz 1991. godine⁹. Roman će izazvati veliko zanimanje javnosti i struke; vidljivo je to i prema broju recepcijskih tekstova u medijima, a za prijevod ovoga — prema mišljenju struke — za tumačenje najzahtjevnijega djela poljskoga pisca, Martić je dobio i nagradu Iso Velikanović.

Nakon *Trans-Atlantika* uslijedit će izdanje *Posmrtna autobiografija* 2013. godine, a 2016. godine *Bestijarija*, također u prijevodu Mladena Martića i izdanju Frakture.

Riječ je, dakle, o osam monografskih izdanja tijekom posljednjih 15-ak godina — od 2002. —2016. godine, što je, ako se uzme u obzir da je poljska književnost u Hrvatskoj još na margini zbivanja (kao i sve tzv. „manje“ književnosti, uglavnom zahvaljujući poplavi komercijalnih naslova iz anglojezičnih zemalja) gotovo nevjerojatno; pokrenut će to i lavinu tekstova o djelima i o samome piscu. Lavinu, dakako, uvjetno rečeno, s obzirom na ukupnu hrvatsku književnu scenu, no svakako situaciju kojoj bi se Malić iznimno radovao.

Tekst u paratekstu, paratekst u tekstu

Recepcija je Gombrowicza od 2000. godine vrlo raznovrsna. U tekstovima objavljenima u književnim i kulturnim časopisima, poput „Teme“, „15 dana“, „Riječi“, „Književne smotre“ i sl., povremeno i cijelih temata posvećenih piscu i djelu, znanstvenim i stručnim radovima polonista i klasičnih filologa, esejima filozofa i pjesnika (Dalibora Blažine, Zvonimira Milanovića, Žarka Paića, Branislava Oblučara, da spomenemo samo neke), daju se potencijalnu čitatelju Gombrowicza informacije na svim razinama, od biografske do kontekstualne. U medijima širega dosega, poput novina i tjednika, primjerice, „Jutarnjega lista“ i e-publikacija, Gombrowiczova djela očekivano se predstavljaju ponešto simplificirano, i na njih će više utjecati paratekst kojim su obavijena, negoli sam tekst. Riječ je uglavnom o osvrtima i kraćim prikazima u Hrvatskoj dotad neobjavljenih djela poljskoga pisca. Gombrowicz je sagledan ponajviše kroz prizmu privatnoga i osobnoga: kao „aristokrat“, „snob“, „natražnjak po pitanju

9 W. Gombrowicz, 1991: *Trans-Atlantik* (ulomak iz romana). Uvodna bilješka i prijevod Zdravko Malić. U: „Treći program Hrvatskog radija“, 1991, br. 34, str. 195—200.

žena“, „najslavniji poljski turist“, „antinacionalist“, „apatrid“, „kozmpopolit“... Čini se da smo, na tragu Nikolićeva predviđanja, 2004. godine Gombrowicza tek počeli otkrivati.

U slučaju Gombrowicza i njegove hrvatske recepcije doista se treba zapitati foucaultovsko pitanje — što je to autor? Autora je od djela uistinu teško odijeliti — uostalom, nije li Gombrowicz upravo svojevrsnim epiteksom — svojim *Dnevnici*, koje mnogi smatraju njegovim najboljim djelom, ali i *Razgovorima s Dominiquem de Rouxom* — sagradio sebi najveći književni spomenik? Malo je pisaca recepcija čijih je djela posve odvojiva upravo od biografskoga — ili, bolje — autobiografskoga parateksta, ali još je manje onih među kojima je ispreplitanje paratekstualnoga i tekstualnoga toliko snažno. Genette to, uostalom, izvrsno oprimjeruje Proustom:

[...] većina čitatelja *A la recherche du Temps perdu* svjesna je dviju činjenica: dijelom židovskoga Proustovog podrijetla i njegove homoseksualnosti. Poznavanje tih dviju činjenica neminovno služi kao paratekst onim stranicama Proustova djela koje se bave tim dvjema temama. Ne kažem da ljudi moraju znati te činjenice; tvrdim samo da oni ljudi koji ih znaju čitaju Proustovo djelo drukčije od onih koji ih ne znaju i da nas svatko tko niječe tu razliku vuče za nos¹⁰. Postavlja se, dakle, pitanje funkcije i djelovanja parateksta izvornog teksta, i u kolikoj su mjeri te funkcije i djelovanje potrebni, zadržani i relevantni u prijevodu¹¹.

Koliko je recepcija Gombrowicza i njegova prezentacija nedvojiva od njegove autorske funkcije — ili i „lika“? — svjedoči vjerojatno i izdavački paratekst: naslovnice njegovih prijevoda u Hrvatskoj, osim osuvremenjena izdanja *Pornografije* iz 2005. godine, opremljene su fotografijama na kojima — pomislit ćemo — vidimo Gombrowicza. Mladi muškarac koji zgodnoj ženi pomaže izaći iz kola, na „požutjeloj od starosti“ fotografiji na naslovnici prijevoda *Bakakaja*, kao i fotografija jednako mladog muškarca koji, odjeven onako kako je inače odjeven Gombrowicz na vlastitim fotografijama, bos leži na klupi, a izuvene cipele stoje uz njega (baš kao da je ovoga trena pobjegao iz kakva „gnjavatorskog“ veleposlanstva) na naslovnici *Trans-Atlantika* podsjećaju ponovno na

10 G. Genette, 2009: *Paratexts: Thresholds of Interpretation*. Cambridge, Cambridge University Press, str. 8: „[...] most readers of *A la recherche du Temps perdu* are aware of the two biographical facts of Proust's part-Jewish ancestry and his homosexuality. Knowledge of those two facts inevitably serves as a paratekst to the pages of Proust's work that deal with those two subjects. I am not saying that people must know those facts; I am saying only that people who do know them read Proust's work differently from people who do not and that anyone who denies the difference is pulling our leg”. Ako nije drukčije navedeno, prijevod autorice teksta.

11 V. Pellat, 2013: *Text, Extratext, Metatext and Paratext in Translation*. Cambridge, Cambridge Scholars Publishing, str. 3.

autorovu biografiju, iako se — dakako — odnose i na samo djelo. Naslovnice *Posmrtna autobiografija* i *Bestijarija* uglavnom odgovaraju poljskim izdanjima; na naslovnicama su uistinu fotografije autora (korice *Bestijarija* sugeriraju, primjerice, čitatelju da je i Gombrowicz imao kućne ljubimce, i to mačku i psa). Kao što i sam Gombrowicz u *Dnevniku* piše: *Ponedjeljak: ja. Utorak: ja. Srijeda: Ja...*

U Gombrowiczevu slučaju dobar dio utjecaja parateksta na recepciju leži i u autorovim provokativnim predgovorima i objašnjenjima. Odnosi se to osobito na predgovor *Trans-Atlantiku* i kratko objašnjenje tiskano kao pogovor hrvatskom izdanju *Bakakaja*. Smjernice su to koje će nas poput silnica jednakomjerno i istodobno odvlačiti od i privlačiti k onomu što — opet uvjetno rečeno — možemo smatrati literarnim tekstom¹². Isprepletenost Gombrowicza, autora, odnosno, njegova autorske funkcije u odnosu na literarno djelo, još je, dakle, očitija pogledamo li recepciju u ciljnoj — hrvatskoj — kulturi.

U razmatranome razdoblju tri su prijevoda Gombrowiczevih tekstova¹³ zbirka novela *Bakakaj*, roman *Trans-Atlantik* i izbor iz Gombrowiczevih djela Włodzimierza Boleckog, naslovljen *Posmrtna autobiografija*, izazvali najviše reakcija i odigrali ključnu ulogu u reaktualizaciji Gombrowicza u hrvatskoj kulturi, potisnuvši ga iz područja uskih polonističkih, spisateljskih, intelektualnih krugova i predajući ga širem čitateljskom krugu. Njima je posvećeno najviše tekstova u medijima i najčešće se spominju i u onim tekstovima koji nisu usko vezani uz samog Gombrowicza.

Zbirka *Bakakaj*, u prijevodu Tanje Miletić Oručević, izazvala je tek nekoliko osvrta, no u svima je spomenut pogovor, odnosno, „Kratko objašnjenje“ koje se u hrvatskome izdanju smjestilo na samome kraju knjige:

U predgovoru naslovljenom *Kratko objašnjenje* tadašnjoj poljskoj literarnoj oligarhiji, čitateljima i „poznanicima“, Gombrowicz objašnjava svoju zbirku. Drčnom 29-godišnjaku samopouzdanja nije manjkalo. Baš kao ni karikaturalnosti i komičnosti, tipične kako za samoproglašene, tako i za autentične genije XX stoljeća [...]. I samog je Gombrowicza nešto poput skromnosti zaustavilo u tiskanju predgovora. Službeno — Gombrowicz ga nije napisao, jer ga nije ni objavio. No neslužbeno, predgovor je odlična biografska i literarna cveba. Nešto

12 Problem definiranja autora, autorske funkcije — u tome kontekstu i pitanje književnog djela, opusa (*oeuvre*), razmatra Michel Foucault u tekstu *What is An Author*. M. Foucault, 1998: *Aesthetics, Method and Epistemology*. J.D. Faubion, ed. R. Hurley et al., transl. New York, The New Press, str. 207—210.

13 Riječ „djelo“ namjerno je izbjegnuto jer — strogo uzevši — *Posmrtna autobiografija*, kao ni *Bestijarij*, nisu Gombrowiczeva djela, nego zapravo djela priređivača, Włodzimierza Boleckog.

poput onog skeča iz „Seinfelda“ s „jušnim nacijem“: genijalnim kuharom koji ratuje sa svakim koji ne pokazuje dovoljno poštovanje prema njegovim juhama¹⁴.

O samim se novelama govori tek usputno, baš kao da ih je paratekst na neki način „pojeo“, dajući nam više Gombrowicza negoli to može sam književni tekst. Indikativan je i sam naslov teksta — *Najslavniji poljski turist* — kojim se ponovno govori više o autoru negoli o djelu, a koji privlači čitatelja enigmom (naime — kako se to postaje slavnim turistom?). U ostalim tipovima parateks-ta, primjerice u izdavačkome — tzv. bluru i na stražnjim koricama, nalaze se općenite formulacije — kako je riječ o *proznim draguljima*, *fantastičnim pri-povijetkama*, *teatru svakodnevnog apsurda* i sl., kao i pohvale Milana Kundere, Ariela Dorfmana i Alastaira Reida.

Priča o prijevodu *Trans-Atlantika* već je sama po sebi svojevrsni paratekst. Naime, 1991. godine Zdravko Malić preveo je prvo poglavlje toga Gombrowi-czeva romana. S motrišta društvenopolitičke situacije moglo je to za prevoditelja biti rizičnije negoli za samoga autora u doba kad je roman napisao: Dalibor Blažina nazvat će Malićev čin „činom otpora“¹⁵: uistinu, pedesetak godina na-kon pariškoga, a zatim poljskoga izdanja, u zemlji koja neobično nalikuje Polj-skoj svojom obilježenošću traumama, nacionalnim mitologijama i ideologijama, a u koju se upravo stuštio rat, objaviti tekst u kojem glavni junak — imenjak autora — na samome početku umjesto Domovine u Nevolji bira ostanak u „Ba-kakaju“, svakako nije bilo oportuno. Jasno je kako je taj tekst mogao odjeknuti da je objavljen tijekom ratnih godina, no malo je vjerojatno — poznavajući „buntovnoga“ polonista, koji je često — i s pravom — išao protiv struje, da je to mogao biti uzrok Malićeva odustajanja od prevođenja; prije će biti oklijevanje izdavača, no o tome se dade samo nagađati. Srećom, Mladen Martić iskoristit će to prvo poglavlje Malićeva prijevoda kao potku za vlastiti prijevod što će ga izdati Fraktura 2009. godine. I pogovor je *Trans-Atlantika*, dakako, izašao iz ozbiljna polonistička pera Zdravka Malića, otkrivajući ambicioznu čitatelju na dvadesetak stranica detaljnu interpretaciju romana. Pa kao što autor na početku djela objašnjava kako bi ga trebalo razumjeti, i kao što Malić nudi svoje viđenje, dodatni, alografski paratekst pruža i prevoditelj. Nudeći objašnjenja vezana uz strategije prevođenja, zahvale uredniku, izdavaču, udovici Zdravka Malića, Dragici Malić, donosi iznimno važno svjedočanstvo o recepciji Gombrowicza sedamdesetih godina XX. stoljeća:

14 D. Jurak, 2007: *Witold Gombrowicz: Bakakaj*. „Moderna vremena“, 29.08. Dostupno na: <http://www.mvinfo.hr/clanak/witold-gombrowicz-bakakaj> [pristupljeno: 1.07.2017].

15 D. Blažina, 2004: *Gombrowicz Zdravka Malića*. „Književna smotra“, br. 36, 2/3 (132/133), str. 79.

Potkraj šezdesetih, dok sam kao student slušao u predavaonici, profesoru u kabinetu ili prisnom stanu u Hanamanovoj beskrajna Malićeva vraćanja Gombrowiczu, nisam dijelio njegov entuzijazam. Gombrowicz se, prema profesoru, rugao „modernoj porodici i anakroničnoj školi, tehnokratskoj inteligenciji, amerikaniziranoj mladeži, seksualnoj revoluciji, društvenoj impotenciji viših slojeva i dogmatskom sljepilu nižih slojeva, frazerskom patriotizmu i mitološkim svetinjama, svemoći gluposti i nemoći pameti, [...] marksizmu i egzistencijalizmu, crkvi, državi [...]“. Malić je bio uvjeren da bismo se pisac i mi studenti trebali razumjeti. No moj se šezdesetosmaški naraštaj nije kanio rugati, htio je sve pobrojeno — dobro, možda s iznimkama marksizma i seksualne revolucije — jednostavno satrti i u prah srušiti¹⁶.

Mjesto koje je zbog promjene konteksta Gombrowicz zauzeo 2000-ih godina, nakon posvemašnjeg urušavanja brzopleto i nemušto konstruirane mitološke građevine nacionalnog identiteta, bolnoga prolaska kroz tranziciju i „osjećaja besmisla i izgubljenosti čitavoga jednog naraštaja koji je izgubio sva uporišta“¹⁷, Martić će znakovito komentirati:

Već dvadesetak godina poslije, tijekom devedesetih, počeli smo savršeno razumijevati i Gombrowicza i profesorovu opčinjenost njegovim djelom. Odjednom smo se našli usred državotvornog kiča, emigrantskoga sljepila i novobogataškoga razmetanja, modnih arbitara i lakajskih prevrata... No više nismo imali snage ni za ruganje, a kamoli za satiranje¹⁸.

Zato će 2009. godine *Trans-Atlantik* pasti na plodno tlo među pripadnicima upravo tog izgubljenog naraštaja, koji je — u doba kada je Malićev prijevod nastajao — bio u formativnim godinama, među onima koji su nacionalizme doživjeli u njihovu punom, ratnom užasu.

Stoga će već sam predgovor *Trans-Atlantika*, autorski paratekst, njegove britke i nemilosrdne primjedbe na račun poljskosti, potaknuti hrvatske čitatelje na svojevrsnu identifikaciju: „Dokopati se — to je najvažnije — slobode spram poljske forme, bivajući Poljakom, biti i nekim širim i višim od Poljske. To je — idejna kontrabanda *Trans-Atlantika*“. Većina recenzija i kritika uspostavlja odnos prema tekstu upravo potaknuta paratekstom:

Umjesto Poljske „nacionalni Genij“ je odabrao Argentinu, umjesto domotužne naricaljke domovini javio se sa satirom kojoj je nakana „pobijediti poljskost“.

16 W. Gombrowicz, 2009: *Trans-Atlantik*. M. Martić, prev. Zaprešić, Fraktura, str. 160.

17 D. Lukić, 2009: *Drama ratne traume*. Zagreb, Meandar, str. 301.

18 W. Gombrowicz, 2009: *Trans-Atlantik...*, str. 160.

„Olabaviti tu našu podčinjenost! Odljepiti se bar malo! Dići s koljena“ (predgovor drugom izdanju *Trans-Atlantika*)¹⁹.

Potkrepljuju to i naslovi recepcijskih tekstova, primjerice, *O svetoj Formi poljskosti*, no autor se članka određuje spram Gombrowicza i kritičkim odnosom prema regionalnoj književnoj sceni:

A pogledajte tu vrlo „poljskost“ danas i ovdje. Kako samo vapi za jednim gombrowiczevskim rušiteljem, jednom olujom koja će raspršiti sve magline naše svete Forme. Citiraju naši pisci na uvodnim stranicama svojih pjesničkih knjiga Witolda i taj im citat pojede cijelu knjigu. Jer ne može Gombrowicza rečenica stajati na mjestu gdje se propovijeda Forma koja izrasta iz govnerske pozicije našijenaca. Koji su uvidjeli da je patnja veoma plodna njiva, samo je valja uzorati i u nju baciti, s umjetnim gnojivom pomiješani, angažman²⁰.

Hrvatski se recipijenti neće baviti ludičkom upotrebom jezika, groteskom, homoseksualnošću i inim u *Trans-Atlantiku* — najdublje će ih zaokupiti kompleks poljskosti koji secira Gombrowicz. Jasan je to pokazatelj da je vrijeme u kojem je roman preveden ono koje Gombrowicza treba, odnosno, prostor u kojem Gombrowiczevo djelo može biti reaktualizirano.

Miljenko Jergović, u čijem je promišljanju Gombrowicz veoma često prisutan, jednako će se tako izraziti o *Trans-Atlantiku*:

Vrijedi tako pročitati Gombrowiczev *Trans-Atlantik* (famozni prijevod Mladena Martića, po matrici Zdravka Malića, a u izdanju Frakture), izrazito rugalačku knjigu o Poljskoj i o poljstvu (ili bi to bilo poljaštvu?), kakvu mogu doživjeti, ali i otrpiti, samo velike nacije, ali koja je, istovremeno, i najtočnija literarna sinteza identiteta i pohvala šugavoj domovini,

ali i povući paralelu između sebe i pisca, ujedno manifestirajući oštar stav prema vlastitoj naciji:

Da nije bio Poljak, Gombrowicz bi, vjerujem, pisao o nečemu drugom. Pa da se i ja očešem o taj grandiozni književni hram: da nisam Hrvat, ne bi mi bilo ni na kraj pameti da išta o Hrvatima napišem; a ako bi ih upola ovako dobro

19 D. Jurak, 2007: *Najslavniji poljski turist u Argentini*. „Jutarnji list“, 26.08. Dostupno na: <http://www.jutarnji.hr/arhiva/najslavniji-poljski-turist-u-argentini/3955923/> [pristupljeno: 1.07.2017].

20 Đ. Krajišnik, 2015: *O svetoj Formi poljskosti*. „Oslobođenje“, 3.01. Dostupno na: <https://fraktura.hr/catalog/product/view/id/148/s/trans-atlantik/category/2/> [pristupljeno: 1.07.2017].

poznao, zazirao bih od njih i bježio kao da su svi Hrvati od dva brata djeca, i kao da su svi braća Šapina²¹.

Kritički odnos prema nacionalnom osjećaju, dakako, neprestano izaziva različite usporedbe, pa se u recepcijskim tekstovima najčešće javlja usporedba s Thomasom Bernhardom:

Nitko prije Gombrowicza, i nitko do pojave Thomasa Bernharda, nije tako ismijao nacionalizam i nacionalne osjećaje²²;

Bernhardov anti-nacionalizam je bio historijski logičan: tražio je odgovore za katastrofu koja se dogodila. Gombrowiczev anti-nacionalizam postati će logičan tek desetljećima kasnije, kad rane zacijele, kada se raskrče ruševine Varšave, a onda konačno i povuku sovjetski tenkovi²³.

Nakon *Trans-Atlantika* u tisku se 2013. godine pojavljuje i prijevod knjige — zbirke Gombrowiczevih tekstova iz različitih izvora, koje je strukturirao i u cjeline povezo gombrovičolog Włodzimierz Bolecki, a koja se u Hrvatskoj — ponovno u prijevodu Mladena Martića — objavljuje kao svojevrsni nadomjestak za neprevedeni Gombrowiczev *Dnevnik*. Riječ je o *Posmrtnoj autobiografiji*, koja će izazvati izniman interes čitatelja. Sam oksimoronski naslov može i zbuniti čitatelja, ali u tome i jest njegova zavodnička, paratekstualna funkcija.

Usudit ću se ustvrditi da je *Posmrtna autobiografija*, osobito za čitatelja u ciljnoj kulturi, zapravo golem paratekst (naglašavajući još jedanput nedostatak prijevoda *Dnevnika*). Naime, govoreći o biografiji kao tekstu koji razjašnjava, dopunjava, rasvjetljuje sam književni tekst, ili ga, pak, ometa, zamućuje i oduzima integritet, ona u čitatelja koji nema osobno iskustvo izvorne kulture intenzivira to svoje značenje. S druge strane, koncepcija konkretnoga djela, sastavljenoga s jedne strane kao knjige za „sladokusce“, poznavatelje Gombrowiczeva djela, a s druge kao vodiča za početnike, prvima daje do znanja što je u Gombrowiczovu djelu „važno“, a drugima paratekstualne instrukcije i „gotova“ interpretativna rješenja. Važno je — kako i sam sastavljač dopisuje — što je riječ o „anto-

21 M. Jergović, [online]: *Esej o Ocu: zašto nema a trebalo bi biti kolektivne odgovornosti*. Dostupno na: <http://www.autograf.hr/esej-o-ocu-zasto-nema-a-trebalo-bi-bitikolektivne-odgovornosti/> [pristupljeno: 1.07.2017].

22 D. Jurak, 2007: *Najslavniji poljski turist u Argentini*. „Jutarnji list“, 26.8. Dostupno na: <http://www.jutarnji.hr/arhiva/najslavniji-poljski-turist-u-argentini/3955923/> [pristupljeno: 1.07.2017].

23 D. Jurak, 2014: *Witold Gombrowicz: Posmrtna autobiografija*. „Moderna vremena“, 2.06. Dostupno na: <https://fraktura.hr/catalog/product/view/id/380/s/posmrtna-autobiografija/category/2/> [pristupljeno: 1.07.2017].

logiji autobiografskih ulomaka“ realiziranoj postupkom montaže u kontinuirani tekst, kompilaciji Gombrowiczevih misli prema ideji samoga sastavljača, koja ujedno donosi, kako to pronicljivo primjećuje Đurđica Čilić: „toliko cinizma, taštine, autoironije, oštroumnosti i humora da čitatelja mjestimice hvata koliko ushit toliko i ganuće, a naposljetku, moguće, i tupilo“²⁴ Primjenjujući Genetteov model, uz izvjesne ograde moglo bi se reći kako je riječ o neobičnoj mješavini paratekstova — s jedne strane imamo sastavljača, čija je slobodna volja bila da nam prikaže Gombrowicza u određenu svjetlu, ističući ili izostavljajući ono što smatra prikladnim iz teksta samoga autora, a s druge tekstove koji pripadaju, prema Genetteu, i epitekstu i tekstu — osobito kad je riječ o Gombrowiczevim *Dnevnici*ma. No već sama koncepcija i izbor utječu na oblikovanje čitateljeve predodžbe. Govoreći o intervjuu s autorom kao o epitekstu, Genette će ustvrditi: „Ima i situacija u kojima je odgovornost za paratekst na neki način podijeljena: primjer je intervju s autorom u kojem netko drugi postavlja pitanja i »prikuplja« autorove izjave te ih iznosi, vjerno ili ne“²⁵.

Problem „vjernosti“ ovdje se postavlja kao mnogo kompliciraniji — naime, sve što se nalazi u *Posmrtnoj autobiografiji*, uistinu su autorove riječi, no i biranje tema umjesto postavljanja pitanja, i „prikupljanje“ odgovarajućih fragmenata može posredno dati specifičnu sliku. Čilić stoga zaključuje: „To je vjerojatno i jedna od slabosti Autobiografije: u njoj je zgusnut, nagruvan, probran, antologijski Gombrowicz. A kao i uvijek kad je riječ o obilju, u igri je i zasićenost“²⁶.

Zanimljivo je, međutim, da je način na koji je primljena *Posmrtna autobiografija* bio gotovo jednak odjeku Gombrowiczeva *Trans-Atlantika*. I u recenzijama prijevoda Gombrowiczeve *Posmrtna autobiografije*, jasno je što — i uolikoj mjeri — zaokuplja recipijente; ponajviše, opet, odnos prema nacionalnome, prema poljskosti i Poljskoj:

Kad bi Witoldu Gombrowiczu trebalo dati „indijansko“ ime, ono koje će emanirati njegovu najpotpuniju sliku, ime „Onaj-koji-oslobađa-Poljake-od-poljskosti“ odmah bi se nametnulo kao prvi izbor. To ime vjerojatno bi i sam Gombrowicz izabrao²⁷,

24 Đ. Čilić Škeljo, 2014: *Escritor polaco ili pisac u višestrukom izgnanstvu*. „Vijenac“, 26.06. Dostupno na: <http://www.matica.hr/vijenac/530/escritor-polaco-ili-pisac-u-visestrukom-izgnanstvu-23437/> [pristupljeno: 1.07.2017].

25 G. Genette, 2009: *Paratexts: Thresholds of Interpretation...*, str. 9: „There are also situations in which responsibility for the paratext is, in a way, shared: one example is an interview with the author in which someone else poses the questions and generally »collects« the author's remarks and reports them, faithfully or not“.

26 Đ. Čilić Škeljo, 2014: *Escritor polaco...*

27 D. Jurak, 2014: *Witold Gombrowicz: Posmrtna autobiografija...*

odnosno — i zacijelo najvažnije — Gombrowicz kao ogledalo u kojem se reflektira hrvatska stvarnost:

Zahvaljujući svemirskoj slučajnosti i nacionalnim srodnostima, ispostavlja se da je za razumijevanje suvremene Hrvatske važno pročitati ono što je o Poljskoj napisao jedan od njezinih najvećih pisaca, koji je pola svojeg života izbivao iz vlastite domovine. Pogled izvana je Gombrowiczu omogućio da vidi sve ono što se usred kovitlaca nacionalne euforije i neizbježnog razočarenja nije moglo razumjeti: „Otkrit ćemo tog drugog Poljaka kad se okrenemo protiv sebe“²⁸.

Da je zanimanje za Gombrowicza od 2000. sve življe, svjedoči i prijevod eseja Jana Kotta, objavljen 2002. godine u časopisu „15 dana“, u tematu posvećenu Kottu i Mrožeku: *Kako zvuči Gombrowiczevo djelo godine 1999.?* Objavljeni tekst jasno upućuje na društvenopolitičku situaciju u Poljskoj 1999. godine, još traumatiziranu Željeznom zavjesom i ruskim tenkovima, a izbor eseja evidentno korespondira i s promišljanjima o mjestu Gombrowicza, posredno ga uspoređujući s mjestom u izvornoj kulturi: „[...] ali čini mi se da se počinju pojavljivati otpori, posebice najmlađih, spram *Dnevnika*. Smatraju ih, kako bi se reklo, vrlo nihilističnima. Njihovi novi odabiri su nekakvi nastavci Sienkiewicza, pozitivni i domoljubni. Ali to je sigurno“ — kaže Kott optimistično — „tek početak nove kritičnosti, odnosno otpora spram Gombrowicza“²⁹.

Treba napomenuti da se u tisku pojavljuju i druge recenzije Gombrowiczeva djela, poput stručnih tekstova Đurđice Čilić Škeljo i Jolante Sychowske-Kavedžija, polonistica čiji se prikazi Gombrowiczevih djela, dakako, ne ograničavaju na razmatranje samo jednoga aspekta, međutim, evidentno je da u ostalim osvrtima i prikazima spomenuti pristup prevladava. O tome koliko je Gombrowicz antinacionalist preuzeo i gotovo poništio sve svoje ostale, mnogobrojne „ja“, svjedoči i činjenica da se o *Pornografiji* — čije je reizdanje tiskano 2005. godine — mogao pročitati tek jedan ozbiljniji prikaz (iz pera Branislava Oblučara)³⁰, *Ferdydurke* su se u recepcijskim tekstovima jedva usputno spominjale (što se djelomice može objasniti nedostatkom knjige na policama knjižara jer godina-

28 G. Duhaček, 2014: *Gombrowiczeva Poljska je kao današnja Hrvatska*. tportal.hr, 12.05. Dostupno na: <https://www.tportal.hr/kultura/clanak/gombrowiczewa-poljska-je-kaodanasnja-hrvatska-20140512> [pristupljeno: 1.07.2017].

29 J. Kott, 2002: *Kako Gombrowiczevo djelo zvuči godine 1999.?*; *Umjetnost kao prijenosnik; Dvije strane: osobno sjećanje; Ja i tijelo*. M. Martić, uvodni tekst, izbor i prijevod s poljskog. „15 dana“, 45, 1/2, str. 43. U fusnoti navodi se: „Odgovor na pitanje koje je postavilo uredništvo Tygodnika Powszechnog (tigodnjika powszechnog) u 31. broju od 1. Kolovoza 1999., prevedeno s weba pariškog časopisa »Kultura«, kultura.onet.pl“ (prev. M. Martić).

30 B. Oblučar, 2005: *Sjaj mladosti, užas pornografije: Witold Gombrowicz, Pornografija* [prikaz]. „Tema“, 2, 4/5, str. 81–82.

ma nije ponovno otisnuta) te minornim zanimanjem za zbirku *Bakakaj* i novitet iz 2016. godine — *Bestijarij*.

Bestijarij, pak, također funkcionira kao paratekst, uz gotovo jednake argumente kao i *Posmrtna autobiografija*. Međutim, treba napomenuti da je ovdje uglavnom riječ o izboru fragmenata iz uže shvaćena književnog djela Witolda Gombrowicza (sastavljača Włodzimierza Boleckog), romana, pripovjedaka i dnevnčkih zapisa, koji upućuju na Gombrowiczovo promišljanje životinjskosti i ljudskosti. Kako je knjiga objavljena tek prošle godine, na ozbiljniji prijam *Bestijarija* valjalo bi možda pričekati, međutim, u svjetlu dosadašnje recepcije Gombrowicza i položaja poljske u kontekstu hrvatske prijevodne književnosti, kao i same prirode djela, izazovne „i iskusnim gombrowičevcima, kamoli čitateljima slabijeg kalibra“³¹, vjerojatnije je da će se zadržati u domeni struke.

Gombrowicz u tragovima: film i kazalište

Od Gombrowiczevih drama, prva je objavljena *Vjenčanje*, u Malićevu prijevodu u „Prologu“ 1974. godine, da bi zatim, objedinjena s također nešto prije tiskanom *Ivonom, kneginjicom od Burgunda* (2002.) i *Operetom* u prijevodu Mladena Martića, dobila svoje mjesto u izvanredno opremljenu izdanju Nakladnog zavoda Matice Hrvatske, u ediciji *Vrhovi svjetske književnosti* 2005. godine. Međutim, nakon Tauferova uprizorenja *Ivone, princeze Burgundije* u splitskome Hrvatskom narodnom kazalištu 1989. godine trebalo je čekati nekoliko godina do sljedeće inscenacije Gombrowicza. Zahvaljujući hrvatskomu redatelju i polonofilu Jasminu Novljakoviću, iznimno je mnogo poljskih autora našlo svoje mjesto na hrvatskim scenama, pa je tako i Gombrowicz — na obljetnicu svoga rođenja — ponovno postavljen, ovoga puta na daske Teatra ITD. Sjajna glumačka postava, među kojom su se, prema malobrojnim osvrtima i recenzijama, osobito istaknuli Dražen Šivak kao knez Filip i Darija Lorenci kao Ivona, dobila je i iznimno pozitivne kritike. Nažalost, osim ovih dviju predstava, Gombrowiczu nazočnost na hrvatskim daskama popraviti će u međuvremenu i nešto poslije samo — gosti. Teatr Provisorium i Kompania Teatr iz Lublina donijet će na sedmi Festival malih scena u Rijeci, 2000. godine, adaptaciju *Ferdynurke*, u režiji Janusza Opryńskog i Witolda Mazurkiewicza, pa iz Rijeke kući ponijeti i titulu najbolje festivalske predstave. S istom predstavom — 2004. godine — gostovat će i na 50. splitskom ljetu. U predgovoru spomenutome izdanju

31 L. Butković, [online]: *O beštijama i ljudima*. Dostupno na: <http://booksa.hr/kolumne/zacitavanje/gombrowicz-bestijarij> [pristupljeno: 19.08.2017].

Gombrowiczewih drama Dalibor Blažina napisat će, među ostalim, kako bi ga trebalo shvatiti kao poziv na predstavu, no čini se da se u posljednjih dvanaestak godina u kazalištima nije pojavio redatelj kojega bi ijedna od prevedenih drama zainteresirala, unatoč relativno stabilnoj prisutnosti Gombrowicza na europskim scenama.

Da se Gombrowicz katkad pojavljuje i ondje gdje ga ne bismo očekivali, svakako svjedoči i prikazivanje filma Andrzeja Żuławskog, poljskoga i francuskoga redatelja, čiji je posljednji film, 2015. godine, bila upravo adaptacija Gombrowiczeva romana *Kozmos*. Film je prikazan 2016. godine, na 10. Subversive festivalu, čiji podnaslov ne zahtijeva daljnja objašnjenja: *Europska ljevica protiv novog svjetskog (ne)reda*. Kako se i pristoji, Gombrowicz se i opet našao — ako možda i ne među pravim „otpadnicima“, ono među opozicijom.

Kontekst kao paratekst

Iščitavanjem recepcijskih tekstova o Gombrowiczu u posljednjih petnaestak godina nametnuo se dojam kako razloge intenziteta i načinima recepcije Gombrowiczeva djela treba ponajprije tražiti u suodnosu teksta, parateksta i aktualnoga društvenopolitičkoga konteksta, koji se ne ograničava samo na Hrvatsku: definirajući u samome uvodu paratekst, i sam je Genette ustvrdio: „ali moramo imati na umu da, u načelu, svaki kontekst služi kao paratekst“³².

Dvadesetak godina nakon svršetka rata na području bivše Jugoslavije društveni, politički i kulturni kontekst u kojem je sve vidljiviji i sve oštriji raskol i u kojima su sve glasnije krajnosti, od onih koji javno oplakuju vrijednosti (imagarne?) socijalističkoga jugoslavenškoga sustava, do pobornika radikalnih nacionalnih ideologija, odražava se ne samo na književnu produkciju, nego i na — posve je jasno — izbore prijevodne književnosti i mjesto koje će djela prijevodne književnosti zauzeti. S druge, pak, strane, društveni kontekst kapitalizma, u kojem su globalizacija i jačanje konzumerizma popraćeni poplavom komercijalnih knjiških naslova sumnjive kvalitete — što, dakako, nije samo problem Hrvatske i susjednih država — izaziva sve snažniju reakciju među intelektualnom elitom novinara, književnika i kritičara, koji se utječu onim stranim piscima što predstavljaju odmak od svih spomenutih deformacija društva. Jedan od najzanimljivijih tekstova kojima je Gombrowicz predstavljen čitateljima, objavljen je prije negoli su objavljeni svi spomenuti novi prijevodi —

32 G. Genette, 2009: *Paratexts. Thresholds of Interpretation...*, str. 8: „[...] but we must at least remember that, in principle, every context serves as a paratekst“.

u godini obljetnice Gombrowiczewa stotog rođendana. Esej Muharema Bazdulja u časopisu „Tvrđa“ u dnevničkoj formi donosi niz od osam crtica inspiriranih Gombrowiczem, od lipanjskoga do srpanjskoga ponedjeljka, nadnevaka koji bi mogli ponijeti podnaslove *spektakl, smijeh, znanost, Krleža i Gombrowicz, nogomet/umjetnost, identitet, poezija*. Iz Bazduljeva teksta iskače vrckavi, iskričavi, dnevnički Gombrowicz, individualac i preziratelj forme, kao i autor koji ga čita, razumije i inspirira se poljskim velikanom: duhovito i nadahnuto iznosi i komentira teme i motive kojima se bavio i sam Gombrowicz, izvrgava ruglu medijske fenomene festivalizacije i spektakularizacije kulture, navodeći kao paralelu Joycea, smisao znanosti, besmislenost u novinarstvu (pritom bivamo informirani i da je u medijima Boris Maruna nazvan hrvatskim Gombrowiczem), te uživa u činjenici da bi Gombrowicz od vlastite fešte u Poljskoj vjerojatno napravio „predmet sprdnje“, ako bi se na njoj uopće pojavio. U *društvu spektakla*, kako ga je odavno nazvao Guy Debord³³, pisci nažalost postaju više slika u žutim rubrikama, a „cvebe“ iz parateksta često služe kao kompenzacija za nepročitana djela umjesto poticaja na njihovo čitanje.

U kontekstu hrvatske književnosti, od kojih se najradije i u inozemstvu spominju i prevode — kao pisci koji su manje-više ušli u kanon — Dubravka Ugrešić, Slavenka Drakulić, Daša Drndić, Miljenko Jergović, Mirko Kovač, Predrag Matvejević, etc. — dakle, pisaca koji su na neki način obilježeni terminom „egzilna“ ili „emigrantska“ književnost“, Gombrowicz ulazi na vrata kao jedan od njih. Dotjerano do apsurdna, u emisiji *Knjiga ili život* Hrvatske televizije jedan hrvatski književni kritičar ustvrdit će da Gombrowicz korespondira ponajviše s Dubravkom Ugrešić. Tako se, pedesetak godina nakon što su izašla njegova najveća djela, Gombrowicz u javnome, televizijskome diskursu smjestio u usporedbu s Ugrešić, dok je donedavno smještan u isti kontekst s Krležom, pa i Andrićem.

Esej Žarka Paića *Mi, s rubova Europe*, podnaslova *Sumorni jezik i slavenska duša*, s posvetom *Dalekim poljskim prijateljima*, govori o Gombrowiczu u kontekstu razmatranja duhovnoga identiteta Europe i odnosa individualnoga prema kolektivnome, osobito prema ideji nacionalnoga kolektivnog. Paić rezolutno odbacuje jednostavne eksplikacije Gombrowiczewa boravka u Argentini i Francuskoj, kakve se često pronalaze u njegovoj recepciji i utvrđuje:

Gombrowiczevo je bezdomovinstvo otuda jedna od nužnih posljedica europske političke povijesti 20. stoljeća. To je slučaj povijesne nužnosti raspada ideje suverenosti, a ne patetična gesta aristokratskoga pobunjenika protiv okoštale forme konzervativnoga društva. Da bi uopće moglo doći do takve životne odluke

33 G. Debord, 2003: *Društvo spektakla*. A. Golijanin, prev. Beograd. Dostupno na: <https://anarhisticka-biblioteka.net/library/guy-debord-drustvo-spektakla> [pristupljeno: 1.07.2017].

potrebno je europsko iskustvo slobode. Ono se određuje radikalnom egzistencijom u nepripadnosti nikome i ničemu. Nije li to istinska sudbina modernoga intelektualca na rubu Europe?

Gombrowicz naš svagdašnji

Sve se češće u svim vrstama diskurza u Hrvatskoj pojavljuje Gombrowiczevo ime: svjedoče o tome eseji Miljenka Jergovića³⁴, spominju ga u svojim tekstovima, kao dio svoga književnog i kulturnog iskustva, pisci Borislav Radaković, Zoran Ferić, Delimir Rešicki, u svojoj ga poeziji imenuje Damir Šodan³⁵. Na sveopću radost poznavatelja dobre književnosti i polonista, desetak godina staru tvrdnju profesora Dalibora Blažine o Gombrowiczu kao piscu koji u hrvatskoj kulturi nije postao „referentna točka“, možemo poništiti. Dobrim dijelom zahvaljujući paratekstu.

Aneks

Bibliografija Gombrowiczevih prijevoda u Hrvatskoj

Monografije (kronološkim redom)

1. *Ferdydurke*. Prev. Zdravko Malić. Zagreb, Biblioteka Sirius/Mladost, 1965, 236 str.
2. *Pornografija; Kozmos*. Prev. Slobodanka Poštić, Zdravko Malić. Zagreb, Zora, GZH, 1973, 281 str.
3. *Drame*. Nakladnička cjelina *Vrhovi svjetske književnosti*. (Sadržaj s nasl. str.: *Ivona, kneginjica od Burgunda/Ivona, księżniczka Burgunda*, prev. Zdravko Malić; *Vjenčanje/Ślub*, prev. Zdravko Malić; *Opereta/Operetka*, prev. Mladen Martić, str. 353—374; pogovor:

34 M. Jergović, [online]: *Dug samoće*. Dostupno na: <https://www.jergovic.com/subotnja-matineja/dug-samoce/> [pristupljeno: 20.08.2017]; *Libelula i ja*. Dostupno na <https://www.jergovic.com/subotnja-matineja/viktor-vidalibelula-i-ja/> [pristupljeno: 20.8.2017]; *Esej o ocu*. Dostupno na: <http://www.autograf.hr/esej-o-ocu-zasto-nema-a-trebalo-bi-bit-kolektivne-odgovornosti/> [pristupljeno: 20.08.2017], itd.

35 D. Šodan, [online]: *Popravak karme*. Dostupno na: http://www.hrvatskiplus.org/utjeha_kaosa/damir_sodan.html [pristupljeno: 5.07.2017].

- Witold Gombrowicz i njegove drame*; Dalibor Blažina). Zagreb, Nakladni zavod Matice hrvatske, 2005 (Čakovec: „Zrinski“), 377 str.
4. *Pornografija*. Prev. Slobodanka Poštić; prijevod osuvremenila Dragica Malić. Biblioteka *Na tragu klasika*; knj. 8. Zagreb, Hrvatsko filološko društvo, Disput, 2005 (Zagreb: Denona), 165 str.
  5. *Bakakaj*. Prev. Tanja Miletić - Oručević. Zaprešić, Fraktura, 2007, 209 str.
  6. *Trans-Atlantik*. Prev. Mladen Martić. Zaprešić, Fraktura, 2009, 166 str.
  7. *Posmrtna autobiografija*. Izbor, struktura i oprema Włodzimierz Bolecki. Prev. Mladen Martić. Zaprešić, Fraktura, 2013, 359 str.
  8. *Bestijarij*: uvod, izbor, raspored Włodzimierz Bolecki. Prev. Mladen Martić. Zaprešić, Fraktura, 2016, 192 str.

Prijevod i u drugim monografskim izdanjima

1. *Banket*. Prev. Zdravko Malić. U: *Sto odabranih novela svjetske književnosti*. Ur. Nada i Antun Šoljan. Zagreb, Stvarnost, 1968, str. 437—442.
2. *Mehanizam života*. Prev. Zdravko Malić. U: Zdravko Malić: *Gombrowicziana*. Zagreb, Hrvatsko filološko društvo, Biblioteka „Književna smotra“, 2004, str. 275—276.
3. *Banket*. Prev. Zdravko Malić. U: Zdravko Malić: *Gombrowicziana*. Zagreb, Hrvatsko filološko društvo, Biblioteka „Književna smotra“, 2004, str. 277—284.
4. *Ferdýdurke* (I. poglavlje, odlomci iz drugog poglavlja i XII. poglavlje). Prev. Zdravko Malić. U: Zdravko Malić: *Gombrowicziana*. Zagreb, Hrvatsko filološko društvo, Biblioteka „Književna smotra“, 2004, str. 285—312.
5. *Ivona, kneginjica od Burgunda* (prvi čin). Prev. Zdravko Malić. U: Zdravko Malić, *Gombrowicziana*. Zagreb, Hrvatsko filološko društvo, Biblioteka „Književna smotra“, 2004, str. 313—333.
6. *Vjenčanje* (ulomci iz trećeg čina). Prev. Zdravko Malić. U: Zdravko Malić: *Gombrowicziana*. Zagreb: Hrvatsko filološko društvo, Biblioteka „Književna smotra“, 2004, str. 334—359.
7. *Trans-Atlantik* (početak romana). U: Zdravko Malić: *Gombrowicziana*. Zagreb, Hrvatsko filološko društvo, Biblioteka „Književna smotra“, Zagreb, 2004, str. 360—367.
8. *(Dnevnički i drugi zapisi)*. Prev. Zdravko Malić. U: Zdravko Malić: *Gombrowicziana*. Zagreb, Hrvatsko filološko društvo, Biblioteka „Književna smotra“, 2004, str. 368—381.

9. *Pornografija*. (2., 3. i 12. [posljednje] poglavlje). Prev. Slobodanka Poštić. U: Zdravko Malić: *Gombrowicziana*. Zagreb, Hrvatsko filološko društvo, Biblioteka „Književna smotra“, 2004, str. 382—399.
10. *Kozmos* (kraj pretposljednega (VIII.) i posljednje (IX) poglavlje). Prev. Zdravko Malić. U: Zdravko Malić: *Gombrowicziana*. Zagreb, Hrvatsko filološko društvo, Biblioteka „Književna smotra“, 2004, str. 400—419.
11. *Opereta* (uvodni tekst). Prev. Zdravko Malić. U: Zdravko Malić: *Gombrowicziana*. Zagreb, Hrvatsko filološko društvo, Biblioteka „Književna smotra“, 2004, str. 420—424.
12. *O Danteu*. Prev. Zdravko Malić. U: Zdravko Malić: *Gombrowicziana*. Zagreb, Hrvatsko filološko društvo, Biblioteka „Književna smotra“, 2004, str. 425—437.

Prijevodi u časopisima

1. *Danteu*. Prev. Zdravko Malić. „Književna smotra“, 1970, br. 3, str. 9—13.
2. *Vjenčanje*. Prev. Zdravko Malić. „Prolog“, 1974, br. 18, str. 45—89.
3. *Na kuhinjskom stubištu*. Prev. Zdravko Malić. „Književna smotra“, 1979, br. 34—35, str. 51—57; isto u: Zdravko Malić: *Antologija poljske pripovijetke XX. Stoljeća*. Sarajevo, Veselin Masleša, 1984, str. 125—140.
4. *Sienkiewicz*. Prev. Zdravko Malić. „Književna smotra“ 1980, br. 38—39, str. 80—84.
5. *Trans-Atlantik* (ulomak iz romana). Uvodna bilješka i prijevod Zdravko Malić. Treći program Hrvatskog radija. 34/1991, 34, str. 195—200.
6. *Iz Dnevnika 1961—1966*. Prev. Dalibor Blažina. „Gordogan“, 1992, 13, 36, str. 128—135.
7. *Ivona, kneginjica od Burgunda*. Prev. Zdravko Malić. Dubrovnik, Matica hrvatska, N.s. 13, 2002, 3, str. 220—283.
8. *Protiv pjesnika*. Prev. Zdravko Malić. „Književna smotra“, 2004, 36, 2/3 (132/133), str. 55—59.
9. *Štakor*. S poljskoga preveo Adrian Cvitanović. „15 dana“, 2005, 48, 2/3, str. 16—18.
10. *Plesač odvjjetnika Kraykowskog*. Prev. Adrian Cvitanović. „15 dana“, 2005, 48, 2/3, str. 12—14.
11. *Dvije kratke priče*. (Sadržaj: *Drama barunstva; Iz osobnog dnevnika Heronima Ponizalskog*). Izvornik: *Bakakaj i inne opowidania*. Kraków, Wydawnictwo Literackie, 2002. „Nova Istra“, 2006, 11, 1/2 (33), str. 95—100.

12. *Bakakaj*. Prev. Tanja Miletić - Oručević. (Sadržaj: *Plesač advokata Kraykowskog, Zločin s predumišljajem*). „Fantom slobode“, 2006, 3, str. 197—226.
13. *Bunar*. Prev. Adrian Cvitanović. „Nova Istra“, 2007, 12, 3/4 (36), str. 150—151.

Bibliografija znanstvenih radova o Gombrowiczu objavljenih u Hrvatskoj nakon 1989. godine

1. *Gombrowicz Witold (1904—1969)*. Priredio Zvonimir Milanović. Sadržaj: *Gombrowicz i pjesnici* / Francesco M. Cataluccio, prev. Zvonimir Milanović. *Dijalog o poeziji: protiv pjesnika* / Witold Gombrowicz; prev. Z. Milanović. *Pismo Gombrowiczu* / Czesław Miłosz, prev. Z. Milanović. *Od Gombrowicza natrag do Erazma* / Z. Milanović. „Nova Istra“, 1998/1999, 3, 4 (11), str. 188—211.
2. Gombrowicz Witold. *Pisma Zdravku Maliću*. Uvodnu bilješku napisao i preveo Dalibor Blažina. „Književna smotra“, 2015, br. 176/2.
3. Blažina Dalibor: *Gombrowicz Zdravka Malića*. „Književna smotra“, 2004, 36, 2/3 (132/133), str. 75—84.
4. Blažina Dalibor: *Witold Gombrowicz: uvodne opaske*. „Književna smotra“, 2004, 36, 2/3 (132/133), str. 51—53.
5. Blažina Dalibor: *Witold Gombrowicz i njegove drame*. U: *Drame*. Nakladnička cjelina *Vrhovi svjetske književnosti*. Zagreb, Nakladni zavod Matice hrvatske, 2005, str. 353—374.
6. Gerven Oei Vincent W.J. van: *Ja sam mislio vrabac Lena štapić Lena mačka u usta med usna iščašiti ---" ili kako je Gombrowicz razotkrio nezrelost filozofije*. S engl. prevela Marina Miladinov. „Fracija“, 2013, 66/67, str. 128—147.
7. Grabowski Artur: *Demonški Gombrowicz*. Prev. Ivana Maslač. „Književna smotra“, 2004, 36, 2/3 (132/133), str. 65—69.
8. Jakšić Mirna: *Ivona, kneginjica od Burgunda Witolda Gombrowicza: Ivona kao čisti označitelj i nesvjesno*. „Književna smotra“, 2011, 43, 1 (159), str. 93—99.
9. Jarzębski Jerzy: *Erotika i politika*. Prev. Dalibor Blažina. „Književna smotra“, 2004, 36 2/3 (132/133), str. 71—74.
10. Malić Zdravko: *Witold Gombrowicz*. Dubrovnik, Matica hrvatska, N.s. 2002, 13, 3, str. 284—298.

11. M a l i ć Zdravko: *Mickiewicz itd. Rasprave, članci i eseji o poljskoj književnosti*. Zagreb, Hrvatsko filološko društvo, Biblioteka „Književna smotra“, 2002, 382 str.
12. M a l i ć Zdravko: *Gombrowicziana*. (Sadržaj: I. Rasprave i članci o književnom djelu Witolda Gombrowicza. II. Izbor iz tekstova Witolda Gombrowicza). Priredila Dragica M a l i ć. Zagreb, Hrvatsko filološko društvo, Biblioteka „Književna smotra“, 2004 (Zagreb: Denona), 444 str.
13. T r o j a n o w s k a Tamara: *Spektakl različitosti i šutnje. Ivona, kneginjica od Burgunda Witolda Gombrowicza*. „Književna smotra“, 2004, 36, 2/3 (132/133), str. 60—64.

Bibliografija recepcijskih tekstova o Gombrowiczu nakon 1989. godine

1. B a z d u l j Muharem: *Dnevnik o Gombrowiczu: smijeh u društvu spektakla*. „Tvrđa“, 2004, 1/2, str. 333—342.
2. B u t k o v i ć Lucija: *O beštijama i ljudima*. Dostupno na: <http://booksa.hr/kolumne/zacitavanje/gombrowicz-bestijarij> [pristupljeno: 1.07.2017].
3. Č i l i ć Škeljo Đurđica: *Escritor polaco ili pisac u višestrukom izgnanstvu*. „Vijenac“, 26.6.2014. Dostupno na: <http://www.matica.hr/vijenac/530/escritor-polaco-ili-pisac-u-visestrukom-izgnanstvu-23437/> [pristupljeno: 1.07.2017].
4. D u g a n d ž i j a Mirjana: *Knjiga o velikom poljskom piscu. Witold Gombrowicz. Autobiografski zapisi aristokrata, snoba, antikomunista i književnog genija*. „Jutarnji list“, 15.07.2014. Dostupno na: <http://www.jutarnji.hr/kultura/knjizevnost/witold-gombrowicz-autobiografski-zapisi-aristokrata-snoba-antikomunista-i-knjizevnog-genija/677281/> [pristupljeno: 1.07.2017].
5. D u h a č e k Goran: *Gombrowiczeva Poljska je kao današnja Hrvatska*. tportal.hr, 12.5.2014. Dostupno na: <https://www.tportal.hr/kultura/clanak/gombrowiczeva-poljska-je-kao-danasnja-hrvatska-20140512> [pristupljeno: 1.07.2017].
6. F.B.: *Mušketir poljske avangarde*. booksa.hr, 11.6.2014. Dostupno na: <http://booksa.hr/kolumne/zacitavanje/musketir-poljske-avangarde> [pristupljeno: 1.07.2017].

7. G o l e š Glasnović Biserka: *Gombrovičizam: Vjerovanje u naglu mladost čovječanstva*. Prikaz. (Povodom *Posmrtna biografija* Witolda Gombrowicza. Zagreb, Fraktura, 2014). „Riječi“, 2015, 1—4.
8. G r g i ć Dario: *Pornografija bez seksa*. „Zarez“, 2005, 159—160, str. 31.
9. J u r a k Dragan: *Witold Gombrowicz: Bakakaj*. „Moderna vremena“, 29.08.2007. Dostupno na: <http://www.mvinfo.hr/clanak/witold-gombrowicz-bakakaj> [pristupljeno: 1.07.2017].
10. J u r a k Dragan: *Najslavniji poljski turist u Argentini*. „Jutarnji list“, 26.8.2007. Dostupno na: <http://www.jutarnji.hr/arhiva/najslavniji-poljski-turist-u-argentini/3955923/> [pristupljeno: 1.07.2017].
11. J u r a k Dragan: *Witold Gombrowicz: Posmrtna autobiografija*. „Moderna vremena“, 2.6.2014. Dostupno na: <https://fraktura.hr/catalog/product/view/id/380/s/posmrtna-autobiografija/category/2/> [pristupljeno: 1.07.2017].
12. K o t t Jan: *Kako Gombrowiczevo djelo zvuči godine 1999.?: Umjetnost kao prijenosnik; Dvije strane: osobno sjećanje; Ja i tijelo* / Jan K o t t. Uvodni tekst, izbor i prijevod s poljskog Mladen M a r t i ć. „15 dana“, 2002, 45, 1/2, str. 43—47.
13. K r a j i š n i k Đorđe: *O svetoj Formi poljskosti*. „Oslobođenje“, 3.01.2015. Dostupno na: <https://fraktura.hr/catalog/product/view/id/148/s/transatlantik/category/2/> [pristupljeno: 1.07.2017].
14. K r a j i š n i k Đorđe: *Poljak kojega je Povijest dovela do krajnosti*. „Oslobođenje“, 21.6.2014. Dostupno na: <http://www.infobiro.ba/article/874959> [pristupljeno: 1.08.2017].
15. L u k e t i ć Katarina: *Gombrowiczev kozmos*. tportal.hr, 15.06.2010. Dostupno na: <https://www.tportal.hr/kultura/clanak/gombrowiczev-kozmos-20100615> [pristupljeno: 1.07.2017].
16. M.J.: *Witold Gombrowicz napisao oštru satiru o podčinjenosti*. „Večernji list“, 27.03.2010. Dostupno na: <https://www.vecernji.hr/kultura/witold-gombrowicz-napisao-ostru-satirau-o-podcinjenosti-116945> [pristupljeno: 1.08.2017].
17. M a r t i ć Mladen: *Ključ za Gombrowicza: Zdravko Malić: Gombrowicziana* [prikaz]. „Kazalište“, 2006, 9 [i.e. 10], 27/28, str. 94—95.
18. N.A.: *Witold Gombrowicz. Bakakaj*. Dostupno na: <http://www.mvinfo.hr/knjiga/3283/bakakaj> [pristupljeno: 1.07.2017].
19. N i k o l i ć Siniša: *Trans-Gombrowicz Express*. „Zarez“, 2005, 159—160, str. 48.
20. O b l u č a r Branislav: *Sjaj mladosti, užas pornografije: Witold Gombrowicz, Pornografija* [prikaz]. „Tema“, 2005, 2, 4/5, str. 81—82.
21. P a i ć Žarko: *Mi s rubova Europe*. „Tema“, 2014, 11, 1/2, str. 14—27.

22. Prokl Predragović Martina: *Poljaci Hrvatima trebaju biti uzor*. Razgovor s prevoditeljem Mladenom Martićem. „Vijenac“, 26.6.2014. Dostupno na: <http://www.matica.hr/vijenac/530/poljaci-hrvatima-trebaju-biti-uzor-23433/> [pristupljeno: 1.07.2017].
23. Sychowska - Kavedžija Jolanta: *Veliki poljski bal*. „Vijenac“, 1.7.2010. Dostupno na: <http://www.matica.hr/vijenac/426/veliki-poljski-bal-1840/> [pristupljeno: 1.07.2017].

Izbor iz literature

- Bielecki M., 2004: *Literatura i lektura. O metaliterackich i metatekstowych poglądach Witolda Gombrowicza*. Kraków, Universitas.
- Butković L., [online]: *O beštijama i ljudima*. Dostupno na: <http://booksa.hr/kolumne/zacitavanje/gombrowicz-bestijarij> [pristupljeno: 19.08.2017].
- Debord G., 2003: *Društvo spektakla*. A. Golijanin, prev. Beograd. Dostupno na: <https://anarhisticka-biblioteka.net/library/guy-debord-drustvo-spektakla> [pristupljeno: 5.07.2017].
- Duhaček G., [online]: *Od zanimljivih domaćih krimića do skandinavskog hita*. Dostupno na: <https://www.tportal.hr/kultura/clanak/od-zanimljivih-domacih-krimica-do-skandinavskog-hita-20160325> [pristupljeno: 3.08.2017].
- Foucault M., 1998: *Aesthetics, Method and Epistemology*. J.D. Faubion, ed. R. Hurley et al., transl. New York, The New Press.
- Genette G., 2009: *Paratexts: Thresholds of Interpretation*. Cambridge, Cambridge University Press.
- Gombrowicz W., 1991: *Trans-Atlantik* (ulomak iz romana). Z. Malić, uvodna bilješka i prijevod. „Treći program Hrvatskog radija“, br. 34, str. 195—200.
- Ivanišević I., 2016: *Poljski Stoner*. „Slobodna Dalmacija“, 6.06. Dostupno na: <http://www.slobodnadalmacija.hr/stil/putovanja/clanak/id/314859/poljski-stoner> [pristupljeno: 1.08.2017].
- Jarzębski J., 2001: *Podglądanie Gombrowicza*. Kraków, Wydawnictwo Literackie.
- Jergović M., [online]: *Dug samoće*. Dostupno na: <https://www.jergovic.com/subotnja-matineja/dug-samoce/> [pristupljeno: 20.08.2017].
- Jergović M., [online]: *Esej o ocu*. Dostupno na: <http://www.autograf.hr/esej-ocuzasto-nema-a-trebalo-bi-biti-kolektivne-odgovornosti/> [pristupljeno: 20.8.2017].
- Jergović M., [online]: *Libelula i ja*. Dostupno na <https://www.jergovic.com/subotnja-matineja/viktor-vidalibelula-i-ja/> [pristupljeno: 20.08.2017].
- Lukić D., 2009: *Drama ratne traume*. Zagreb, Meandar.

- Malić Z., 2004: *Gombrowicziana*. Priredila Dragica Malić. Zagreb, Hrvatsko filološko društvo. Biblioteka „Književna smotra“.
- Nikolić S., 2005: *Trans-Gombrowicz Express*. „Zarez“, 159—160.
- Pellat V., 2013: *Text, Extratext, Metatext and Paratext in Translation*. Cambridge, Cambridge Scholars Publishing.
- Skibińska E., red., 2004: *Gombrowicz i tłumacze*. Łask, Oficyna Wydawnicza Leksem.
- Stojanović B., 2013: *Polonica u Srbiji. Bibliografija posebnih izdanja (1848—2013)*. Beograd, Slavističko društvo Srbije, str. 8. Dostupno na: http://www.slavistikodru.stvo.org.rs/pdf_dokumenti/BS_POLONICA [pristupljeno: 1.07.2017].
- Šodan D., [online]: *Popravak karme*. Dostupno na: http://www.hrvatskiplus.org/utjeha_kaosa/damir_sodan.html [pristupljeno: 5.07.2017].
- Tokarz B., 2012: *Gombrowicz w Słowenii: ramy interpretacyjne czasu i przestrzeni kulturowej*. „Przekłady Literatur Słowiańskich“, t. 3, cz. 1, str. 234—251.

Petra Gverić Katana

Tekst i paratekst w chorwackiej recepcji Witolda Gombrowicza

STRESZCZENIE | Po 2000 roku liczba utworów Witolda Gombrowicza przetłumaczonych w Chorwacji nagle wzrosła, ukazało się też wiele różnorodnych tekstów dotyczących recepcji dzieł polskiego pisarza: artykułów naukowych, tekstów publicystycznych i krytycznych — wszelkiego rodzaju paratekstów. W niniejszym artykule skoncentrowano się na związku pomiędzy tekstem literackim a paratekstem w kulturze docelowej, ich współzależności i wpływie, jaki wywarły na odbiór dzieła Witkacego i percepcję autora. Przeanalizowano także czynniki powodujące jego rosnącą obecność w chorwackim dyskursie kulturowym.

SŁOWA KLUCZE | Witold Gombrowicz, recepcja chorwacka, paratekst, literatura w przekładzie, kultura docelowa

Petra Gverić Katana

Text and Paratext: The Reception of Witold Gombrowicz in Croatia

SUMMARY | From the year 2000 onwards, the number of works by Witold Gombrowicz translated into Croatian has decisively increased. The above is followed by a plethora of critical articles: features, commentaries, reviews, academic research articles, etc. The present article focuses on the issue of correspondence between the literary text and its paratext(s) in the target language culture, their potential interdependence, and their consequent impact on the reception of Gombrowicz's work and the writer's image. The analysis considers the factors contributing to Gombrowicz's growing presence in Croatian cultural discourse.

KEYWORDS | Witold Gombrowicz, Croatian reception, paratext, translations, culture reception

Przekłady czesko-polskie i polsko-czeskie

Przekłady
Literatur
Słowiańskich

Bibliografia przekładów literatury czeskiej w Polsce w 2016 roku

Publikacje książkowe

1. **Ajvaz Michal:** *Cesta na jih / Podróż na południe.*
Tłum. Leszek Engelking. Wrocław, Książkowe Klimaty, 2016, 532 s. [proza].
2. **Bass Eduard:** *Klapzubova jedenáctka: povídka pro kluky malé i velké / Jedenastka Kłapzuba.*
Tłum. Mirosław Śmigielski. Wołów, Stara Szkoła, 2016, 194 s. [proza].
3. **Binar Ivan:** *Sedm kapitol ze života Václava Netušila aneb s kolem kolem světa / Siedem rozdziałów z życia Václava Netušila albo Rowerem dookoła świata.*
Tłum. Dorota Dobrow. Wrocław, Amaltea, 2016, 384 s. [proza].
4. **Boček Evžen:** *Aristokratka ve varu / Arystokratka w ukropie.*
Tłum. Mirosław Śmigielski. Wołów, Stara Szkoła, 2016, 212 s. [proza].
5. **Cílek Roman:** *Olga Hepnarová — Zabijela protože neuměla žít / Ja, Olga Hepnarová.*
Tłum. Julia Różewicz. Wrocław, Afera, 2016, 280 s. [proza].
6. **Fischl Viktor:** *Kuropění / Pieśń koguta.*
Tłum. Krzysztof Rejmer. Warszawa, Wydawnictwo Czytelnik, 2016, 162 s. [proza].
7. **Havel Václav:** *Utwory sceniczne [wybór dramatów].*
Tłum. Andrzej Jagodziński. Warszawa, Wydawnictwo Krytyki Politycznej, 2016, 664 s. [dramat].

8. **Hostovský Egon:** *Nezvěstný / Zaginiony.*
Tłum. Andrzej Jagodzinski. Wrocław, Książkowe Klimaty, 2016, 444 s. [proza].
9. **Macourek Miloš:** *Pohádky / Bajki.*
Tłum. Joanna Brodniewicz, Urszula Kowalska, Jan Pešina. Poznań, Wydawnictwo Naukowe UAM, 2016, 207 s. [proza].
10. **Měrka Petr:** *Hitler se na vás usmívá / Jestem egzaltowaną lentilką.*
Tłum. Elżbieta Zimna. Warszawa, Dowody na Istnienie, Fundacja Instytut Reportażu, 2016, 144 [7] s. [proza].
11. **Němec Jan:** *Dějiny světla / Historia światła.*
Tłum. Katarzyna Bańka. Wrocław, Książkowe Klimaty, 2016, 560 s. [proza].
12. **Pavel Ota:** *Pohádka o Raškovi / Bajka o Rašce i inne reportaże sportowe.*
Tłum. Justyna Woźdźisławska. Warszawa, Dowody na Istnienie, 2016, 160 s. [proza].
13. **Procházková Iva:** *Vraždy v kruhu. Muž na dně / Mężczyzna na dnie.*
Tłum. Julia Róże wicz. Wrocław, Afera, 2016, 416 s. [proza].
14. **Rudiš Jaroslav:** *Národní třída / Aleja Narodowa.*
Tłum. Katarzyna Dudzic-Grabinińska. Wrocław, Książkowe Klimaty, 2016, 166 s. [proza].
15. **Soukupová Petra:** *Pod sněhem / Pod śniegiem.*
Tłum. Julia Róże wicz. Wrocław, Afera, 2016, 416 s. [proza].
16. **Stančík Petr:** *Mlýn na mumie / Młyn do mumii.*
Tłum. Mirosław Śmigielski. Wołów, Stara Szkoła, 2016, 342 s. [proza].
17. **Šindelka Marek:** *Zůstaňte s námi / Zostańcie z nami.*
Tłum. Anna Wanik. Wrocław, Afera, 2016, 208 s. [proza].
18. **Škvorecký Josef:** *Scherzo capriccioso. Veselý sen o Dvořákovi / Scherzo capriccioso. Wesola fantazja na temat Dvořáka.*
Tłum. Andrzej Jagodzinski. Wrocław, Książkowe Klimaty, 2016, 416 s. [proza].
19. **Šrut Pavel:** *Lichožrouti navždy / Niedoparki na zawsze.*
Tłum. Julia Róże wicz. Wrocław, Afera, 2016, 232 s. [proza].
20. **Toman Marek:** *Veliká novina o hrozném mordu Šimona Abelese / Straszna nowina o okrutnym mordzie Szymona Abelesa.*
Tłum. Andrzej Babuchowski. Wyd. WAM, Kraków, 2016, 456 s. [proza].
21. **Tvrďá Eva:** *Dědictví / Dziedzictwo.*
Tłum. Karolina Pospiszil. Opole, Silesia Progress, 2016, 133 s. [proza].

22. **Vaculík Ludvík:** *Morčata / Świnki morskie.*
Tłum. Mirosław Ś m i g i e l s k i. Wołów, Stara Szkoła, 2016, 206 s.
[proza].
23. **Viewegh Michal:** *Povídky o manželství a sexu / Opowiadania o małżeństwie i seksie.*
Tłum. Tadeusz J a b ł o ń s k i. Gdańsk, Oficyna Wydawnicza FINNA, 2016, 188 s. [proza].
24. **Vopěnka Martin:** *Moje cesta do ztracena / Podróżowanie z Beniaminem.*
Tłum. Elżbieta Z i m n a. Warszawa, Dowody na Istnienie, 2016, 272 s. [proza].
25. *W cieniu Zagłady: trzy czeskie dramaty.*
Tłum. Agata F i r l e j. Poznań, Instytut Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Prochowice, Wydawnictwo PRO, 2016, 216 s. [dramat].
- Elišáš Zdeněk, Stein Jiří:** *Dým domova / Dym z domu.*
Goldflam Arnošt: *Doma u Hitlerů / Hitler od kuchni.*
Lustig Arnošt: *Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou / Modlitwa za Katarzynę Horowitz.*

Publikacje w czasopismach

1. „Autoportret” 2016, nr 2.
Czumalo Vladimír
Pomník a smrtelnost / O śmiertelności: ziemie Korony Czeskiej i ich zabytki.
Tłum. Emiliano R a n o c c h i, s. 66—73 [esej].
2. „FA-art” 2016, nr 3.
Iljašenko Marie
[ze zbioru *Osip míří na jih*, 2015 / *Osip kieruje się na południe*]
Ateliér / Atelier
Birdwatching.pl / Birdwatching.pl
Golden sultana / Golden sultana
Loďstvo jižních moří / Flota mórz południowych
Loďstvo severních moří / Flota mórz północnych
Straka a tamaryšek / Sroka i tamaryszek
V zimě mi bude třicet / W zimie mam trzydziestkę
Ve střední Evropě prší / W Europie Środkowej pada deszcz.
Tłum. Zofia B a ł d y g a, s. 108—116 [poezja].

3. „Fraza” 2016, nr 1/2 (91/92).
Boček Jaroslav
Nápady milovníka zvířat / Pomysły miłośnika zwierząt.
 Tłum. Jan G o n d o w i c z, s. 86—113 [poezja].
4. „Fraza” 2016, nr 4.
Červenka Jiří
 ****Bláhovi básníci v ústraní / ***Naiwni poeci na uboczu*
 ****Kam jdeme / ***Gdzie idziemy*
 ****Leden lásce nepřije / ***Styczeń nie sprzyja miłości*
Idyla / Idylla
Nieruchome drzewa w brzasku poranka*
Po pogrzebie z kumplami*
Sen jak z Charmsa*
Tvář spící / Twarz śpiącej
Verše se rodí za pochodu / Wiersze rodzą się w marszu
W szpitalu*.
 Tłum. Karol M a l i s z e w s k i, s. 216—219 [poezja].
5. „Inskrypcje” 2016, nr 4 (2).
 [z antologii *Česká středověká lyrika, 1990 / Czeska liryka średniowieczna w przekładzie*]
Vítaj, Bože Všemohúci / Witaj, Boże Wszchemogący
Vítaj, milý Jezu Kriste / Witaj, miły Jezu Chryste
Vítaj, milý Spasitel'u / Witaj, Miły Zbawicielu
Vítaj, stvořiteli, živý chlebe / Witaj, stworzycielu, żywy chlebie.
 Tłum. Andrzej B o r k o w s k i, s. 169—171 [poezja].
6. „Podgląd” 2016, nr 3.
Hlaváček Karel
Podmořské pralesy se ani nezachvěly / Podmorskie dzikie knieje
nawet nie zadrżały.
 Tłum. Katarzyna B o r u n - J a g o d z i ń s k a, s. 170 [poezja].
7. „Podgląd” 2016, nr 4.
Deml Jakub
Po západu / Po zachodzie.
 Tłum. Katarzyna B o r u n - J a g o d z i ń s k a, s. 113 [poezja].
8. „Więź” 2016, nr 3 (665).
 [Ks.] **Halík Tomáš**
Náboženství a nacionalismus ve střední Evropě: Využívání a zneužívání náboženských hodnot v politice [tytuł forum dyskusyjnego] / Religia a nacjonalizm w Europie Środkowo-Wschodniej.
 Tłum. Bartosz B a r t o s i k, s. 153—159 [esej].

9. „Wyspa” 2016, nr 4.

Typł Jaromír

Fragment B 101 / Fragment B 101.

Tłum. Laura W a n i e k, s. 59—64 [poezja].

93

Opracował *Jakob Altmann*

Bibliografia przekładów literatury polskiej w Czechach w roku 2016

Publikacje książkowe

1. **Bonda Katarzyna:** *Pochłaniacz / Dívka o půlnoci.*
Přel. Michael A l e x a. Brno, Jota, 2016, 560 s. [proza].
2. **Engelking Leszek:** *Muzeum dzieciństwa [i inne wiersze] / Muzeum dětství a jiné básně.*
Přel. Václav B u r i a n. Ostrava, Protimluc, 2016, 95 s. [poezja].
[ze zbioru *Muzeum dzieciństwa / Muzeum dětství*]
Amarcord / Amarcord
Archeologia / Archeologie
Delikatesy / Lahůdky
Długa 88 / Dlouhá 88
Fêtes galantes / Fêtes galantes
Kawiarnia „Pod Misiami” / Kavárna U Medvídků
Kawiarnia „Pod Misiami” (II) / Kavárna U Medvídků (II)
Księgarnie / Knihkupectví
Lwy / Lvi
Muzeum dzieciństwa / Muzeum dětství
Muzeum dzieciństwa (II) / Muzeum dětství (II)
Nietutejsi / Odjinud
Powtórne przyjście / Druhý příchod
Recepcja Hermmana Melvilleà w Polsce / Receptce Hermmana Melvilla v Polsku
Rekonwalescencja / Rekonvalescence
Skarby przyrody ojczystej / Poklady naší přírody

Szklane dzwony / Skleněné zvony

Szkoła nadrealna / Nadreálka

Tramwaj nr 38 / Tramvaj č. 38

Tutaj / Tady

Wywoływanie / Vyzvolávání

Zoo / Zoo

[ze zbioru *Komu kibicują umarli / Komu fandí zesnuli*]

***(*Ach, ta druga młodość!...*) / ***(*Ach, ta druhá míza!...*)

***(*Ci rozmawiają, tutaj...*) / ***(*Ti rozmlouvají, tady...*)

***(*Dzisiaj jest rocznica mojej śmierci...*) / ***(*Dnes je výročí mé smrti...*)

***(*Na początku...*) / ***(*Na začátku...*)

***(*Przyszedłem na dworzec. Umarli...*) / ***(*Přišel jsem na nádraží. Mrtví...*)

***(*Więc wszystko to przypisy...*) / ***(*Takže to celé je poznámkový aparát...*)

***(*Zmarli są za granicą...*) / ***(*Mrtví jsou v zahraničí...*)

Księgowy apokalipsy / Účetní apokalipsy

Miasto / Město

Sąd kapturowy / Pohádkový proces

Sensacja / Senzace

Trzy ćwiczenia stylistyczne na temat fotografii / Tři stylistická cvičení na téma fotografie

Trzy ćwiczenia stylistyczne na temat jesieni / Tři stylistická cvičení na téma podzim

[ze zbioru *Suplement / Dodatek*]

Byl tu*

Cache-cache*

Čas*

Hra*

Město*

Mleczarz / Mlékař

Myši a lidé*

Nalezeno*

Náměstí Rokoko*

U parku*

[wiersze dotąd nieopublikowane w książkach]

***(*„Ulice Svobody?” zopakovala otázku...*)*

***(*Dávám ti slovo...*)*

***(*To se dejte na sever...*)*

*Heimat***Jogging***Ulice***Vilno 99***Ženy básníků**

3. **Fabisińska Liliana:** *Muszka, która nie umie latać / Babočka, která neumí létat.*
Přel. Daniela Řezníčková. Říčany u Prahy, Junior, 2016, 96 s. [proza].
4. **Fabisińska Liliana:** *Rozetka rodzi szczeniaczki / Riki má štěňátka.*
Přel. Daniela Řezníčková. Říčany u Prahy, Junior, 2016, 96 s. [proza].
5. **Herbert Zbigniew:** *Labirynt nad morzem / Labyrint u moře.*
Přel. Jan Línka. Zblov, Opus, 2016, 187 s. [esej].
6. **Krzyżanek Joanna:** *Franek i zielony stworek / Honzík a zelená potvůrka.*
Přel. Daniela Řezníčková. Říčany u Prahy, Junior, 2016, 30 s. [proza].
7. **Landau Irena:** *Zuzia i piesek w kratkę / Zuzanka a kostkovaný pejsek.*
Přel. Daniela Řezníčková. Říčany u Prahy, Junior, 2016, 31 s. [proza].
8. **Lasocki Wiesław A.:** *Wojtek spod Monte Cassino / Medvěd Wojtek od Monte Cassina.*
Přel. Lucie Zákopalová. Praha, Baobab, 2016, 138 s. [proza].
9. **Melecki Maciej:** *Prask.* [Wybór wierszy].
Přel. Jan Faber. Ostrava, Protimluv, 2016, 127 s. [poezja].
Bermudzkie historie / Bermudské příběhy
Niebezpiecznie blisko / Nebezpečně blízko
Pola toku / Pole toku
Przypadki i odmiany / Pády a sklony
Szereg zerwań / Řada rozkolů
Te sprawy / Ty záležitosti
Zimni ogrodnicy / Studení zahradníci
10. **Miłoszewski Zygmunt:** *Gniew / Hněv.*
Přel. Tereza Pogodová. Brno, Host, 2016, 405 s. [proza].
11. **Mrožek Sławomir:** *Vatzlav / Vatzlav.*
Přel. Ladislav Slíva. Praha, Dilia, 2016 [dramat].
12. **Mortka Marcin:** *Tappi i niezwykle miejsce / Tappi a podivuhodné místo.*
Přel. Michael Alexa. Brno, Host, 2016, 56 s. [proza].
13. **Mortka Marcin:** *Tappi i urodzinowe ciasto / Tappi a narozeninový dort.*
Přel. Michael Alexa. Brno, Host, 2016, 56 s. [proza].
14. **Mortka Marcin:** *Wędrówki Tappiego po Mruczających Górach / Tappiho toulky po Bručících horách.*
Přel. Barbora Gregorová. Brno, Host, 2016, 208 s. [proza].
15. **Ostałowska Lidia:** *Cygan to Cygan / Cikán je Cikán.*
Přel. Lucie Zákopalová. Praha, Dokořán, 2016, 176 s. [proza].

16. **Paziński Piotr:** *Ptasie ulice / Ptačí ulice.*
Přel. Pavel P e č. Brno, Větrné mlýny, 2016, 248 s. [poezja].
17. **Przewoźniak Marcin:** *Przepraszam, czy tu straszy? Niesamowita opowieść dla dzieci / Jak se bydlí se strašidly: napínavý příběh pro děti.*
Přel. Zuzana Š m e r g l o v á. Říčany u Prahy, Junior, 2016, 126 s. [proza].
18. **Putzlacher Renata:** *W kawiarni Avion, ktorej nie ma / V kavárně Avion, která není.*
Přel. Michael A l e x a. Český Těšín, Spolek-Towarzystwo Avion, 2016, 192 s. [poezja i proza].
19. **Sapkowski Andrzej:** *Chrzest ognia / Křest ohněm: Sága o Zaklánači III.*
Přel. Stanislav K o m á r e k. Čte Martin F i n g e r. Praha, Tympanum, 2016, 13 h 10 min [audiobook; proza].
20. **Sapkowski Andrzej:** *Krew Elfów / Zaklánač III.: Krev elfů.*
Přel. Stanislav K o m á r e k. Praha, Leonardo, 2016, 239 s. [proza].
21. **Szabłowski Witold:** *Zabójca z miasta moreli. Reportaże z Turcji / Vrah z města meruněk — Příběhy z Turecka.*
Přel. Barbora G r e g o r o v á. Praha, Dokořán/Máj, 2016, 224 s. [reportáž].
22. **Szczygieł Mariusz:** *Projekt: prawda / Projekt: pravda.*
Přel. Helena S t a c h o v á. Praha, Dokořán/Máj, 2016, 232 s. [proza].
23. **Themerson Stefan:** *Kardynał Polatuo, Generał Piesc / Kardinál Pölätüo, Generál Piesc aneb případ zapomenuté mise.*
Přel. Joanna D e r d o w s k a. Praha, Rubato, 2016, 277 s. [esej].
24. **Tokarczuk Olga:** *Księgi Jakubowe / Knihy Jakubovy.*
Přel. Petr V i d l á k. Brno, Host, 2016, 853 s. [proza].

Publikacje w czasopismach

1. „A2” 2016, č. 16.
Dąbrowski Tadeusz
List do śpiącej żony / Dopis spící ženě.
Přel. Jiří Č e r v e n k a [poezja].
2. „A2” 2016, č. 25.
Nowicka Bronka
Nakarmić kamień / Nakrmit kámen.
Přel. Michael A l e x a [poezja].
3. „Inskrypcje” 2016, č. 4 (2).
Tom Urszula
[wybór wierszy *Przystanek przed snem*]
***W muzyce skrzypiec jesień łka cichutko... / ***Při hře houslista

- podzim lká tiše*
Bosa straž / Bosá stráž
Daruj mi... / Daruj mi...
Uśmiechem i gestem... / Úsměvem a gestem...
Skamienieć z Tobą / Zkamenět s tebou.
 Přel. František V š e t i č k a, s. 203—206 [poezja].
4. „Listy” 2016, č. 5.
Domosławski Artur
Wykluczeni / Ahmad utiká.
 Přel. Michala B e n e š o v á [fragment, reportáž].
- Winnicka Ewa**
Angole / Angláni.
 Přel. Anna P l a s o v á [fragment, reportáž].
5. „Souvislosti” 2016, č. 1.
Klejnocki Jarosław
Dziesięć powodów, dla których inni polscy poeci nienawidzą
Adama Zagajewskiego / Deset důvodů, proč někteří polští
básníci nenávidí Adama Zagajewského.
 Přel. Michael A l e x a [proza].
- Zagajewski Adam**
Męczennicy i komedianci czyli co zrobiła poezja w XX wieku /
Mučedníci a komedianti aneb Co dělala poezie ve dvacátém století.
 Přel. Michael A l e x a [esej].
- Zagajewski Adam**
Možna chociaż spróbować opisać to, co jest małe / Popsat to, co je
malé, lze alespoň zkusit.
 Přel. Michael A l e x a [proza].
- Zagajewski Adam**
Spróbuj opiewać okaleczony świat / Pokus se opěvovat
zmrzačený svět.
 Přel. Michael A l e x a [poezja].
6. „Souvislosti” 2016, č. 3.
Panas Władysław
Żeński Mesjasz, czyli o Wiośnie Brunona Schulza / Ženský mesiáš
aneb o Jaru Bruna Schulze.
 Přel. Magdaléna F o t t o v á [proza].
7. „Tvar” 2016, č. 8.
Brakoniecki Kazimierz
Borussia / Borussia.
 Přel. Michal Š p í n a.

Głosy / Hlasy
Wigilia / Štědrý večer
Zuzanna B. / Zuzanna B.

Přel. Michael A l e x a, s. 6—8 [poezja].

Opracował *Jakob Altmann*

Przekłady macedońsko-polskie i polsko-macedońskie

Przekłady
Literatur
Słowiańskich

Bibliografia przekładów literatury macedońskiej w Polsce w 2016 roku

Publikacje książkowe

1. **Plavevski Vladimir:** *Splavarot / Flisak*.
Tłum. Aneta Sapeta. Kraków, Toczka, 2016, 240 s. [proza].
2. **Zdraveski Gjoko:** *Teloto pamti se / Ciało pamięta wszystko*.
Tłum. Danuta Cirlić-Straszyńska.
Gdańsk, Instytut Kultury Miejskiej, 2016, 50 s. [poezja].

Publikacje w czasopismach

1. „Liry Dram” 2016, nr 2.
Madžirov Nikola
Senkite ne odminuvaat / Cienie nas opuszczają.
Tłum. Maria Stamatowska, Zdravko Stamatovski, s. 62
[poezja].
Stanojoski Igor
Gargara / Gargara.
Tłum. Joanna Biłek, s. 56—61 [proza].
2. „Podgląd” 2016, nr 2 (5).
Dimkovska Lidija
Srceto na Šopen / Serce Chopina.
Tłum. Danuta Cirlić-Straszyńska, s. 135 [poezja].

Zdraveski Gjoko

Nota o autorze*.

Tłum. Danuta Cirlić-Straszyńska, s. 136—139 [poezja].

Opracowała *Zofia Dembowska*

Bibliografia przekładów literatury polskiej w Macedonii w 2016 roku

Publikacje książkowe

1. **Guzowska Marta:** *Ofiara Polikseny / Žrtvata Poliksena*.
Prev. Filip D i m e v s k i. Skopje, Begemot, 2016, 440 s. [proza].
2. **Lem Stanisław:** *Solaris / Solaris*.
Prev. Milica M i r k u l o v s k a. Skopje, Antolog, 2016, 223 s. [proza].
3. **Stasiuk Andrzej:** *Taksim / Taksim*.
Prev. Milica M i r k u l o v s k a. Skopje, Antolog, 2016, 287 s. [proza].
4. **Szczygieł Mariusz:** *Gottland / Gotlend*.
Prev. Lidija T a n u š e v s k a. Skopje, Ili-ili, 2016, 247—249 s. [proza].
5. **Tuszyńska Agata:** *Narieczona Schulza / Svršeničkata na Bruno Šulc*.
Prev. Milica M i r k u l o v s k a. Skopje, Antolog, 2016, 296 s. [proza].
6. **Twardoch Szczepan:** *Morfina / Morfium*.
Prev. Ilija T r a j k o v s k i. Skopje, Begemot, 2016, 570—571 s. [proza].

Opracowała Lidija Tanuševska

Uzupełnienie bibliografii z 2015 roku

Publikacje książkowe

1. **Pilch Jerzy:** *Inne rozkosze / Grešni uživanja*.
Prev. Milica M i r k u l o v s k a. Skopje, Antolog, 2015, 118 s. [proza].
2. **Stasiuk Andrzej:** *Biały kruk / Bel gavran*.
Prev. Milica M i r k u l o v s k a. Skopje, Antolog, 2015, 304 s. [proza].
3. **Tuszyńska Agata:** *Oskarżona: Wiera Gran / Obvineta: Vjera Gran*.
Prev. Milica M i r k u l o v s k a. Skopje, Antolog, 2015, 368 s. [proza].
4. **Witkowski Michał:** *Lubiewo / Lubievo*.
Prev. Zvonko D i m o s k i. Skopje, Ars Libris, 2015, 328 s. [proza].

Opracowała Lidija Tanuševska

Komentarz do przekładów literatury polskiej na język macedoński w 2016 roku^{*}

Commentary on Translations of Polish Literature in Macedonian Language Published in 2016

Lidija Tanuševska

SS. CYRIL AND METHODIUS UNIVERSITY
IN SKOPJE
lidkapol@yahoo.com

Data przyjęcia: 31.05.2017 | Data akceptacji: 8.12.2017

ABSTRACT | There were only six instances of literary translation from Polish into Macedonian in 2016. Some of them represent the genre of Polish literary reportage, but all of them represent a strong connection to the real facts of life. It seems that the choice is made based on the criteria imposed by the foundations partially commissioning the translation, but also shifting political situation in the country and the curiosity of the foreign reality. Translation problems appear to be of different nature, depending on the style of the author.

KEYWORDS | reality, narrative, translation, language, style

W 2016 roku na macedońskim rynku wydawniczym ukazały się przekłady książek Andrzeja Stasiuka, Mariusza Szczygła, Agaty Tuszyńskiej, Szczepana Twardocha, Stanisława Lema i Marty Guzowskiej. Wybór utworów prozatorskich tych autorów pokazał, że wyraźniejsze niż jeszcze parę lat temu stało się

---

^{*} Do powstania artykułu przyczyniło się finansowanie ze strony Uniwersytetu św. św. Cyryla i Metodego w Skopju.

zapotrzebowanie na literaturę faktu. W społeczeństwie macedońskim pojawiła się mianowicie potrzeba otwarcia na świat, zrozumienia go, a także udowodnienia (sobie), że nie jest ono osamotnione (i samotne) w walce i cierpieniu. Ryszard Kapuściński na I Kongresie Tłumaczy Literatury Polskiej w Krakowie powiedział:

A teraz, współcześnie, dzisiaj, temu otwarciu świata, większemu udostępnieniu świata, oraz owej budzącej się powszechnie świadomości jego wielokulturowości, a tym samym i jego wielojęzyczności, towarzyszy wielka rewolucja komunikacyjna, przewrót elektroniczny stwarzający szansę szybkiego i bardziej powszechnego zbliżenia, kontaktu międzyludzkiego. I tu także, jak i w poprzednich wypadkach, na plan pierwszy wysuwa się postać tłumacza, do którego — do której — będą wszyscy zwracać się, bo — to oczywista — bez nich, jakkolwiek dialog, poznanie i porozumienie są niemożliwe.

Szczególne w tym wszystkim jest rola tłumacza tekstów, tłumacza literatury, jako że nasza cywilizacja — mimo wielkiego znaczenia obrazu i dźwięku — jest cywilizacją tekstu, słowa pisanego i utrwalonego drukiem¹.

Na podstawie właśnie tych sześciu przekładów na język macedoński widać, że społeczeństwo macedońskie wykazuje zainteresowanie wielokulturowością i wielojęzycznością świata, a tym samym i rzeczywistością, która nas otacza. *Gottland* ukazuje obraz Czech, a wcześniej Czechosłowacji, jako kraju grozy, smutku i groteski. Wszystko to na przykładzie sytuacji, które faktycznie przeżyli sportretowani przez M. Szczygła bohaterowie. W istocie książka ukazuje historię myślenia krytycznego w warunkach reżimu komunistycznego, konfrontującego absurdalną codzienność, gdy życie prywatne zostaje perwersyjnie wykorzystywane przez władzę w celu zamknięcia ust jednostce. Z kolei A. Tuszyńska w *Narzeczonej Schulza* tropi zasłyszane opowieści i nieliczne ślady, na podstawie których opisuje możliwe dzieje związku dwóch wybitnych osobowości. I tu także mamy do czynienia z realnymi wydarzeniami dotyczącymi wojny, miłości i znanego pisarza, tyle że opowiedzianymi z perspektywy zakochanej w nim kobiety, przez pryzmat jej wspomnień i uczuć. Autorka dokonała fabularyzacji wydarzeń w krajobrazie Drohobycza, Warszawy i Gdańska.

Choć nie wszystkie z wymienionych sześciu książek należą do reportażu literackiego, jak *Gottland* M. Szczygła i *Narzeczonej Schulza* A. Tuszyńskiej, wszystkie ukazują rozmywanie się granic i przyjmowanie obcości jako swojej. I tak na przykład *Taksim* A. Stasiuka jest opowieścią o południowo-wschodnich połaciach Europy, o zmianie świata czy też przejściu z komunizmu do kwitnącego handlu i wolnego rynku, o podróżach i życiu w drodze za chlebem w nowo-

1 R. Kapuściński, 2007: *Tłumacz — postać XXI wieku*. W: B. Dudko, red.: *Podróże z Ryszardem Kapuścińskim. Opowieści trzynastu tłumaczy*. Kraków, Znak, s. 10.

czesnych czasach. Jest to obraz rzeczywistości, pomimo że sama opowieść jest fikcją, każda postać, każda sceneria, każdy wypadek mogły się naprawdę zdarzyć. *Morfina* S. Twardocha to historia o poszukiwaniu tożsamości — germańskość, polskość przedstawione są tu w świetle patosu przedwojennej Warszawy. Wahania i wątpliwości, które dręczą bohatera, są bardzo rzeczywiste i bliskie współczesnemu czytelnikowi. Choć cała historia jest wymyślona, mogła się przecież przydarzyć każdemu. Język, jakim posługuje się bohater, zwiększa wrażenie realności i prawdopodobieństwa całej opowiedzianej historii. Natomiast w *Oferze Polikseny* M. Guzowskiej rzeczywiste są: związek autorki z archeologią, fakty dotyczące wykopalisk w Troi, multietniczność bohaterów i realia świata nauki. Tylko pozornie do omówionych pozycji nie pasuje nowy przekład *Solaris* S. Lema, który mimo że ukazuje rzeczywistość *science fiction*, skonstruowany jest na metaforze oceanu jako masowego mózgu, który tworzy wspomnienia analogiczne do wspomnień bohaterów. Autor powraca w tym utworze do odwiecznych problemów ludzkości, do uniwersalnych pytań o człowieczeństwo, a także pyta o to, jak zrozumieć wszechświat, jeżeli nie rozumiemy samych siebie.

Wiele wydawnictw macedońskich już od dziesięciu lat publikuje przekłady literatury polskiej wyłącznie dzięki dotacjom z zagranicy, przyznawanym głównie przez Instytut Książki i Creative Europe Programme of the European Union. Także przekłady, które ukazały się w roku 2016, uzyskały granty z zagranicznych instytucji. Wyjątek stanowi *Ofiara Polikseny* M. Guzowskiej, którą wydawca wybrał ze względu na kontynuację swojej tzw. mrocznej edycji.

Przy wyborze książek do tłumaczenia wiele wydawnictw kieruje się nagrodami, jakie otrzymał dany pisarz. Traktowane są one jako potwierdzenie wysokiej wartości danej twórczości. Zwykle za najbardziej prestiżową uznaje się nagrodę Nike. W 2016 roku wydaje się, że tłumacze dokonali wyboru jednak na podstawie swoich upodobań — przetłumaczono bowiem dzieła autorów, którzy dostali Nagrodę Literacką Gdynia, Paszport „Polityki”, Gryfię. Wydaje się, że do świadomości macedońskich wydawców dotarł fakt, że w Polsce przyznawanych jest wiele nagród. Również wielki wpływ na wybór tłumaczonych dzieł mają ostatnio Nagroda Literacka UE, Europejska Nagroda Książki Roku, Nagroda Literacka Europy Środkowej „Angelus” itp.

Wydawnictwa, które wydały przekłady literackie z języka polskiego w 2016 roku, są stosunkowo małymi oficynami, które już publikowały przekłady literatury polskiej. Należą do nich: Begemot, które angażuje się w popularyzację literatury polskiej ze względu na polonistyczne zainteresowania właścicieli, Antolog, które od 2013 roku wydało już dziesięć przekładów literatury polskiej, oraz Ili-ili publikujące przekłady literatury polskiej od 2006 roku. Wydawnictwa te, choć małe, wyróżniają się wyszukaniem wyborem wartościowej literatury z innych języków, a także dzieł macedońskich autorów.

Należy zauważyć również, że tłumaczy literatury polskiej łączą już więzy z określonymi wydawcami. I tak, Milica Mirkulowska tłumaczy dla wydawnictwa Antolog, które w tym roku wydało trzy jej przekłady: *Solaris* S. Lema, *Taksim* A. Stasiuka i *Narzeczona Schulza* A. Tuszyńskiej. M. Mirkulowska od wielu lat jest wykładowcą na polonistyce na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu św. Cyryla i Metodego w Skopju. Literaturę polską zaczęła tłumaczyć w latach dziewięćdziesiątych od fragmentów prozy B. Schulza i S. Witkiewicza, a jako zaangażowana tłumaczka prozy polskiej aktywnie pracuje od 2009 roku. Lidija Tanuševska jest od dziesięciu lat związana z wydawnictwem Ili-ili, które w tym roku wydało jej przekład *Gottland* M. Szczygła. Także ona jest wykładowcą przekładoznawstwa i literatury polskiej na macedońskiej polonistyce. Filip Dimevski jest związany z oficyną Begemot jako wydawca i tłumacz. Przekłada od dziesięciu lat i ma już na swoim koncie spory dorobek translatorski (przetłumaczył między innymi dzieła W. Gombrowicza i S. Witkiewicza). W 2016 roku ukazał się jego przekład *Ofiary Polikseny* M. Guzowskiej. Begemot współpracuje też z innymi tłumaczami z języka polskiego. W tym roku wyszedł przekład *Morfiny* S. Twardocha w tłumaczeniu Ilii Trajkovskiego, który jest najmłodszym spośród wymienionych tłumaczy. Także on wywodzi się z grona polonistów skopijskich. W 2013 roku otrzymał Nagrodę „Babel” Komisji Unii Europejskiej w Macedonii dla najlepszych młodych tłumaczy, także za fragment *Morfiny*.

Wszystkie utwory wytypowane w 2016 roku do przekładu wiążą się z trudnościami wynikającymi z tzw. nieprzekładalności. Każdy z nich jednak generuje specyficzne problemy.

Najtrudniejszy okazał się *Solaris* S. Lema. Język prozy fantastycznonaukowej odwołuje się bezpośrednio do języka rzeczywistego. Opowiadając o przyszłości, autor musi posługiwać się takim językiem, który jest zrozumiały dla odbiorców. Jednak tworząc fikcyjną rzeczywistość, iluzję realności przedstawianego świata, pisarz wykorzystywał liczne zabiegi leksykalne, z których najczęstszym jest użycie neologizmów nazywających nieistniejące przedmioty, instytucje czy urządzenia. S. Lem jest mistrzem takich zabiegów; w swoich dziełach stworzył ogromną liczbę neologizmów, a ich przekład stanowi wyzwanie dla tłumacza. Ponieważ jest to już drugie tłumaczenie *Solaris* na język macedoński, zastosowane przez tłumaczkę nowe, konkurencyjne rozwiązania stanowią niewątpliwie ciekawy materiał do analiz porównawczych.

W *Morfynie* S. Twardocha język nasycony jest alegoriami, wyrazami poetyckimi, nazwami odnoszącymi się do realiów dawnych czasów. Wydaje się, że autor bawi się językiem i czerpie z tego przyjemność, dzięki czemu powieść nabiera niesamowitej świeżości, oryginalności i piękna. Nie brakuje też licznych wulgaryzmów, które nie obniżają poziomu utworu, lecz wzmacniają jego wiarygodność. Tłumacz, który podszedł do przekładu w sposób bardzo kreatywny,

użył bogatego języka, w sposób autentyczny oddającego atmosferę powieści. Niewielu jest w Macedonii tłumaczy, którzy tak doskonale potrafią posługiwać się językiem jak I. Trajkovski: wyszukane słowa, uchwycone dwuznaczności, oddawanie śmiesznych i absurdalnych sytuacji, które wywołują reakcje nawet dobitniej niż sam oryginał itp. Powieść S. Twardocha jest przecież niełatwym materiałem nawet dla doświadczonego tłumacza, więc jako debiutant I. Trajkovski poradził sobie na tyle dobrze, że można uznać, iż narodził się najlepszy do tej pory tłumacz literatury polskiej na język macedoński, którego talent należy rozwijać i pielęgnować.

Język utworu stanowił wyzwanie także dla tłumaczki *Taksima A. Stasiuka*. Książka jest napisana mocnym, typowo męskim językiem — nie brakuje w niej wulgaryzmów, ale też znajdziemy w niej charakterystyczną dla A. Stasiuka refleksję i zadumę, która dotyczy zapomnianego prowincjonalnego, wschodnioeuropejskiego świata. Świat ten opisany jest tak doskonale, że nie opuszcza nas wrażenie uczestniczenia w tym, co tak plastycznie zostało ukazane. Czytając tę książkę, mamy wrażenie ciągłej konfrontacji ruchu i martwoty — wraz z bohaterami przemierzamy się z jednego targu na drugi, towarzyszymy im w ciągłej podróży, by za chwilę znaleźć się w zupełnie innym miejscu — w kolejnym zapomnianym, umierającym powolną śmiercią mieście. To właśnie owo poczucie współuczestnictwa, czy też odczucie, że czytelnik jest świadkiem wydarzeń, miała przenieść tłumaczka na język macedoński, co nie jest łatwym zadaniem.

Kategoria świadka jest szczególnym problemem tłumaczeniowym w literaturze faktu. Mianowicie, w literaturze faktu zwykle chodzi o wydarzenia z przeszłości, przekazywane za pośrednictwem świadka (świadków) albo dokumentu, albo przez samego autora, który dowiedział się o nich osobiście albo od kogoś innego. Język macedoński posiada środki językowe służące do wyrażenia tej kategorii — są to czasy gramatyczne. I dlatego właśnie tłumacz z polskiego na macedoński musi być wyczulony na perspektywę narratora, którą czasami trudno jest zidentyfikować. Dobrym przykładem wyzwania w oddawaniu kategorii świadka jest *Narieczona Schulza A. Tuszyńskiej*, gdzie narracja toczy się z perspektywy dwu kobiet: autorki i narzeczonej Schulza — Józefiny Szelińskiej i gdzie przejścia od jednej narratorki do drugiej są dość częste. W *Gottlandzie M. Szczygła* pojawia się dużo więcej narratorów, a styl pisania jest taki, że dopiero na koniec danej opowieści czytelnik dowiaduje się, o kogo chodziło, więc tłumaczka musiała być dosyć ostrożna. Poza tym w przypadku obu utworów mamy do czynienia z całkiem różnymi stylami autorskimi. Język A. Tuszyńskiej to wysmakowany, przemyślany w szczegółach język narracji. Autorka starannie kontroluje każdą metaforę, długość frazy, zawieszenie głosu. Panuje nad wszystkim jak dobra, świadoma swego warsztatu aktorka. Fakty umiejętnie łączy z fikcją, przypuszczeniami, sytuacjami niekoniecznie prawdziwymi, lecz zawsze

prawdopodobnymi. W jej pisarstwie obecna jest nuta kobieca, na którą tłumaczka musiała zwracać uwagę. Natomiast M. Szczygieł używa prostego języka, za pomocą którego w sposób piękny i sugestywny ukazuje realia Czechosłowacji najechanej, okupowanej, ale nie do końca sprzeniewierzonej. Jednak bawi się tym językiem w taki sposób, że tworzy kompozycję niezwykłą i oryginalną. Jak powiedział jego macedoński promotor Zvezdan Georgievski: „jego książka to dziennikarstwo postmodernistyczne”. Wszystkie te opowiadania przetkane są bardzo subtelnym humorem, który nie był łatwy do przekazania i wymagał od tłumaczki prawdziwego kunsztu.

I w końcu, czytając dobry kryminał, trzeba poczuć prawdziwe emocje — napięcie, strach, odrazę. Intryga, zagadka powinna wciągać i zachęcać do czytania. A żeby do tego doszło, język kryminału powinien być zrozumiały, czysty, autentyczny, rzeczowy. W przekładzie *Ofiary Polikseny* Marty Guzowskiej wyzwaniem dla tłumacza był oczywiście język wulgarny, język potoczny, język opisujący realia współczesne, jak na przykład nawiązania do aktualnych programów telewizyjnych, do kultury popularnej. W tego rodzaju tłumaczeniach nie trudno o interferencję językową, szczególnie gdy chodzi o dwa bliskie języki.

W 2016 roku udało się zorganizować kilka promocji polskich przekładów z udziałem autorów. Zdarza się to dosyć rzadko w Macedonii, ale jest nadzieja, że stanie się to tradycją. Goszczono Mariusza Szczygła i Agatę Tuszyńską. Można zauważyć, że największą popularnością z omówionych sześciu przekładów cieszyły się w tym roku książki właśnie tych autorów, z którymi czytelnicy mogli spotkać się na promocjach. Nie znaczy to, że pozycje te są bardziej wartościowe od pozostałych. Należy jednak podkreślić, że macedoński rynek książki otworzył się na polski reportaż literacki jako stosunkowo nowy gatunek.

Лидија Танушевска

Коментар на преводите на полска литература на македонски јазик во 2016 г.

РЕЗИМЕ | Во овој текст се разработени мотивациите за изборот на делата кои се преведени во дадената година, со тоа што посебен осврт се дава на литературната репортажа, која полека се пробива на македонскиот простор и доживува своевидна популаризација. Дадени се и информации за новостите во однос на преведувачите и начинот на работата на издавачките куќи. Секоја од преведените единици има посебни специфики, кои претставуваат проблем во преведувањето, при што се наведени главните одредници на кои се засноваат проблемите.

КЛУЧНИ ЗБОРОВИ | факти, нарација, превод, јазик, стил

Lidija Tanushevska

**Commentary on Translations of Polish Literature
in Macedonian Language Published in 2016**

113

SUMMARY | This text analyzes the motivation behind choosing particular books in a given period, with a special emphasis on the literary reportage, which has broken into the collective consciousness of Macedonian reading audience and now slowly gains popularity. The article also provides information on the current situation of literary translators and the publishing houses' modes of operation. What is also described here are the main determinants of literary translation, which vary in individual cases.

KEYWORDS | facts, narrative, translation, language, style

Przekłady serbsko-polskie i polsko-serbskie

Przekłady
Literatur
Słowiańskich

Bibliografia przekładów literatury serbskiej w Polsce w roku 2016

Publikacje książkowe

1. **Andrić Radomir:** *Na błyszczącym ostrzu**.
Tłum. Grzegorz Ł a t u s z y ń s k i. Warszawa, Oficyna Wydawnicza „Agawa”, 2016, 169 s. [poezja].
  - [z tomu *Brzytwa na gardle**]
    - Bajka o sokole**
    - Brzytwa na gardle**
    - Oczekiwanie**
    - Ostatnia dachówka**
    - Przed wielkim lustrem**
    - Szczęście kamieniołom**
    - To samo i na odwrót**
    - Ułga**
    - Zagórze**
  - [z tomu *Górska jazda**]
    - Górska jazda**
    - Pocieszenie**
    - Potwierdzenie**
    - Pustynia Nilusa na jeziorze Seliger**
    - Rano w hotelu Merlin**
    - Słowo w bieli**
    - Wierzenie**
  - [z tomu *Nasłuchiwanie**]
    - Biały anioł nad wodą głęboką**

- List**
Nad otchłanią*
Nastuchiwanie*
Objęci na zawsze*
Plama*
Prawda*
Pustka*
W strachu*
Zapiski z Lepenskiego Viru*
[z tomu *Obrona**]
Brat choćby i gawron*
Cień*
Czas strzyżenia*
Kamień w rękę kamieniarza*
Obrona*
Wieczne cienie*
[z tomu *Poszukiwanie**]
Biblioteka w Uppsali*
Cienie*
Na szczęście*
Po każdym uderzeniu*
Poniżej Raški*
Samookaleczenie*
Serce do szycia*
Siodło ze stali*
Ucisk i krzyk*
W gęstwinach*
[z tomu *Przed polifemem**]
Dom poety*
Jeszcze bardziej spragniony*
Na przekór niezaprzeczanym dowodom*
Potrojenie*
Przed polifemem*
W cieniu orła Marina Sorecsu*
Zdumiewające korzenie*
[z tomu *Pokretno ogledalo / Ruchome lustro*]
Ionescu nie był jeźdźcem*
Obsesja codzienna*
Powrót do rzeczywistości więziennej*
Przed pierwszym strzałem*

- Pokretno ogledalo / Ruchome lustro*
W dzikim ogrodzie nad rzeką*
W pomarańczowym tunelu nieprzypadkowo*
- [z tomu *W labiryncie**]
Łudzenie się*
Oddechem spod popiołu*
Pokrzywa*
Tajemnica*
W krzyku matczynym*
W labiryncie*
- [z tomu *W środku gęstego lasu**]
A gdzie by indziej*
Niczym dziwny zegar*
Myśli przeistoczone w psa*
Pilna wyprzedaż*
Pochwała żółwia*
Powtarzanie niepowtarzalnego*
W środku gęstego lasu*
Warna*
Woda wszystko pamięta*
Zapis na piwnej pianie*
Źródła*
- [z tomu *Zapis na powiece**]
Apokryf 1*
Fala*
Grzyby*
Kawka — kropka*
Labirynt — kraj rodzinny*
Najpierw spadł śnieg*
Niewidzialny lis*
Ispod snega / Pod śniegiem
Szkopuł*
Zamieć kołysanka*
Zapis na powiece*
- [z tomu *Złudzenie**]
Biżuteria*
Chucham w dłonie zapisuję*
Cierpkość*
Coś o czym się długo marzyło*
Gęstwina*

Jabłoń*
Jeździec przemieniony w drzewo*
Nad przepaścią*
Niezwłoczne osądzenie*
Ostatnia bitwa*
Po wyjściu z grobowca dynastii Ming*
Złudzenie*

2. **Dragojlović Dragan: Słowa w ciszy***

Tłum. Grzegorz Ł a t u s z y ń s k i. Warszawa, Oficyna Wydawnicza „Agawa”, 2016, 161 s. [poezja].

Droga do celu*

[z tomu *Apokalipsa / Apokalipsa*]

Apokalipsa / Apokalipsa

Elegia*

Mroczna noc*

O przyjacielu*

Obrazy raju*

Pomiędzy wczoraj i dziś*

Proste rozwiązanie*

Przysze zabawki*

Świat w krzywym zwierciadle*

Tłumaczenie snów*

[z tomu *Kalendar snova / Kalendarz snów*]

Co może głos człowieka*

Głoska po głosce*

Kalendar snova / Kalendarz snów

Którędy przechodziliśmy*

List*

Słowa budzą się ze snu*

Słowa miast pozdrowień*

Wstań i przytul dzieci wieczności*

[z tomu *Niewidzialne bramy**]

Drzewo niewidzialnego roku*

Kiedy odejdziesz*

Mowa nad wodami*

Niewidzialne bramy*

Nikt nas nie rozpoznał*

Piasek w ustach*

Pogorzeliska*

Przez noc*

- Sami**
Samotność*
W modlitwie*
Zachować tajemnice*
[z tomu *Nowy świat**]
Beznadzieja*
Judasz jako święty*
Nowy świat*
Ona śpi*
Podróż*
Pojęcie trudne do określenia*
Wystraszony przez sny*
Zlatiborska gwiazda*
[z tomu *Odnaleźć siebie**]
Bezbronny jest dom w chmurach*
Daleki głos*
I nasz Bóg milczy*
Niech wieczna będzie chwała twoja*
Niepojęte*
Obrazy nadziei i śmierci*
Odnaleźć siebie*
Siostra mojego cierpienia*
Ściany nieba*
Wypisane jest twoje imię*
Ziemia będzie pustynią*
[z tomu *Oto jesteśmy, losie...**]
Czy modlitwy mogą Cię przywrócić?*
Inne imię losu*
Oto jesteśmy, losie na twoich ścieżkach*
Po długim oczekiwaniu*
Powrót nadziei*
Przejechał po nas walec czasu*
Rozmowa z samym sobą*
Ślady życia*
Twoje imię*
Twórczy duch świata*
Zabawki*
[z tomu *Przykazanie nadziei**]
Czy każdy z nas jest sam*
Jak milczeć*

- Bašte bez vremena / Ogrody poza czasem*
Przykazanie nadziei*
Świadek naszej nadziei*
Tajemnica śmierci*
- [z tomu *Ptica iznad Red Hila / Ptak nad Red Hill*]
Australia*
Brama tajemnicy*
Góry Błękitne*
Pouczenie ciszy modlitewnej*
Probówki alchemiczne*
Ptica iznad Red Hila / Ptak nad Red Hill
Spacer wieczorny*
W dali*
- [z tomu *Słowa na wietrze**]
Nie ma czasu na powrót*
Nocny wiatr*
Pożegnanie z Pacyfikiem*
Sen*
Słowa na wietrze*
Słowa w ciszy*
Twoja ręka*
Usta pełne goryczy*
- [z tomu *Spojrzenie w głąb**]
Czas człowieczy*
Duszny dzień*
Gdzie jesteś*
Kamień bólu*
Miłość Boża*
Modlitwa wieczorna*
Może grzechy zostały odpokutowane*
Niewidzialna obecność*
Rozpoznaję cię*
Smutek dawnego życia*
Spojrzenie w głąb*
Wielką budowlę czas wznosi*
Zgliszcza i ruiny*
Życie, które przeminęło*
- [z tomu *Ślady**]
Berkeley Kalifornia*
Jeśli uda mi się napisać wiersz*

Na targowisku w Babilonie*

Przed lustrem*

Pustka*

Ślady*

Wieczór w Bostonie*

3. **Kiš Danilo:** *Psalam 44 / Psalm 44.*
Tłum. Danuta C i r l i ć - S t r a s z y ń s k a. Wrocław, Książkowe Klimaty, 2016, 152 s. [proza].
4. **Lengold Jelena:** *Vašarski mađioničar / Jarmarczny kuglarz.*
Tłum. Miłosz W a l i g ó r s k i. Kraków, Wydawnictwo Toczka, 2016, 156 s. [proza].
5. **Velikić Dragan:** *Bonavia / Bonavia.*
Tłum. Aleksandra W i e l e m b o r e k. Warszawa, Spółdzielnia Wydawnicza „Czytelnik”, 2016, 324 s. [proza].

Publikacje w czasopismach

1. „Akant: miesięcznik literacki” 2016, nr 4.
Jagličić Vladimir
Serbskie wojska*.
Tłum. Stefan P a s t u s z e w s k i, s. 26 [poezja].
2. „Akant: miesięcznik literacki” 2016, nr 7.
Stamenković Aleksandar
Srce i mač / Serce i miecz.
Tłum. Stefan P a s t u s z e w s k i, s. 17 [poezja].
3. „Akant: miesięcznik literacki” 2016, nr 11.
Jagličić Vladimir
Zwyciężymy*.
Tłum. Barbara V u j c i c, s. 16—17 [proza].
4. „Akant: miesięcznik literacki” 2016, nr 13.
Jagličić Vladimir
Niebiańska Serbia.
Tłum. Barbara V u j c i c, s. 38—39 [proza].
5. „Elewator: kwartalnik literacko-kulturalny” 2016, nr 2.
Karanović Vojislav
Dom / Dom
Krov / Dach
Nokturno / Nokturn
Povratak / Powrót

Susreti / Spotkania

Zid / Mur.

Tłum. Miłosz Wa li g ó r s k i, s. 90—92 [poezja].

6. „Fraza: pismo literacko-społeczne” 2016, nr 1/2.

Matović Petar

Fama o biciklisti / Fama o cyklistyce

Hipermarket / Hipermarket

Kraków — Katowice/Balice / Kraków — Katowice (Balice).

Tłum. Magdalena Ma s z k i e w i c z, s. 132—135 [poezja].

Tanasijević Rade

Časovničar / Zegarmistrz

Poezija kao osveta samoće / Poezja jako zemsta samotności

Sever / Północ

Slavuj / Słowik

Uspeh / Wygrana

Vernost starim slikama / Wierność starym obrazom.

Tłum. Magdalena Ma s z k i e w i c z, Joanna Mi c h t a,
s. 126—129 [poezja].

7. „Podgląd: kwartalnik literacki Oddziału Warszawskiego Stowarzyszenia Pisarzy Polskich” 2016, nr 1.

Andrić Radomir

Bije bubanj / Bicz i bęben.

Tłum. Grzegorz Wa l c z a k, s. 224—225 [poezja].

Crnjanski Miloš

Sumatra / Sumatra.

Tłum. Grzegorz Wa l c z a k, s. 214 [poezja].

Maksimović Desanka

Nebo u zavičaju / Niebo rodzinnych stron.

Tłum. Grzegorz Wa l c z a k, s. 214—215 [poezja].

Mićunović Radomir

Carica mrvica / Święty okruch.

Tłum. Grzegorz Wa l c z a k, s. 216 [poezja].

Mraović Dragan

Śpiewacy niemi*.

Tłum. Grzegorz Wa l c z a k, s. 216 [poezja].

Petrović Duško M.

Wstyd*.

Tłum. Grzegorz Wa l c z a k, s. 217 [poezja].

Vitezović Milovan*Poetyckie uchwycenia**.

Tłum. Grzegorz Wałczak, s. 217 [poezja].

8. „Podgląd: kwartalnik literacki Oddziału Warszawskiego Stowarzyszenia Pisarzy Polskich” 2016, nr 2.

Gvozdenović Slavomir*Ja sam ti gavran postmodernista / Jestem gawronem postmodernistą**Jesam li ja to video Čikago / Czy to ja widziałem Chicago**Otac mi pruža ruku / Ojciec podaje mi rękę**Surovo putovanje / Brutalna podróż.*

Tłum. Grzegorz Łatuszyński, s. 140—142 [poezja].

Živančević Nina*Društvo / Społeczność**Prometej / Prometeusz**Posle noći sanjala sam te / Śniłeś mi się ubiegłej nocy**Trepy świętego Walentyna***Wielkie parskanie**.

Tłum. Grzegorz Łatuszyński, s. 142—146 [poezja].

9. „Podgląd: kwartalnik literacki Oddziału Warszawskiego Stowarzyszenia Pisarzy Polskich” 2016, nr 3.

Dragojlović Dragan*Beznadzieja***Podróż***Zlatiboska gwiazda**.

Tłum. Grzegorz Łatuszyński, s. 185—187 [poezja].

Stojčinović Nikolić Jovanka*Slikar / Malarz nadziei**Słowa***Tako je vrijeme došlo / Takie czasy nastały**Tamna strana stola / Ciemna strona stołu.*

Tłum. Grzegorz Łatuszyński, s. 182—185 [poezja].

Tontić Stevan*Glas, sluh, spas / Głos, słuch, zbawienie**Jeszcze by się dało pożyć na tej ziemi***Malutka apokaliptyczna ewangelia***Neznani glas / Nieznany głos**Objawienie***Po latach przymusowej rozłąki***Przesłanie tajemniczego odłamka**

Suviše blizu, suviše daleko / Za blisko, za daleko
Svakodnevi smak svijeta / Codzienny koniec świata
Ścięcie wiązu*
Zwykły dzień*.

Tłum. Danuta Ćirlić - Straszyńska, s. 171—178 [poezja].

10. „Poezja Dzisiaj” 2016, nr 116.

Dodić Danica

Między*.

Tłum. Grzegorz Walczak, s. 20—21 [poezja].

Stamenković Vladan

O sześć wieków***, s. 33—32 [poezja].

11. „Topos: miesięcznik o sztuce i ekologii” 2016, nr 4.

Radović Borislav

Ernestine Hof / Ernestine Hof

Izlazak / Wyjście

Owoce czuwania*

Pev iz Kalevale / Śpiew z Kalevali

Presokratovski predeo na crnoj bari / Presokratejski pejzaż
nad jeziorem Crna Bara

Szakala jutrznia*

Tri ruže / Trzy róże

Život vina / Życie wina.

Tłum. Magdalena Maszkiewicz, s. 1—8 [poezja].

12. „Tygiel Kultury” 2016, nr 1.

Lazić Radmila

Alter ego / Alter ego

Babcia, matka i wnuczka*

Doba pelena / Era pieluch i cudownych dzieci

Književna tvorevina / Literacki wytwór

Puste želje / Puste marzenia.

Tłum. Agnieszka Łasek, s. 212—214 [poezja].

Pantić Mihajlo

Rat i mir / Ani wojna, ani pokój.

Tłum. Dorota Jovanka Ćirlić, s. 62—69 [proza].

13. „Wyspa” 2016, nr 4.

Ristović Ana

Art / Art

Crna rotkva / Czarna rzepa

Istorija / Historia

Meteorski otpad / Złoty odpad

Nešto svetli / Coś świeci

Roda u snegu / Bocianica w śniegu

Tesla na odmoru / Tesla na wakacjach.

Tłum. Miłosz Walió r s k i, s. 34—39 [poezja].

127

Opracowała *Estera Sobalkowska*

Bibliografia przekładów literatury polskiej w Serbii w 2016 roku

Publikacje książkowe

1. **Bator Joanna:** *Ciemno, prawie noc / Mračno da skoro je noć.*
Prev. Jelena J o v i ć. Beograd, Booka, 2016, 460 s. [proza].
2. **Bursa Andrzej:** *Kat bez maski / Dželat bez maske.* Prev. Milica M a r k i ć.
Kraljevo, Narodna biblioteka „Stefan Prvovenčani”, 2016, 69 s. [poezja].
3. **Czaja Dariusz:** *Gdzieś dalej, gdzie indziej / Nekuda dalje, negde drugde.*
Prev. Milica M a r k i ć. Beograd, Kornet, 2016, 231 s. [eseje].
4. **Frania Arkadiusz:** *Na ostatnią chwilę spóźnić się / Na sudnji čas zakasni:
izabrana poezija.* Prev. Vesna D e n ċ i ć, Olga L a l i ć - K r o w i c k a.
Beograd, Binder, 2016, 83 s. [poezja].
5. **Herbert Zbigniew:** *Król mrówek / Kralj mrava: privatna mitologija.*
Prev. Biserka R a j ċ i ć. Tekst čita: Predrag M i h a i l o v i ć. Beograd,
IP Albatros plus, 2016 [zapis na CD]¹; [proza].
6. **Herbert Zbigniew:** *Wybór wierszy / Izabrane pesme.*
Prev. Biserka R a j ċ i ć, Petar V u j i ć i ć. Beograd, Treći trg, 2016,
289 s. [poezja].
7. **Herling-Grudziński Gustaw:** *Portret wenecki / Venecijanski portret.*
Prev. Biserka R a j ċ i ć. Vršac, Književna opština Vršac, 2016,
67 s. [proza]².

---

1 Zapis na CD według wersji drukowanej w 2013 roku w tłum. Biserki Rajčić. Płyta składa się z 37 części.

2 Wybór opowiadań według Biserki Rajčić z dzieł: *Opowiadania zebrane* oraz *Lavirinti Wenecyje*, s. 57—67.

8. **Kořakowski Leszek:** *Klucz niebieski albo opowieści budujące z historii świętej zebrane ku pouczeniu i przestrodze; Rozmowy z diabłem / Ključ nebeski i Razgovori sa đavolom.*
Prev. Petar Vujić. Beograd, Plato, 2016, 218 s. [proza].
9. **Kornhauser Julian:** *Było minęło / Bilo pa prošlo.*
Prev. Ljubica Rosić. Kraljevo, Narodna biblioteka „Stefan Prvovenčani”, 2016, 129 s. [poezja].
10. **Kosidowski Zenon:** *Gdy słońce było bogiem / Kad je sunce bilo Bog**.*
Beograd, Miba Books, 2016, izd. 2, 325 s. [proza].
11. **Lem Stanisław:** *Niezwyężony / Nepobedivi.*
Prev. Petar Vujić. Novi Sad, Solaris, 2016, 241 s. [proza].
12. **Lipska Ewa:** *Czytnik linii papilarnych / Čitač papilarnih linija.*
Prev. Biserka Rajčić. Beograd, Treći trg, 2016, 43 s. [poezja].
13. **Miłosz Czesław:** *Abecadło / Abecedar.* Prev. Ljubica Rosić.
Tekst čita: Slavica Nestorović. Beograd, IP Albatros plus, 2016 [zapis na CD]³; [proza].
14. **Miłosz Czesław:** *Góry Parnasu / Planine Parnasa.*
Prev. Ljubica Rosić. Beograd, Laguna, 2016, 157 s. [proza].
15. **Sapkowski Andrzej:** *Maladie i inne opowiadania / Maladi i druge priče.*
Prev. Zorana Perić. Beograd, Ćarobna knjiga, 2016, 333 s. [proza].
Bitewny pył / Bitka u prašini
Coś się kończy, coś się zaczyna / Nešto se završava, nešto počinje
Droga, z której się nie wraca / Put s kojeg se ne vraća
Maladie / Maladi
Muzykanci / Muzikanti
Spanienkreuz / Španski krst
Tandaradei! / Tandaradei!
W leju po bombie / U krateru od bombe
Zdarzenie w Mischief Creek / Događaj u Misčif Kriku
Złote popołudnie / Zlatno popodne
16. **Sienkiewicz Henryk:** *Ogniem i mieczem / Ognjem i maćem.*
Prev. Lazar Knężewić. Beograd, Utopija, 2016, 551 s. [proza].
17. **Sonnenberg Ewa:** *Wybór wierszy / Neuračunljivi: poezija.*
Prev. Biserka Rajčić. Banja Luka, Kuća poezije, Udruženje Poljaka, 2016, 202 s. [poezja].
18. **Stasiuk Andrzej:** *Opowieści galicyjskie / Galicijske priče.*
Prev. Biserka Rajčić. Smederevo, Heliks, 2016, izd. 2, 118 s. [proza].

3 Zapis na CD według wersji drukowanej w 2014 roku w tłum. Ljubicy Rosić. Płyta składa się ze 120 części.

19. **Schulz Bruno:** *Sklepy cynamonowe / Manekeni: Bruno Šulc.*
Prev. Stojan S u b o t i n. Beograd, Rad, 2016, 100 s. [proza].
20. **Terakowska Dorota:** *Córka czarownic / Čerka Čarobnica.*
Prev. Anđelija J o č i ć. Beograd, Propolis Books, 2016, izd. 4, 358 s.
[proza].
21. **Twardoch Szczepan:** *Morfina / Morfijum.*
Prev. Jelena J o v i ć. Beograd, Dereta, 2016, 529 s. [proza].

Publikacje w czasopismach

1. „Koraci” 2016, sv. 1/3.
Augustyniak Anna
Bez ciebie byłam na Tamriko Chovelidze Street / Bez tebe sam bila u ulici Tamriko Čovelidze, s. 117—118.
Bez ciebie chodziłam ścieżkami dysydenta / Bez tebe sam koračala disidentskim stazama, s. 116.
Bez ciebie leczyłam się z miłości w Bodbe / Bez tebe sam se lečila od ljubavi u Bodbeu, s. 115.
Bez ciebie rzuciłam drobne nędzarczowi / Bez tebe sam sitninu tutnula siromahu, s. 116.
Bez ciebie spotkałam ocalałą z Auschwitz / Bez tebe sam sreła onu koja je preživela Aušvic, s. 117.
Bez ciebie stałam pod murem który krzyczał / Bez tebe sam stajala kod zida koji je vrištao, s. 118.
Bez ciebie weszłam na terytorium bogów / Bez tebe sam koračala na teritoriju bogova.
Prev. Milica M a r k i ć, s. 118—119 [poezja].
2. „Letopis Matice srpske” 2016, sv. 4.
Czaja Dariusz
Historiozofia i pies / Istoriografija i pas.
Prev. Milica M a r k i ć, s. 467—479 [esej].
3. „Nova misao” 2016, br. 32.
Zagajewski Adam
Nigdzie / Nigde, s. 6.
Poeci to presokratycy / Pesnici su presokratovci.
Prev. Ivana T a r l j u k, s. 7 [poezja].

4. „Scena” 2016, br. 1/2.

Guśniowska Marta

Baśń o rycerzu bez konia / Bajka o vitezcu bez konja.

Prev. Zoran Đ e r i ć, s. 120—131⁴.

5. „Zlatna greda” 2016, br. 171/172.

Jurkowski Henryk

Mit stvaranja*.

Prev. Zoran Đ e r i ć, s. 24—28.

---

4 *Baśń o rycerzu bez konia* to sztuka teatralna dla dzieci napisana przez Martę Guśniowską. Premiera odbyła się 9 kwietnia 2006 roku.

Opracowała *Eстера Sobalkowska*

Przekłady słowacko-polskie i polsko-słowackie

Przekłady
Literatur
Słowiańskich

Bibliografia przekładów literatury słowackiej w Polsce w 2016 roku

Publikacje książkowe

1. *Bajki międzykulturowe*. Warszawa, Staromiejski Dom Kultury, 2016, 136 [3] s. [proza].
Uličiansky Ján
[ze zbioru *Čarovný chlapec*, 2005 / *Czarodziejski chłopiec*, 2015]
Tik Tak príbeh o čase / Tik Tak opowieść o czasie.
Tłum. Anna A d a m i k, Štefan A d a m i k, s. 101—104.
2. **Brenkus Radovan**: *Snívanie s netvorom / Śnienie z bestią*.
Tłum. Marta P e l i n k o. Rzeszów, Wydawnictwo Abilion, 2016, 64 s. [poezja].
3. **Dán Dominik**: *Hriech náš každodenný / Grzech nasz codzienny*.
Tłum. Małgorzata B r z o z o w s k a. Poznań, Media Rodzina, 2016, 441 s. [proza].
4. **Kompaníková Monika**: *Piata loď / Piąta łódź*.
Tłum. Izabela Z a j ą c. Wrocław, Książkowe Klimaty, 2016, 288 s. [proza].
5. **Krajňak Maroš**: *Informácia / Informacja*.
Tłum. Weronika G o g o l a. Wrocław, Książkowe Klimaty, 2016, 180 s. [proza].
6. **Lavrik Silvester**: *Zu / Zu*.
Tłum. Jacek B i e r u t. Wrocław, Fundacja na Rzecz Kultury i Edukacji im. Tymoteusza Karpowicza, 2016, 334 s. [proza].
7. *Portrety z bliska (antologia współczesnej słowackiej prozy)*.
Tłum. Marta P e l i n k o. Rzeszów, Wydawnictwo Abilion, 2016, 152 s. [proza].

Bátorová Mária

Laura / Laura, s. 5—20.

Bodnárová Jana

[z powieści *Takmer neviditeľná*, 2008 / *Prawie niewidzialna*]

Takmer neviditeľná / Prawie niewidzialna [fragment], s. 21—26.

Brenkus Radovan

[ze zbioru *Návraty pekla*, 2005 / *Powroty piekła*, 2013]

Fabryka produktów kultury*, s. 37—39.

Jak pan Juchel wierzył w potęgę duchowych modeli*, s. 39—41.

Legenda o końcu świata*, s. 27—29.

Świąteczka*, s. 34—35.

Uwaga zły człowiek*, s. 31—34.

Wybory*, s. 35—37.

Znachorka*, s. 29—31.

Dvořáková Helena

W reżyserii deszczu*, s. 42—49.

Farkašová Etela

[ze zbioru *Káva s Bachom, čaj so Chopinom*, 2010 / *Kawa z Bachem, herbata z Chopinem*]

Káva s Bachom, čaj so Chopinom / Kawa z Bachem, herbata z Chopinem, s. 51—61.

Juráňová Jana

[ze zbioru *Lásky nebeské*, 2010 / *Niebieskie miłości*]

Tvorca mŕtvych celebrít / Twórca martwych celebrytów, s. 81—93.

Karpinský Peter

[ze zbioru *Nanebonevzatie*, 2009 / *Nanieboniewzięcie*]

Poviedka / Opowiadanie, s. 94—116.

Lichnerová Rút

[z powieści *Hostina*, 2015 / *Gościna*]

Hostina / Gościna [fragment], s. 117—134.

Maliti Fraňová Eva

[ze zbioru *Pod jazdeckou sochou*, 2011 / *Pod jeździeckim pomnikiem*]

Pod jazdeckou sochou / Pod jeździeckim pomnikiem (opowiadanie psychiatryczne), s. 63—79.

Petraško Ľudovít

III. Bolo ako nebude / III. Bylo jak nie będzie, s. 135—142.

Vlado Martin

[ze zbioru *Mestský pustovník*, 2009 / *Miejski pustelnik*]

Kaviareň / Kawiarnia, s. 147—148.

Majster krátkej prózy / Mistrz krótkiej prozy, s. 143—146.

Tlaková výš / Wyż baryczny, s. 148—150.

8. *Tu i teraz (II międzynarodowe warsztaty literackie)*. Rzeszów, Wydawnictwo Abilion, 2016, 86 s.

Brenkus Radovan

Legenda o końcu świata*, s. 20—22 [proza].

Oko blúzniace spod ľadovca / Oko majaczące spod lodowca,
s. 19—20 [poezja].

Światelka*, s. 22 [proza].

V predposlednom obraze / W przedostatnim obrazie, s. 18.

Vídať známe tváre v cudzích / Widać znane twarze obcych,
s. 17—18.

Z jamy zarostenej machom / Z jamy zarośniętej mchem, s. 19.

Z rozkoše sme vyhnali otrávený sen / Z rozkoszy wygoniliśmy zatruty sen.

Tłum. M. P e l i n k o, s. 18—19 [poezja].

Petraško Ludovít

III. Bolo ako nebude / III. Było jak nie będzie, s. 58—63 [proza].

Publikacje w czasopismach

1. Abilion. Prezentacje, źródło internetowe:
<https://abilion.eu/prezentacje/35-antologia-wspolczesnej-slowackiej-prozy.html>.

Bodnárová Jana

Takmer neviditeľná / Prawie niewidzialna

Vlado Martin

Majster krátkej prózy / Mistrz krótkiej prozy.

Tłum. Marta P e l i n k o [proza].

2. <http://angelus.com.pl/2016/08/piata-lodz/>.

Kompaniková Monika

Piata loď / Piąta łódź [fragment].

Tłum. Izabela Z a j ą c [poezja].

3. „Literatura na Świecie” 2016, nr 9/10.

Drábeková Zuzana

Pastier a viking / Pasterz i wiking.

Tłum. Irena M a r k i e w i c z, s. 338—334 [proza].

4. „Elewator: kwartalnik literacko-kulturalny” 2016, nr 18.

Ondruš Ján

Chlieb zo stola / Chleb ze stołu

Kameň / Kamień

Nemecká prehliadka 1944 / Niemiecka rewizja 1944

Slepý mám tváre / Ślepy mam twarze.

Tłum. Zbigniew M a c h e j [poezja].

5. „Inskrypcje: czasopismo poświęcone literaturze i kulturze” 2016, r. 4, z. 1 (6).

Bajza Jozef Ignác

Blázni a múdri / Błaźni i mądrzy

Daremné slova / Słowa daremne

K dobrýmu / Na dobrych

Láska / Miłość

Napomnienie*

Nepráteľ a práteľ / Nieprzyjaciel i przyjaciel

O láske / O miłości

O ženách / O babach

Prísloví / Przysłowie

Škodlivý práteľ / Szkodliwy przyjaciel

Smelé srdce / Dzielne serce.

Tłum. Andrzej B o r k o w s k i, s. 107—110 [poezja].

6. „Poezja Dzisiaj” 2016, nr 116.

Válek Igor

Czas poszukujący odpowiedzi*** [poezja].

7. „Shyhta” 11.02.2016, wersja internetowa: <https://abilion.eu/prezentacje.html>.

Petraško Ľudovít

[ze zbioru *Stražca jazera*, 2014 / *Stražnik jeziora*, 2015]

Skarb w studni*.

Tłum. Marta P e l i n k o [proza].

8. „Shyhta” 16.05.2016, wersja internetowa: <https://abilion.eu/prezentacje.html>.

Brenkus Radovan

[ze zbioru *Snívanie s netvorom*, 2015 / *Śnienie z bestią*, 2016]

Oko blúzniace spod ľadovca / Oko mające pod lodowca

V predposlednom obraze / W przedostatnim obrazie

Vídať známe tváre v cudzích / Widać znane twarze obcych

Z jamy zarastenej machom / Z jamy zarośniętej mchem

Z rozkoše sme vyhnali otrávený sen / Z rozkoszy wygnaliśmy

zatrute śnienie.

Tłum. Marta P e l i n k o [poezja].

9. „Shyhta” 20.05.2016, wersja internetowa: <https://abilion.eu/prezentacje.html>.

Bodnárová Jana

Takmer neviditeľná / Prawie niewidzialna

Vlado Martin

Majster krátkej prózy / Mistrz krótkiej prozy.

Tłum. Marta P e l i n k o [proza].

10. „Tekstualia: palimpsesty literackie, artystyczne, naukowe” 2016, nr 3 (46).

Chrobáková Repár Stanislava

Inicjacje, czyli transkulturowość w życiu człowieka*.

Tłum. Marta C m i e l - B a ż a n t, s. 143—148 [esej].

[z tomu *Obešanje na zvon, 2014 / Bijąc w dzwony, z cyklu: večletni medčasi / wieloletnie międzyczasy*

***(*Budna sem v blodnem krogu...*) / ***(*Czujnie trwam w błędnym kole przyprawów i odpływów...*), s. 188.

***(*Medtem ko se ribe mečejo na kopno iz vod vseh oceanov...*) /

***(*Podczas gdy ryby rzucają się na łód z wód wszystkich oceanów...*), s. 190.

***(*Tako je: zdaj sva ločena...*) / ***(*Jesteśmy teraz rozłączeni jak potomkowie dwóch...*), s. 189.

***(*Zima se je spet prekotčila...*) / ***(*Zima się znowu przeistoczyła...*), s. 187—188.

prolog / prolog.

Tłum. Marta C m i e l - B a ż a n t, s. 187 [poezja].

11. „Wers” [magazyn literacki] 2016, nr 1 (97).

Brenkus Radovan

[ze zbioru *Dym z ríše tieňov, 2009 / Dym z krainy cieni*

Cesta je cieľ? / Droga jest celem?

Tłum. Marta P e l i n k o, s. 14 [poezja].

Opracowała Marta Buczek

Słowacka literatura współczesna w polskim horyzoncie odbioru w 2016 roku^{*}

Slovak Contemporary Literature in the Polish Horizon of Reception in the Year 2016

Marta Buczek

UNIVERSITY OF SILESIA
IN KATOWICE
marta.buczek@us.edu.pl

Data zgłoszenia: 26.09.2017 | Data akceptacji: 8.12.2017

ABSTRACT | The author of the article characterizes Slovak literature translated into Polish in 2016. She analyzes in detail several translations of Slovak prose: *Piata loď* by Monika Kompaníková (in the Polish version *Piąta łódź*), *Informácia* by Maroš Krajňák (*Informacja*) and *Zu* by Silvester Lavrík (*Zu*). Translations of Slovak prose into Polish are also discussed and interpreted by the author in anthologies *Portrety z bliska* and *Tu i teraz* including the prose of Radovan Brenkus, Ľudovít Petraško, Peter Karpinský, Martin Vlado and women writers from the associations *Aspekt* and *Femina*, among others Maria Bátorová, Jana Bodnárová, Etela Farkašová, Jana Juráňová, Helena Dvořáková, Rút Lichnerová, and Eva Maliti Fraňová. The author of the article is interested in reception of Slovak contemporary literature in the secondary (receiving) horizon.

KEYWORDS | Slovak literature in Polish translation, literary translation, Monika Kompaníková, Maroš Krajňák, Silvester Lavrík, Radovan Brenkus, Slovak writers of *Aspekt*, Association of Women Writers *Aspekt*, Club *Femina*

^{*} Do powstania artykułu przyczyniło się finansowanie ze strony Uniwersytetu Śląskiego.

Jednym z rysów znamienych dla tendencji rozwojowych współczesnej kultury jest wzmagająca się działalność przekładowa — podkreślała wiele lat temu Stefania Skwarczyńska¹. Współczesne procesy i przemiany kulturowe doprowadziły do zmiany sytuacji przekładu, który w polu rzeczywistości społecznej, kulturowej zmienił swój status, nabierając znaczenia, stając się wykładnikiem i narzędziem zbliżenia kultur, kształtowania się i umacniania kultury międzynarodowej². Potęgująca się współcześnie świadomość wagi przekładu dla rozwoju kultury, jego dynamizującej, pogłębiającej i twórczo poszerzającej kulturę roli, sprzyja pojawiającym się w sekundarnym horyzoncie odbioru przekładom, również literatury słowackiej. Badania nad ukazującymi się w Polsce przekładami literatury słowackiej, prowadzone przez ostatnie dziesięciolecie³, pokazują, że współcześnie wokół tekstów tych wytwarza się pewna wspólnota zainteresowania, heterogeniczna publiczność, grupa czytelników „laików”, nieprofesjonalistów, dla których przekłady słowackiej literatury stanowią pewną „strefę kontaktu”⁴ pomiędzy kulturą obcą a rodzimą, jak i obszar swoistej fascynacji. Zainteresowania łączące tę wspólnotę nie koncentrują się wyłącznie na tekście obcym, lecz znajdują odbicie również w rodzimych wartościach i przekonaniach. Tłumaczenia literatury słowackiej, najczęściej funkcjonujące równolegle z przekładami literatury czeskiej, stały się przestrzenią dla publiczności opierającej się nie na akademickim zainteresowaniu, jakie charakteryzuje czytelników znawców, w ujęciu teorii Pierre’a Bourdieu tzw. *lectores*, tj. profesjonalistów ze środowiska akademickiego, wykładowców reprezentujących uniwersytecki model dyscyplin humanistycznych, bazujących na logice funkcjonowania instytucji uniwersyteckiej⁵, lecz przede wszystkim na subiektywnym akcie percepcyjnym. Dla grupy „niewtajemniczonej” czytanie przekładu, subiektywny akt percepcyjny, wiąże się z zaspokajaniem potrzeb związanych z dążeniem do zmiany aktualnego stanu świadomości, z rozszerzeniem horyzontów, wiedzy i skali doznań oraz wzbogaceniem poglądów i wyobrażeń⁶. Lawrence Venuti

1 Por. S. Skwarczyńska, 2013: *Przekład i jego miejsce w literaturze i kulturze narodowej*. W: P. de Bończa Bukowski, M. Heydel, red.: *Polska myśl przekładoznawcza. Antologia*. Kraków, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, s. 119.

2 Ibidem, s. 121.

3 Por. „Przekłady Literatur Słowiańskich” 2009—2016, t. 1—7.

4 Por. L. Venuti, 2009: *Przekład, wspólnota, utopia*. M. Heydel, tłum. W: P. de Bończa Bukowski, M. Heydel, red.: *Współczesne teorie przekładu. Antologia*. Kraków, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, s. 278.

5 Por. P. Bourdieu, 1998: *Teoria obiektów kulturowych*. W: R. Nycz, red.: *Odkrywanie modernizmu*. Kraków, Universitas, s. 261.

6 Por. R. Handke, 1984: *O czytaniu. Krótki zarys wiedzy o dziele literackim i jego lekturze*. Warszawa, WSiP, s. 5.

nazywa taką grupę wyrosłą wokół przekładu wspólnotą wyobrazeniową, podkreślając jej rolę w wywoływaniu efektu komercyjnego, kulturowego, również politycznego⁷. Wspólnota wyobrazeniowa, którą stanowią odbiorcy zafascynowani przekładami literatury słowackiej w Polsce, tworząca potencjalny rynek zbytu ma współcześnie istotny wpływ na translatorskie wybory polskich wydawców, m.in. publikujących literaturę piękną wrocławskiego wydawnictwa Książkowe Klimaty i rzeszowskiego Wydawnictwa Abilion oraz skoncentrowanej na literaturze popularnej poznańskiej oficyny Media Rodzina⁸.

Atrakcyjność obcego tekstu w ujęciu wspólnoty, również z perspektywy wydawcy, wiąże się z czasem jego powstania. Zarówno czytelników, jak i wydawców literatury słowackiej w Polsce interesują obecnie głównie utwory najnowsze, będące faktami współczesnej, „żywej” literatury. Wartość kulturowo-narodowa przekładanych publikacji opiera się więc nie tyle na ich zakorzenieniu w literackiej, historycznej i kulturowej tradycji (przeszłości), ile głównie na ich oddziaływaniu na współczesność oraz przyszłość kultury i literatury narodowej. Jeśli przyjrzeć się wyborom literatury słowackiej w polskich przekładach w 2016 roku, zauważalny staje się także fakt, że zasadzają się one głównie na dziełach w rodzimym kręgu kulturowym uznanych, „konsekwentnych”, których miarą artystycznej wartości jest przynależność do kanonu literatury współczesnej. Osobny wyznacznik wartości dzieł stanowi również przyznanie lub przynajmniej nominowanie ich do prestiżowej w rodzimym kręgu nagrody literackiej (Anasoft litera, Nagroda Ivana Kraski, Nagroda Ministra Kultury SR, Nagroda Dominika Tatarki, Nagroda Jána Johanidesa, Nagroda Nadácie Tatra banky). Utwory te pozostają w ścisłej więzi z rodzimym kontekstem oraz innymi tekstami współczesności przetłumaczonymi na język polski.

Wśród wydanych w 2016 roku w Polsce przekładów na plan pierwszy wysuwa się proza cenionych w kręgu rodzimym współczesnych pisarzy słowackich, wielokrotnie nagradzanych lub nominowanych do prestiżowych nagród, w tym

7 Por. L. Venuti, 2009: *Przekład, wspólnota, utopia...*, s. 285.

8 Wydawnictwo Media Rodzina z Poznania obrało ścieżkę *stricte* komercyjną, koncentrując się na publikacjach literatury popularnej, głównie gatunku kryminalnego, od kilku lat z powodzeniem wydając bestsellerową serię kryminalną słowackiego pisarza Dominika Dána (*Czerwony kapitan*, 2014; *Noc ciemnych kłamstw*, 2014; *Zapisane na skórze*, 2015; *Czerwony kapitan* [audiobook CD] 2016; *Grzech nasz codzienny*, 2016), niezwykle popularnego w rodzimym horyzoncie odbioru. Popularność słowackiego autora w Polsce wzrosła dzięki ekranizacji powieści *Czerwony kapitan* w 2016 roku. Film w słowacko-czesko-polskiej kooperacji, w reżyserii Michała Kollára, wszedł na ekrany polskich kin 26 sierpnia 2016 roku. Główną rolę zagrał w nim polski aktor Maciej Sztur.

9 Por. P. Bourdieu, 2001: *Reguły sztuki. Geneza i struktura pola literackiego*. A. Zawadzki, tłum. Kraków, Universitas.

do tej najbardziej znaczącej — Anasoft litera¹⁰. Są to m.in. zamykająca „trylogię lemckowską” powieść *Informacja*¹¹ (w słowackiej wersji *Informácia*, 2013; finalista Anasoft litera 2014) Maroša Krajňaka; uznana w prymarnym horyzoncie odbioru za przykład prozy społecznie zaangażowanej *Piąta łódź* (*Piata lod'*, 2010; finalista Anasoft litera 2011) Moniki Kompaníkovej (obie opublikowane w wydawnictwie Książkowe Klimaty, w serii Słowackie Klimaty) oraz debiutancka powieść *Zu* (*Zu*, 2011; finalista Anasoft litera 2012) Silvestra Lavríka (wydanie Fundacji im. Tymoteusza Karpowicza). W zestawieniu tym na szczególną uwagę zasługuje powieść Moniki Kompaníkovej, przedstawicielki młodej generacji słowackich pisarzy (rocznik 1979), urodzonej w Povażskiej Bystrzycy, pisarki, dziennikarki, ilustratorki książek dla dzieci, absolwentki grafiki i malarstwa na bratysławskiej VŠVU (Vysoká škola výtvarných umení), która w polskim horyzoncie odbioru prezentuje się po raz pierwszy. M. Kompaníková, dwukrotna laureatka konkursu na najlepsze opowiadanie (Poviedka 2001, Poviedka 2003), laureatka Nagrody im. Ivana Kraski za debiut roku pt. *Miesto pre samotu* (2003), finalistka nagrody Anasoft litera 2007 za książkę *Biele miesta* (2006), jest postrzegana przez słowacką krytykę literacką jako jedna z najlepszych pisarek słowackiej literatury po 1989 roku¹². Zora Prušková, znana słowacka literaturoznawczyni, podkreśla wyjątkowość i niepowtarzalność poetyki M. Kompaníkovej:

Literárny svet Moniky Kompaníkovej má vlastné súradnice estetickej výnimčnosti a neopakovatelnosti. Autorka ním čitateľovi ponúka originalitu a mnohonásobnú inakosť. Okrem témy, ktorá sa výberovo sústreďuje na rodinu v jej neatraktívnych, ale o to detailnejšie sledovaných podobách, autorka predvádza hlavne inakosť svojho videnia sveta a od neho sa odvíjajúceho autorského idiolektu¹³.

10 Nagroda Anasoft litera przyznawana jest w Słowacji od 2006 roku przez obywatelskie Stowarzyszenie Arslitera, pod patronatem Ministerstwa Kultury Republiki Słowackiej, Urzędu Miasta Bratysławy, czasopism „SME”, „Knižná revue”, Radia Devín i Radia FM, Stowarzyszenia Wydawców oraz Księgarni Republiki Słowacji, księgarń Artforum, Panta Rhei, Martinus.

11 Wcześniejsze tomy trylogii Maroša Krajňaka ukazały się w wydawnictwie Książkowe Klimaty: *Entropia* (2015) i *Carpathia* (2015).

12 Por. M. Součková, 2009: *K poetike próz Moniky Kompaníkovej*. W: M. Součková: *P[r]ózy po roku 1989*. Bratislava, Ars Poetica, s. 327; Z. Prušková, 2010: *Na tejto lodi neodplávam*. „Romboid”, č. 8, s. 7.

13 „Świat literacki Moniki Kompaníkovej ma własne współrzędne estetycznej doskonałości i niepowtarzalności. Autorka oferuje czytelnikowi oryginalność i bogactwo różnorodności. Oprócz tematu, który wybiórczo, w sposób nieatrakcyjny i zarazem bardzo szczegółowy skupia się na rodzinie, autorkę charakteryzuje odmiennosć wizji świata oraz autorskiego idiolektu”. Z. Prušková, 2010: *Na tejto lodi...*, s. 7 (tłum. — M.B.).

Trzecia z kolei powieść pisarki *Piata loď* (2010)¹⁴, uznana za najlepszą słowacką książkę w 2011 roku (Anasoft litera 2012), niezwykle w Słowacji popularna¹⁵, przetłumaczona na języki niemiecki, serbski, bułgarski, czeski, chorwacki, białoruski, węgierski oraz egipski i hindi, podbija rynki wydawnicze na całym świecie. O popularności prozy M. Kompaníkovej świadczyć może fakt, że jako jedyna słowacka autorka znalazła się w redagowanym i przygotowanym przez Petera Karpinskiego angielskim wydaniu antologii słowackiej literatury pt. *The Dedalus Book of Slovak Literature*, opublikowanej przez brytyjskie wydawnictwo Dedalus Limited w 2015 roku. W antologii zamieszczono opowiadanie *Utek* w przekładzie Janet Livingstone¹⁶, która podjęła się również tłumaczenia na język angielski powieści *Piata loď*¹⁷. Proza M. Kompaníkovej, wraz z twórczością Vladimíra Balli, Alty Vášovej, Dušana Mitany, Pavla Vilikovskiego, Petera Macsovszkiego, Pavla Rankova, Michala Hvoreckiego, Viťo Staviarskiego, Marka Vadasa, Veroniki Šikulovej, Ivany Dobrakovovej, Jany Beňovej, Uršuli Kovalyk, weszła również w skład najnowszej antologii współczesnej prozy słowackiej pt. *Into the Spotlight. New Writting from Slovakia*, wydanej przez amerykańskie wydawnictwo Slavica Publishers i brytyjskie Parthian Books¹⁸. W Polsce powieść, w przekładzie świetnej tłumaczki Izabeli Zajęc¹⁹, również nie przeszła bez echa, została m.in. zgłoszona

14 Powieść *Piata loď* jest trzecią książką autorki — po zbiorze opowiadań *Miesto pre samotu* (2003) oraz powieści *Biele miesta* (2006).

15 Na podstawie powieści powstał pełnometrażowy film *Piata loď* w reżyserii Ivety Grófovej (Słowacja, Czechy, 2017), który zdobył nagrodę Kryształowego Niedźwiedzia na 67. Festiwalu Filmowym Berlinale (2017) za najlepszy film sekcji Generation Kplus. Książka M. Kompaníkovej stała się także kanwą dla adaptacji teatralnej, krótkiego filmu animowanego, scenariuszy studentów VŠMU (Vysoká škola múzických umení) w Bratysławie i FAMU (Filmová a televizní fakulta Akademie múzických umění) w Pradze, dwóch monodramów: Slávy Daubnerovej (*Piata loď*, Teatr P:A:T, Bratysława, 2011) i Rosy Pokornej (*Piata loď*, 2012), przedstawienia teatralnego Teatru Slúchadlo z Nitry.

16 Por. P. Karpinský, ed., 2015: *The Dedalus Book of Slovak Literature (Dedalus Anthologies)*. J. Livingstone, M. Mullek, transl. Cambs, Dedalus Limited.

17 Por. M. Kompaníková: *Boat Number Five*. J. Livingstone, transl. [Niepublikowane].

18 Por. M. Mullek, J. Sherwood, ed., 2017: *Into the Spotlight. New Writting from Slovakia*. J. Sherwood, P. Sherwood, M. Mullek, transl. Bloomington, Indiana, Cardigan, Wales, Slavica Publishers, Parthian Books.

19 Izabela Zajęc, absolwentka słowacytyki na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, tłumaczka i krytyk literacki. Teksty krytyczne publikowała w znanych czasopismach słowackich („Romboid”, „RAK”). Na język polski przetłumaczyła m.in. powieść Danieľi Kapitáňovej (*Samka Tale księga o cmentarzu*, 2015. M. Waligórski, współtłum. Sejny, Pogranicze); Ivany Dobrakovovej (*Bellevue*, 2013. Wrocław, Książkowe Klimaty); Viťo Staviarskiego (*Kiwader i inne opowieści*, 2011. M. Waligórski, współtłum. Wrocław, Oficyna Wydawnicza Atut, Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe); twórczość Matúša Bartko, Petera Macsovszkiego, Danieľi Rusnokovej dla czasopisma „Tekstualia” (2007, nr 1—2); Viťo Staviarskiego („Tekstualia” 2009, nr 2), Maroša Hečki („Tekstualia” 2009, nr 3); Jany Bodnárovej, Ivany Dobrakovovej, Eteli Farkašovej, Michala Habaja,

do kolejnej edycji konkursu Nagrody Literackiej Europy Środkowo-Wschodniej „Angelus” 2017. Liczne recenzje w prasie i Internecie²⁰ podkreślają uniwersalną wartość powieści słowackiej autorki, łączącej realizm z magią, w subiektywny sposób przedstawiającej świat widziany oczami przedwcześnie dojrzewającego, pozbawionego domu, czułości i troski dziecka. M. Kompaniková sugestywnie ukazuje współczesny świat ludzkiej samotności, rodzinnych konfliktów, braku komunikacji, traktując samotność jako fenomen współczesności²¹, fatum, przeznaczenie²², ale również wybór egzystencji. Trudne relacje międzyludzkie, kryzys bliskości, deficyt miłości i troski, motywy, na które zwracają uwagę słowackie literaturoznawczynie Ivana Taranenková²³ i Marta Součková²⁴, a także odrzucenie, brak akceptacji, wykorzystanie ufności dziecka, ponadczasowe i przekraczające granice problemy współczesnego świata przyciągnęły uwagę polskich odbiorców. Proza M. Kompanikovej w ujęciu polskich recenzentów to:

- Ivana Kadlečíka, Máriusa Kopcsaya, Dušana Mitany, Stanislava Rakúsa („Tekstualia” 2009, nr 4); Michala Habaja, Daniela Heviera, Ivana Mojíka („Tekstualia” 2010, nr 4); Danieli Kapitáňovej („Tekstualia” 2012, nr 2); Eugena Gindla, Kolomana Kocúra, Zuzany Mojžišovej, Petera Repky, Viťo Staviarskiego dla czasopisma „Studium” (2006, nr 6; 2007, nr 1).
- 20 Por. P. Czapczyk, 2017: *Skradzione dzieciństwo*. „Nowe Książki”, nr 4, s. 30—32; J. Czechowicz, 2016: *Bez miłości*. W: *Krytycznym okiem*, [online]. Blog krytycznoliteracki Jarosława Czechowicza. Dostępne w Internecie: <http://krytycznymokiem.blogspot.com/2016/10/piata-odz-monika-kompanikova.html> [data dostępu: 28.08.2017]; B. Igielska, [online]: „*Piąta łódź*” Moniki Kompanikovej: *Prawda, która boli*. Dostępne w Internecie: <http://kulturaonline.pl/piata,lodz,moniki,kompanikovej,prawda,ktora,boli,recenzja,ksiazki,tytul,artykul,28102.html> [data dostępu: 10.08.2017]; *Zbudować łódź i oswoić demony*, 2017, [online]. Dostępne w Internecie: <http://nie spodziedzadki.pl/2017/02/27/zbudowac-swiat-i-oswoic-demony-monika-kompanikova-piata-lodz/#more-1616> [data dostępu: 10.08.2017]; L. Stachura, 2017, [online]: *Rzeka niepamięci (Monika Kompaniková: „Piąta łódź”)*. Dostępne w Internecie: <http://artpapier.com/index.php?page=artykul&wydanie=316&artykul=5892> [data dostępu: 10.08.2017]; *Monika Kompaniková: Piąta łódź*, 2017, [online]. Dostępne w Internecie: <http://kozmo.blox.pl/2017/02/Monika-Kompanikova-Piata-lodz-Ksiazkowe-Klimaty.html> [data dostępu: 10.08.2017]; *Piąta łódź Moniki Kompaniková*, 2017, [online]. Dostępne w Internecie: <http://dodziela.com.pl/2017/01/11/piata-lodz-monika-kompanikova/> [data dostępu: 10.08.2017]; *Monika Kompaniková: Piąta łódź*, [online]. Dostępne w Internecie: <http://zabookowane.pl/literatura-z-daleka-i-bliska/literatura-slowacka/monika-kompanikova-piata-lodz-recenzja/> [data dostępu: 10.08.2017].
- 21 Por. M. Součková, 2009: *K poetike próz Moniky Kompanikovej...*, s. 339.
- 22 Por. P. Karpinský, 2011: *Monika Kompaniková. W: päť x päť. Antológia súčasnej slovenskej prózy*. Bratislava, Literárne informačné centrum, s. 137.
- 23 Por. I. Taranenková, 2007: *Zjavný pôvab neokázalosti*. „Knihy a spoločnosť”, roč. 4, č. 3, s. 15; I. Taranenková, 2010: *Kniha týždňa: Krehko o krutostiach*. „Pravda”, 4.10. Dostępne w Internecie: <https://kultura.pravda.sk/kniha/clanok/39437-kniha-tyzdna-krehko-o-krutostiach/> [data dostępu: 28.08.2017].
- 24 Por. M. Součková, 2009: *K poetike próz Moniky Kompanikovej...*

mała, ale straszna codzienność, małe i wielkie tragedie, które nastoletnia narratorka przedstawia w granicach swojego języka: błaho i trywialnie. Sny, przewidzenia i fizyczne doznania zacierają się, trudno rozpoznać, co jest odpowiedzią na co. Druga narracja — już dorosłej kobiety — ma przypieczętować ciężar dziecięcych doświadczeń, jednak przez moralizatorski ton staje się zbędną i naiwną klamrą. To, co Słowaczce udaje się jednak znakomicie, to utrzymany w całej powieści stan podduszenia: klimat dusznego mieszkania głównej bohaterki ujęto w krótkie zdania, wypowiedane niemalże na bezdechu. To niezwykle i przejmujące²⁵.

Ujmuje historia zbudowana z krótkich wspomnień sennych, wrażeń, myśli następujących po sobie nie zawsze chronologicznie, z których wysnuwa się dramatyczna, ale też poetycka, pełna metafor i symboli opowieść. Zwraca uwagę umiejętność pisania o okrucieństwie współczesnego świata w sposób delikatny, intuicyjny, z wycuciem. Wychwytyjąc liryczny detal, autorka podkreśla sensualną atmosferę tekstu, często oscylującego na granicy między snem a rzeczywistością, wytwarza poetycki obraz kontrastujący z okrutną rzeczywistością. Na uwagę zasługuje również język, który w pełnej wycucia translatorycznej interpretacji tłumaczki Izabeli Zajac odkrywa zmysłowy nastrój i duszny klimat powieści.

Drugą, równie interesującą i wartą przeczytania propozycją, jest wydana przez wydawnictwo Książkowe Klimaty (w serii Słowackie Klimaty) powieść *Informacja* Maroša Krajňaka, który powraca w trzeciej odsłonie sugestywnej „trylogii łemkowskiej”, ponownie odkrywając przed sekundarnym odbiorcą rzeczywistość świata Łemków, wchodząc w sferę magicznych historii i tajemnic z przeszłości tej grupy etnicznej, eksplorując przestrzeń ich „ojczyzny” mieszczącej się na terenach słowackiej Preszowszczyzny, ukraińskiego Zakarpacia, polskiej Łemkowszczyzny i Rusi Karpackiej. Po sukcesie *Carpathii* (2015) i *Entropii* (2015)²⁶ polski odbiorca otrzymuje kolejną porcję sugestywnej

25 J. Szklarczyk, 2016: *Szukając własnej łodzi*. „Polityka.pl”, 26.10. Dostępne w Internecie: <http://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kultura/ksiazki/1680820,1,recenzja-ksiazki-monica-kompankov-piata-lodz.read> [data dostępu: 10.08.2017].

26 Miarę sukcesu w Polsce wyznaczają nie tylko liczne recenzje (por. m.in. *Ziemia zablizniona szkieletami i ciszą — „Carpahia” Maroš Krajňak*, 2015, [online]. Blog: *Literackie skarby świata całego*. Dostępne w Internecie: <http://literackie-skarby.blogspot.com/2015/07/ziemia-zablizniona-szkieletemi-i-cisza.html> [data dostępu: 28.08.2017]; *Poza granicami. Entropia Maroš Krajňak*, 2015, [online]. Dostępne w Internecie: <http://okiemwielkiejsiostry.blogspot.com/2015/10/entropia-maros-krajnak-recenzja.html> [data dostępu: 28.08.2017]; *Oniryiczna Entropia. Maroš Krajňak*, 2015, [online]. Dostępne w Internecie: <http://news.o.pl/2015/08/03/entropia-maros-krajnak-ksiazkowe-klimaty/#/> [data dostępu: 28.08.2017]), lecz także dyskusje podczas spotkań literackich, m.in. w trakcie Miesiąca Spotkań Autorskich (2015), organizowanych przez Mediatekę — Miejską Bibliotekę Publiczną we Wrocławiu oraz Bibliotekę w Koszycach

prozy słowackiego pisarza w pełnym wycucia przekładzie Weroniki Gogoli²⁷. M. Krajńak w nominowanej w Słowacji do nagrody Anasoft litera 2014 powieści pt. *Informacja* powraca do osławianej przez siebie w poprzednich tomach przestrzeni — krainy zawieszonyj na granicy między dwoma cywilizacjami: wschodem i zachodem. Tym razem autor sięga jeszcze głębiej do historii Łemków, kreując fikcyjną, mityczną krainę, tzw. Floryńską Monarchię, umiejscowioną na pograniczu Słowacji, Polski i Ukrainy, luźno nawiązując do nieudanej próby stworzenia przez halickich Rusinów z terenów Polski (z miejscowości Florynka) własnej autonomii, tzw. Republiki Floryńskiej²⁸. M. Krajńaka, jak sam podkreśla, zainteresowała historia²⁹, na podstawie której stworzył fikcyjną autonomię — utopię. Swoisty, nadrealny świat pogranicza na styku kultur, przedstawiony w różnych perspektywach czasowych (czas historyczny, czas magiczny, imaginatywny, czas snu) i przestrzennych (realna i fikcyjna toponimia), z wykorzystaniem poetyki snu i marzenia, nasycony mglistą atmosferą i surrealistyczną nieprzewidywalnością, przyciągnął uwagę polskich odbiorców porównujących prozę M. Krajńaka z prozą Brunona Schulza³⁰. Zainteresowanie wzbudza dojrzałość i artystycznie wartościowe spojrzenie na historyczne i współczesne problemy wieloetnicznego wschodnio-karpacciego pogranicza z punktu widzenia wykształconego i wrażliwego obserwatora, znawcy, przewodnika po zanikającym świecie. M. Krajńak, wychwytyjąc *genius loci* krainy karpaccich Rusinów, prezentuje spojrzenie bliskie polskim autorom, m.in. Andrzejowi Stasiukowi czy Mirosławowi Nahaczowi³¹, co także wpływa na pozytywne wartościowanie tej prozy w sekundarnym horyzoncie odbioru. Eseistyczny styl, refleksyjność i medytacyjność, powtarzające się motywy podróży, nieustającej

(Knižnica pre mládež mesta Košice) i Větrné mlýny z Czech czy na 2. Festiwalu im. Zygmunta Haupta w Gorlicach (2016), zainicjowanym przez Andrzeja Stasiuka, cyklicznie organizowanym przez Wydawnictwo Czarne i Instytut Słowacki w Warszawie.

27 Weronika Gogola, absolwentka ukrainoznawstwa na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, tłumaczka z języka ukraińskiego i słowackiego. Oprócz powieści Maroša Krajńaka (*Carpathia*, 2015. Wrocław, Książkowe Klimaty) przetłumaczyła również prozę Jána Púčka pt. *Przez ucho igielne (sploty)* (2017. Wrocław, Książkowe Klimaty). W 2017 roku zadebiutowała powieścią pt. *Po trochu* (2017. Wrocław, Książkowe Klimaty).

28 Por. M. Łącki, 2016, [online]: *Nowości i zapowiedzi wydawnictwa Książkowe Klimaty*. Miasto i ludzie.pl. Dostępne w Internecie: <http://miastoiludzie.pl/2016/08/29/nowosci-i-zapowiedzi-wydawnictwa-ksiazkowe-klimaty/> [data dostępu: 28.08.2017].

29 Por. M. Krajńak, 2014: *Magický jazyk má ešte opodstatnenie*. „Sme”, dodatek „Magazín o knihách” 26.08.

30 Por. D. Fijał, 2016: *Entropia — Maroš Krajńak*. Dostępne w Internecie: <http://dofi.com.pl/entropia-maros-krajnak/> [data dostępu: 28.08.2017].

31 Na bliskie powiązania prozy Maroša Krajńaka z polskimi pisarzami zwraca uwagę słowacki literaturoznawca Radoslav Passia. Por. R. Passia, 2012: *Problémy a kontexty jedného debutu*. „Romboid”, roč. 47, č. 5—6, s. 120—123.

wędrowni w ciągłym poszukiwaniu przeszłości w teraźniejszości, fascynacja granicą i wieloetnicznością krainy — w tym wszystkim jest M. Krajňak bliski A. Stasiukowi³². W ujęciu polskich czytelników zaskakuje również poetycki język, synestezyjna obrazowość, metaforyczność, asocjacyjność. M. Krajňak charakteryzując swoją prozę jako „magiczny impresjonizm”, podkreśla znaczenie języka w budowaniu intensywności obrazu, wizualności³³. Istotna w jego ujęciu staje się zatem forma, także rytm frazy w doskonały sposób oddany przez polską tłumaczkę i pisarkę Weronikę Gogolę.

Osobną pozycję w propozycji przekładów słowackiej literatury w roku 2016 stanowi proza współczesnego pisarza, poety, reżysera teatralnego i radiowego, dramaturga i scenarzysty Silvestra Lavríka, który prezentuje się w polskiej odsłonie powieścią o minimalistycznym tytule *Zu* (*Zu*, 2011), w tłumaczeniu Jacka Bieruta. Wydania debiutanckiej powieści S. Lavríka, która znalazła się w dziesiątce laureatów słowackiej nagrody Anasoft litera 2012³⁴, podjęła się Fundacja im. Tymoteusza Karpowicza, dla której *Zu* jest trzecią — po *ende/koniec* Elfriede Jelinek i *Peryferii* Pabla Garcíi Casado — książką obcojęzycznego autora³⁵. *Zu* to pierwsze przetłumaczone na język polski dzieło Słowaka³⁶, odkrywające współczesną Słowację lat 90. XX wieku, jej historię, oczami niewidomej pianistki Zu oraz jej przyrodniej siostry Pejo, które są bohaterkami i przewodniczkami po powieściowym świecie. *Zu* to jednocześnie

32 Por. ibidem.

33 Por. M. Krajňak, 2013: *Fascinuje ma záhadnosť*. „Knižná revue”, č. 11.

34 W Polsce książka została zgłoszona do Górnośląskiej Nagrody Literackiej „Juliusz” 2016 oraz do kolejnej edycji Nagrody Literackiej Europy Środkowo-Wschodniej „Angelus” 2017.

35 Por. S. Lavřík: *Zu*, 2016, [online]. Dostępne w Internecie: <http://fundacja-karpowicz.org/silvester-lavrik-zu/> [data dostępu: 28.08.2017].

36 Silvester Lavřík (rocznik 1964), absolwent Wyższej Szkoły Sztuk Scenicznych w Bratysławie, reżyser teatralny i filmowy, reżyser słuchowisk radiowych, scenarzysta, pisarz, jest autorem m.in. zbiorów opowiadań *Allegro Barbaro* (2002), *Villa Lola* (2004), *Zlo-deji* (2005), *Perokresba* (2006), *Miniromány* (2009), powieści *Naivné modlitby* (2013), *Nedelné šachy s Tisom* (2016), licznych dramatów m.in. *Katarína* (1996), *Posledný letný deň* (1998), *Uschni, láska moja* (1998), *Alžběta Báthoryová* (1999), *Edgar sweden psem* (1999), *Svety za dedinou* (1999), *Sota* (2001), *Valašské remazúry* (2001), *Žltá, žltá lalia* (2003), sztuk radiowych (*Sota*, 2005), książek dla dzieci pod pseudonimem Hana Náglik (*Ester a Albatros*), literatury faktu (*Slovensko v lete — záznam letného putovania s Mikulášom Dzurindom*, 2004). Jego dramaty z powodzeniem publikowano i wystawiano w Słowacji, Czechach, Polsce, Serbii, Francji, na Węgrzech, w USA, Niemczech, Finlandii. Jest laureatem Literackiej Nagrody Fund, Anasoft litery, finalistą konkursu Povedka 1998 za prozę *Kytica pre sudcu* (1998); otrzymał Nagrodę Ministra Kultury Republiki Słowackiej za sztukę *Zátišie s matkou* (1996) oraz adaptację tekstu *Hájniová žena* (1999); nagrodę Dosky 2001 za przekład i reżyserię sztuki D. Harrowera: *Nože v sliepkach* (2001).

kryminał, romans, powieść polityczna i obyczajowa, a także saga rodzinna, przede wszystkim jednak to dynamiczna i poruszająca opowieść o wykluczeniu, wyobcowaniu ze współczesnego świata. Autor z kolei identyfikuje swoją powieść jako prozę o strachu, kolaboracji, przymusowej współpracy, bezwzględności³⁷. Zu i jej adoptowana romska siostra Pejo, przedstawicielki konserwatywnego świata przeszłości i jego sztywnych zasad, oraz Alte, reprezentant współczesności, kapitalizmu, bezwzględnego świata deweloperów, tworzą w prozie S. Lavríka niejednoznaczne charaktery. Zwraca uwagę sposób prowadzenia narracji, o autorze pisze się, że jest jej mistrzem. Słowacki pisarz, również reżyser teatralny i dramaturg, z powodzeniem wykorzystuje w swojej prozie techniki narracyjne zapożyczone ze sztuki filmowej, teatralnej czy sztuk plastycznych. Operując silnym kontrastem, światłocieniem, kolorem, buduje swoisty świat, duszną atmosferę, bliską filmom *noir*³⁸. Żywy język i styl prozy, opierający się na wielu rejestrach (język literacki, potoczny), nasycony dowcipem, oferujący szybkie tempo narracji, przyciąga uwagę czytelnika. Sposób pisania wynika z pochodzenia autora³⁹, który — jak sam przyznaje — lubi prosty, wręcz gnomiczny język, charakteryzujący mieszkańców wsi, dlatego bohaterowie jego książki wyrażają swoje uczucia, opinie półzdaniami⁴⁰.

Wybory te dopełniają publikacje przekładów poezji i prozy wydane w kontynuującym swoją linię wydawniczą rzeszowskim Wydawnictwie Abilion. Tym razem właścicielka wydawnictwa, redaktorka, tłumaczka, popularyzatorka literatury regionalnej oraz słowackiej — Marta Pelinko — przetłumaczyła i opublikowała kolejny już zbiór poezji Radovana Brenkusa pt. *Śnienie z bestią* (*Snívanie s netvorom*, 2015); antologię współczesnej prozy słowackiej pt. *Portrety z bliska*, w której znalazły się znane już polskiemu odbiorcy z wcześniejszych przekładów nazwiska, m.in. Radovana Brenkusa⁴¹, Ľudovíta

37 Por. E. Andrejčáková, 2012: *Potme počujeme lepšie, lebo sa bojíme*. Rozhovor so Silvestrom Lavríkom. „Sme”, 4.09. Dostępne w Internecie: <https://kultura.sme.sk/c/6521549/potme-pocujeme-lepsie-lebo-sa-bojime.html> [data dostępu: 29.08.2017].

38 Por. A. Debnárová, 2012: *Noir po slovensky*. „Knižná revue”, č. 12.

39 Autor urodził się w Spiskim Štiavniku (Spišský Štiavnik), w preszowskim kraju.

40 S. Lavrík na Miesiącu Spotkań Autorskich, prowadzenie i tłumaczenie Tomasz Grabiński. Wrocław 2017. Dostępne w Internecie: <https://www.biblioteka.wroc.pl/1438-drugi-tydzien-siodmej-polskiej-edycji-miesiaca-spotkan-autorskich> oraz <https://www.youtube.com/watch?v=x6c7Qfk3VGg> [data dostępu: 30.08.2017].

41 W edycji rzeszowskiego wydawnictwa, w tłumaczeniu Marty Pelinko ukazały się m.in.: R. Brenkus, 2013: *Powroty z piekła*. M. Pelinko, tłum. Rzeszów, Wydawnictwo Abilion; R. Brenkus, 2015: *Umowa z diabłem*. M. Pelinko, tłum. W: M. Pelinko, red.: *Slyhta 2015 (almanach literacki)*. Rzeszów, Warszawa, Wydawnictwo Abilion, Związek Literatur Polskich. Oddział; R. Brenkus, 2015: *Ani ciało obrócone przeciw prochu; Kiedy się wie, dlaczego musi być niebo; Nad nieznanym grobem; Poprawialnia słów; Bajka się zaczyna; W przedostatnim obrazie; Widać znane twarze obcych*. M. Pelinko,

Petraško⁴², jak również przedstawicielki literatury kobiecej z kręgu feministycznego stowarzyszenia Aspekt (1996) i klubu słowackich pisarek Femina (1992): Eteli Farkašovej⁴³, Jany Bodnárovej⁴⁴, Jany Juráňovej⁴⁵, Márii Bátorovej, Heleny Dvořákovéj, Rút Lichnerovej czy Evy Maliti Fraňovej, oraz nietłumaczonych do tej pory na język polski Petera Karpinskiego i Martina Vlado.

W antologii *Portrety z bliska* polski czytelnik znajdzie najnowszą, cenioną w kręgu literatury słowackiej współczesną prozę. Podstawę zbioru stanowią utwory najbardziej znaczących przedstawicielek literackiego dyskursu feministycznego w Słowacji, kształtujących kanon rodzimej literatury kobiecej po roku 1989. W wyborze M. Pelinko znalazły się więc m.in. fragmenty nominowanej w Słowacji do nagrody Anasoft litera, wspomnieniowej powieści „autofikcji”⁴⁶ Jany Bodnárovej pt. *Prawie niewidzialna* (*Takmer neviditeľná*, 2008; Anasoft litera 2009); nasycone psychologiczną i filozoficzną głębią tytułowe opowiadanie Eteli Farkašovej ze zbioru *Kawa z Bachem, herbata z Chopinem* (*Káva s Bachom, čaj so Chopinom*, 2010); przepełniona ironią, tragicomiczna, demaskująca współczesne mity i stereotypy proza Jany Juráňovej pt. *Twórca martwych celebrytów* (*Tvorca mŕtvych celebrit*) ze zbioru *Lásky nebeské* (2010, Anasoft litera 2011); humorystyczne i groteskowe tytułowe opowiadanie Evy Maliti

tłum. W: M. Pelinko, red.: *Zakamarki. I międzynarodowe warsztaty literackie*. Rzeszów, Wydawnictwo Abilion. Twórczość słowackiego pisarza była wielokrotnie publikowana również fragmentarycznie w czasopismach o zasięgu krajowym i regionalnym, m.in. w „Gazecie Kulturalnej” (2008, nr 3 [139]); w kwartalniku kulturalnym „Tygiel” (2014, r. 75, nr 2), w dodatku literackim „Wers” z Rzeszowa (2008, nr 3, 6; 2013, nr 7 [67]) i in.

- 42 Por. L. Petraško, 2015: *Strażnik jeziora*. Rzeszów, Wydawnictwo Abilion; L. Petraško, 2015: *Solny gród księżnej Izry*. M. Pelinko, tłum. W: M. Pelinko, red.: *Shyhta 2015 (almanach literacki)*...; E. Petraško, 2015: *Jak wychodził kum u kuma*. M. Pelinko, tłum. W: M. Pelinko, red.: *Zakamarki. I międzynarodowe warsztaty literackie*...
- 43 Por. E. Farkašová, 2014: *Fragmenty z nieczęstą tęsknotą za spójnością*. M. Pelinko, tłum. Rzeszów, Wydawnictwo Abilion; E. Farkašová, 2015: *...czasami przebudzi się w środku nocy*... M. Pelinko, tłum. W: M. Pelinko, red.: *Shyhta 2015 (almanach literacki)*...; E. Farkašová, 2015: *Cokolwiek wypowiesz; Gdzie została róża; Pytanie, w końcu ważne; Struktury aż boleśnie niezmiennie; Uciec; Zbyt wiele, zbyt szybko*. M. Pelinko, tłum. W: M. Pelinko, red.: *Zakamarki. I międzynarodowe warsztaty literackie*... oraz w czasopismach „Opcje” (2008, nr 1 [7]); „Tekstualia” (2009, nr 4 [19]).
- 44 Por. J. Bodnárová, 1998: *Błysk światła, błysk ciemności*. B. Maciejewska, tłum. Łódź, Biblioteka; J. Bodnárová, 2009: *Prawie niewidzialna*. I. Zając, tłum. „Tekstualia”, nr 4 (19).
- 45 Por. J. Juráňová, 2006/2007: *Klara*. A. Mikołajczyk, tłum. „Studium”, nr 6 (60)/nr 1 (61).
- 46 Jána Bodnárová charakteryzuje swoją powieść jako „fikcyjną autobiografię” o rzeczywistym, zatajonym i wymyślonym, o doświadczeniu, nie zawsze osobistym i intymnym. Por. J. Bodnárová, 2017: *Kto spomali, nájde zvláštne veci*. Rozhovor s Alexandrom Baloghom. „Sme”, 14.09. Dostępne w Internecie: <https://kultura.sme.sk/c/4924253/jana-bodnarova-who-spomali-najde-zvlastne-veci.html> [data dostępu: 5.09.2017].

Fraňovej ze zbioru *Pod jezdzieckim pomnikiem* (*Pod jazdeckou sochou*, 2011); fragment powieści Rút Lichnerovej o poszukiwaniu tożsamości i sensu istnienia pt. *Gościna* (*Hostina*, 2015; Anasoft litera 2016); a także proza równie cenionych w rodzimym kręgu odbioru Heleny Dvořákovéj (nominowana do Anasoft litera w 2007 roku za zbiór opowiadań *Plaché rozkoše*) i Márii Bátorovej (nominowana do Anasoft litera w 2011 roku za powieść *Stred*). Twórczość słowackich pisarek, charakteryzująca się imaginatywnością, ewokatywnością i intelektualną głębią, opiera się w przeważającej mierze na wewnętrznym doświadczeniu, przekazuje introwertyczne spojrzenie na rzeczywistość, teraźniejszość i przeszłość, w intymny, refleksyjny sposób opisuje świat, odkrywając kobiecą tożsamość, sensualność i świadomość (Jana Bodnárová, Etela Farkašová, Rút Lichnerová), deszyfrując współczesne mity oraz symbole, uzewnętrznia absurd, ironię, groteskę (Jana Juráňová, Eva Maliti Fraňová). M. Pelinko udaje się poprzez ten wybór pokazać różnorodność poetyk współczesnych słowackich pisarek. Antologię dopełniają zasadzające się na motywie poszukiwania sensu istnienia, świadomości przemijania i śmierci groteskowe, surrealistyczne wręcz opowiadania Radovana Brenkusa: *Znachorka*, *Światelka*, *Wybory*, *Fabryka produktów kultury*, *Jak pan Juchel wierzył w potęgę duchowych modeli*, *Legenda o końcu świata*, *Uwaga zły człowiek* ze zbioru *Powroty piekła* (*Návraty pekla*, 2005, wydanie polskie: *Powroty piekła*, 2013); sięgająca w przeszłość, wspomnieniowa proza Ľudovíta Petraški *Było jak nie będzie* (*Bolo ako nebude*) z powieści *Zaprzeszłe śniegi* (*Lanské snehy*, 2009); nasycone ironią, tragikomizmem, absurdem i nonsensem opowiadanie Petra Karpinskiego pt. *Opowiadanie* (*Poviedka*) ze zbioru *Nanieboniewzięcie* (*Nanebonevzatie*, 2009) oraz Martina Vlado *Kawiarnia* (*Kaviareň*), *Mistrz krótkiej prozy* (*Majster krátkej prózy*), *Wyż baryczny* (*Tlaková výš*) ze zbioru *Miejski pustelnik* (*Mestský pustovník*, 2009).

Jak pisze M. Pelinko, prezentując książkę polskim czytelnikom, na kanwie spraw codziennych autorzy utworów publikowanych w antologii wprowadzają sekundarnego odbiorcę w świat, w którym liczy się konkretny człowiek na konkretnym tle (Martin Vlado), dokonują retrospekcji jednostki (jak Mária Bátorová), czasami z rodzinną intymnością na tle historycznym (Ľudovít Petraško), a także w realiach środowiska, w którym przyszło żyć bohaterom ich prozy⁴⁷. Polski odbiorca, w ujęciu redaktorki i tłumaczki, dzięki prozie Jany Bodnárovej, Heleny Dvořákovéj czy Jany Juráňovej ma okazję poznać próby radzenia sobie z tajemnicą własnego ego i wypływającymi z podświadomości pragnieniami. Może być świadkiem analiz wartości społecznych, priorytetów i światopoglądu (np. w twórczości Radovana Brenkusa), jak i admiringowania niezwykłych ludzi,

47 Por. *Portrety z bliska* (antologia współczesnej słowackiej prozy), 2016. M. Pelinko, tłum. Rzeszów, Wydawnictwo Abilion, recenzja z okładki.

czasami wręcz za sprawą głębokiego uczucia rodzinnego (jak u Eteli Farkašovej); dzięki prozie Rút Lichnerovej czytelnik uzmysławia sobie zależności i konflikty między pokoleniami w zderzeniu z brutalną rzeczywistością. Teksty zamieszczone w antologii traktują o zawiłościach losów ludzkich i stosunku jednostki do rzeczywistości (m.in. w opowiadaniu Petra Karpinskiego) bądź wykorzystując humor (jak u Evy Maliti Fraňovej), wnoszą do literatury wielkie ludzkie dramaty, wewnętrzne sprzeczności oraz niewiarygodne spłoty okoliczności na pełnej przeszkodzie drodze do samorealizacji⁴⁸.

Antologia w redakcji i tłumaczeniu M. Pelinko tworzy spójną i komplementarną całość, poszerzającą w sekundarnym horyzoncie odbioru spektrum poznawcze współczesnej (XXI-wiecznej) literatury słowackiej oraz utrwalającą kanoniczną pozycję prezentowanych dzieł literackich. Kontakt z prozą słowacką, dzięki przedstawionym w antologii autorom, daje możliwość odkrycia nowych wartości literackich, zrozumienia i porównania literatury słowackiej oraz polskiej, a także, jak słusznie zauważa M. Pelinko, głębokiego przeżycia dla czytelnika, który sięgnie po *Portrety z bliska*⁴⁹.

Pokłosem organizowanych corocznie przez M. Pelinko międzynarodowych warsztatów literackich jest z kolei antologia pt. *Tu i teraz*, w której obok utworów pisarzy polskich zamieszczono również prozę i poezję Słowaków od lat związanych z rzeszowskim środowiskiem literackim: Radovana Brenkusa (m.in. z przetłumaczonego na polski zbioru *Snívanie s netvorom*) oraz Ludovíta Petraški (ze wspomnianej już powieści *Lanské snehy*). M. Pelinko konsekwentnie od początku powstania wydawnictwa (2011) realizuje założony cel — pomoc autorom regionalnym (z województwa podkarpackiego) oraz ze Słowacji przy wydawaniu tworzonych przez nich dzieł. Współpraca z doświadczonymi krytykami oraz dbałość o wartość literacką i merytoryczną owocują przekładami na wysokim poziomie artystycznym, „odbiegającymi od zalewającej księgarski rynek komercji”⁵⁰. Wydawnictwo wspomaga pisarzy, publikując ich twórczość w czasopiśmie literackich („Shyhta”, „Wers”), almanachach (*Shyhta 2015*) i antologiach (*Portrety z bliska (antologia współczesnej słowackiej prozy)*, 2016; *Tu i teraz*, 2016) oraz na stronach internetowych⁵¹. Szczególnie ścisłą współpracę tłumaczka i redaktorka prowadzi z pisarzem i redaktorem koszyckiego wydawnictwa Pectus Radovanem Brankusem, którego twórczość cyklicznie prezentuje we wszystkich wydawanych przez siebie książkach, almanachach,

48 Por. ibidem.

49 Ibidem.

50 Por. M. Pelinko, [online]: *O wydawnictwie*. Dostępne w Internecie: <https://abilion.eu/kalejdoskop/o-wydawnictwie.html> [data dostępu: 25.08.2017].

51 Por. strona internetowa Wydawnictwa Abilion: <https://abilion.eu/prezentacje.html> [data dostępu: 25.08.2017].

antologiach i czasopismach, utrwalając jego pozycję w sekundarnym horyzoncie odbioru.

Można powiedzieć, że działalność translatoryczną i redakcyjną M. Pelinko charakteryzuje etyczna polityka różnicy, o której pisał Lavrence Venuti⁵², uzewnętrzniająca silną motywację do tworzenia wspólnoty z obcą (słowacką) kulturą i literaturą, do rozumienia jej przedstawicieli i rozumowania ich kategoriami, do rewizji i przekształcenia własnych wartości i instytucji. Poszukiwanie wspólnoty świadczy o tym, że tłumacz chce rozwinąć lub uzupełnić jakiś aspekt własnej kultury, zaspokoić brak w swoim języku i literaturze, w kulturze, na którą tłumaczy. Tłumacz kierujący się motywacją etyczną, również polityczną, nie może nie dostrzegać, jak pisze L. Venuti, że proces przekładu nie przebiega na gruncie równości, skoro bodźcem dla niego jest ciekawość obcego, ale nieubłagane musi skłaniać się ku odbiorcy⁵³. M. Pelinko, świadoma, że przekłady nie tylko przekazują obcy tekst, ale wiążą się również z rozumieniem rodzimym, popierając lub podważając rodzime wartości, często zestawia twórczość rodzimą z przekładową, m.in. w antologii *Tu i teraz*. W działaniu jako redaktor i tłumacz interesuje ją przede wszystkim akceptowalność przekładu w ramach kultury docelowej, stąd intensywne działania integrujące środowiska rodzime i zagraniczne.

Przekłady dzieł takich twórców, jak: Maroš Krajňak, Monika Kompaníková, Silvester Lavrík, Jana Bodnárová, Etela Farkašová, Jana Juráňová, Radovan Brenkus, reprezentantów współczesnej i najnowszej literatury słowackiej, stają się gwarantem powodzenia w nawiązywaniu międzyliterackiego i międzykulturowego dialogu. Powiększają one mechanicznie zasób lektury dostępnej szerszym kręgom polskich odbiorców. Pełniąc funkcję mediacyjną i referującą, umożliwiają odbiorcom poznanie i zrozumienie obcej kultury i literatury, przyswojenie cudzego artystycznego doświadczenia, nowej tematyki, sposobów wyrażania, poszerzają horyzonty, rozbudzają ciekawość, przyciągają, weryfikują ich sądy o sobie, o innych, o świecie. „Wartość kulturowa przekładu zawsze jest związana z jego zdolnością do współuczestnictwa w rozwiązywaniu problemów literatury przyjmującej” — podkreśla Peeter Torop⁵⁴. I chociaż współcześnie polskie przekłady literatury słowackiej nie mają większego znaczenia dla rozwoju literatury polskiej, rozszerzają świadomość czytelników polskich o inną literaturę słowiańską, wpływają na ich zainteresowania literaturą słowacką, często pozytywnie konfrontowaną z przekładami literatury rodzimej. Zatem można na zakończenie stwierdzić, że wzbogacając postrzeganie, myślenie, prze-

52 Por. L. Venuti, 2009: *Przekład, wspólnota, utopia...*, s. 268.

53 Ibidem.

54 Por. P. Torop, 2008: *Przekład całkowity*. W: P. Ricoeur, P. Torop: *O tłumaczeniu*. T. Swoboda, S. Ulaszek, tłum. E. Balcerzan, wstęp. Gdańsk, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, s. 108.

żywanie i doznawanie w kulturze i literaturze przyjmującej, stanowią powolny, ale jednak kolejny etap procesu asymilacji, stopniowego stawania się dla niej „swoim”.

Literatura

- Andrejčáková E., 2012: *Potme počujeme lepšie, lebo sa bojíme*. Rozhovor so Silvestrom Lavríkom. „Sme”, 4.09.
- Bodnárová J., 2017: *Kto spomalí, nájde zvláštne veci*. Rozhovor s Alexandrom Baloghom. „Sme”, 14.09.
- Bourdieu P., 1998: *Teoria obiektów kulturowych*. W: R. Nycz, red.: *Odkrywanie modernizmu*. Kraków, Universitas.
- Czapczyk P., 2017: *Skradzione dzieciństwo*. „Nowe Książki”, 4.
- Debnárová A., 2012: *Noir po slovensky*. „Knižná revue”, 12.
- Handke R., 1984: *O czytaniu. Krótki zarys wiedzy o dziele literackim i jego lekturze*. Warszawa, WSiP.
- Karpinský P., 2011: *Monika Kompaníková*. W: *pät x päť. Antológia súčasnej slovenskej prózy*. Bratislava, Literárne informačné centrum.
- Karpinský P., ed., 2015: *The Dedalus Book of Slovak Literature (Dedalus Anthologies)*. J. Livingstone, M. Mullek, transl. Cambs, Dedalus Limited.
- Krajňák M., 2013: *Fascinuje ma záhadnosť*. „Knižná revue”, 11.
- Krajňák M., 2014: *Magický jazyk má ešte opodstatnenie*. „Sme”, dodatek „Magazín o knihách”, 26.08.
- Mullek M., Sherwood J., ed., 2017: *Into the Spotlight. New Writing from Slovakia*. J. Sherwood, P. Sherwood, M. Mullek, transl. Bloomington, Indiana, Cardigan, Wales, Slavica Publishers, Parthian Books.
- Passia R., 2012: *Problémy a kontexty jedného debutu*. „Romboid”, 5—6.
- Prušková Z., 2010: *Na tejto lodi neodplávam*. „Romboid”, 8.
- Skwarczyńska S., 2013: *Przekład i jego miejsce w literaturze i kulturze narodowej*. W: P. de Bończa Bukowski, M. Heydel, red.: *Polska myśl przekładoznawcza. Antologia*. Kraków, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Součková M., 2009: *K poetike próz Moniky Kompaníkovej*. W: Součková M.: *P[r]ózy po roku 1989*. Bratislava, Ars Poetica.
- Taranenková I., 2007: *Zjvaný pôvab neokázalosti*. „Knihy a spoločnosť”, 3.
- Taranenková I., 2010: *Knihá týždňa: Krehko o krútościach*. „Pravda”, 4.10.
- Torop P., 2008: *Przekład całkowity*. W: P. Ricoeur, P. Torop: *O tłumaczeniu*. T. Swoboda, S. Ulaszek, tłum. E. Balcerzan, wstęp. Gdańsk, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.

Venuti L., 2009: *Przekład, wspólnota, utopia*. M. Heydel, tłum. W: P. de Bończa Bukowski, M. Heydel, red. *Współczesne teorie przekładu. antologia*. Kraków, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Marta Buczek

Slovenská súčasná literatúra v poľskom prijímajúcom horizonte v 2016 roku

RESUMÉ | Autorka príspevku charakterizuje slovenskú literatúru preloženú do poľštiny v 2016 roku. Podrobne analyzuje preklady románov *Piata loď* Moniky Kompaníkovej (v poľskej verzii *Piąta łódź*), *Informácia* Maroša Krajňaka (v poľskom preklade *Informacja*) a *Zu* Silvestra Lavríka (v preklade *Zu*), a taktiež preklady vydavateľstva Abilion antológiej slovenskej literatúry *Portrety z bliska* a *Tu i teraz* v edičnej príprave Marty Pelinko, v ktorých sa nachádzajú texty Radovana Brenkusa, Ludovíta Petrašky, Petera Karpinského, Martina Vlodo a spisovateliek združenia žien Aspekt a Klubu slovenských prozaičiek Femina, medzi inými Márie Bátorovej, Jany Bodnárovej, Etely Farkašovej, Jany Juráňovej, Heleny Dvořákovovej, Rút Lichnerovej, Evy Maliti Fraňovej. Autorku príspevku zaujíma prijatie slovenskej súčasnej literatúry v sekundárnom (prijímajúcom) horizonte.

KLÚČOVÉ SLOVA | Slovenská literatúra v poľských prekladoch, literárny preklad, Monika Kompaníková, Maroš Krajňak, Silvester Lavrík, Radovan Brenkus, združenie žien Aspekt, Klub slovenských prozaičiek Femina

Marta Buczek

Slovak Contemporary Literature in the Polish Horizon of Reception in the Year 2016

SUMMARY | The author of the paper characterizes Slovak literature translated into Polish in 2016. She analyzes in detail the translations of Slovak prose *Piata loď* by Monika Kompaníková (in the Polish version *Piąta łódź*), *Informácia* by Maroš Krajňak (*Informacja*) and *Zu* by Silvester Lavrík (*Zu*). She also interprets Polish translations of Slovak prose in anthologies *Portrety z bliska* and *Tu i teraz*, which include the prose of Radovan Brenkus, Ludovít Petraško, Peter Karpinský, Martin Vlodo and women writers from the associations Aspekt and Femina, among others, Mária Bátorová, Jana Bodnárová, Etela Farkašová, Jana Juráňová, Helena Dvořáková, Rút Lichnerová, Eva Maliti Fraňová. The author of the paper is interested in reception of Slovak contemporary literature in the secondary horizon.

KEYWORDS | Slovak Literature in Polish Translations, Literary Translation, Monika Kompaníková, Maroš Krajňak, Silvester Lavrík, Radovan Brenkus, Association of Women Writers Aspekt, Club Femina

Bibliografia przekładów literatury polskiej w Słowacji w 2016 roku

Publikacje książkowe

1. **Jagielski Wojciech:** *Nocni wędrowcy / Noční pútnici.*
Tłum. Juraj K o u d e l a. Krásno nad Kysucou, Absynt, 2016, 288 s.
[reportaż].
2. **Kapuściński Ryszard:** *Heban / Eben.*
Tłum. Jozef M a r u š i a k. Krásno nad Kysucou, Absynt, 2016, 337 s.
[reportaż].
3. **Kapuściński Ryszard:** *Imperium / Impérium.*
Tłum. Jozef M a r u š i a k. Krásno nad Kysucou, Absynt, 2016, 318 s.
[reportaż].
4. **Miłoszewski Zygmunt:** *Domofon / Domofón.*
Tłum. Alexander H o r á k. Bratislava, Premedia, 2016, 371 s. [proza].
5. **Rubinowicz Dawid:** *Pamiętnik Dawida Rubinowicza / Dávidkov denník.*
Tłum. Emil B e n č í k. Bratislava, Vydavateľstvo Q111, 2016, 93 s. [proza].
6. **Sapkowski Andrzej:** *Wiedźmin. Tom 3: Krew elfów / Zaklínač III.: Krv elfov.*
Tłum. Karol C h m e l. Praha, Nakladateľstvo Plus v Albatros Media,
2016, 297 s. [proza].
7. **Sapkowski Andrzej:** *Wiedźmin. Tom 4: Czas / Zaklínač IV.: Čas opovrhnutia.*
Tłum. Karol C h m e l. Praha, Nakladateľstvo Plus v Albatros Media,
2016, 321 s. [proza].
8. **Szyborska Wisława:** *Trochę o duszy / Trochu o duši.*
Tłum. Sylvia G a l a j d a. Poprad, Občianske združenie Polska v Poprade,
2016 [poezja].
[wybór z tomów: *Wołanie do Yeti, Sól, Sto pociech, Wszelki wypadek,*

*Wielka liczba, Ludzie na moście, Koniec i początek, Chwila,
Dwukropek, Tutaj, Wystarczy].*

9. **Szyborska Wisława:** *Wielka liczba / Velké číslo.*
Tłum. Silvia Kašćáková. OZ Face, 2016 [poezja].

Publikacje w czasopismach

1. „Fragment” 2016, nr 1.

Zagajewski Adam

Maraton / Maratón, s. 10.
Moi ulubieni poeci / Moji oblíbení básnici, s. 9.
Noc, morze / Noc, more, s. 14.
Obudź się / Zobud sa, s. 8.
Ołówek / Ceruzka, s. 8.
Ostatni przystanek / Posledná zastávka, s. 13.
Podziemne pociągi / Podzemné vlaky, s. 11.
Sandały / Sandále, s. 7.
Skončila sa revolúcia*, s. 12.
Zagubieni / Stratení, s. 14.

Kronhold Jerzy

Co nosi noc / Čo nosí noc, s. 18.
Garden party / Garden party, s. 16.
Napiszę na liściu brzozy / Napíšem list z brezy, s. 17.
Pestki / Kóstky, s. 19.
Prisnilo sa náprstku*, s. 18.
V Sliezskej Ostrave*, s. 20.
V trávě švihadlo*, s. 15.
W rozklekotanej taksówce / V rozheganom taxíku*, s. 16.
Tłum. Karol Chmela [poezja].

2. „Vertigo” 2016, nr 2.

Szyborska Wisława

Eksperyment / Experiment, s. 22.
Widziane z góry / Pohľad zhora, s. 20.
Żona Lota / Lótova žena, s. 21.
Tłum. Silvia Kašćáková [poezja].

Opracowała Zuzana Obertová

Nad slovenskými prekladmi Wisławy Szymborskej^{*}

On Slovak Translations of Wisława Szymborska's Poems

Zuzana Obertová

COMENIUS UNIVERSITY
IN BRATISLAVA
zuzana.pojezdalova@gmail.com

Data zgłoszenia: 29.08.2017 | Data akceptacji: 8.12.2017

ABSTRACT | This article deals with the Slovak translations of poems by Wisława Szymborska. In 2016 two collections of her poems were published in the Slovak language. The author of this paper summarized all translations of W. Szymborska's poems into the Slovak language published in literary magazines as well as in a book form since 1952. Since some poems were translated more than once by different translators, those various translations of three poems are compared and analyzed in the article as well.

KEYWORDS | Wisława Szymborska, literary translation, retranslation, interpretation, poem

V roku 2016 uplynuli dve decéniá od času, keď Wisławie Szymborskej udelili Nobelovu cenu za literatúru. Pri tejto príležitosti sa konali viaceré vedecké, ale aj spomienkové podujatia. Na Slovensku si poetku pripomenuli 25. októbra v Banskej Bystrici a 26. októbra v Bratislave, kde sa pod záštitou Poľského inštitútu

---

* Do powstania artykułu przyczyniło się finansowanie ze strony Uniwersytetu Komeńskiego w Bratisławie.

konali stretnutia s Michałom Rusinekom¹. Sekretár W. Szymborskej, literárny vedec, prekladateľ a spisovateľ pred početným publikom hovoril o svojej výnimočnej pätnásťročnej spolupráci s W. Szymborskou. Načrtol tak súčasne obsah knihy *Nic zwyczajnego*², pravdepodobne zámerne vydané v jubilejnom roku 2016. Ide o zbierku fotografií, listov, spomienok či anekdot o živote W. Szymborskej, ale do značnej miery aj Rusinekových vlastných postrehov o jej tvorbe.

V roku 2016 sa na Slovensku okrem toho konali aj dve prezentácie knižných prekladov Szymborskej poézie do slovenčiny. Prekvapujúce je pritom práve množné číslo — nezávisle od seba vyšli v tom istom roku dve básnické zbierky, čím sa celkový počet Szymborskej kníh v slovenčine po ôsmich rokoch zvýšil o polovicu a v súčasnosti ich je dovedna šesť. Silvia Kaščáková preložila zbierku *Wielka liczba (Velké číslo)* a v preklade Sylvie Galajdy vyšiel výber básní pod názvom *Trochu o duši*. V tejto súvislosti bol pochopiteľný zvýšený záujem tlače. Celoslovenské i regionálne noviny publikovali správy z krstu nových kníh, ako aj rozhovory s prekladateľkami³. Wisława Szymborska a jej poézia sa tak dostali do širšieho povedomia verejnosti.

Z hľadiska počtu podujatí a prekladateľských výstupov možno rok 2016 označiť ako „Slovenský rok W. Szymborskej“. Taká veľká pozornosť sa jej nevenovala ani v roku, keď získala najvyššie literárne ocenenie, ani v roku jej smrti. Treba pritom vziať do úvahy rôznorodosť záujmu. Najvýznamnejším počínom je nepochybne vydanie dvoch knižných prekladov. Za povšimnutie stojí, že prekladateľky nielen prebásnili Szymborskej verše do slovenčiny, ale hľadali pre ne aj cestu k čitateľom prostredníctvom osobných prezentácií, na ktoré následne reflektovali médiá, čím sa rozšíril okruh potenciálnych prijímateľov. Spúšťačom všetkých udalostí je nepochybne práve okrúhle výročie udelenia Nobelovej ceny.

Tvorba Wisławy Szymborskej, samozrejme, nie je slovenským čitateľom neznáma. Naším cieľom je predstaviť všetky jej doposiaľ publikované preklady poézie do slovenčiny, knižné i časopisecké, zároveň chceme bližšie preskúmať fenomén tzv. viacnásobného prekladu, ktorý sa ukázal ako veľmi výrazný. Pre potreby tohto článku sme zmapovali preklady publikované v časopisoch venovaných literatúre a kultúre od roku 1952, teda od knižného debutu W. Szym-

1 Program Poľského inštitútu v Bratislave na október 2016. Dostupné na: https://issuu.com/polskyinstitutbratislava/docs/oktober_program_issue, s. 44 [dátum prístupu: 23.08.2017].

2 M. Rusinek, 2016: *Nic zwyczajnego*. Kraków, Znak.

3 Porov. <https://www.tyzden.sk/kultura/36892/mozart-poezie/>; <https://www.postoj.sk/21447/udelenie-nobelovej-ceny-vnimala-ako-svoju-tragediu>; <https://medziknihami.dennikn.sk/clanky/nobelistka-szymborska-hadzala-basne-do-kosa/>; <http://www.podtatranske-noviny.sk/2017/01/szymborskej-basne-poputuju-aj-do-nemocnic-ci-hospicov/>; <https://spis.korzar.sme.sk/c/20419282/rozdaju-patsto-knih-wislawy-szymborskej.html> [dátum prístupu: 23.08.2017].

borskej, do roku 1990⁴. Predmetom bádania boli časopisy Slovenské pohľady, Romboid, Revue svetovej literatúry, Literárny týždenník a Kultúrny život, ktoré pravidelne uverejňujú preklady diel zahraničných autorov⁵.

Pravdepodobne najstarší preklad vyšiel v roku 1956 v časopise Kultúrny život, ktorého jedenáste číslo bolo vydané v spolupráci s časopisom Życie Literackie a nieslo podtitul *Vitajte, polští spisovatelia, na Slovensku!*⁶. Úvodník napísal šéfredaktor poľského periodika Władysław Machejek a v Poľsku paralelne vyšlo číslo s dielami slovenských spisovateľov⁷. Pri tejto príležitosti boli publikované básne viacerých poľských autorov — Jerzyho Zagórskeho, Stanisława Skoneczného, Tadeusza Różewicza a napokon i báseň Wisławy Szymborskej *Obraz v Zimnom paláci (Malowidło w Pałacu Zimowym)* v preklade Ivana Kupca⁸. Kultúrny život bol v tom období angažovaným komunistickým týždenníkom, čomu jasne zodpovedal aj výber básne z druhej poetkinej zbierky *Pytania zadawane sobie*. O ideologicky angažovanej poézii Szymborskej sa v slovenských literárnych kruhoch veľmi nehovorí a ťažko povedať, do akej miery je vôbec známa, keďže sama autorka sa od nej neskôr odklonila a dištancovala. Spomínaný preklad je v každom prípade jedinou básňou ovplyvnenou socialistickým realizmom, ktorú sa nám podarilo v slovenčine nájsť.

Ďalší časopisecký preklad vyšiel v roku 1962 opäť v Kultúrnom živote, ktorý v 60. rokoch poľavil v šírení vtedajšieho oficiálneho svetonázoru. Priestor tak dostali nielen Artur Międzyrzecki či Jarosław Marek Rymkiewicz, ale aj Wisława Szymborska a Sławomir Mrożek. Všetky diela uvedených autorov preložil Ján Stacho, od Szymborskej si vybral báseň *Na Babylonskej veži (Na wieży Babel)*.

Kultúrny život publikoval v roku 1964 ďalšie tri básne: *Múzeum (Muzeum)*, *Balada (Ballada)*, a *Rubensove ženy (Kobiety Rubensa)*⁹. Autorom prekladu je básnik Vojtech Mihálik, ktorý v Szymborskej objavil prienik s vlastnými výrazovými registrami. Spája ich hlboká filozofická kultúra, psychologická intuícia, disciplinovaný tvar, vecný štýl, či prirodzená dikcia a obaja zotrývajú v široko ponímanom racionalistickom prúde poézie¹⁰, hoci každý z nich má, prirodzene, i výrazné osobité črty. Mihálikovi konvenovala Szymborskej tvorba natoľko, že sa

4 Neskoršie publikované preklady sú zachytené v jednotlivých číslach časopisu „Preklady Literatur Słowiańskich“, preto ich spomenieme len v krátkosti.

5 V časopise „Romboid“ však nebola do 90. rokov publikovaná ani jedna Szymborskej báseň.

6 Porov. „Kultúrny život“ 1956, č. 11, s. 1.

7 Porov. „Życie Literackie“ 1956, č. 14.

8 „Kultúrny život“ 1956, č. 11, s. 2.

9 „Kultúrny život“ 1964, č. 2, s. 7.

10 V. Kovalčík, 1979: *Poézia v zrkadle prekladu*. „Romboid“, č. 5, s. 48.

ju rozhodol predstaviť slovenským čitateľom na väčšej ploche. V roku 1966 publikoval v Slovenských pohľadoch preklad básní *Radosť z písania* (*Radość pisanania*), *Zátišie s balónikom* (*Martwa natura z balonikiem*), *Dve Brueglove opice* (*Dwie małpy Bruegla*) a *Cestovná elégia* (*Elegia podróżna*)¹¹. V tom čase už zrejme mal pripravené preklady do knižného výberu, ktoré vyšli v tom istom roku pod názvom *Volanie na Yetiho*¹². Zahŕňajú básne po zbierku *Sól*, pričom Mihálik sa opieral o poľské vydanie *Wiersze wybrane*¹³. Slovenský výber obsahuje všetkých sedem vyššie spomenutých, časopisecky publikovaných básní v nezmenenej podobe. S istotou teda môžeme povedať, že práca na knižnom vydaní trvala prinajmenšom dva roky.

Ďalšie diela Szymborskej boli publikované s veľkým časovým odstupom. Koncom 70. rokov vyšla jediná báseň *Mister univerzum* v Revue svetovej literatúry, autorkou prekladu bola slovenská poetka Lýdia Vadkerti-Gavorníková¹⁴. Takmer o dekádu neskôr vydal časopisecky svoje prvé preklady Szymborskej Vlastimil Kovalčík: *Deti doby* (*Dzieci epoki*), *Písanie životopisu* (*Pisanie życiorysu*), *O smrti bez zveličovania* (*O śmierci bez przesady*), *Sklonok storočia* (*Schytek wieku*)¹⁵. Slovenský básnik a prekladateľ sa začal Szymborskej venovať už v 60. rokoch, keďže preložil doslov k zbierke *Volanie na Yetiho* od Ryszarda Matuszewskeho¹⁶. Práve on je autorom najväčšieho počtu prekladov jej básní, ktoré vyšli v literárnych periodikách i knižne. Ich bibliografia po roku 1990 je spracovaná v časopise *Przekłady literatur słowiańskich* a Marta Buczek ju zhrnula aj v článku *Literatura polska w słowackich przekładach po 2007 roku*¹⁷. Do roku 2016 sa Szymborskej poézia objavila v slovenských časopisoch dovedna osemkrát. Autorom piatich prekladov je V. Kovalčík¹⁸, ďalšie pripravili Ladislav Šimon, Karol Chmel a najnovšie Silvia Kaščáková.

Nasledujúce dve knižné zbierky vyšli tiež v preklade V. Kovalčíka. Prvá pod názvom *49 básní* predstavuje reprezentatívny výber Szymborskej poézie po zbierku *Koniec i początek*. V roku 2003 nasledovala zbierka *Chvíla*, pomenovaná podobne ako pôvodina podľa jednej z básní. Slovenské vydanie predstavuje kompletný preklad originálnej zbierky *Chwila* z roku 2002.

11 „Slovenské pohľady“ 1966, č. 4, s. 81–83.

12 W. Szymborska, 1966: *Volanie na Yetiho*. Bratislava, Slovenský spisovateľ.

13 W. Szymborska, 1964: *Wiersze wybrane*. Kraków, Państwowy Instytut Wydawniczy.

14 „Revue svetovej literatúry“ 1979, č. 7, s. 43.

15 „Literárny týždenník“ 1988, č. 11, s. 8.

16 R. Matuszewski, 1966: *O poézii Wisławy Szymborskej*. In: W. Szymborska: *Volanie na Yetiho*. Bratislava, Slovenský spisovateľ, s. 96–114.

17 M. Buczek, 2014: *Literatura polska w słowackich przekładach po 2007 roku*. „Przekłady Literatur Słowiańskich“, t. 5, cz. 2, s. 181–200.

18 Pozri „Przekłady Literatur Słowiańskich“ 2013, t. 1, cz. 4; 2014, t. 4, cz. 2; 2014, t. 5, cz. 2 a v tomto zväzku vydaná bibliografia za rok 2016.

Útly výber poézie pod názvom *Nepřítomnost* preložila a v roku 2008 vydala Sylvia Galajda. Zbierka obsahuje 17 básní a je prierezom celej Szymborskej tvorby. O osem rokov neskôr prekladateľka pripravila ďalší výber z poetkinej poézie, a to v spolupráci s občianskym združením Polska, ktoré si kladie za úlohu propagovať poľské a slovenské kultúrne, historické, prírodné a spoločenské hodnoty¹⁹. Do knihy pod názvom *Trochu o duši* sú zaradené verše zo všetkých Szymborskej zbierok s výnimkou prvých dvoch.

Nezávisle od S. Galajdy začala na preklade básní W. Szymborskej pracovať aj Silvia Kaščáková. Rozhodla sa vydať celú jej zbierku *Wielka liczba* z roku 1976. V slovenskom jazyku vyšla pod názvom *Veľké číslo* v roku 2016 tak ako knižný titul *Trochu o duši*.

Ak porovnáme všetky slovenské preklady, zistíme, že niektoré básne boli publikované viackrát. Pozorujeme tu teda fenomén tzv. viacnásobného prekladu. Slovenská translológia pracuje tiež s termínmi prekladová séria, sériový preklad, prípadne opakovaný preklad. Touto problematikou sa zaoberali najmä Dagmar Sabolová, Katarína Bednárová a Alica Kulihová²⁰, najnovšie sa jej venovala Silvia Ivanidesová²¹, ktorá využila dostupnú teóriu o viacnásobnom preklade, aby definovala príčiny jeho vzniku. Dospela k záveru, že dôvody opätovného prekladu jedného diela sú natolko rôznorodé, že nie je možné vytvoriť uspokojivú zovšeobecnenú stratifikáciu, platnú pre celú množinu existujúcich prekladov. V konkrétnych prípadoch možno jedine analyzovať a pomenovať motiváciu prekladateľa. Takýto výskum sa však javí ako statický, neukazuje cestu k ďalšiemu bádaniu, ale je akoby slepou uličkou. Príčinami vzniku viacerých prekladov tej istej básne sa preto budeme zaoberať len marginálne. Zameriame sa na zhrnutie a porovnanie viacnásobných prekladov poézie W. Szymborskej do slovenčiny.

Preložený text, ktorý prekladateľ publikuje najprv časopisecky, a následne v knižnom výbere, nemožno nazvať viacnásobným prekladom, iba ak viacnásobným vydaním. Tento jav však treba spomenúť, pretože nie je ojedinelý — pre prekladateľa je uverejnenie niekoľkých básní akýmsi lakmusovým papierikom, prvou príležitosťou získať ohlasy zo strany kritiky. Jeden príklad sme

19 Porov. https://www.facebook.com/pg/polska.sk/about/?ref=page_internal [dátum prístupu: 23.08.2017].

20 D. Sabolová, 1999: *Viacnásobný preklad a jeho funkcie v národnej kultúre*. In: D. Sabolová, red.: *Chiméra prekladania*. Bratislava, Veda, s. 158—162; K. Bednárová: *Teória prekladovej série*. In: D. Sabolová, red.: *Chiméra prekladania...*, s. 163—166; A. Kulihová, 2008: *Sériové preklady z chorvátskej literatúry (Milan Begović: Bez tretieho)*. „Slavica Slovaca“, č. 2, s. 146—154.

21 S. Ivanidesová, 2016: *Determinujúce faktory vzniku sériových prekladov chorvátskych diel do slovenčiny*. Dizertačná práca. Bratislava.

už uviedli — V. Mihálik publikoval preklad básní najprv v Kultúrnom živote a v Slovenských pohľadoch, neskôr v zbierke *Volanie na Yetiho*. Aj V. Kovalčík uverejnil svoj preklad básní *Archeológia* (*Archeologia*), *Na koráb* (*Do arki*), *Jarmok zázrakov* (*Jarmark cudów*), *Tortúry* (*Tortury*) a *Tréma* (*Trema*) prvý raz v Slovenských pohľadoch²², potom ich zahrnul do výberu *49 básní*. S. Kaščáková publikovala preklad básní *Pohľad zhora* (*Widziane z góry*), *Lótova žena* (*Żona Lota*) a *Experiment* (*Eksperyment*) začiatkom roka 2016 v časopise *Vertigo*²³, čím si pripravovala čitateľskú pôdu pre zbierku *Velké číslo*, ktorá vyšla na sklonku toho istého roka.

S. Galajda nepublikovala svoje preklady časopisecky, no do výberu *Trochu o duši* zaradila takmer všetky básne, ktoré preložila do zbierky *Neprítomnosť*. Vo väčšine básní došlo len k drobným lexikálnym úpravám, prípadne k oprave (zrejme omylom chybného) členenia na strofy podľa originálu. Výraznejší posun nastal pri básni *Uprzejmosć niewidomych*, resp. v preklade jej názvu. V zbierke *Neprítomnosť* je preložená ako *Úprimnosť nevidiacich*, čo je očividný kalk na základe medzijazykovej homonymie. V druhej zbierke prekladateľka zvolila vhodnejší názov *Láskavosć nevidiacich*. Podstatnú zmenu pozorujeme v prekladoch básní *Kocúr v prázdnom byte* (*Kot w pustym mieszkaniu*) či *Tri najčudnejšie slová* (*Trzy słowa najdziwniejsze*), týmito dielami sa budeme zaoberať podrobnejšie.

Istý prienik nachádzame aj medzi zbierkami *49 básní* a *Chvíľa*. Do oboch sú zahrnuté básne *Negatív* (*Negatyw*), *Mraky* (*Chmury*) a *Tri najčudnejšie slová*. Po porovnaní básní je zrejmé, že V. Kovalčík sa na svoje prvé preklady pozeral kriticky a nevyužil jednoduchú možnosť prebrať ich do ďalšieho vydania bezo zmien. Na rozdiel od S. Galajdy zasiahol do textu oveľa výraznejšie a nebránil sa úpravám kľúčových pasáží. To znamená, že menované tri básne preložili do slovenčiny dvaja prekladatelia (V. Kovalčík a S. Galajda), no preklady sú *de facto* tri, keďže ich rôzne verzie vyšli v zbierkach *49 básní*, *Chvíľa* a *Neprítomnosť*.

V prípade Szymborskej poézie sa okrem uvedených prípadov stretávame s viacnásobným prekladom jednej básne predovšetkým preto, že ju preložili rôzni prekladatelia. Szymborskú prekladalo do slovenčiny dovedna deväť prekladateľov a často si vyberali tie isté diela. Až 28 básní bolo do slovenčiny preložených dvakrát²⁴, t.j. dvoma prekladateľmi, pričom niektoré z nich boli

22 „Slovenské pohľady“ 1996, č. 12, s. 63—69.

23 „Vertigo“ 2016, č. 2, s. 20—22.

24 V preklade V. Mihálika a V. Kovalčíka: *Dwie małpy Bruegla, Z nieodbytej wyprawy w Himalaje, W rzece Heraklita, Rozmowa z kamieniem*; v preklade V. Mihálika a J. Stacha: *Na wieży Babel*; v preklade V. Mihálika a S. Galajdy: *Atlantyda, Czwarta nad ranem*; v preklade V. Kovalčíka a S. Galajdy: *O śmierci bez przesady, Schyłek wieku*,

publikované viac ráz knižne i časopisecky. Básne *Nič dvakrát* (*Nic dwa razy*), *Ludolfovo číslo* (*Liczba Pi*) dokonca preložili traja prekladatelia²⁵.

Z hľadiska translátologického bádania sú podnetné tie viacnásobné preklady, ktoré sa od seba podstatne odlišujú. V prípade prekladov Szymborskej do slovenčiny badať najväčšie rozdiely najmä v básňach *Kot w pustym mieszkaniu*, *Nic dwa razy*, *Trzy słowa najdziwniejsze*, ale aj v niekoľkých ďalších. Ako prvou sa budeme zaoberať básňou *Nic dwa razy*. Po prvý raz vyšla v preklade V. Miháliku²⁶, po vyše štvrtstoročí ju preložil V. Kovalčík²⁷ a napokon o ďalších sedemnást rokov S. Galajda²⁸. Všetky tri preklady sa od seba výrazne odlišujú, hoci názov je rovnaký: *Nič dvakrát*.

Originál prvej strofy:

Nic dwa razy się nie zdarza / i nie zdarzy. Z tej przyczyny /
zrodziliśmy się bez wprawy / i pomrzemy bez rutyny²⁹.

V podaní V. Miháliku znie:

Nič sa dvakrát nestáva a / nestane. Svet nehostinný /
navštívime bez prípravy, / opustíme bez rutiny.

V. Kovalčík ju preložil takto:

Do tej istej rieky dvakrát / nevstúpiš... Svet nie je iný. /
Rodíme sa bez prípravy, / ba aj mrieme bez rutiny.

Preklad od S. Galajdy:

Nič sa dvakrát nestáva / a nestane. Preto sme sa /
bez praxe zrodili / a umrieme bez rutiny.

Pisanie życiorysu, Chwila, W zatrząsieniu, Chmury, Platon, czyli dlaczego, Ze wspomnień, Wczesna godzina, Jacys ludzie, Przyczynek do statystyki, Bal, Notatka, Wszystko, Trochę o duszy; v preklade V. Kovalčíka a K. Chmela: *Tu*; v preklade V. Kovalčíka a S. Kaščákovej: *Wielka liczba, Podziękowanie, Psalm, Terrorista, on patrzy*; v preklade S. Galajdy a S. Kaščákovej: *Żona Lota*.

25 *Nic dwa razy* v preklade V. Miháliku, V. Kovalčíka a Silvie Galajdy; *Liczba Pi* v preklade V. Kovalčíka, S. Galajdy a S. Kaščákovej.

26 Všetky citované úryvky prekladu V. Miháliku pochádzajú zo zbierky *Volanie na Yetiho*, 1966. Bratislava, Slovenský spisovateľ, s. 32.

27 Všetky citované úryvky prekladu V. Kovalčíka pochádzajú zo zbierky *49 básní*, 1999. Bratislava, Q111, s. 10.

28 Všetky citované úryvky prekladu S. Galajdy pochádzajú zo zbierky *Trochu o duši*, 2016. Bratislava, OZ Polska, s. 8–9.

29 Všetky úryvky poľského originálu básne *Nic dwa razy* pochádzajú zo zbierky *Wiersze wybrane*, 2012. Kraków, Wydawnictwo a5, s. 28–29.

Už v prekladoch prvej strofy badať značné rozdiely. Mihálik a Galajda zachovali v prvom verši doslovný preklad, Kovalčík však zámerne zvolil iný prístup, podčiarkol herakleitovský ráz veršov, aby vyzdvihol časté intertextové nadväzovanie Szymborskej na efezského filozofa. Otázne je, či možno takýto prekladateľský postup pokladať za vhodný, či príliš nepodceňuje čitateľa, keď explicitne vyjadrí to, čo je v origináli len naznačené. Odpoveď nie je jednoznačná, zostáva vecou interpretácie, rovnako ako preklad samotný.

Mihálik aj Kovalčík doplnili druhý verš s jasným zámerom zachovať rýmovú a rytmickú skladbu. Posledné dva verše sú kľúčové, keďže čitateľ očakáva rozdiel medzi schopnosťami človeka po narodení a pred smrťou, no autorka zmetie stereotyp pomocou dvoch významovo podobných výrazov *bez wprawy* a *bez rutyny*. Lexéma *wprawa* nemá v slovenčine jednoznačný ekvivalent, Mihálik aj Kovalčík použili pre zachovanie rýmu preklad *bez prípravy*, Galajda *bez praxe*.

V porovnaní s originálom zachováva Mihálikov aj Kovalčíkov preklad formálnu stránku básne, t.j. prerývaný ženský rým, osemslabičný verš a trochejskú stopu. V preklade Galajdy nie sú tieto vlastnosti dodržané, resp. sú dodržané zriedkavo, čo do veľkej miery narúša plynulosť básne. Szymborska často využíva voľný verš, o to nápadnejšie je použitie viazaného verša, ktorý sa v tomto preklade stráca. Nezanedbateľný je aj fakt, že báseň je v domácej kultúre všeobecne známa a viackrát bola zhudobnená práve pre svoje rytmické vlastnosti. Galajda pripravila slovenského čitateľa o možnosť odhaľovať viaceré roviny tejto básne a väčšina jej riešení je doslovná, keďže sa neprispôbuje formálnemu stvárneniu.

V prvých dvoch veršoch druhej strofy je nápadný slovosled, predovšetkým postavenie slovesa. V štylisticky bezpríznačkovej vete stojí slovesná časť prísudku pred jeho mennou časťou. V origináli je poradie vymenené:

Choćbyśmy uczniami byli / najtępszymi w szkole świata,

Kovalčík zvolil neutrálne riešenie:

Aj keď by sme boli celkom / zlými žiakmi v škole sveta.

Mihálik slovosled upravil, no nejde o nasledovanie pôvodiny. Dôvodom je zachovanie počtu slabík vo veršoch:

Hoci najhoršími žiakmi / by sme boli v škole sveta,

Galajda však v celej básni počet slabík nezachováva, preto je štylizovaný slovosled prebytočný, nespĺňa žiadnu funkciu:

Hoci by sme najhlúpejší žiaci / boli v škole sveta,

V druhom dvojverší vedie negácia slovesa k transformácii predmetu v akuzatívne na predmet v genitíve:

nie będziemy repetować / żadnej zimy ani lata.

Vďaka tomu vzniká rým druhého a štvrtého verša: *świata — lata*. V slovenskom jazyku sa v zápornej vete pád spravidla nemení, preto Galajda ponechala predmet v akuzatívne:

nebudeme opakować / żadnu zimu ani letá.

Galajda však zmenila singulár *leto* na plurál *letá*, aby dosiahla v druhej strofe prerývaný rým originálu. Mihálikove a Kovalčíkove preklady sú totožné, obaja ponechali genitívnu konštrukciu vety, ktorá je v slovenčine tiež korektná, hoci sa vyskytuje zriedkavejšie. Prirodzene sa tak zachoval prerývaný rým a nebola potrebná ďalšia transformácia vety, teda:

nezopakujeme ani / jednej zimy, ani leta.

V prvom verši tretej strofy (*Żaden dzień się nie powtórzy*) pracujú všetci traja prekladatelia so slovesom *vrátiť sa*, namiesto *opakovať sa*, a to pre zreteľnú disproporciu v počte slabík oproti originálu *powtórzyć*. Porovnaj:

Mihálik: Ten istý deň nevráti sa,

Kovalčík: Žiadny deň sa nevráti späť,

Galajda: Žiaden deň sa nenavráti.

Ďalšie verše profiluje negácia *nie ma*, po ktorej nasleduje enumerácia *dwóch nocy, dwóch pocałunków, dwóch spojrzeń*:

nie ma dwóch podobnych nocy, /
dwóch tych samych pocałunków, /
dwóch jednakich spojrzeń w oczy.

V treťom a štvrtom verši číslovka *dwóch* vytvára anaforu, ktorá je zachovaná v Galajdinom preklade:

dwa tie isté bozky / dwa rovnaké pohľady do očí.

Mihálik preniesol anaforu do druhého a tretieho verša a vytvoril ju pomocou lexémy *nieto*, ktorá je špecifickým záporným tvarom 3. osoby prítomného času slovesa *byť*. Zároveň dodržal trojnásobné opakovanie číslovky *dva*:

nieto podobných dvoch nocí, /
nieto dvoch tých istých bozkov, /
dvoch zábleskov ľudských očí.

Kovalčík zvolil v prípade anafory podobné riešenie ako Mihálik, tretí a štvrtý verš však mierne modifikoval:

niet dvoch celkom zhodných nocí, /
niet dvoch takých istých bozkov, /
takej istej žiary z očí.

Mihálik i Kovalčík preložili štvrtý verš metaforicky, opäť pre dosiahnutie rovnakého počtu slabík. Doslovný preklad, ktorý uplatnila Galajda: *dva rovnaké pohľady do očí*, je totiž o dve slabiky dlhší, ako je žiaduce. *Záblesky z očí* u Mihálika nahradili pôvodné *pohľady* (spojrzenia) a keďže sú v tvare plurálu, mohla sa zachovať gradácia trojitým exponovaním číslovky *dva*. Kovalčík uprednostnil slovné spojenie *žiara z očí*, v ktorom substantívum *žiara* figuruje len v singulári, teda využitie číslovky *dva* nebolo tretíkrát možné. Pozorujeme však istú formu kompenzácie, a síce pri reduplikácii spojenia *taký istý* v treťom a štvrtom verši — *takých istých bozkov, takej istej žiary*.

V Mihálikovom a Kovalčíkovom preklade tvorilo doposiaľ aspoň jednu zložku rýmu slovo, ktoré sa vyskytuje aj v origináli, napr.: *świata — lata, sweta — letá*. V štvrtej strofe tvorí rýmovú dvojicu príslovka *głośno* so substantívom *okno*:

Wczoraj, kiedy twoje imię / ktoś wymówił przy mnie głośno, /
tak mi było, jakby róża / przez otwarte wpadła okno.

Doslovný preklad vedie k nepresnému rýmu *hlasno — okno*, čo vidíme u Galajdy:

Včera, kedy tvoje meno / ktosi pri mne vyslovil hlasno, /
tak mi bolo, sľaby ruža / cez poodchýlené spadla okno.

Badať snahu poetizovať jazyk pomocou knižnej spojky *sľaby* a anteponovaním prívlastku *poodchýlené*. Keďže ďalšie pasáže Galajda neštylizovala, nedá sa hovoriť o cielenej prekladateľskej koncepcii. Jazyk originálu je navyše neutrálny, skôr vecný. Vystáva teda otázka, či je ojedinelý pokus o poetizáciu namieste, ak ju prekladateľ neuplatňuje konzekventne so zámerom dosiahnuť vlastnú interpretáciu básne, pričom nespĺňa ani pomocnú funkciu na zachovanie rýmu či počtu slabík, tak ako je to zreteľné u Kovalčíka:

Včera, keď ťa ktosi pri mne / volal nahlas podľa mena, /
tak mi bolo, že je oknom / v letku ruža roztvorená.

Mihálik vytvoril rým na podobnej obraznosti, hoci druhý verš je nadinterpretáciou originálu:

Včera ktosi spomenul ťa — / a mňa striaslo pri tom mene, /
akoby mi ruža bola / vpadla v okno otvorené.

Oproti originálu sa Mihálik oprel o iné obrazné pomenovanie aj v prvom dvojverší piatej strofy a vďaka tomu dosiahol vernejší preklad aj rým druhého dvojveršia:

Ale dnes, keď sme sa stretli, / vykĺzla som z tvojich ramien. /
Ruža? Aká je tá ruža? / Je to kvet? Či je to kameň?

Porovnaj originál:

Dziś, kiedy jesteśmy razem, / odwróciłam twarz ku ścianie. /
Róża? Jak wygląda róża? / Czy to kwiat? A może kamień?

Metaforu bližšiu originálu nachádzame v Kovalčíkovom preklade:

No dnes, keď sme spolu, tvárou / sa ti vyhnem, k múru stanem.

Tu treba poznamenať, že v kontexte celej básne je výskyt troch vetných úsekov v rámci jedného dvojveršia ojedinelý a narúša ustálený rytmus. Pre pokračovanie básne je však kľúčové druhé dvojveršie, preto je pochopiteľné, že prekladatelia variovali skôr začiatok strofy, nie jej koniec. Pre úplnosť uvedieme ešte preklad Galajdy:

A dnes, keď sme spolu, / tvár som k stene otočila. /
Ruža? Ako vyzerá tá ruža? / Je to kvet? A možno skala?

Toto prekladateľské riešenie sa zakladá skôr na doslovnosti, no badať pokus o rým *otočila* — *skala*, keďže sloveso *otočila* je presunutú na koniec vety a k originálnej lexéme *kamień* Galajda zvolila ekvivalent *skala*.

Predposledná, šiesta strofa predstavuje pre prekladateľov najtvrší „oriešok“:

Czemu ty się, zła godzino, / z niepotrzebnym mieszasz lękiem? /
Jesteś — a więc musisz minąć. / Miniesz — a więc to jest piękne.

Galajda abstrahovala v preklade len obsahovú stránku básne bez prihliadnutia na jej formu, preto je jej verzia pomerne jednoduchá:

Prečo sa ty, zlá hodina, / miešaš s nepotrebným strachom? /
Si — a teda musíš pominúť. / Pominieš — a aj to je pekné.

Prekladateľka sa však nevyhla prebytočným inkorporačným zásahom do originálu, v poslednom verši pridala zlučovaciu spojku *aj*, ktorá zákonite vyvoláva otázku, čo ešte okrem toho je pekné? Pôvodina túto otázku čitateľovi nepodsúva, výpoveď je rozhodná, jednoznačná.

V Mihálikových a Kovalčíkových prekladoch sa stratil prívlastok *nepotrzebny* a obaja prekladatelia pracujú s inou metaforou, založenou na odlišnej obraznosti. Pointu našli v poslednom verši, uprednostnili zachovanie jeho tvaru a významu, preto viac modifikovali začiatok strofy.

Mihálik použil mimoriadne vhodné synonymum k pojmom pocitovej sféry *strach, úzkosť*, a to *bázeň*, súčasne vytvoril metaforu s rastlinným komponentom:

Prečo sa ty, planá chvíľa, / vždy pomiešaš s blenom bázne? /
Si — a hneď sa musíš strácať. / Strácaš sa — a je to krásne.

Kovalčík svojou interpretáciou prekročil hranice originálu. Druhý verš doplnil o slovné spojenie *takže nevyhasne*, ktoré však protirečí nasledujúcemu veršu *zmar ťa skosí* a oslabuje nasledujúci kontrastný kulminálny bod strofy:

Prečo sa zlá chvíľa s lakom / kríži, takže nevyhasne?! /
Si — a preto zmar ťa skosí. / Strácaš sa — a je to krásne.

Paradox obsiahnutý v poslednej strofe transformoval do slovenčiny každý prekladateľ inak. Mihálikovo riešenie je trochu prekvapivé a ponúka čitateľovi vlastný výklad, ktorý však nemusí byť prijateľný pre každého.

Originál: Uśmiechnięci, wpółobjęci / spróbujemy szukać zgody, /
choć różnymi się od siebie / jak dwie krople czystej wody.
Mihálik: Pod úsmevmi zhladáujeme / zhodu, ktorá neprichodí, /
hoci takí rozdielni sme / jak dve kvapky čistej vody.

Ide tu predovšetkým o doplnenie informácie, že *zhoda neprichodí*, teda proces hľadania zhody sa uzatvára ako neúspešný, čo v origináli nie je explicitne vyslovené. V Kovalčíkovom a Galajdinom preklade je vyjadrený len paradox úsilia rovnakých entít dospieť k porozumeniu.

Kovalčík: Po objatiach zase úsmev, / k zhode skúsme si nájsť schody. /
Aj keď takí rozdielni sme / jak dve kvapky čistej vody.
Galajda: Usmiati a objatí / skúšame nájsť trochu zhody, /
hoci líšime sa / ako dve kvapky čistej vody.

Pokiaľ ide o rým, je zaujímavé, že ani Mihálik, ani Kovalčík nevyužili možnosť jednoducho nasledovať originál s rýmom *zhody — vody*. U Mihálika to spôsobila spomenutá nadinterpretácia, obidvaja prekladatelia sa však zrejme opäť snažili dodržať aj formálnu stránku básne, čo kŕčovité pridržanie sa originálu neumožňuje.

Citované paralely a diferencie medzi tromi prekladmi neboli spôsobené veľkým časovým odstupom. Mihálikov preklad rozhodne nemožno považovať za zastaraný, teda starnutie prekladu sa nedá pokladať za príčinu vzniku ďalších dvoch prekladov. Prikláňame sa skôr k teórii, že každý prekladateľ chcel vyjadriť vlastný náhľad na báseň, vysloviť svoju interpretáciu. Mihálik a Kovalčík

sa pri preklade držali podobnej koncepcie, ale nielen to viedlo k analógiám medzi nimi. Ako sme spomenuli, Kovalčík preložil doslov k slovenskému vydaniu zbierky *Volanie na Yetiho*, čiže určite dobre poznal Mihálikov preklad. V tomto prípade môžeme slovami Dagmar Sabolovej povedať, že ďalší preklad vedome nadväzuje na ten predchádzajúci, a to buď afirmatívne, alebo kontroverzne³⁰. Pri preklade básne *Nic dwa razy* sme svedkami odmietnutia niektorých predchádzajúcich prekladateľských riešení, ako aj prijatia, resp. pozitívnej inšpirácie inými postupmi. Preklad S. Galajdy predstavuje akýsi protipól. Prekladateľská stratégia bola zvolená úplne inak, dá sa povedať, nebasnický, hoci sme zaregistrovali príležitostné snahy o poetizáciu. Nie sú však konzekventné, preto podľa nášho názoru prekladu skôr škodia, ako ho obohacujú.

Báseň *Trzy słowa najdziwniejsze* vyšla v slovenčine pod názvom *Tri najčudnejšie slová* štyrikrát. Najprv v Kovalčíkovom preklade v zbierkach *49 básní* a *Chvíľa*, potom v preklade S. Galajdy v zbierkach *Nepřítomnost* a *Trochu o duši*. Už sme uviedli, že Kovalčíkove preklady sú vlastne dva, Galajda svoju verziu zmenila v poslednom verši, preto môžeme analyzovať štyri preklady tejto básne. Jej originál znie:

Kiedy wymawiam słowo Przyszłość, / pierwsza sylaba odchodzi już do przeszłości //

Kiedy wymawiam słowo Cisza, / niszczę ją. //

Kiedy wymawiam słowo Nic, / stwarzam coś, co nie mieści się w żadnym niebycie³¹.

Najprv sa pristavíme pri autokorektúrach, ktorými Kovalčík zasiahol do vlastnej práce s textom. Prvá strofa je v oboch vydaniach nezmenená:

Keď vyslovujem slovo Budúcnosť / jeho koniec už odchádza do minulosti³².

Je zvláštne, že Kovalčík nahradil slovné spojenie *pierwsza sylaba* substantívom *koniec*, teda opačným významom. Z použitia nedokonavého slovesa *vyslovujem* v prvom verši totiž vyplýva, že už počas artikulácie slova *budúcnosť*, teda ešte skôr, ako ho povieme celé, sa vyslovenie začiatku slova už odohralo, t.j. stalo sa minulosťou. Kovalčíkova interpretácia by bola presnejšia, keby v prvom verši použil dokonavé sloveso *vyslovím*, čo by implikovalo vnímanie slova *budúcnosť* ako nedeliteľného celku a evokovalo jeho „odchod do

30 D. Sabolová, 1999: *Viacnásobný preklad a jeho funkcie v národnej kultúre...*, s. 160.

31 Všetky úryvky poľského originálu básne *Trzy słowa najdziwniejsze* pochádzajú zo zbierky *Wiersze wybrane...*, s. 336.

32 Všetky citované úryvky básne *Trzy słowa najdziwniejsze* v preklade V. Kovalčíka pochádzajú zo zbierky *49 básní...*, s. 90 a zo zbierky *Chvíľa*, 2002. Bratislava, Drewo a srd, s. 23.

minulosti“, napr. ako doznievajúce echo. Takýto výklad však podľa nášho názoru oslabuje paradox strofy.

Rozdiel medzi dvomi prekladmi V. Kovalčíka pozorujeme až v druhej strofe.

Prvý preklad: Keď vyslovujem slovo Ticho, / tak ho ničím.

Druhý preklad: Keď vyslovujem slovo Ticho / ničím ho.

Ide zdanlivo o drobnú úpravu, keďže významovo sa vo verši nič nezmenilo. Treba však mať na zreteli celkové vyznenie básne — je krátka, stručná a najmä prostá vo výraze. Jednoduchosť dáva vyniknúť hĺbke obsahu a každé slovo je starostlivo vybrané. Čím menej slov prekladateľ použije, tým viac sa priblíži originálu. Ešte menšiu zmenu vidíme v tretej strofe.

Prvý preklad: Keď vyslovujem slovo Nič, /
čosi tvorím, čo sa nedá umiestniť do žiadneho nebytia.

Druhý preklad: Keď vyslovujem slovo Nič, /
tvorím čosi, čo sa nedá umiestniť do žiadneho nebytia.

Ide teda len o poradie slov vo vetách *tvorím čosi* a *čosi tvorím*. Odhliadnuc od toho, že slovosled v druhom preklade korešponduje s originálom, v slovenskom jazyku kladieme ťažiskovú informáciu zväčša na koniec vety. Zámenný predmet *čosi*, je navyše rozvinutý vedľajšou vetou *čo sa nedá umiestniť do žiadneho nebytia*, z hľadiska prehľadnej nadväznosti vedľajšej na hlavnú vetu je preto druhé prekladateľské riešenie vhodnejšie.

Galajdin preklad sa od toho Kovalčíkovho odlišuje stvárnením prvej a tretej strofy. V druhom verši básne si môžeme všimnúť, že každý prekladateľ vyzdvihol iné kľúčové slovo. Pre Kovalčíka to bol proces plynutia času: *odchádza do minulosti*. Originálnemu významu by zodpovedal prienik s Galajdiným riešením, ktorá priebeh deja hlavnej vety uzavrela a akcentovala podmet, teda *prvú slabiku*:

Keď vyslovujem slovo Budúcnosť, / prvá slabika je už minulosťou.

Tretia strofa v prvom preklade S. Galajdy znie:

Keď vyslovujem slovo Nič, / tvorím niečo, čo existuje.

V zbierke *Trochu o duši* Galajda vlastný preklad upravila:

Keď vyslovujem slovo Nič, / tvorím niečo, čo nemá miesto v žiadnom nebytí.

Prameňom rôznych podôb prekladu je slovo *mieścić się* (*stwarzam coś, co się nie mieści w żadnym nie bycie*), ktoré nemá v slovenčine vzhľadom na

svoju polysémiu jednoznačný prekladový ekvivalent. Galajda v prvom preklade vystihla význam verša a stručne ho vyjadrila inými slovami. V druhej zbierke sa snažila viac priblížiť jazykovým prostriedkom originálu, v porovnaní s Kovalčikovým prekladom sa jej však nepodarilo verbalizovať práve nemožnosť zahrnúť *niečo* do nebytia, ktorá je súčasťou významovej palety pôvodného textu.

Z hľadiska interpretácie je veľmi zaujímavé porovnanie prekladov básne *Kot w pustym mieszkaniu*³³, vydanej v preklade V. Kovalčika v knihe *49 básní*³⁴, v preklade S. Galajdy v zbierke *Neprítomnosť*³⁵ a v upravenej verzii vo výbere *Trochu o duši*³⁶. Markantný rozdiel medzi prekladmi badať predovšetkým v názve. Kovalčik ho preložil ako *Mačka v opustenom byte*, Galajda ako *Kocúr v prázdnom byte*. Otázka, ako preložiť pomenovanie jedného z najbežnejších domácich zvierat na svete, je zdanlivo banálna. Problém, ktorý spôsobil diskrepanciu medzi prekladmi, spočíva v tom, že v poľskom jazyku je slovo *kot* mužského rodu. Ak chceme maskulínium aplikovať aj na denotát, ktorý jazyková jednotka označuje, musíme v slovenčine zvoliť preklad *kocúr*. Podľa nášho názoru je však takýto výklad mylný. Prvým argumentom je samotný fakt, že nie všetky ekvivalentné slová majú v slovenskom a poľskom jazyku rovnaký rod. Bežným označením predmetného zvierata je v poľskom jazyku *kot* a v slovenčine *mačka*, a to bez ohľadu na prirodzený rod. Ak chceme špecifikovať genus, v poľštine je potrebné zdôrazniť, že ide o samičku — *kotka*, v slovenčine zas, že ide o samčeka — *kocúr*. Netreba navyše zabúdať, že súčasťou poľskej slovnej zásoby je aj osobitné slovo *kocur*.

Druhý argument pre prekladateľské riešenie s využitím substantíva *mačka* poskytuje širší kontext básne, resp. okolnosti jej vzniku. Je známe, že W. Szymborska ju napísala po smrti svojho dlhoročného partnera Kornela Filipowicza. Sama autorka ju považovala za príliš osobnú, preto ju nechcela čítať verejne na autorských večeroch³⁷. To nás vedie k úvahe, že ňou vyjadrila vlastný pocit prázdnoty či osamelosti po smrti blízkeho človeka pomocou zoomorfného motívu, stelesnila ho v postave mačky. V slovenčine je pritom podstatný práve ženský rod slova *mačka*. Hoci lyrický subjekt v zásade nemožno stotožňovať

33 Všetky citované úryvky originálu básne pochádzajú zo zbierky *Wiersze wybrane...*, s. 304—305.

34 Všetky citované úryvky básne *Trzy słowa najdziwniejsze* v preklade V. Kovalčika pochádzajú zo zbierky *49 básní...*, s. 69—70.

35 Všetky citované úryvky prekladu S. Galajdy pochádzajú zo zbierky *Neprítomnosť*, 2009. Bratislava, OZ Slniečkovo, s. 19.

36 Všetky citované úryvky prekladu S. Galajdy pochádzajú zo zbierky *Trochu o duši*, 2016. Bratislava, OZ Polska, s. 44—45.

37 M. Rusinek, 2016: *Nic zwyczajnego...*, s. 98—99.

s autorom básne, zohľadnenie autobiografických prvkov je jedným z legitímnych spôsobov interpretácie. Túto možnosť výkladu však preklad S. Galajdy nepripúšťa, ak sa označenie lyrického subjektu obmedzuje výlučne na mužský rod.

Názov básne *Kot w pustym mieszkaniu* sa odlišuje aj prekladom adjektíva *pusty*. Kovalčík zvolil ekvivalent *opustený*, Galajda zas jeho blízke synonymum *prázdny*. Kovalčíkova verzia jasnejšie naznačuje to, čo čítame ďalej v jadre básne, a síce, že v byte niekto bol, no už ho niet, primárne teda odkazuje na neprítomnosť človeka. V poľskom výkladovom slovníku je tento význam definovaný takto: „przez nikogo niezajęty, niezaludniony“³⁸. Preklad S. Galajdy je prekladom prvého významu slova *pusty*: „taki, w którym niczego nie ma“³⁹, hoci byt nie je v skutočnosti prázdny, pretože v ňom zostal napríklad nábytok. Z kontextu básne však čitateľ rozumie, že ide o prenesený význam slova. Obidve riešenia sú adekvátne, no každé je výsledkom inej stratégie a ponúka rozličnú mieru explicitnosti.

Ústredným prekladateľským problémom tejto básne je preklad neosobných slovesných konštrukcií. Už v prvej strofe autorka využila pasívum s eliptickým vynechaním sponového slovesa:

Nic niby tu nie zmienione, / a jednak pozamieniane. /

Niby nie przesunięte, / a jednak porozsuwane.

V slovenčine je takéto vyjadrenie neobvyklé, i keď Galajda ho zachovala:

Akoby nič nezmenené / a predsa. /

Akoby nepremiestnené / a predsa inak.

Druhý a štvrtý citovaný verš však nie sú preložené v celistvosti, prekladateľka zjavne pokladala doslovný preklad za príliš krčcovitý. Celý odporovací vzťah medzi veršami preniesla na spojku *a predsa*.

Vzhľadom na to, že pasívne slovesné tvary majú v slovenčine nižšiu frekvenciu výskytu ako slovesá v činnom rode a sú typické skôr pre odborný štýl, Kovalčík na začiatku dvojveršia substituoval pasívne konštrukcie v poľskom origináli aktívnymi tvarmi pomocou reflexíva *sa*. Nevyjadril však kontrastný prvok veršov významovo blízkym slovesom tak ako Szymborska (*zmienione* — *pozamieniane*; *przesunięte* — *porozsuwane*), ale pokúsil sa ho doceliť prostredníctvom opozície aktívneho a pasívneho slovesného tvaru:

Akoby sa tu nič nezmenilo, / a predsa je zmenené. /

Akoby sa nič nepohlo, / a predsa je pohnuté.

38 Porov. <https://sjp.pwn.pl/szukaj/pusty.html> [dátum prístupu: 23.08.2017].

39 Ibidem.

Ďalšiu výraznú diskrepanciu medzi prekladmi badáme v tretej strofe. Kovalčík ju rozdelil na dve trojveršia, od Galajdinho prekladu sa odlišuje druhým trojverším:

Ktosi tu bol a býval, / a potom zrazu zmizol, / a tvrdošijne ho niet⁴⁰.

Oproti pôvodine zaujme gradácia *Ktosi tu bol a býval* — *Ktoś tutaj był i był*. Preklad v tejto podobe totiž zasahuje širšie významové spektrum: *bývať* je na jednej strane nedokonavým ekvivalentom k slovesu *byť*, resp. vyjadruje opakujúcu sa činnosť⁴¹, na druhej strane je ekvivalentom poľského slovesa *mieszkać*.

V štvrtej strofe autorka využila neosobný tvar slovesa pomocou zvrätneho zámena *się*:

Do wszystkich szaf się zajrzało. / Przez półki przebiegło. /
Wcisnęło się pod dywan i sprawdziło. /
Nawet złamało zakaz / i rozrzuciło papiery.

Kovalčík v preklade tento slovesný tvar zachoval. Galajda v zbierke *Nepřítomnost* stotožnila neurčito vyjadrený lyrický subjekt s predchádzajúcim, teda s kocúrom:

Do všetkých skriň sa pozrel. / Prebehol cez police. /
Vliezol pod koberec a preveril. /
Dokonca porušil zákaz / a rozhádzal papiere.

V zbierke *Trochu o duši* svoj postup prehodnotila a priklonila sa (tak ako pred ňou Kovalčík) k neosobnej reflexívnej forme:

Do všetkých skriň sa pozrelo. / Prebehlo cez police. /
Vliezlo pod koberec a skontrolovalo. /
Dokonca porušilo zákaz / a rozhádzalo papiere.

Zmena tvaru sloviac predstavuje v básni nečakaný zvrät, pretože konkrétny lyrický subjekt sa mení na všeobecný, neurčitý, bližšie nešpecifikovaný, čo je z hľadiska interpretácie kľúčové. Ide o gramatický jav, ktorý sa dá uplatniť aj v slovenčine, preto nie je dôvod ochudobniť čitateľa o dôležitý významový moment v diele.

Citované úryvky dokazujú, že podoba prekladu do značnej miery závisí od interpretácie, intencie a idiolektu prekladateľa. Tieto faktory navyše nie sú nemenné, ako sme mali možnosť pozorovať na príklade viacnásobných prekladov

40 Porov. originál: „Ktoś tutaj był i był, / a potem nagle zniknął / i uporczywie go nie ma“.

41 Porov.: <http://slovník.juls.savba.sk/?w=b%C3%BDva%C5%A5&s=exact&c=Q10d&d=kssj4&ie=utf-8&oe=utf-8#> [dátum prístupu: 23.08.2017].

z pera jedného prekladateľa. Ak básne W. Szymborskej prekladalo do slovenčiny deväť prekladateľov, znamená to, že ponúkli slovenskej čitateľskej obci minimálne deväť podôb jej poézie. Každá z nich je nevyhnutne tiež obrazom ich vlastnej poetiky. Hoci v niektorých prípadoch sa dá jednoznačne povedať, že jeden preklad nadväzuje na ten predchádzajúci, čiže hovoríme o viacnásobnom preklade vo význame anglického *retranslation*, vzhľadom na to, že prekladateľ určite poznal prácu svojho predchodcu, pri iných prekladoch nám táto istota chýba. Na jednej strane nemožno dokázať, že prekladateľ pozná všetky skoršie preklady daného diela, a na druhej strane je miera odlišnosti prekladov (v medziach stanovených originálom) taká veľká, že nemožno hovoriť o nadväznosti prakticky v žiadnom ohľade. Zdá sa, že do druhej kategórie by sme mohli zaradiť preklady V. Kovalčíka a S. Galajdy. Ako sme ukázali, ich pohľady sa rôznia v zásadných bodoch interpretácie básne. Naproti tomu, ak porovnáme preklady básne *Wielka liczba* od V. Kovalčíka a S. Kaščákovéj, dôjdeme k záveru, že ich verzie sú v zásade totožné, pričom preklad S. Galajdy je opäť ich protipólom.

Bez ohľadu na to, či prekladateľ kráčal alebo nekráčal v šlapajach svojho predchodcu, každý z nich pokladal poéziu W. Szymborskej za natolko relevantnú, že ju chcel predstaviť slovenským čitateľom. Tento zámer treba považovať za primárny. Totiž, akokoľvek významná je Szymborskej tvorba, jej diela nepatria k tým, po ktorých opakovane siahajú prekladatelia na celom svete, aby demonštrovali svoje majstrovstvo, čo inak prirodzene vyplýva z vecnosti jej výrazových prostriedkov. A tak každý preklad, či už podobný predošlému alebo nie, má za následok lepšie „udomácnenie sa“ Szymborskej poézie na Slovensku. Slovanmi Dagmar Sabolovej, „pri každom ďalšom preklade dochádza k hlbšiemu začleňovaniu preloženého diela, pôvodne svojím spôsobom cudzorodého, do domácej kultúry“⁴². Z pohľadu šírenia poľskej kultúry vo svete je preto počet viacnásobných prekladov Szymborskej do slovenčiny potešujúci. Zostáva úlohou translatológie na preklady reagovať a skúmať, v akom svetle pôvodinu prezentujú.

Literatúra

Bednárová K., 1999: *Teória prekladovej série*. In: D. Sabolová, red.: *Chiméra prekladania*. Bratislava, Veda, s. 163—166.

Buczek M., 2014: *Literatura polska w słowackich przekładach po 2007 roku*. „Przekłady Literatur Słowiańskich“, t. 5, cz. 2, s. 181—200.

42 D. Sabolová, 1999: *Viacnásobný preklad a jeho funkcie v národnej kultúr...*, s. 160.

- Ivanidesová S., 2016: *Determinujúce faktory vzniku sériových prekladoch chorvát-skych diel do slovenčiny*. Dizertačná práca. Bratislava.
- Kovalčík V., 1979: *Poézia v zrkadle prekladu*. „Romboid“, č. 5, s. 48.
- Kulihová A., 2008: *Sériové preklady z chorvátskej literatúry (Milan Begović: Bez tretieho)*. „Slavica slovaca“, č. 2, s. 146—154.
- Matuszewski R., 1966: *O poézii Wisławy Szymborskej*. In: W. Szymborska: *Volanie na Yetiho*. Bratislava, Slovenský spisovateľ, s. 96—114.
- „Przekłady Literatur Słowiańskich“ 2013, t. 1, cz. 2.
- „Przekłady Literatur Słowiańskich“ 2014, t. 4, cz. 2.
- „Przekłady Literatur Słowiańskich“ 2014, t. 5, cz. 2.
- Rusinek M., 2016: *Nic zwyczajnego*. Kraków, Znak.
- Sabolová D., 1999: *Viacnásobný preklad a jeho funkcie v národnej kultúre*. In: D. Sabolová, red.: *Chiméra prekladania*. Bratislava, Veda, s. 158—162.
- Szymborska W., 1956: *Obraz v zimnom paláci*. „Kultúrny život“, č. 11, s. 2.
- Szymborska W., 1964: *Múzeum, Balada, Rubenove ženy*. „Kultúrny život“, č. 2, s. 7.
- Szymborska W., 1964: *Wiersze wybrane*. Kraków, Państwowy Instytut Wydawniczy.
- Szymborska W., 1966: *Radost' z písania, Zátišie s balónikom, Dve Brueglove opi-ce, Cestovná elégia*. „Slovenské pohľady“, č. 4, s. 81—83.
- Szymborska W., 1966: *Volanie na Yetiho*. Bratislava, Slovenský spisovateľ.
- Szymborska W., 1979: *Mister univerzum*. „Revue svetovej literatúry“, č. 7, s. 43.
- Szymborska W., 1988: *Deti doby, Písanie životopisu, O smrti bez zveličovania, Sklonok storočia*. „Literárny týždenník“, č. 11, s. 8.
- Szymborska W., 1996: *Archeológia, Na koráb, Jarmok zázrakov, Tortúry, Tréma*. „Slovenské pohľady“, č. 12, s. 63—69.
- Szymborska W., 1999: *49 básní*. Bratislava, Q111.
- Szymborska W., 2002: *Chvíľa*. Bratislava, Drewo a srd.
- Szymborska W., 2009: *Nepřítomnost*. Bratislava, OZ Slniečkovo.
- Szymborska W., 2012: *Wiersze wybrane*. Kraków, Wydawnictwo a5.
- Szymborska W., 2016: *Pohľad zhora, Lótova žena, Experiment*. „Vertigo“, č. 2, s. 20—22.
- Szymborska W., 2016: *Trochu o duši*. Bratislava, OZ Polska.
- „Žycie Literackie“ 1956, č. 14.

Žródla internetowe

<http://www.podtatranske-noviny.sk/2017/01/szymborskej-basne-poputuju-aj-do-nemocnic-ci-hospicov/> [dátum prístupu: 23.08.2017].

- https://issuu.com/polskyinstitutbratislava/docs/oktober_program_issue [dátum prístupu: 23.08.2017].
- <https://medziknihami.dennikn.sk/clanky/nobelistka-szymborska-hadzala-basne-do-kosa/> [dátum prístupu: 23.08.2017].
- <https://spis.korzar.sme.sk/c/20419282/rozdaju-patsto-knih-wislawy-szymborskej.html> [dátum prístupu: 23.08.2017].
- https://www.facebook.com/pg/polska.sk/about/?ref=page_internal [dátum prístupu: 23.08.2017].
- <https://www.postoj.sk/21447/udelenie-nobelovej-ceny-vnimala-ako-svoju-tragediu> [dátum prístupu: 23.08.2017].
- <https://www.tyzden.sk/kultura/36892/mozart-poezie/> [dátum prístupu: 23.08.2017].

Zuzana Obertová

O słowackich przekładach Wisławy Szymborskiej

STRESZCZENIE | Artykuł poświęcony jest słowackim przekładom poezji Wisławy Szymborskiej, która w roku 1996 została nagrodzona Nagrodą Nobla. 20 lat później w języku słowackim ukazały się dwa zbiory polskiej poetki. Autorka artykułu podsumowuje wszystkie przekłady poezji Wisławy Szymborskiej, które zostały wydane na Słowacji w postaci książkowej lub w czasopismach od roku 1952, czyli od debiutu poetki. Wiele z wierszy zostało przełożonych na język słowacki kilkakrotnie, w artykule poświęcono więc szczególną uwagę fenomenowi serii translatorskiej. Autorka analizuje i porównuje przekłady w serii trzech różnych wierszy poetki.

SŁOWA KLUCZE | Wisława Szymborska, przekład literacki, seria translatorska, interpretacja, poezja

Zuzana Obertová

On Slovak Translations of Wisława Szymborska's Poems

SUMMARY | This paper deals with the Slovak translations of poems by Wisława Szymborska who was awarded Nobel Prize in 1996. Twenty years later two collection of her poems were published in the Slovak language. The author of this paper summarized all translations of W. Szymborska's poems into the Slovak language which have been published in literature magazines as well as books since 1952, the year of the poet's debut. Since some poems were translated more than once by different translators, the phenomenon of retranslation is also discussed. Various translations of three poems are compared and analyzed in the paper as well.

KEYWORDS | Wisława Szymborska, literary translation, retranslation, interpretation, poem

Przekłady słoweńsko-polskie i polsko-słoweńskie

Przekłady
Literatur
Słowiańskich

Bibliografia przekładów literatury słoweńskiej w Polsce w 2016 roku

Publikacje książkowe

1. **Dintinjana Veronika:** *Alfabet znaków. The Alphabet of Signs. Abeceda znamenj / Abeceda znamenj.*
Tłum. Joanna P o m o r s k a. Wyd. Instytut Kultury Miejskiej, Gdańsk 2016, 75 s. [poezja].
***(*Ljudje so, vzeti z Breughlovih slik...*) / ***(*Ludzie, wzięci z obrazów Breughla*), s. 14.
***(*rumeno gori grm forzicij...*) / ***(*żółto płonie krzak forsycji...*), s. 13.
Απολογία / Απολογία, s. 20.
Blizu mestnih vrat / Blisko bramy miejskiej, s. 11.
Concierto de Aranjuez / Concierto de Aranjuez, s. 15.
Levi na pročelju katedrale / Lwy na fasadzie katedry, s. 5.
Musei Capitolini / Musei Capitolini, s. 21.
Oranževac pred hišo je v zenitu / Pomarańcza rozkwitła przed domem, s. 7.
Saskia / Saskia, s. 23.
Sprehod po Lipici ponoči / Spacer po Lipicy nocą, s. 9.
Sv. Frančišek / Św. Franciszek, s. 6.
Vaja v avtomatskem dihanju / Ćwiczenie z automatycznego oddychania, s. 18.
Vrabc, skoz bolnišnično okno / Wróbel, przez szpitalne okno, s. 19.
2. **Žabot Vlado:** *Bukovska mati / Mora bukowa.*
Tłum. Pośl. Marlena G r u d a. Instytut Mikołowski, Mikołów 2016, 110 s. [proza].

Publikacje w czasopismach

1. „Arterie” 2016, nr 2.
Hočevar Andrej
Doma / W domu, s. 78.
Imas dvajsetaka? / Masz dwie dychy?, s. 78—79.
Zeleni bazeni / Zielone baseny, s. 79—80.
Zvestoba / Wierność, s. 76.
Jakob Jure
1 / 1, s. 83.
Mlada vrana / Młoda wrona, s. 80—81.
Nekdo prepisuje Tranströmerja / Ktoś kopiuje wersy
Transtromera, s. 82.
Poetika / Poetyka, s. 83—84.
 Tłum. Marlena G r u d a [poezja].
2. „Czas Kultury” 2016, nr 2.
Krivos Marko
Rdeči, beli in brezglavi / Czerwoni, biali i bezgłowi, s. 133—136 [proza].
Pahor Boris
Znamenje višje kulture / Przejaw wyższej kultury [fragment powieści
Parnik trobi nji].
 Tłum. Paweł P e n s z k o, s. 137—140 [proza].
3. „Czas Kultury” 2016, nr 3.
Krivos Marko
Muhe, mrčes / Muchy i robaki, s. 169—171.
V zavetju, ob luži / W zaciszu przy kałuży, s. 167—168.
Pahor Boris
Metulj na obešalniku / Motyl na wieszaku.
 Tłum. Paweł P e n s z k o, s. 172—174 [proza].
4. „Dialog” 2016, nr 2.
Semenič Simona
sedem kuharic, štirje soldati in tri sofije / siedem kucharek,
czterech wojaków i trzy zofie.
 Tłum. Joanna P o m o r s k a, s. 131—216 [dramat].
5. „Migotania” 2016, nr 3.
Jamnik Tatjana
Agata / Agata.
 Tłum. Monika G a w l a k, s. 23 [proza].

6. „Tekstualia” 2016, nr 3 (46).

Chrobáková Repár Stanislava

Inicjacje, czyli transkulturowość w życiu człowieka*.

Tłum. Marta C m i e l - B a ż a n t, s. 143—148 [esej].

[z tomu *Obešanje na zvon*, 2014 / *Bijąc w dzwony*, z cyklu: *večletni meščasi / wieloletnie międzyczasy*]

***(*Budna sem v blodnem krogu...*) / ***(*Czuźnie trwam w błędnym kole przyptywów i odpływów...*), s. 188.

***(*Medtem ko se ribe mečejo na kopno iz vod vseh oceanov...*) /

***(*Podczas gdy ryby rzucają się na ląd z wód wszystkich oceanów...*), s. 190.

***(*Tako je: zdaj sva ločena...*) / ***(*Jesteśmy teraz rozłączeni jak potomkowie dwóch...*), s. 189.

***(*Zima se je spet prekotalila...*) / ***(*Zima się znowu przeistoczyła...*), s. 187—188.

prolog / prolog, s. 187.

Tłum. Marta C m i e l - B a ż a n t [poezja].

7. „Wyspa” 2016, nr 4.

Dintinjana Veronika

***(*Ljudje so, vzeti z Breughlovih slik...*) / ***(*Ludzie, wyjęci z obrazów Breughla*), s. 68.

***(*rumeno gori grm forzicij...*) / ***(*żółto płonie krzak forsycji...*), s. 68.

***(*Sorrento, limone...*) / ***(*Sorrento, cytryny...*), s. 66.

Blizu mestnih vrat / W pobliżu bramy miejskiej, s. 65—66.

Torre del Mangia / Torre del Mangia, s. 66.

Tłum. Katarina Š a l a m u n - B i e d r z y c k a [poezja].

Opracowała *Monika Gawlak*

Bibliografia przekładów literatury polskiej w Słowenii w 2016 roku

Publikacje książkowe

1. **Lem Stanisław:** *Głos pana / Gospodov glas*.
Prev. Tatjana Jamnik. Ljubljana, KUD Police Dubove, 2016, 298 s. [proza].
2. **Dwie polskie poetki / Dve poljski pesnici**.
Izbrała, iz poljščine prevedla in spremne opombe napisala
Katarina Šalamun-Bedrzycka. Ljubljana, Kulturno umetniško
društvo Poies, 2016, 62 s. [poezja].

Pawlikowska-Jasnorzewska Maria

- Dni / Dnevi*, s. 8.
- Do natury / Naravi*, 28.
- Erotyki / Erotiki*, s. 26.
- Miłość / Ljubezen*, s. 6.
- Na ciepłej niebieskiej łące / V topli nebeški travi*, s. 14.
- Planty / Krakovski mestni park Plante*, s. 18.
- Przymiotniki / Pridevniki*, s. 12.
- Pszczoła / Čebela*, s. 10.
- Pyszne lato / Razkošno poletje*, s. 16.
- Róże dla Safony / Vrtnice za Sapfo*, s. 20.

Radczyńska Justyna

- dźwigi nigdy nie śpią / žerjavi nikoli ne spijo*, s. 40.
- Hęryk Słupnik / Henryk Stebrnik*, s. 38.
- Jeź / Jež*, s. 34.
- mój nawigator / moj navigator*, s. 48.
- postanowienia na 2005 / dobri nameni za leto 2005*, s. 50.

sezona počatków / sezona začetkov, s. 56.
„Story telling” / »story telling«, s. 44.
stracone, ale może wrócić / izgubljeno, ampak lahko
bi se vrnilo, s. 42.
szybki chwyt... i zmiana tajemnic / hiter prijem in sprememba
skrivnosti, s. 36.
Tkanina królowej Matyldy / Tkanina kraljice Matilde, s. 54.
Wenecja ma kształt ryby / Benetke imajo obliko ribe, s. 52.
w legnicy teraz pisze się wiersze tak / v legnici se zdaj pišejo
pesmi tako, s. 46.

3. **Paziński Piotr:** *Pensjonat / Penzion*.
 Prev. Klemen P i s k. Maribor, Pivec, 2016, 157 s. [proza].
4. **Piwkowska Anna:** *Franciszka / Frančiška*.
 Prev. Staša P a v l o v i ć. Ljubljana, Mladinska knjiga, 2016, 223 s. [proza].
5. **Twardoch Szczepan:** *Morfina / Morfij*.
 Prev. Staša P a v l o v i ć. Ljubljana, Cankarjeva založba, 2016, 560 s. [proza].
6. **Żółtowska-Darska Yvette:** *Ibra. Chłopak, który odnalazł*
własną drogę / Ibra: fant, ki je našel svojo pot.
 Prev. Jure Š e š e t. Križe, Učila International, 2016, 206 s. [proza].

Publikacje w czasopismach

1. „Lirikon21: revija za poezijo” 2016, št. XXI, let. 12.
Augustyniak Anna
Bez Ciebie / Brez tebe
Bez ciebie byłam na Tamriko Chovelidze Street / Brez tebe sem bila
na Tamriko Chovelidze Streetu, s. 273.
Bez ciebie karmiłam kota w twierdzy sultana / Brez tebe sem hranila
mačko v sultanovi trdnjavi, s. 275.
Bez ciebie leczyłam się z miłości w Bodbe / Brez tebe sem se zdravila
ljubezni v Bodbeju, s. 271.
Bez ciebie liczyłam na wniebowzięcie / Brez tebe sem računala na
vnebovzetje, s. 276.
Bez ciebie spotkałam ocalałą z Auschwitzu / Brez tebe sem srečała
preživelo iz Auschwitzu, s. 272.
Brez tebe sem jedla košerne roże*, s. 274.
Brez tebe sem se dotaknila meseca*.
 Prev. Jana U n u k, s. 277 [poezja].

Sonnenberg Ewa

***(*enter, ERROR, delete...*) / ***(*enter, ERROR, delete...*),
s. 282.

***(*przemeblowuje mnie coś w środku...*) / ***(*nekaaj me preureja
odznotrāj...*), s. 286.

Dzieciństwo to nie zabawa / Otroštvo ni igra, s. 283.

*Musisz się oznajmić musisz się odwzajemnić / Moraš se naznaniti
moraš se oddolžiti*, s. 285.

Niewidzialny pojazd / Nevidno vozilo, s. 287.

Świat miejscem prawdy / Svet kot mesto resnice, s. 281.

Warsaw / Warsaw.

Prev. Jana U n u k, s. 284 [poezja].

Tlalka Zbigniew

Internet / Internet, s. 291.

Kiedy byliśmy szczęśliwi / Ko smo bili srečni, s. 292.

Nieufność / Nezaupljivost, s. 293.

Pochwała kury / Pohvala kure, s. 294.

U schyłku wieku / V zatonu let.

Prev. Dušan M. P i r c, s. 295 [poezja].

2. „Literatura” 2016, št. 298, let. 28.

Zabłocki Michał

***(*Który przychodzisz w trąbie powietrznej*) / ***(*Ki prihajaš
v zračnem vrtincu*), s. 106.

***(*Uwiesiłem się stopami lampy...*) / ***(*Zahakljal sem se s petami
za lesteneč in visim z glavo navzdol*), s. 107.

***(*Zapaliłem się i wypaliłem się*) / ***(*Vžgal sem se in zgorel*),
s. 108.

***(*Zawsze w końcu przychodził na niego...*) / ***(*Na koncu ga je
vedno ujela kriza in je moral zbežat*), s. 105.

Dobre rozwiązanie / Dobra rešitev, s. 114.

Garnek z wiekiem / Lonec s pokrovko, s. 112.

Kruk i sowa / Čuk in sova, s. 115.

(Nie) zawsze mów prawdę / (Ne) govori vedno po resnici, s. 111.

Maszyna do / Stroj za, s. 109

O prawdzie / O resnici, s. 110.

Odchodzę? / Odhajam?, s. 110.

Pewność / Gotovost, s. 112.

Przepowiedziano koniec świata / Napovedali so konec sveta.

Prev. Katarina Š a l a m u n - B i e d r z y c k a, s. 113 [poezja].

3. „Literatura” 2016, št. 300, let. 28.

Rejmer Małgorzata

Toksymia / Toksemija.

Prev. Jana U n u k, s. 152—168 [proza].

4. „Mentor” 2016, št. 3, let 37.

Kornhauser Jakub

*Czarny kwadrat na białym tle (Malewicz) / Črni kvadrat
na beli podlagi (Malewicz), s. 31.*

*Czarny kwadrat na białym tle I (Malewicz) / Črni kvadrat
na beli podlagi I (Malewicz), s. 28.*

*Czarny kwadrat na białym tle II (Malewicz) / Črni kvadrat
na beli podlagi II (Malewicz), s. 28.*

*Czarny kwadrat na białym tle III (Malewicz) / Črni kvadrat
na beli podlagi III (Malewicz), s. 28.*

Danałówka / Ulica Danalowka, s. 30.

Drożdźownia / Kvasarna, s. 29.

Kościół / Cerkev, s. 29.

Ministrant (Soutine) / Ministrant (Soutine), s. 29.

Sklep / Trgovina, s. 31.

Smolenia 50 / Ulica Smolenia, s. 30.

Zamłynie / Zamlinje.

Prev. Dušan M. P i r c, s. 30 [poezja].

Opracowała *Barbara Rzeźniczak*

Noty o Autorach

JAKOB ALTMANN | magister, doktorant w Zakładzie Teorii Literatury i Translacji w Instytucie Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Urodził się w Hanowerze i od ponad ośmiu lat związany jest z Polską. Absolwent bohemistyki na Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej. Jego zainteresowania naukowe skupiają się wokół zagadnień językoznawczych widzianych w kontekście kulturowym.

MARTA BUCZEK | doktor nauk humanistycznych, słowacystka, adiunkt w Zakładzie Teorii Literatury i Translacji w Instytucie Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Bada XX-wieczną literaturę słowacką i jej przekłady oraz recepcję w Polsce, a także literaturę polską w słowackich przekładach. Jej zainteresowania naukowe skupiają się wokół zagadnienia recepcji przekładu, uwarunkowań kulturowych przekładu i teorii przekładu. Od 2008 roku realizuje wraz z pracownikami Zakładu Teorii Literatury i Translacji projekt wydawniczy „Przekłady Literatur Słowiańskich” pod kierownictwem dr. hab. Leszka Małczaka (do 2016 roku prof. dr hab. Bożeny Tokarz). Jest autorką monografii *O polskich przekładach prozy Vincenta Šikuli* (2010), współredaktorką tomu *Z dziejów podmiotu i podmiotowości w literaturach słowiańskich XX wieku* (współredakcja B. Czapik-Lityńska, 2005). Opublikowała ponad 20 artykułów naukowych z zakresu literaturoznawstwa oraz przekładoznawstwa.

ZOFIA DEMBOWSKA | magister, doktorantka w Zakładzie Badań Kontrastywnych i Glottodydaktyki w Instytucie Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Prowadzi badania z zakresu komunikacji niewerbalnej Macedończyków i Polaków oraz zajmuje się przekładem z języka macedońskiego na język polski. Tłumaczka książek: *Spectator* Žarka Kujundžiskiego (2012) i *Jak trzymać parasol bez ręki* Branka Prlji (2015) oraz wielu artykułów na portalu Balkanistyka.org.

MONIKA GAWLAK | doktor nauk humanistycznych, literaturoznawczyni, słownistka, adiunkt w Zakładzie Teorii Literatury i Translacji w Instytucie Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Bada XX-wieczną literaturę słoweńską oraz jej polskie przekłady. Jej zainteresowania naukowe skupiają się m.in. wokół zagadnień recepcji, kulturowych uwarunkowań przekładu, socjologii literatury. Jest autorką monografii pt. *Świat poetki Gregora Strnišy* (2012) oraz artykułów z zakresu literaturoznawstwa i przekładoznawstwa. Współredagowała tom pt. *Komunikacja międzykulturowa. Przekład / komparatyka / teoria i historia literatury* (współredakcja A. Świeściak, 2016). Tłumaczyła z języka słoweńskiego teksty literackie i naukowe.

PETRA GVERIĆ KATANA | magister filologii chorwackiej oraz filologii polskiej. Doktorantka w Zakładzie Teorii Literatury i Translacji w Instytucie Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Jej zainteresowania naukowe skupiają się wokół glottodydaktyki, przekładoznawstwa, komparatyki i teatrologii.

ANTONINA KURTOK | doktor nauk humanistycznych, kroatystka, asystent w Zakładzie Sławistyki Kulturoznawczej Instytutu Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Zajmuje się przede wszystkim literaturą i kulturą chorwacką XIX i XX wieku. Jej obecne działania naukowe skupiają się wokół szeroko rozumianych chorwacko-węgierskich kontaktów literackich oraz wzajemnych relacji historycznych i kulturowych. Efektem prowadzonych badań jest rozprawa doktorska *Kulturalne i literackie konteksty relacji chorwacko-węgierskich w XIX i XX wieku* oraz kilka artykułów naukowych opublikowanych w kraju i za granicą.

JOANNA MLECZKO | doktor nauk humanistycznych, bułgarystka, językoznawca, starszy wykładowca w Zakładzie Sławistyki Kulturoznawczej w Instytucie Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Jej zainteresowania naukowe skupiają się wokół etnolingwistyki i słowotwórstwa. Najważniejsze publikacje: *Bułgarskie pieśni łazarskie. Próba systematyzacji pieśni obrzędowych* (2007); *Z rozwoju słowotwórstwa nazw osób w bułgarskim języku*

literackim (2005); *Transformacje translatorskie w przekładzie bułgarskiej bajki magicznej „Trzej bracia i złote jabłko” (kod estetyczny)* (2009); *Bułgarskie pieśni łazarskie a konopielki* (2014).

ZUZANA OBERTOŤÁ | magister, doktorantka w Instytucie Filologii Słowiańskich Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Komeńskiego (Katedra słowiańskich filologii, Filozofická fakulta, Univerzita Komenského) w Bratysławie. W 2014 roku ukończyła studia magisterskie na Uniwersytecie Komeńskiego w Bratysławie (program: tłumaczenie pisemne i ustne: język polski i kultura oraz język niemiecki i kultura). Jej zainteresowania naukowe skupiają się wokół polsko-słowackich stosunków literackich, a także przekładu literackiego.

BARBARA RZEŹNICZAK | studentka studiów magisterskich na kierunku filologia słowiańska na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. W roku 2016 ukończyła studia pierwszego stopnia na tym samym uniwersytecie i obroniła pracę licencjacką pt. *Dialog twórczy pomiędzy France Prešernem i Adamem Mickiewiczem*. Jej zainteresowania naukowe skupiają się wokół polsko-słoweńskich kontaktów literackich oraz przekładoznawstwa.

ESTERA SOBALKOWSKA | magister, doktorantka w Zakładzie Teorii Literatury i Translacji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Absolwentka studiów licencjackich z rosznozawstwa, politologii oraz kulturoznawstwa. Jej zainteresowania naukowe skupiają się wokół literatury serbskiej i przekładu, a także wokół kultury Bałkanów oraz związków serbsko-rosyjskich. Jest autorką m.in. bibliografii literatury polskiej w Serbii za lata 2014—2015 oraz komentarza do teŹże bibliografii za rok 2015.

LIDIJA TANUŠEVSKA | profesor nadzwyczajny, wykłada na Wydziale Filologicznym im. BlaŹe Koneskiego w Uniwersytecie św. św. Cyryła i Metodego w Skopje. Zajmuje się przekładoznawstwem, literaturą polską i przekładem z języka polskiego na język macedoński. Opublikowała monografię *Прилог кон конфронтативна граматика на македонскиот и на полскиот јазик (Функционална диференцијација според граматичките категории)*. Tłumaczyła m.in. prozę Ryszarda Kapuścińskiego, Mariusza Szczygła oraz Brunona Schulza.

ALEKSANDRA WOJNAROWSKA | magister, doktorantka w Zakładzie Współczesnych Języków Południowo- i Zachodniosłowiańskich Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Jej zainteresowania naukowe skupiają się wokół językoznawstwa porównawczego języków: polskiego, bułgarskiego i słowackiego.

Indeks autorów

- Ajvaz Michal 89
Altmann Jakob 93, 100
Andrejčáková Eva 150, 155
Andrić Ivo 39, 77
Andrić Radomir 117, 124
Andrych Anna 20, 28
Antkowiak-Manc Bogumiła 20
Augustyniak Anna 131, 186
- B**agić Krešimir 38
Bajza Jozef Ignác 138
Balla Vladimír 145
Balogh Alexander 151, 155
Banaszak Józef 31
Bargielska Justyna 51
Bartko Matúš 145
Bart-Kozłowski Maksymilian 20
Bartosz Danuta 20, 30
Bass Eduard 89
Bator Joanna 129
Bátorová Mária 136, 141, 151—
152, 156
- Bazdulj Muharem 77, 82
Bednárová Katarína 163, 176
Beňová Jana 145
Biberstajn Ryszard 20, 28
Binar Ivan 89
Blažina Dalibor 58, 59, 63—66,
69, 76, 78, 79, 81, 82
Boček Evžen 89
Boček Jaroslav 92
Bodnárová Jana 136, 137, 139,
141, 145, 151, 152, 154—156
Bolecki Włodzimierz 51, 68, 72,
75, 79
Bonda Katarzyna 95
Bourdieu Pierre 142, 143, 155
Brakoniecki Kazimierz 99
Brenkus Radovan 135—139, 141,
150, 152—154, 156
Buczek Marta 139, 141, 156, 162,
176
Bukowski Piotr de Bończa 142,
155, 156

- Burnat Kazimierz 20
 Bursa Andrzej 129
 Butković Lucija 75, 83, 85

C
 Casado García Pablo 149
 Cataluccio Francesco M. 81
 Chadzinikolau Ares 20, 28
 Chmiel Bogusław 21, 30
 Chrobáková Repár Stanislava
     139, 183
 Chrzanowski Marek 21
 Cílek Roman 89
 Crnjanski Miloš 124
 Czaja Dariusz 129, 131
 Czapczyk Paweł 146, 155
 Czechowicz Jarosław 146
 Czumalo Vladimír 91

Č
 Červenka Jiří 92, 98
 Čilić Škeljo Đurđica 73, 74, 82
 Čolakhodžić Goran 35

D
 Dán Dominik 135
 Daubnerová Sláva 145
 Dąbrowska Krystyna 27, 28
 Dąbrowski Tadeusz 27, 98
 Debnárová Alexandra 150, 155
 Debord Guy 77, 85
 Dekiert Zygmunt 21
 Dembowska Zofia 104
 Deml Jakub 92
 Dimkowska Lidija 103
 Dintinjana Veronika 181, 183
 Dobrakovová Ivana 145
 Dodić Danica 126
 Domosławski Artur 99
 Drábeková Zuzana 137
 Dragojlović Dragan 120, 125
 Drakulić Slavenka 37, 77
 Drndić Daša 77

D
 Dugandžija Mirjana 82
 Duhaček Gordan 62, 74, 85
 Duszka Maria 21
 Dvořáková Helena 136, 141, 151,
     152, 156

E
 Eliáš Zdeněk 91
 Engelking Leszek 89, 95

F
 Fabisińska Liliana 97
 Farkašová Etela 136, 141, 145,
     151—154, 156
 Fijał Dominika 148
 Fischl Viktor 89
 Foucault Michel 67, 68, 85
 Frania Arkadiusz 129

G
 Galas Krzysztof 21
 Gałęzewska-Krasińska Elżbieta
     21
 Gawlak Monika 182, 183
 Genette Gérard 67, 73, 76, 85
 Gerven Oei Vincent van W.J. 81
 Giedroyc Jerzy 51
 Gindl Eugen 146
 Gogola Weronika 148—149
 Goldflam Arnošt 91
 Goleš Glasnović Biserka 83
 Gombrowicz Witold 8, 44, 51,
     61—85, 110
 Gordziej Helena 21
 Gordziej Zbigniew 21
 Górny Dominik 21
 Grabowska-Andrijew Zofia 21
 Grabowski Artur 81
 Grgić Dario 83
 Grófová Iveta 145
 Grupiński Jerzy 21, 31
 Grys Krystyna 21
 Guśniowska Marta 132

- Guzowska Marta 105, 107, 109, 110, 112
 Gverić Katana Petra 36, 59, 61, 85
 Gvozdenović Slavomir 125
- H**
 Habaj Michal 145, 146
 Halík Tomáš 92
 Handke Ryszard 142, 155
 Harrower David 149
 Haupt Zygmunt 148
 Havel Václav 89
 Hečko Maroš 145
 Herbert Zbigniew 52—55, 97, 129
 Herling-Grudziński Gustaw 129
 Hevier Daniel 146
 Heydel Magda 142, 155, 156
 Hlaváček Karel 92
 Hočevár Andrej 182
 Hostovský Egon 90
 Hvorecký Michal 145
- I**
 Iljašenko Marie 91
 Ivanidesová Silvia 163, 177
 Ivanišević Ivica 62, 84
- J**
 Jagielski Wojciech 157
 Jagličić Vladimir 123
 Jakob Jure 182
 Jakšić Mirna 81
 Jamnik Tatjana 182
 Januchta Teresa 21
 Jarzębski Jerzy 81, 84
 Jaskulska-Kaczmarek Zdzisława 21
 Jelčić Dubravko 42, 48
 Jelinek Elfriede 149
 Jergović Miljenko 8, 36—49, 71, 72, 77, 78, 84
 Johanides Ján 143
- Jurak Dragan 69, 71—73
 Juránová Jana 136, 141, 151, 152, 154, 156
 Jurkowski Henryk 132
- K**
 Kaczorowska Teresa 15
 Kadlečík Ivan 146
 Kampa Kamila 21
 Kapitáňová Daniela 145—146
 Kapuściński Ryszard 51, 62, 108, 157, 191
 Karanović Vojislav 123
 Karpinský Peter 136, 141, 145, 146, 151—153, 155, 156
 Karpowicz Tymoteusz 135, 144, 149
 Kawalerowicz Jerzy 44
 Kiš Danilo 123
 Klejnocki Jarosław 99
 Klimko-Dobrzaniecki Hubert 51, 62
 Kocúr Koloman 146
 Kollár Michal 143
 Kołakowski Leszek 130
 Kompaníková Monika 135, 137, 141, 144—146, 154—156
 Konopiński Lech 21
 Kopcsay Márius 146
 Kornhauser Jakub 188
 Kornhauser Julian 130
 Kosidowski Zenon 130
 Kott Jan 74, 83
 Kovač Mirko 77
 Kovačić Ivan Goran 51
 Kovalčík Vlastimil 161—177
 Kovalyk Uršuľa 145
 Koziel Benedykt 17
 Krajišnik Đorđe 71, 83
 Krajňák Maroš 135, 141, 144, 147—149, 154—156

- Krasko Ivan 143, 144
 Kravos Marko 182
 Kronhold Jerzy 158
 Krynicki Ryszard 57, 58
 Krzyżanek Joanna 97
 Kulczak Edyta 22
 Kulihová Alica 163, 177
 Kurtok Antonina 37, 49
 Kuszczynski Paweł 22
- L**ament Lech 22
 Landau Irena 97
 Landzwójczak Anna 22
 Lasocki Wiesław Antoni 97
 Lavrić Silvester (pseud. Náglik Hana)
 135, 141, 144, 149, 150, 154—
 156
 Lazić Radmila 126
 Lebioda Dariusz Tomasz 22, 31
 Lem Stanisław 107, 109, 110, 130,
 185
 Lengold Jelena 123
 Lewandowski Adam 22
 Lichnerová Rút 136, 141, 151—
 153, 156
 Lipska Ewa 130
 Luketić Katarina 83
 Lukić Darko 70, 84
 Lustig Arnošt 91
- Ł**acki Marcin 148
 Łowińska Stanisława 22, 30
- M**achowiak Stanisław Leon 22
 Macourek Miloš 90
 Macsovszky Peter 145
 Madžirov Nikola 103
 Majdzik Katarzyna 39, 40, 48
 Maksimović Desanka 124
 Malanowska Kaja 18, 27
- Malić Dragica 64, 65, 69, 79, 82,
 85
 Malić Zdravko 63, 64, 66, 69, 71,
 79—83
 Maliti Fraňová Eva 136, 141,
 151—153, 156
 Małczak Leszek 8, 38, 189
 Matović Petar 124
 Matuszewski Ryszard 162, 177
 Matvejević Predrag 77
 Matysiak Ada Jadwiga 22
 Melecki Maciej 97
 Měrka Petr 90
 Mickiewicz Adam 65, 82, 191
 Mićunović Radomir 124
 Mielcarek Brygida 22
 Mielcarek Tomasz 31
 Międzyrzecki Artur 161
 Miłosz Czesław 52, 56, 81, 130
 Miłoszewski Zygmunt 51, 62, 97,
 157
 Mitana Dušan 145, 146
 Mleczko Joanna 31
 Modzelewski Karol 19
 Mojík Ivan 146
 Mojžišová Zuzana 146
 Morsztyn Hieronim 30
 Morsztyn Zbigniew 29
 Mortka Marcin 97
 Mraović Dragan 124
 Mrozek Sławomir 74, 97, 161
 Mullek Magdalena 145, 155
 Musiał Elżbieta 19
- N**ahacz Mirosław 148
 Nawrocki Lech 22
 Němec Jan 90
 Nguyen Chi Thuat 31
 Nikolić Siniša 65, 67, 85
 Njagołowa Elka 13

- Novljaković Jasmin 75
 Nowicka Bronka 98
 Nycz Ryszard 142, 155
- O**
 Obertová Zuzana 158, 159, 178
 Oblučar Branislav 66, 74, 83
 Ondruš Ján 137
 Osiecka Agnieszka 27
 Ostałowska Lidia 97
- P**
 Pahor Boris 182
 Paić Žarko 66, 77
 Panas Władysław 99
 Pantić Mihajlo 126
 Passia Radoslav 148, 155
 Pavel Ota 90
 Pawlikowska-Jasnorzewska Maria 185
 Paziński Piotr 20, 98, 186
 Pelanowski Augustyn 51, 52, 62
 Pellatt Valerie 67, 85
 Petraško Ludovít 136—138, 141, 151, 152, 156
 Petrović Duško M. 124
 Petryńska Magdalena 38—41, 43, 47—49
 Piątkowska Renata 52
 Piwkowska Anna 186
 Plavevski Vladimir 103
 Poczaj Maria Magdalena 22
 Podlewski Ryszard 22
 Podsiadło Jacek 58
 Pokora Patrycja 48
 Pokorná Rosa 145
 Procházková Iva 90
 Prokopiak Piotr 23
 Proust Marcel 67
 Prušková Zora 144, 155
 Prywer Mirosława 23
 Przewoźniak Marcin 98
- Púček Ján 148
 Putzlacher Renata 98
- R**
 Radczyńska Justyna 185
 Radović Borislav 126
 Rakús Stanislav 146
 Rankov Pavol 145
 Rejmer Małgorzata 188
 Repka Peter 146
 Reymont Stanisław Władysław 63
 Ricoeur Paul 154, 155
 Ristović Ana 126
 Różewicz Tadeusz 44, 54—56, 161
 Rubinowicz Dawid 157
 Rudan Vedrana 36
 Rudiš Jaroslav 90
 Rudnicki Janusz 23
 Rusinek Michał 160, 173, 177
 Rusnoková Daniela 145
 Rymkiewicz Jarosław Marek 161
 Rzeźniczak Barbara 188
- S**
 Sabolová Dagmar 163, 171, 176, 177
 Safroniewa Cwieta 14
 Sapkowski Andrzej 98, 130, 157
 Sauer Janusz 23, 31
 Schulz Bruno 99, 105, 108, 110, 111, 131, 148, 191
 Seljaszki Łyczczar (Seláški L"čezar) 11, 13, 14
 Semenič Simona 182
 Sherwood Julia 145, 155
 Sienkiewicz Henryk 52, 64, 74, 81, 130
 Siwińska-Pacak Jadwiga 31
 Skoneczny Stanisław 161
 Skwarczyńska Stefania 142, 155

- Słowacki Juliusz 23
Sobalkowska Estera 127, 132
Sommer Piotr 58, 59
Sonnenberg Ewa 130, 187
Součková Marta 144, 146, 155
Soukupová Petra 90
Sowiński Michał 48
Stachura Luiza 146
Stamenković Aleksandar 123
Stamenković Vladan 126
Stančík Petr 90
Stanojosi Igor 103
Stasiuk Andrzej 28, 105, 107,
108, 110, 111, 130, 148, 149
Staviarský Viťo 145, 146
Stein Jiří 91
Stockamn Władimir 23
Stojanović Branislava 63, 85
Stojčinović Nikolić Jovanka 125
Stuhr Maciej 143
Sychowska Kavedžija Jolanta 74
Szabłowski Witold 98
Szczygieł Mariusz 98, 105, 112
Szklarczyk Justyna 147
Szmal Andrzej 23, 30, 31
Szymt Nina 23
Szyborska Wisława 8, 44,
157—166, 173, 174, 176—178
- Świetlicki Marcin 58
Świrszczyńska Anna 26, 29
- Šikulová Veronika 145
Šindelka Marek 90
Škvorecký Josef 90
Šoljan Antun 64, 79
Šrut Pavel 90
- Tanasijević Rade 124
Tanem Alicja 23
- Tanuševska Lidija 105, 107, 110
Taranenková Ivana 146, 155
Tatarka Dominik 143
Taufer Vito 75
Terakowska Dorota 131
Themerson Stefan 98
Tlačka Zbigniew 187
Tokarczuk Olga 98
Tokarz Bożena 62, 85
Tom Urszula 98
Toman Marek 90
Tontić Stevan 125
Torop Peeter 154, 155
Trojanowska Tamara 82
Trumić Marina 36
Tuđman Franjo 41
Tuszyńska Agata 105, 107, 108,
110—112
Tvrdá Eva 90
Twardoch Szczepan 105, 107,
109—111, 131, 186
Tylman Barbara 23
Typl Jaromír 93
- Ugrešić Dubravka 36, 37, 77
Uličiansky Ján 135
Utkin Jerzy 23
- Vaculík Ludvík 91
Vadas Marek 145
Válek Igor 138
Vášová Alta 145
Velikić Dragan 123
Venuti Lawrence 142, 143, 154, 156
Viewegh Michal 91
Vilikovský Pavel 145
Vitezović Milovan 125
Vlado Martin 136, 137, 139, 141,
151, 152, 156
Vopěnka Martin 91

- Wajda Andrzej 43
Walas Zofia 24
Wasik Wanda A. 23
Widzowska Agata 23
Wielgołaska Magdalena 52
Williams John Edward 62
Winnicka Ewa 99
Witkiewicz Stanisław Ignacy 58,
63, 85, 110
Wojnarowska Aleksandra 14
Wysocki Grzegorz 48
- Zabłocki Michał 187
Zadura Bohdan 58
- Zagajewski Adam 52—55, 99,
131, 158
Zagórski Jerzy 161
Zalewska Anna Elżbieta 23
Zanussi Krzysztof 44
Zdraveski Gjoko 103, 104
Zimny Jerzy Benjamin 23
Zioła Kalina Izabela 20, 23, 30
Zybura Urszula 23
Zynger Marlena 25
- Żóltowska-Darska Yvette 186
- Žabot Vlado 181
Živančević Nina 125

Opracował *Jakob Altmann*

Indeks tłumaczy

- Abramič Sylwiana 51, 62
Agičić Adam 52
Alexa Michael 95, 97—100
Anastasova Desislava 28
Angelova Vanâ 20, 23, 28—31
- B**
Babuchowski Andrzej 90
Balcerzan Edward 154, 155
Bałdyga Zofia 91
Bańka Katarzyna 90
Bartosik Bartosz 92
Belčeva Katâ 27
Benčík Emil 157
Benešić Julije 63
Benešová Michala 99
Białas Anna 38
Białek Joanna 103
Bierut Jacek 135, 149
Blażina Dalibor 58, 59, 63—66,
69, 76, 78—81
Borisova Silviâ 27
Borkowski Andrzej 92, 138
- Boruń-Jagodzińska Katarzyna
92
Brodiewicz Joanna 90
Brzozowska Małgorzata 135
Burian Václav 95
- C**
Chmel Karol 157, 158, 162, 165
Cirlić-Straszyńska Danuta 36,
103, 104, 123, 126
Cmiel-Bażant Marta 139, 183
Cvitanović Adrian 51, 62, 65, 80,
81
Czerwiński Maciej 38, 39
- Ćirlić Dorota Jovanka 35, 36, 126
- Červenka Jiří 92, 98
Čilić Škeljo Đurđica 51, 58, 59,
73, 74
- D**
Deánova Vera 27
Dejanowa Wera 11, 13

- Derdowska Joanna 98
 Denčić Vesna 129
 Dimevski Filip 105, 110
 Dobrew Dorota 89
 Dobrowolska-Kierył Marta 36
 Dudzic-Grabińska Katarzyna 90
- Đerić Zoran** 132
- Engelking Leszek 89
- Faber Jan 97
 Firlej Agata 91
 Fottová Magdaléna 99
- Gabe Dora** 23
 Galajda Sylvia 157, 160, 163—176
 Geršić Tatjana 51, 62
 Gogola Weronika 135, 148, 149
 Gondowicz Jan 92
 Grabiński Tomasz 150
 Gregorová Barbora 97, 98
 Grigorova Marià 18
 Gruda Marlena 181, 182
- Heydel Magda** 142, 156
 Horák Alexander 157
- Jabłoński Tadeusz** 91
 Jagodziński Andrzej 89, 90
 Jočić Anđelija 131
 Jović Jelena 129, 131
- Kaščáková Silvia** 158, 160, 162—165, 176
 Knežević Lazar 130
 Kostova Mira 19
 Koudela Juraj 157
 Kowalska Urszula 90
- Lalić-Krowicka Olga** 129
 Linka Jan 97
 Livingstone Janet 145, 155
- Łasek Agnieszka** 126
 Łatuszyński Grzegorz 117, 120, 125
- Maciejewska Barbara** 151
 Malić Zdravko 64, 66, 69—71, 75, 78—80, 84
 Maliszewski Karol 92
 Małczak Leszek 38
 Maretić Tomo 63
 Markić Milica 129, 131
 Markiewicz Irena 137
 Martić Mladen 51, 62, 65, 66, 69—72, 74, 75, 78, 79, 83, 84
 Marušiak Jozef 157
 Maszkiewicz Magdalena 124, 126
 Michta Joanna 124
 Mihálik Vojtech 161, 162, 164—171
 Mikołajczyk Aleksandra 151
 Milanović Zvonimir 66, 81
 Mileva Milena 28
 Mioč Pero 52—56
 Mirkulovska Milica 105, 110
 Moszczyńska-Lazarowa Teresa 11, 14
 Mullek Magdalena 145, 155
- Nawrocki Aleksander** 13
 Nuić Emilio 51, 62
- Oručević Miletić Tanja** 65, 68, 79, 81
- Pastuszewski Stefan** 123
 Pavlović Staša 186

- Peč Pavel 98
 Pelinko Marta 135, 137—139,
 150—154, 156
 Penszko Paweł 182
 Perić Zorana 130
 Pešina Jan 90
 Petryńska Magdalena 36, 38—41,
 43, 47—49
 Pirc Dušan M. 187, 188
 Pisk Klemen 186
 Plasová Anna 99
 Pogodová Tereza 97
 Pomorska Joanna 39, 181, 182
 Popova Antoaneta 28
 Pospizil Karolina 90
 Poštić Slobodanka 64, 65, 78—
 80
- Rajčić Biserka** 129, 130
 Ranocchi Emiliano 91
 Rejmer Krzysztof 89
 Rosić Ljubica 130
 Rozenek Ewa 38
 Różewicz Julia 89, 90
 Ruttar Anna 39
- Řezníčková Daniela** 97
- Sapeta Aneta** 103
 Seláški L"čezar (Seljaszki Łycze-
 zar) 15, 17, 19, 24, 25, 27, 30,
 31
 Sherwood Julia 145, 155
 Sherwood Peter 145, 155
 Slíva Ladislav 97
 Spasova Pravda 23
 Stacho Ján 161, 164
 Stachová Helena 98
 Stamoska Maria 103
 Stamoski Zdravko 103
- Subotin Stojan 131
 Swoboda Tomasz 154, 155
 Szmyt Magda 38, 39
- Šalamun-Biedrzycka Katarina**
 183, 185, 187
Šaula Đorđe 63
Šešet Jure 186
Šimon Ladislav 162
Šmerglóvá Zuzana 98
Špína Michal 99
- Śmigielski Mirosław** 89—91
- Tanuševska Lidija** 105, 110
Tarljuk Ivana 131
Trajkovski Ilija 105, 110, 111
- Ulaszek Stanisław** 154, 155
Unuk Jana 186—188
- Vadkerti-Gavorníková Lýdia** 162
Vasilev Ávor 29, 30
Velčev Vasil 20
Velikanović Iso 63, 66
Vidlák Petr 98
Vlčev Najden 23
Všetička František 99
Vujčić Barbara 123
Vujičić Petar 63, 129, 130
Vuković Jelena 51, 52, 62
- Walczak Grzegorz** 124—126
Waligórski Miłosz 36, 38, 39, 48,
 123, 124, 127, 139, 145
Waniek Laura 93
Wanik Anna 90
Wielemborek Aleksandra 123
Wodzisławska Justyna 90

Zajac Izabela 135, 137, 145, 147,
151
Zakopalová Lucie 97

Zawadzki Andrzej 143
Zimna Elżbieta 90, 91

Opracował *Jakob Altmann*

Na okładce i stronach działowych
wykorzystano *Grafikę komputerową* Bożeny Witkiewicz
Wydawnictwo dziękuje Instytutowi Sztuki na Wydziale Artystycznym
Uniwersytetu Śląskiego za wyrażenie zgody na publikację grafiki

Redaktorzy | MONIKA GAWLAK, PETRA GVERIĆ KATANA,
BARBARA JAGODA, MIROSLAVA KYSELOVÁ

Projektant układu typograficznego oraz łamanie | PAULINA DUBIEL

Copyright © 2017 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 1899-9417
(wersja drukowana)
ISSN 2353-9763
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Nakład publikacji: 70 + 35 egz. Liczba arkuszy drukarskich: 13,0.
Liczba arkuszy wydawniczych 10,0. Cena 20 zł (+ VAT). Publikację wydrukowano
na papierze Alto 90 g/m². Do składu użyto kroju pisma Minion Pro.
Druk i oprawę wykonano w drukarni:
„TOTEM.COM.PL Sp. z o.o.”, Sp.K. (ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław).